

«Ikke verdt å gå til politiet med»

Om vold i parforhold som ikke er anmeldt

Yngvil Grøvdal

«Ikke verdt å gå til politiet med»

Om vold i parforhold som ikke er anmeldt

Yngvil Grøvdal

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ble stiftet i 2003. Selskapet er fra 1. juli 2019 en del av Norwegian Research Centre AS (NORCE).

Senterets oppgaver er forskning, utviklingsarbeid, undervisning, formidling og veiledning innen temaene:

- vold og overgrep i nære relasjoner
- tvungen migrasjon og flyktninghelse
- katastrofer, terror og stressmestring

NKVTS har en egen seksjon for implementering og behandlingsforskning som arbeider på tvers av temaområdene våre. Senteret har også en nasjonal beredskapsfunksjon på området katastrofer og stressmestring.

Virksomheten ved senteret finansieres av flere departementer og direktorater, Norges forskningsråd, EU, frivillige organisasjoner og andre.

Vår visjon: «Et bedre liv for berørte av vold og traumer».

ISBN 978-82-8122-153-6 (Trykk)

ISBN 978-82-8122-154-3 (PDF)

ISSN 0809-9103

Illustrasjonsfoto forside: wavebreakmedia/Shutterstock.com

Henvendelse vedrørende publikasjonen rettes til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Kontaktinformasjon på www.nkvts.no

Forord

Denne rapporten er resultatet av et forskningsprosjekt i det såkalte Voldsprogrammet (2015–2019), som er finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet. Rapporten bygger på kvalitative intervjuer – i hovedsak med kvinner og menn som er blitt utsatt for vold fra partneren, men ikke har anmeldt volden. Undertegnede har gjennomført intervjuene, og målet var å undersøke hvordan deltakerne tenkte om spørsmål knyttet til anmeldelse.

Prosjektet er blitt ledet og gjennomført av undertegnede, men i oppstarten samarbeidet jeg tett med mine to kolleger Monika Grønli Rosten og Randi Saur, som jeg også var prosjektleder for. Randi og Monika arbeidet med hver sin del av et prosjekt som omhandlet kvinner og menn som hadde vært utsatt for vold fra partner, men ikke hadde søkt hjelp. Samarbeidet dreide seg i første rekke om utformingen av undersøkelsene, og om rekrutteringen. Etter at materialet var samlet inn og transkribert, jobbet vi også sammen om analyser og fortolkning av noen av intervjuene. Vi hadde gjort en avtale med våre intervjudeltakere om at intervjumaterialet kunne benyttes på tvers av prosjektene, selvsagt i anonymisert form. Deler av Monikas og Randis materiale er derfor blitt brukt som et slags bakteppe i denne rapporten. Det viste seg nemlig å være mange fellestrekk mellom historiene til intervjudeltakerne som ikke hadde anmeldt og deltakerne som ikke hadde søkt hjelp, i den forstand at de færreste av mine kollegers intervjudeltakere hadde anmeldt, og mange av dem jeg intervjuet, hadde ikke søkt hjelp.

Jeg vil takke Randi og Monika for et godt, morsomt og inspirerende kollegafelleskap, og for mange interessante faglige diskusjoner og møter. Det faglige miljøet på NKVTS har vært til generell støtte og inspirasjon, ikke minst gjennom møtene i Kvalitativt metodeforum og Forum for kjønn og vold.

En særlig takk går også til Jane Dullum ved NOVA og kollega Margunn Bjørnholt, for innspill de kom med som «opponenter» for deler av rapporten på et forskningsmøte på NKVTS. Jane skal også ha takk for å ha lest rapportutkast med et interessert og konstruktivt kritisk blikk. En stor takk går også til den andre fagfellen, Carolina Øverlien, som ga svært grundige og gode tilbakemeldinger.

Takkes skal dessuten Eirin Mo Danielsen, som gjorde en svært god jobb med transkribering av noen av intervjuene, og til Kristine Torgersen, som også transkriberte et par.

Ida Håbrekke fortjener honnør for all hjelp med store og små spørsmål knyttet til prosjektøkonomien, og for alltid å være vennlig og velvillig. Hege E. Oswald, vår bibliotekar, har, som så mange ganger før reddet meg ut av knipa når jeg hadde problemer med å få tak i litteratur. Tusen takk, Hege!

En takk går også til kommunikasjonsstaben for hjelp med kvalitetssikring av rapporten, og til våre utmerkede IT-ansvarlige Tore Indregard og Alexander Hauglin, som har hjulpet meg ut av utallige tekniske vanskeligheter underveis.

I løpet av prosessen har jeg hatt gode samtaler med min kollega Ole Kristian Hjemdal og ikke minst med førsteamanuensis Geir Aas på Politihøgskolen i Oslo. En varm takk til dere begge for at dere delte tid og tanker. En varm takk går også til kollega Kristin Skjørten, som blant annet generøst delte litteraturtips i arbeidet med rapporten.

En hjertelig og stor takk går sist, men ikke minst, til alle dere som bidro til prosjektet gjennom å delta i intervjuene. Det er ingen selvfølge å snakke med et – i utgangspunktet – fremmed menneske om vonde erfaringer og store utfordringer i livet. Jeg er svært glad for deres engasjement og takknemlig for at dere delte tid, erfaringer og synspunkter med meg!

Oslo, oktober 2019

Yngvil Grøvdal

Innhold

Forord	3
Sammendrag	9
Summary	20
1 Innledning	32
1.1 Formål og problemstillinger	34
1.2 Rapporten kapittel for kapittel	35
2 Hva vet vi om anmeldelser av vold i parforhold?	36
2.1 Flere anmeldelser av vold i parforhold ...	36
2.2 ... men de fleste saker anmeldes ikke	43
Anmeldelser blant dem som har oppsøkt krisesentrene	45
Anmeldelse av vold i parforhold og andre former for vold	46
2.3 Å anmelde – eller ikke anmelde	47
Anmeldelse i kvantitativ forskning	47
Anmeldelse i kvalitativ forskning	49
Noen oppsummerende betraktninger	57
2.4 Forsøk på å få flere anmeldelser	58
3 Metode: veien til forståelse og kunnskap	62
3.1 Finne noen å snakke med	62
3.2 Kriterier for deltakelse og deltakernes forståelse av dem	65
Hva betyr «ikke anmeldt»?	66
3.3 Når deltakerne rekrutterer seg selv	67
3.4 Tretten kvinner og seks menn	69

3.5 Om å låne sine historier og erfaringer til forskningen	72
Hva kan du fortelle meg om ...?	73
Utfordringer i intervjuene med mennene	76
3.6 Etske vurderinger og refleksjoner	78
3.7 Å svare på forskningsspørsmålene – forskeren som fortolker	79

4 Politiets plass i et liv med fysisk maktbruk, trusler, trakassering og kontroll **83**

4.1 Forforståelser og oppfatninger om politiet og om hvordan politiet behandler partnervoldssaker	84
Når strafferettslige virkemidler ikke anses å kunne hindre volden	84
Det ville ikke vært «vold nok» for politiet	88
Uaktuelt å anmelde volden til politiet dersom man er en mann?	94
Å gå til politiet er å miste kontrollen – uten å få det man trenger	101
Noen oppsummerende betraktninger	105
4.2 Ulike erfaringer med politiet – og forsøk på å anmelde	106
Når møter med politiet gjør vondt	106
Skal ikke politiet kunne beskytte barn?	110
Når politiet lar seg misbruke av den ene parten	115
Om å gå med uforrettet sak – forsøk på å anmelde vold	117
Noen oppsummerende betraktninger	123
4.3 En «familiesak», ikke en sak for politiet	126
Ikke plass til politiet i strevet for å ivareta barna	126
Jeg ville slåss for barna mine	128
Anmeldelse og tanker om konsekvenser for familie- og venneforhold	131
«Det føltes ikke støttende å gå til politiet» – synet på den som slår	133
Ta vare på eget selvbilde ved ikke å involvere politiet	138
Når skammen eller stillheten rammer den som utøver vold – et alternativ til anmeldelse	143
Noen oppsummerende betraktninger	144
4.4 Forholdet mellom politianmeldelse og erfaringer med hjelpeapparatet og sivilretten	145
Anmeldelse og rettsak om samvær går ikke sammen	150
Noen oppsummerende betraktninger	156

5 Handlinger som kan anmeldes? Oppsummering og avsluttende diskusjon og refleksjoner	159
5.1 Ikke verdt å gå til politiet med	160
Et lite imøtekommende og hjelpsomt politi?	162
Beskytte seg og sine i stedet for å anmelde	164
Politianmeldelse og erfaringer med hjelpeapparatet og sivilretten	166
5.2 Mindre vold: Hvem sitt ansvar?	167
Hva politiet kan gjøre noe med	168
Barrierer mot å anmelde vold?	171
Bilder av politiet	174
Ofrenes ansvar?	177
Litteraturoversikt	180

Sammendrag

Vold i parforhold regnes som et betydelig samfunnsproblem i Norge, som i andre deler av verden. Denne volden rammer i særdeleshet kvinner, men også menn – og ikke minst eventuelle barn i forholdet, som også lever med volden, enten de utsettes for den eller ikke. Et viktig aspekt ved volden er at den utøves et sted der vi kunne anta at mennesker skulle ha det bra, i deres egne hjem. Det kan være en stor belastning å leve i den atmosfæren av utrygghet, ufred og ufrihet, som volden ofte fører med seg. Vold i nære relasjoner, som er begrepet som ofte benyttes i dag, har i flere tiår vært et politisk satsningsområde for norske myndigheter. Ettersom vold mot andre mennesker er straffbart, blir politiet og straffesakskjeden tillagt stor betydning i arbeidet med å redusere forekomsten av vold i parforhold.

Politiet er imidlertid avhengig av å få kunnskap om volden, og sett fra et myndighetsperspektiv er det derfor lite tilfredsstillende at flertallet av dem som utsettes for vold i parforhold ikke anmelder. For å bøte på dette har myndighetene har iverksatt en rekke tiltak, blant annet for å få politiet til i større grad å anmelde selv (ubetinget offentlig påtale), og for at flere av de utsatte skal oppsøke politiet. Det siste har først og fremst vært forsøkt oppnådd ved hjelp av kampanjer.

Til tross for en betydelig økning i antallet anmeldelser fra omkring 2006 er det likevel fortsatt relativt sett få som politianmelder vold fra partneren. Forekomstundersøkelsen som NKVTS publiserte i 2014, viste eksempelvis at litt over en fjerdedel av både kvinner og menn som var blitt utsatt for det forskerne karakteriserte som grov vold, hadde anmeldt hendelsene selv.

I denne rapporten – som er basert på dybdeintervjuer med tretten kvinner og seks menn som alle hadde opplevd vold i heteroseksuelle relasjoner – formidles kunnskap om forhold knyttet til det jeg har kalt «politiets plass i et liv med vold». Kvalitative intervjuundersøkelser av vold i parforhold der både kvinner og menn deltar, er for øvrig uvanlige, og dette har vært utfordrende på flere måter. Blant annet finnes lite forskning om menns erfaringer med vold fra partner der man går i dybden på fenomenene.

Hovedformålet med prosjektet var å undersøke hva som kan ha betydning for kvinner og menn som utsettes for vold i parforhold, når – eller hvis – spørsmålet om anmeldelse bringes på banen. I stedet for å spørre om hvorfor volden ikke var blitt anmeldt, var det viktig å få deltakerne til å snakke om hvorvidt de hadde vurdert å kontakte politiet og om hvordan de eventuelt tenkte om politiet i situasjonen de befant seg i. Spørsmålet om anmeldelse av lovbrudd er svært normativt ladet i vårt samfunn, ikke minst hva angår vold i parforhold. Å anmelde fremstår både som en nærmest selvfølgelig handling, og ikke minst som det *riktige* å gjøre. Det var dermed om å gjøre å unngå at deltakerne skulle føle behov for å forsvare at de ikke hadde gjort det.

Undersøkelsen underbygger en god del av kunnskapen vi har fra tidligere kvalitative undersøkelser av ulike sider ved vold i parforhold, der anmeldelse har vært blant temaene. Et godt kjent omstendighet som bekreftes i denne undersøkelsen, er at anmeldelse sjelden synes å være aktuelt med mindre den som utsettes for volden har bestemt seg for å forlate ektefellen eller samboeren, eller allerede har gjort det. Vi kan dermed si at en sentral forutsetning for å involvere politiet ser ut til å være at man ikke lenger ønsker å dele livet med partneren som utøver vold. En annen viktig faktor som påvirker eventuelle avgjørelser om å anmelde, er hvorvidt man får være i fred etter samlivsbruddet, eller ikke. Anmeldelse ser som oftest ut til å være lite aktuelt med mindre partnerens plagsomme eller potensielt farlige atferd vedvarer, eller det oppstår store konflikter som reduserer trykksfølelsen og muligheten til å kunne beskytte eventuelle barn. På den annen side ser vi at frykt for mer vold og utrygghet også kan tale *mot* å anmelde.

Undersøkelsen viser også at dersom anmeldelse overhodet ble vurdert, var beslutninger om å gjøre det eller å la være, ofte resultatet av overveielser der svært mange forhold ble tatt i betraktning. Her spilte både forhold knyttet til politiet og mer private og personlige forhold en rolle for hvordan deltakerne handlet. Det er til dels også vanskelig å finne tydelige mønstre i materialet, da den enkelte deltakers historie i mange henseender kan sies å være unik, og svært sammensatt. Noe som gikk igjen var imidlertid begrenset tro på, og tillit til, det deltakerne mente – eller hadde erfart – at politiet har å tilby i saker om vold i parforhold. I det følgende vil det bli sagt noe mer detaljert om det som kom frem i undersøkelsen.

Oppfatninger om politiet

Et mindre antall deltakere i undersøkelsen hadde hatt kontakt med politiet i forbindelse med voldsepisoder, men de fleste hadde ubetydelig eller ingen erfaring med etaten. Likevel hadde de aller fleste ganske klare oppfatninger om politiet, og fremfor alt om politiets innsats når det gjaldt vold i parforhold. Som påpekt over, hadde svært mange begrenset tro på hva politiet kunne bidra med i den situasjonen de befant seg i med partneren. Enkelte kvinner trodde for eksempel ikke at politiet hadde tilstrekkelige – eller gode nok – virkemidler til å kunne hindre mennenes vold. Slike oppfatninger var særlig fremtredende hos kvinner hvis partnere utsatte dem for alvorlig vold som skapte frykt og dessuten fremsto som ustabile og uforutsigbare. Alvorlige trusler som førte til at kvinnene det gjaldt ikke våget å forlate mennene, hadde også medført at anmeldelse ikke var blitt vurdert, eller ble oppfattet som for farlig.

Mange av de intervjuede mente dessuten at det de hadde vært utsatt for, ikke var noe politiet beskjefter seg med i særlig grad. Den rådende oppfatningen kan sies å ha vært at politiet først og fremst arbeider videre med svært alvorlige saker, der bevisene er gode eller der det finnes vitner til handlingene.

Mediedekning av politiets arbeid med vold i parforhold hadde dessuten etterlatt et inntrykk blant intervjudeltakerne av at også alvorlige saker kan strande i rettsapparatet. Flere var inne på at det kunne være forskjell på politiets vurderinger av hendelsene og hvordan de selv – og andre som hadde vært utsatt for vold – betraktet det de hadde opplevd. Ettersom de fleste intervjudeltakerne verken hadde vitner eller hadde tatt vare på bevis, ble det sett som lite tenkelig at de ville ha kommet noen vei med å anmelde, selv om de skulle ha ønsket det. Intervjuene ga også eksempler på at deltakerne fant støtte for et slikt syn i samtaler med andre, deriblant politifolk og ansatte på kritesentrene.

Selv om politiet iblant blir referert til som en hjelpeinstans, og politiet selv fra tid til annen beskriver etaten slik, betraktet deltakerne i undersøkelsen hovedsakelig politiet som kriminalitetskontrollører. Dette medvirket til at politiet ikke ble sett som relevant å kontakte hvis den som var blitt utsatt for volden fremfor alt ønsket seg at forholdet skulle fungere – eller at samboeren eller ektefellen som slo, skulle få hjelp. Å gå til politiet ble også sett som tap av kontroll over livet, en kontroll som for flere kan sies å ha vært svært viktig.

Det var en rekke likhetstrekk i måten kvinnene og mennene som ikke hadde anmeldt, snakket om sin situasjon på. På to områder var det imidlertid generelt sett stor forskjell. For det første var voldshandlingene som kvinnene var blitt utsatt for gjennomgående grovere enn i mennenes tilfelle, selv om det var unntak på begge sider. Kvinnene ga dessuten ikke uttrykk for reservasjon mot å gå til politiet på bakgrunn av kjønn, mens dette var et tydelig trekk i intervjuene med flere av mennene. En ting var at mennene fortalte at de manglet bevisene de mente at politiet ville hatt bruk for, men vel så viktig var at det å være mann ble antatt å gjøre det lite sannsynlig at de ville bli trodd.

Synspunktene som flere av kvinnene og mennene som ikke hadde anmeldt bidro med, samsvarte for øvrig dårlig med politiets kampanje for å få flere til å anmelde, som ble lansert mens undersøkelsen pågikk. Det overordnede budskapet som ble formidlet gjennom kampanjens tittel *Hvor lite skal du finne deg i?* var at politiet ville gjøre det enkelt å henvende seg, også med historier om hendelser som strengt tatt ikke kan kalles for vold. I stedet for å undres på hvor mye en må finne seg i før det vil være relevant å oppsøke politiet, oppfordret politiet til det motsatte, nemlig å spørre om hvor lite man kan gå til politiet med. Både i kampanjematerialet og i media forsikret politiet at de ville, med deres egne ord, «bygge ned barrieren» mellom publikum og politiet, og gjennom kontakt med (særlig unge) par bidra til det vi kan kalle primærforebygging av vold. Enkelte intervjudeltakere, som ganske kort tid før kampanjen ble lansert hadde forsøkt å skaffe seg hjelp fra politiet uten å anmelde, hadde latt seg provosere av kampanjen. Et synspunkt som ble fremmet i den forbindelse, var at politifolkene som de hadde hatt kontakt med opptrådte på en måte som ble beskrevet som det motsatte av hjelpsom. Andre syntes ikke at oppfordringen om å komme til politiet med ubehagelige opplevelser i parforholdet før disse utviklet seg til det vi kan kalle voldshandlinger, var troverdig.

Sett i lys av (særlig) norsk og nordisk forskning om politiets arbeid med vold i parforhold, og ikke minst forskningen om de utsattes egne erfaringer med dette, fremsto deltakernes syn på hva de ville fått igjen for å gå til politiet både relevant og nokså realistisk. Selv om det har skjedd forbedringer i politiets arbeid med vold i parforhold er det fortsatt store mangler når det gjelder politiets generelle innsats i slike saker. Politiet selv peker på ressursituasjonen og innrømmer at det må gjøres prioriteringer. Om man skal ivareta rettssikkerheten er mange slike saker sammensatte og vanskelige å arbeide med, og de fleste sakene blir henlagt. Hva hver enkelt kvinne og mann som deltok i undersøkelsen rent faktisk

ville ha oppnådd dersom de hadde anmeldt, kan vi selvsagt ikke si noe sikkert om, men mye tyder på at anmeldelsene ville blitt henlagt. I noen tilfeller ville politiet kanskje ha henvist kvinnene og mennene til andre instanser, men hvorvidt politiet formidler eller peker på alternativer til anmeldelse, kan være både steds- og personavhengig.

Erfaringer med politiet

At politiets innsats ikke alltid kan sies å være ideell, ble for øvrig illustrert gjennom intervjuene med et begrenset antall deltakere av begge kjønn, som hadde forsøkt å anmelde sine tidligere ektefeller for vold. Anmeldelsene ble uten unntak inngitt etter bruddet, men under noe ulike omstendigheter. Her så vi blant annet eksempler på at ulike former for ubehagelig atferd og fysisk maktbruk ikke tok slutt som følge av at ekteskapet gikk i oppløsning. Mangel på bevis – og anmelderens kjønn – var trolig blant grunnene til at disse deltakerne opplevde å bli avvist av politiet. Ifølge kvinnene ble det ikke sagt direkte at politiet ikke ønsket å motta anmeldelsene, men de oppfattet politifolkenes argumenter som forsøk på å snakke dem fra å anmelde. Mannen opplevde derimot det som ble beskrevet som en direkte avvisning. Fordi den enkelte politikvinne eller -mann er representanter for etaten, fører slike erfaringer ofte til tap av den generelle tilliten som er nødvendig for at politiet skal kunne utføre sitt arbeid. For den enkelte politiansatte derimot, bidrar strukturelle rammer i politiet, og ikke minst måten politiarbeidet blir målt på, trolig til at det fremstår som lite rasjonelt å ta imot saker uten noen fremtid i strafferettsapparatet. Omkring 70 prosent av alle anmeldte saker om vold i parforhold henlegges, de fleste på bevisets stilling. Disse regnes ikke som oppklart og arbeidet politiet har gjort med disse sakene blir dermed ikke synlig i statistikken, der oppklaringsprosenten og saker der det kan tas ut tiltale teller.

Ulike aspekter ved politiets møter med (spesielt) kvinner som har vært utsatt for vold fra partneren er blitt beskrevet i en rekke nasjonale og internasjonale studier. En stor del av disse beskrivelsene tyder på at kontakten med politiet ofte ikke svarer til forventningene, noe vi ikke minst ser i forsøkene på å anmelde som deltakerne i denne undersøkelsen fortalte om. Det kan sies å eksistere et gap mellom håp og ønsker, og realitetene i møtene med politiet. Dette er ikke nødvendigvis ensbetydende med at positive erfaringer ikke finnes, men skyldes kanskje snarere at de negative dominerer. Gitt at politiet selv peker på vold i parforhold som et svært vanskelig saksområde å arbeide med, kan det synes

logisk at det er slik. Forskere har sannsynligvis også sett det som en viktig oppgave å peke på forhold i politietaten som ikke fungerer godt, og dessuten kan det være viktig å kjenne til problemene – og hva de innebærer – for å kunne gjøre noe med dem.

I mange undersøkelser, også i denne, forekommer altså eksempler på konflikter og problemer i møter med politiet. Denne undersøkelsen gir også eksempler på at tilliten til både politiet og rettsstaten Norge, ble satt på prøve. Vi kan likevel i liten grad snakke om direkte konfrontasjoner med politiet: Konflikt- og problemflatene besto i at deltakerne følte seg dårlig behandlet og/eller ikke oppnådde det de hadde håpet på og hadde behov for – uten at dette nødvendigvis ble kommunisert til politiet. Analyser av intervjuene viser tvert om hvordan autoriteten politiet besitter så ut til å være vanskelig å argumentere mot, ikke minst for kvinnene som henvendte seg til politiet.

Kvinnene som hadde forsøkt å anmelde eller hadde vært i kontakt med politiet av andre grunner slapp imidlertid noen av erfaringene med politiets autoritet som var tema i et intervju med en mannlig deltaker. Her var det snakk om hvordan politiet håndterte gjentatte – og ifølge mannen – uberettigete anmeldelser av vold fra eksamboerens side. Fenomenet er til en viss grad kjent fra tidligere forskning om menns erfaringer med vold i parforhold, og menn som har vært utsatt for vold fra partneren har beskrevet det som en videreføring av volden etter bruddet, der kvinnen bruker politiet som et slags redskap. Menn med slike erfaringer har imidlertid gitt ulike beskrivelser av politiets handlemåter. Mens noen har følt seg plassert i en svært utrygg posisjon, har andre opplevd at politiet har vært på deres «parti» og har avdramatisert anmeldelsene. I min undersøkelse ble måten politiet gikk frem på beskrevet som en enorm påkjønning, som bidro til en fullstendig undergraving av troen på Norge som en rettsstat, og på politiet som voktere av rettssikkerheten. Det hjalp lite at anmeldelsene for vold uten unntak ble henlagt. Mistankens lys var kastet over mannen det gjaldt, og syntes umulig å unnsnippe.

I flere tilfeller ble altså politiets handlemåter opplevd som en forverring av en allerede vanskelig livssituasjon. Det kan være nærliggende å si at politiet bidro til å videreføre maktulikheten som eksisterte i parforholdet, i stedet for å bidra med noe som kunne ha redusert sårbarheten som både kvinner og menn opplevde som en følge av det de ble utsatt for. Dette ble kanskje særlig tydelig når det gjaldt kvinnene som forsøkte å utløse politiets hjelp til å beskytte barn som bodde fast hos dem.

På den annen side ga intervjuene også eksempler på hvordan alvorlig vold utført i vitners påsyn eller der den antatte utøveren ble pågrepet på stedet av politiet, resulterte i tiltale og dom. Det var for øvrig stor grad av samsvar mellom utfallene av møter med politiet som er beskrevet over, og antakelsene om – og oppfatningene av – politiet hos dem som verken hadde anmeldt eller hadde andre erfaringer med etaten. Som allerede påpekt ble blant annet alvorlig vold og sterke bevis nesten sett som en forutsetning for at det skulle være noe poeng i å anmelde.

Problematisk å anmelde mennesker man har en nær relasjon til

Til tross for volden ble det å anmelde, eller en eventuell straffesak, i mange tilfeller fremholdt som potensielt skadelig og i beste fall lite nyttig. Å anmelde ble ikke bare vurdert som noe som kunne skape flere problemer for de aller nærmeste, kanskje særlig for barna. Det ble også antatt å kunne skade forholdet til øvrig familie. Behovet for hjelp kom tydelig frem i mange av historiene, mens kriminalitetskontroll i liten grad ble beskrevet som relevant. Dette skyldtes eksempelvis den psykiske helsen hos den som utøvde volden, eller at ektefellen eller samboeren ble oppfattet som en person det tross alt var synd på, og/eller at man ikke ønsket å gjøre livet vanskelig for henne eller ham. Dette utelukket imidlertid ikke følelser av sinne og/eller sorg over det vedkommende hadde gjort. Nok et aspekt som talte mot å involvere strafferetten var ønsket om å opprettholde en akseptabel fasade mot omverdenen. Et slikt ønske var lite forenlig med å offentliggjøre volden og dermed synliggjøre at man var «mishandlet».

Det var i det store og hele helt andre ting enn anmeldelse som opptok intervjudeltakerne. Som i tidligere undersøkelser ser vi at det knytter seg særlige utfordringer til å være mor eller far i en situasjon der partneren utsetter en for vold. Fjorten av nitten deltakere hadde barn med den som utøvde volden, og disse barna levde med mors vold mot far, eller omvendt. For et par av kvinnene var barnas situasjon en konkret motivasjon til å bryte samlivet tidlig, mens barna var små. Begge var svært redde for den virkningen volden kunne ha. Andre, både kvinner og menn, ventet lenger med å bryte relasjonen, blant annet av frykt for hva som kunne skje om barna fikk samvær med partneren som hadde utøvd vold. Blant mennene var dessuten frykten for ikke å få beholde kontakten med barna etter bruddet, et fremtredende tema. Flere opplevde da også kortere, lengre og

i visse tilfeller mer eller mindre varige, brudd i relasjonen til sine barn, blant annet som en følge av at kvinnen tok barna og flyttet mange mil unna, eller ved at det ble reist tvistesak om samvær der volden ikke ble tematisert, og kvinnene fikk omsorgen. En av historiene viser også hvordan et besøksforbud hindret kontakt med barn. Mens kvinnene i undersøkelsen uten unntak hadde omsorgen for felles barn etter samlivsbruddet, var ikke dette tilfellet for noen av mennene, selv om de fleste ønsket det.

Både for kvinnene og mennene førte imidlertid det faktum at det fantes barn i relasjonen til et uønsket bånd mellom dem og ektefellen eller partneren som hadde utøvd vold. I det hele tatt ble det å ha barn med en person som hadde utøvd vold kilde til svært mye uro, bekymring og frykt for barnas trygghet. Kvinner fortalte om innsatsen det hadde krevd av dem å få ansatte i skole og barnehage til å forstå at barna deres var barn med problemer, ikke problembarn, og behandle dem deretter. Både menn og kvinner fortalte om hvordan de ønsket å skåne barna for vonde opplevelser og verne dem mot fedre eller mødre som de mente at opptrådte uforutsigbart og på måter som var lite egnet til å ivareta barnas følelser og behov. Fra kvinners side involverte dette også forsøk på å skaffe barna beskyttelse gjennom å henvende seg til politiet og be om bistand. Kvinnene mente imidlertid at det politiet kunne tilby ikke holdt mål. Strevet for å gjøre barnas liv trygt og forutsigbart, både så lenge forholdet varte og i årene etterpå, gjorde at mange følte seg utslitt.

Anmeldelse og erfaringer med hjelpeapparatet og sivilretten

Det var imidlertid ikke bare forsøk på å utløse støtte fra politiet i arbeidet med å beskytte barna, som strandet. Både kvinner og menn beskrev mislykkete forsøk på å engasjere andre instanser for å bedre barnas situasjon. Kvinner som kontaktet barnevernet opplevde blant annet at de ble ansett som inhabile, og måtte sørge for bevis for at det var problematisk for deres barn å ha samvær med fedrene. Som en følge av dette insisterte eksempelvis en av kvinnene på at skolen måtte formidle sønnens frykt for å være sammen med faren i en bekymringsmelding til barnevernet. Menn hadde opplevd at hjelpen de ba om fra barnevernet førte til ytterligere traumatisering av barna på grunn av barnevernets handlemåter.

Et tema som ser ut til å være lite behandlet i tidligere forskning er at negative erfaringer som kvinner og menn som er utsatt for vold gjør med helse- og sosialetaten, også ser ut til å kunne påvirke eventuelle vurderinger av det å gå til politiet. I tillegg til problemene som knyttet seg til ikke å få anerkjent egne behov og perspektiver, så slike erfaringer i enkelte tilfeller ut til å «smitte over» på politiet, i den forstand at det gjorde anmeldelse enda mer uaktuelt.

Et annet fenomen i denne undersøkelsen, som heller ikke i særlig grad ser ut til å ha vært omfattet av forskningsmessig interesse tidligere, er at anmeldelse av en partner som har utøvd vold frarådes dersom partene står i en tvistesak om samvær med, og bosted for, barn. Dette gjaldt i og for seg både menn og kvinner i deres møter med ulike rettsaktører. Menn ble av sine advokater bedt om å gjøre det de kunne for å unngå handlemåter som kunne tolkes som hevnløst overfor partneren. Selv om det kunne være grunn til å tro at det ville være uheldig for barna å bo mesteparten av tiden sammen med en mor som hadde problemer med sinnemestring og kanskje også med sin psykiske helse, ble mennene bedt om å ligge lavt. Politiet benyttet en liknende argumentasjon overfor en kvinne i forbindelse med forsøk på anmeldelse.

Intervjuene viste både likheter og forskjeller når det gjaldt kvinnenes og mennenes erfaringer med vold fra partneren. Volden gjorde livet vanskelig både for kvinner og menn, både kvinner og menn beskrev omsorg for partneren og følelser som gjorde det lite aktuelt å anmelde, og både kvinner og menn var svært opptatt av situasjonen til barna. Både kvinner og menn fortalte om konsekvenser av volden, blant annet om stressreaksjoner, som ikke forsvant etter samlivsbruddet. Blant forhold som skilte, var at mennene i liten grad fryktet fysisk maktbruk fra partnerens side dersom de hadde anmeldt, og at menn i liten grad følte seg fysisk truet etter samlivsbruddet, mens begge deler var et stort tema for flere kvinner. Mens to av mennene ble anmeldt av partneren som hadde utøvd vold mot dem, den ene flere ganger, var det ingen av kvinnene som opplevde dette. Interessen for å anmelde volden til politiet var begrenset både blant kvinner og menn, men kjønn så ut til å spille en betydelig rolle for mennenes tilbakeholdenhet, mens kjønn ikke var noe tema for kvinnene i denne sammenhengen.

Mindre vold i parforhold – hvem sitt ansvar?

Når norske myndigheter ser politiet som en helt sentral aktør i arbeidet for å redusere volden som utøves i parforhold og andre nære relasjoner, er det blant annet fordi strafferettens og straffens symbolverdi anses å være av stor betydning for lovligheten i samfunnet. Om svært få anmelder volden i parforhold, og ikke minst om svært få dømmes for handlingene, er det tenkelig at verdien av straffen som sosialt symbol vil minske. Teorien om allmennprevensjonen baserer seg dessuten på at noen må straffes for at andre skal ønske å avstå fra å bryte loven. Å søke tilflukt i strafferetten må ses som ensbetydende med at man betrakter det man har blitt utsatt for som en sosialt uakseptabel, og sågar straffbar, handling. Det å ikke anmelde kan i ytterste konsekvens, som en av intervjudeltakerne uttrykte det, føre til at man blir – eller oppfatter seg som – medskyldig i lovbrudd.

At kvinnene og mennene som deltok i denne undersøkelsen ikke anmeldte, handlet imidlertid ikke om at de aksepterte handlingene. Flere av kvinnene fortalte dessuten at de fra tid til annen hadde tenkt at de burde ha tatt ansvar for andres, til dels ukjentes, ve og vel gjennom å anmelde. De syntes de skulle ha tenkt på mennenes mulige, fremtidige kjærester og samboere, eller på kvinner som mennene faktisk levde med på intervjutidspunktet, og for noen kjentes det ubehagelig at de ikke hadde gjort det.

Som et ledd i å forklare hvorfor det er så få som anmelder når det på mange måter fremstår som selvfølgelig og riktig å gjøre, har både forskere, hjelpere og andre blant annet tydd til begrepene «barrierer» og «hindringer». Politikere og ledelsen i politiet uttrykker at det er viktig å «bygge ned» barrierer. Man antar altså at det er noe som hindrer de selvfølgelige og riktige handlingene, og ønsker å rydde disse hindringene av veien. Men er det ikke også mulig å se på det å unnlate å anmelde som et uttrykk for strategiske og gjennomtenkte valg i en vanskelig og langt fra ideell situasjon? Og er det ikke også mulig å se for seg at det verken oppleves selvfølgelig eller riktig å gå til politiet med partnerens voldsutøvelse? Trolig vil de fleste av oss unngå kontakt med politiet om vi kan – uansett om de mulige konsekvensene av eksempelvis å anmelde et sykkeltyveri, er langt mindre enn de kan bli om man anmelder noen for vold i parforhold (tap av kontroll, tap av ansikt, problemer for familien, at partner havner i fengsel etc.) Forskning viser også at langt fra alle som faktisk har anmeldt vold i parforhold, gjør det av eget ønske. I mange tilfeller oppleves begrenset kontroll over beslutningen, og det

fortelles også om at man kjenner seg presset til å anmelde *av* andre – eller *for* andres skyld.

Mye kan også tyde på at politiet fortsatt har forbedringspotensial når det gjelder behandlingen av slike saker. Noe av forbedringspotensialet ser ut til å ligge i politiets kommunikasjon med publikum, og ikke minst med kvinner og menn som befinner seg i livssituasjoner som utfordrer deres trygghet og integritet, eller som henvender seg for å anmelde vold i parforhold. Mens politiet vanskelig kan styre egen ressursituasjon eller medieoppslag der deres innsats kritiseres, kan representanter for etaten bidra til å ivareta den generelle tilliten som de fleste innbyggere i Norge har til politiet, og som utvilsomt har betydning dersom man ønsker at flere skal anmelde. Det å vise medmenneskelighet, vennlighet, interesse og vanlig folkeskikk – som var noe av det deltakerne i denne undersøkelsen etterlyste – ligger trolig innenfor rekkevidde. At politiet fortsetter å være ærlig utad om begrensningene som finnes i etaten, er trolig også viktig. Å gå til politiet er utvilsomt et stort skritt å ta for de aller fleste av dem som utsettes for vold i parforhold. Da betyr det mye at det ikke skapes forventninger som ikke kan innfris.

Summary

Intimate partner violence is a considerable social problem in Norway, as in other parts of the world. Women are particularly at risk, but intimate partner violence also affects men and not least children living in households where violence is committed. An important, negative aspect of the violence is that people are targeted in their homes – a place that is supposed to be safe. Living in an atmosphere of insecurity, unease and restraint brought on by such violence, puts a great strain on a person. Violence in close relations, which is the notion most often used in Norway today, has been high on the Norwegian political agenda for decades, and the police has been considered pivotal in the effort to reduce this social problem.

However, the police are dependent on the public for knowledge about the violence and from the point of view of the authorities it is regarded as unsatisfactory that most of those who are subjected to intimate partner violence do not report. Accordingly, several measures have been implemented to increase the rate of reporting to the police. Such measures include making the police report intimate partner violence to a greater extent, and encouraging those subjected to violence to contact the police. The latter has primarily been attempted through campaigns promoting the police as the right instance for dealing with such problems.

Despite a considerable increase in the number of police reports in the last decade or so, research clearly indicates that most people still do not report intimate partner violence. For instance, a survey published by NKVTS in 2014, shows that just about one in four women and men subjected to what the researchers characterised as severe violence had reported to the police.

In this report – based on face to face interviews with thirteen women and six men who had experienced violence in heterosexual relationships – I present and discuss various aspects of what I have named the “relevance of the police in lives where intimate partner violence is committed”. Qualitative studies of intimate partner violence with both female and male participants are few and far between, and conducting such a study has been a challenge in several ways, one being that

the body of research exploring the phenomenon of women's violence against men in depth, is limited.

With this project I aimed to understand what might be of importance to women and men subjected to such violence when, or if, the question of reporting said violence to the police was raised. Rather than asking them why they had not reported the violence I wanted to make the interviewees talk about whether or not they had considered contacting the police, and about their possible views of how involving the police might have impacted on their life situation. The question of reporting crime is extremely normatively charged in our society, not least when it comes to intimate partner violence. Reporting to the police seems both to be the obvious thing, as well as the *right thing*, to do. Accordingly, it was essential not to make the interviewees feel a need to defend not having done so.

The results of the study support to a great extent what we have learned from prior qualitative projects examining various aspects of intimate partner violence, including the question of police reports. A factor well known to influence police reporting that is confirmed in this study, is whether or not the persons subjected to the violence have left – or have decided to leave – their spouse or partner. Involving the police seems to presuppose not wanting to share one's life with the partner committing the violence. Another aspect influencing decisions of police reporting, is whether or not one is left in peace after the break up. Reporting does not seem relevant unless the former partner continues to harass, or act in a potentially dangerous manner, or if conflicts arise that threaten feelings of safety and the possibility to protect any children one might have. On the other hand, fear of more violence and insecurity might also weigh *against* reporting.

The study also shows that in the instances where reporting to the police was actually thought of as a possibility, the resolve to do so or not was generally the result of carefully considering a number of issues important to the interviewees. Both preconceptions of, and experiences with, the police, as well as private and personal matters, were of importance for the women and men in question. However, some of the interviewees can be said not to have considered contacting the police at all. Even so, most had preconceptions about the police force. Finding clear patterns in the material has been difficult, as the story of each participant is complex, involving a number of unique elements. However, a recurring feature was a rather limited belief in what the police could provide in cases of intimate partner violence. More details from the study will follow below.

Preconceptions and views about the police

A very limited number of the study participants had previous experiences with the police in connection with episodes of intimate partner violence. Moreover, most of them had never been involved with the police, or if they had, their involvement had been rather insignificant, limited to seeing police officers or maybe reporting a stolen bicycle. Nevertheless, most had fairly clear opinions about the police, not least about the work of the police in cases of intimate partner violence. As previously pointed out, there was generally little faith in what the police could have done in the situations the participants found themselves in with their spouses or partners. Some women did not believe that the police had adequate or sufficient means and «tools» to prevent the men from committing more violence. These beliefs were particularly prominent in women whose partners spread fear by subjecting them to grievous bodily harm and who appeared to be unstable and unpredictable. Serious threats compelling women to remain in the relationship for fear of repercussions, also made reporting to the police out of the question or regarded as too dangerous.

Moreover, several of the interviewees were convinced that the police would not really busy themselves with the violence that they had experienced. Should they have wanted to make a police report, they believed that the incidents might not be regarded as serious enough for the police to spend much time on. The fact that the better part of the violence or its consequences had not been documented, and that the incidents had rarely been witnessed by someone else, made the first argument even stronger in the eyes of the study participants. Reporting to the police would most likely not lead anywhere but to a dismissal of the case. Several had also found support for such views in conversations with others, including police officers and shelter employees. A widespread view appeared to be that the police prioritise cases of very serious violence, where there is sufficient evidence. Media coverage of police dealings with intimate partner violence had also left the impression that even cases of serious violence may fall through in the criminal justice system.

Despite the fact that the police is sometimes referred to as a place to seek help, and the police themselves occasionally describe the police force as a help scheme, the study participants mainly considered the police to be crime controllers. When the primary goal was making the relationship work, or getting help for the man or the woman committing the violence, reporting to the police

was ruled out. Referring the violence to the police was also regarded as a potential loss of control over one's life, a control that can be said to have been of considerable importance to many of the study participants.

There were many similarities in the way women and men who had not made police reports talked about their situation and reflected upon what involving the police could have brought about. There were, however, also differences. The majority of the women had been subjected to more serious violence than the men, even though there were exceptions on both sides. And while none of the women expressed reservation against contacting the police because they were women, this was a prominent feature in the interviews with men. Lacking the evidence that they supposed that the police would have needed was one thing, but the assumption that being a man would make it unlikely to be believed or taken seriously, was all the more important.

The points of view provided by those who had not reported the violence to the police had little in common with the impressions given by a police campaign calling on people to report intimate partner violence that was launched while the study was in progress. The message conveyed by the campaign title *Where do you draw the line?* (direct translation from Norwegian: How little should you put up with?) was that the police wanted to make it easy for people to contact the police even with stories of incidents that, strictly speaking, fall outside of the scope of what is called violence. Instead of mulling over how much one would have to put up with before it would be relevant to contact the police, the police urged the public to ask the opposite question: "How little can you go to the police with?" Both through the campaign material and in the media, the police assured that they would, in their words, «build down the barrier» between the public and the police. Through contact with young couples in particular, the police would contribute to the general prevention of intimate partner violence. Some of the interviewees who had tried to get assistance from the police shortly before the campaign was launched, felt provoked by it. One point of view that was common was that the police officers they had been in contact with acted in ways that were perceived as the opposite of helpful. Others did not consider the invitation to tell the police about unpleasant but not violent episodes with the partner credible.

In light of Norwegian (in particular) and Nordic research on police work with intimate partner violence and on victim experiences with the police, the views of the study participants on what they would have gained by going to the police,

appear to be rather realistic. Despite improvements in recent years, there are still deficiencies in the way that the police handle intimate partner violence in general. The police force itself point to their limited resources and admit to the need for prioritizing. Most cases of intimate partner violence are complex and difficult to work with, and securing protection under the law for all citizens implies the dismissal of most cases.

It is, of course, impossible to tell what the individual woman and man who took part in the study would have achieved by reporting the violence to the police. However, judging by the stories told in the interviews, there is little to suggest that any of the cases would have ended with a reaction from the criminal justice system. Some of the study participants might have been referred to or put in contact with other instances, but whether or not the police suggest or provide alternatives to police reports will often depend both on the duty station and on the particular police officer.

Experiences with the police

Incidentally, the fact that the contributions of the police in cases of intimate partner violence can often be far from ideal, was illustrated through interviews with a limited number of study participants of both sexes who had attempted to report their former spouses to the police. The police reports were, without exception, filed after the relationship had ended, but under differing circumstances. Among other things, there were examples of unpleasant behaviour and/or use of physical force that did not end with the dissolution of the marriages. Lack of evidence and the gender of the person reporting the violence, were most likely among the reasons why these study participants were met with attitudes that they perceived as a rejection by the police. According to the women, the police did not openly refuse to accept their reports, but the arguments used were perceived by the women as efforts to talk them out of reporting. One man, on the other hand, described his encounter with the police as resulting in a straight refusal. The individual policewoman or policeman being a representative of the police force as a whole, experiences like these will often lead to a loss of the general trust that the police depend on in their work. As for the individual police employee, on the other hand, accepting reports of cases that would probably end in dismissals will probably not seem rational, considering the nature of the evaluative standard currently used to assess police work. About 70 percent of all reports of intimate partner violence made to the police are

dismissed – most of them for want of evidence – and are consequently not regarded as solved. This is not positive for a police force whose work is measured by the number of solved cases and indictments.

Different aspects of police encounters with (in particular) women subjected to intimate partner violence, have been described in a large number of national and international studies. The bulk of these descriptions indicate rather clearly that contact with the police often falls short of the women's expectations. These results are congruent with the stories of the attempts to file police reports told by the participants in this study. A gap can be said to exist between the hopes and wishes of those subjected to violence and the realities in the police encounters. Such a gap does not preclude the existence of positive experiences, but these are likely outweighed by a large amount of negative outcomes. This may seem logical given the fact that the police themselves point to intimate partner violence as a very challenging field to work with. Additionally, due to the criticism directed against the police, researchers have likely found it an important task to study the problematic parts of the police work with intimate partner violence. Knowing about the problems and what they entail for people is believed to be necessary in order to ameliorate the situation.

Many studies, including the present one, present examples of conflict and other issues in encounters with the police. The present study also provides examples of situations in which the general trust in both the police, and in Norway as a state ruled by justice, was challenged. All the same, we can hardly speak of direct confrontations with the police: The conflict and problem areas consisted of study participants feeling badly treated and/or not obtaining what they had hoped for and needed, without this necessarily being communicated to the police. Rather, the analysis shows how the authority that the police possess was hard to go against, meaning that the participants found it difficult to argue with the police in order to achieve what they themselves had hoped for. This effect was particularly apparent in the cases of the women.

However, the women who had wanted to file reports or who had been in contact with the police for other reasons, avoided some of the experiences with police authority that were brought up in one of the interviews with a male study participant. The topic discussed here was how the police handled repeated police reports against him from the ex-partner who had subjected him to violence. The phenomenon of the person committing the violence reporting the one on which

violence is committed, is to a certain extent known from previous research on men being subjected to intimate partner violence by women. Many men have described this phenomenon as a continuation of the violence after the break up, where the woman uses the police as a sort of tool. The descriptions men give of the police in such cases differ greatly. While some men find themselves placed in a very precarious position, others have found that the police have supported them and defused the situation. In this study, the police's actions were described as an enormous strain that completely undermined the belief in Norway as a state ruled by law, and in the police as the keepers of the legal protection. It was of little help that absolutely all the reports of violence that his former partner had filed were dismissed. The light of suspicion had been thrown on the man, and it seemed impossible to escape.

The line of conduct of the police was often talked about as aggravating an already difficult life situation. Instead of contributing to the reduction of the vulnerability both women and men experienced due to their partner's actions, the police can be said to have upheld the power imbalance power that existed in the relationship. This seemed particularly clear in the cases of women who tried to engage the police in the protection of children who resided with them.

On the other hand, the stories of the study participants also contained examples of how serious violence committed in the presence of witnesses, or where the suspect was apprehended on the spot by the police, resulted in indictments and convictions. There was, incidentally, a noticeable correlation between the descriptions of the encounters with the police, and assumptions and understandings about the police talked about by the study participants who neither filed reports nor had any personal contact with the police force. As already pointed out, many did not see the point in filing a report unless the violence was serious and the evidence strong.

Difficult to report someone with whom you have a close relation

In spite of the participants being subjected to violence, the act of reporting, or the possibility of a criminal case was often held up as potentially damaging, or at best of little use. Filing police reports was not just seen as an act causing more problems for the ones closest to the study participants, in particular the children, but was also considered to harm family relations in general. The need for help

dominated many of the stories, while crime control hardly was seen as relevant. This was in part due to the psychological health of the man or woman committing the violence. Many felt sorry for a partner who did not seem to have a good grip on their situation and had no wish to further complicate his or her life. They did, however, also feel angry and/or sad about being subjected to the violence. Another argument against involving the criminal justice system was the wish to keep up a respectable facade towards the (surrounding) world. Such a wish was incompatible with making the violence public, and consequently making oneself known as a battered woman or man.

In general, the research participants seemed to have been preoccupied with issues other than whether or not to file a police report. As in previous research, we find that being at mother or a father in a situation where one is subjected to violence by one's spouse or partner is especially challenging. Fourteen of the nineteen participants had one or several children with the person committing the violence, and these children all lived with their mother's violence against their father or vice versa. For several of the women worrying about how the violence in the household might affect the children was an important motivator in deciding to break off the relationship. A couple of them left their spouse when their child was quite small. Others, both women and men, waited quite long before breaking up, partially for fear of what would happen if the partner who had committed the violence was allowed the care of the children. The men who had been abused in a relationship were there were children talked at length about their fear of not being able to keep contact with them in case of a break up. When the relationships ended, many of them actually did experience short, longer, or in some cases more or less permanent breaks in their relationship with their (often young) children. This could be the result of the woman leaving and taking the children with her many miles away, or of civil court cases about access to the children, in which the woman was given the custody. One of the stories also shows how an injunction on visiting requested by the partner who had committed the violence prevented one of the men from seeing his child. While the women interviewees without exception were granted custody of the children after the relationship ended, none of the men did, although most of them wanted to.

However, for both women and men, having children with a partner who had subjected them to violence lead to an unwanted bond between them and said partner. At any rate, the fact that one of the children's parents had committed such acts was a source of uneasiness, worry and fear for the safety of the

children. Women talked about how hard it had been to make teachers and kindergarten employees realise that their children were not problematic, but rather children who had problems, and to convince them to treat them accordingly. Both men and women talked about how they wished to spare their children from bad experiences and protect them against fathers or mothers who acted in unpredictable ways and who did not seem fit to consider the children's feelings or to take care of their needs. As stated above, some women even approached the police asking for protection for their children, but according to these women all the propositions made by the police were far from satisfactory. The struggle to make life safe and predictable for the children, both while in the relationship and in the years that followed, had left many feeling worn out.

Police reports and experiences with the health and social services, and the civil court

Attempts to obtain support from the police in order to protect the children were, however, not the only endeavours that fell through. Both women and men also described how trying to engage other services failed. Women who were in touch with the Child Welfare Services had been told that their views and statements were biased, and had to document that it was problematic for their children to be with their fathers. Consequently, one woman insisted that the headmaster at her son's school send a note of concern about the child's fear of being together with the father to the Child Welfare Services. Men who had asked for help from the Child Welfare Services experienced that their children were further traumatised as a consequence of how the staff acted in the matter.

The negative encounters and experiences with the health- and social services, in particular with the Child Welfare Services, seem to have influenced any thoughts of contacting the police as well. In addition to the problems of not having their needs and perspectives recognised, negative experiences can in some cases be said to have spilled over onto perceptions of the police, making reporting the violence even more unlikely. This is an aspect that does not appear to be known from previous research.

Another phenomenon that has not really been an object of great interest in the research, is that filing reports is advised against if the parties are involved in a legal dispute over their children's residence and contact with the parents. This warning or advice was given to both men and women in encounters with different

legal actors. The men's legal representatives told them to do whatever they could to avoid looking like they wanted to seek revenge against the partner who had committed the violence. Even though the men had reason to believe that it would be problematic or damaging for the children to spend most of their time with a mother who had anger management issues and maybe also psychological health problems, the men were told to lie low. The police used similar arguments towards a woman when she tried to file a report on her former husband.

The stories told by the study participants showed both similarities and differences in how women and men talked about, and experienced, their partner's violence. Being subjected to violence made life difficult, and both women and men described feelings – not least consideration for their partner – that weighed against filing police reports. All of those whose children were in some way affected by the violence were concerned about the children's situation. Both women and men talked about consequences of the violence, including stress reactions, which did not disappear after the break up. Among the differences were for example the fact that none of the men feared that physical abuse from the partner would have resulted from reporting her to the police, and that practically none of the men felt physically threatened by the partner after the break up, whereas this was the case for several of the women. While two of the men had been reported to the police by their former partner, one of them a number of times, none of the women had such experiences. All in all, we may conclude that police reports had little relevance in the lives of those living with violence. Gender, however, did seem to matter to men when reflecting on what it would have entailed were they to have filed police reports. Being a man made them consider it unlikely that they would have been believed, while none of the women reflected on the importance of gender in this context.

Less intimate partner violence – whose responsibility?

When Norwegian authorities assign the police a central role in what is referred to as the fight to reduce intimate partner violence and other forms of violence in close relations, it is partly because of the symbolic value of punishment for the degree of law-abidingness in society. If relatively few people file police reports, and especially if very few people are convicted of violence, it is quite possible that the value of punishment as a social symbol will diminish. Moreover, general prevention theories are based on some individuals being punished in order for the rest of us to remain law-abiding citizens. Taking recourse to the criminal

justice system can be seen as tantamount to regarding the acts one has been subjected to, as socially unacceptable or even criminal. As expressed by one of the study participants, not reporting can, in a worst-case scenario, make a person accessory to a crime, or at least make him or her feel like an accessory.

However, the fact that the women and men who participated in this study did not file police reports, was not tantamount to them accepting the act of violence. Moreover, several of the women felt that they should have considered the well-being of others, even people they did not know personally, by reporting. These others were – more precisely – potential, future girlfriends or spouses of the men who had committed violence, or women that their ex-partners or ex-spouses were actually living with at the time of the interview. Some of the women interviewees found the thought of not having done so quite unpleasant.

In an attempt to understand and explain the fact that only a minority of those subjected to intimate partner violence file police reports – despite the fact that reporting seems like the right thing to do – researchers, health- and social workers, and others have resorted to the notions of “barriers” and “obstacles”. Politicians and the police management express the need to, in their own words, “build down barriers”. But is it not possible to regard not reporting intimate partner violence as a reflection of strategic and well thought out choices or decisions made in a difficult and far from ideal situation? And, is it not equally probable that contacting the police because of the violence committed by the spouse or partner may seem neither self-evident nor right? Most of us would probably want as little contact with the police as possible, even if the possible (negative) consequences of reporting a stolen bike are fewer by far than if one reports intimate partner violence (risk of losing control, risk of losing face, risk of the partner ending in jail etc.) Research also shows that far from all who report intimate partner violence to the police do it of their own accord. Many feel they have limited control over the decision, and stories are told about how one feels pressured by others – or to report for the sake of other people.

Moreover, the police seem to have considerable potential for improvement when it comes to handling cases of intimate partner violence. Part of this potential can be found in the police communication with the public, and not least with women and men who find themselves in life situations which challenge their safety and integrity, or who contact the police in order to file a report of intimate partner violence. While it is difficult for the police force to do something about their

resource situation or about stories in the media where their work is criticised, representatives of the police force can contribute to maintaining the general trust that a majority of the Norwegian public have in the police. Trust in the police will without doubt matter if one wants more people to file reports in cases of intimate partner violence. Showing compassion, interest, good manners and friendliness – all things that the study participants wished for – are probably within reach. That the police continue to be honest to the public regarding the limitations of their powers as an institution, is also likely to be of importance. Contacting the police on account of intimate partner violence is undoubtedly a big decision to make and it is paramount not to create expectations that cannot be met.

1 Innledning

Undersøkelser av forekomsten av vold i parforhold viser at de færreste slike handlinger blir meldt til politiet. Bare litt over en fjerdedel av deltakerne i forekomstundersøkelsen som Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) publiserte i 2014 hadde anmeldt det forskerne betraktet som alvorlig, fysisk vold til politiet (Hjemdal & Thoresen, 2014: 102ff.).¹ Andre omfangsundersøkelser, både nasjonalt og internasjonalt, viser liknende resultater.

I Norge – som i en rekke andre vestlige land – er politiet gitt en sentral posisjon i arbeidet med å redusere forekomsten av den volden som i stor grad foregår bak lukkede dører (se for eksempel Justis- og beredskapsdepartementet, 2013: 101ff.). Vold i parforhold er lovbrudd og slik sett politiets ansvar å ta seg av. Norsk og internasjonal kvinnebevegelse har også presset på for straffeforfølgelse av vold mot kvinner i parforhold, med grunnlag i en rettsoptimisme som tilsier at rettsregler og håndheving av disse, vil kunne motvirke utøvelse av vold i parforhold. Norge har dessuten tilsluttet seg en rekke konvensjoner der rettslige forhold står sentralt. Det gjelder ikke minst den såkalte Istanbulkonvensjonen, som ble ratifisert i 2017. I henhold til denne konvensjonen plikter staten Norge å sikre et effektivt strafferettsapparat som både forebygger og straffeforfølger vold i parforhold og andre nære relasjoner.

Politiets innsats på dette saksområdet i Norge har imidlertid lenge blitt vurdert som utilfredsstillende. Det skyldes blant annet at etaten i liten grad benyttet mulighetene som kom med endringen av påtalereglene i 1988. Frem til 1988 hadde påtalen i saker om vold i parforhold vært privat, det vil si at den utsatte selv måtte anmelde volden. Ved lovendringen ble påtalen offentlig, og politiet ble

---

1 Her må det understrekes at volden som ikke var anmeldt, i flere tilfeller dreide seg om vold i det offentlige rom eller vold fra andre enn en nærstående eller partner/ektefelle. Forskerne skilte altså ikke på relasjon da de så på hvor mange tilfeller av det de beskriver som grov vold som ikke var blitt anmeldt. Når det gjaldt voldtekt, som også forekommer i parforhold, var andelen anmeldelser enda lavere enn for alvorlig, fysisk vold. Bare 10,5 prosent av kvinnene som hadde opplevd voldtekt hadde anmeldt selv (n=229). For mennene var andelen som anmeldte nær 17 prosent, men det totale antallet menn som oppga voldtekt var lavt (n=24). Ved referering av rapporten *Vold og voldtekt i Norge* bruker jeg sidetallene fra nettversjonen. I den går kapitlet om erfaringer med rettsapparatet fra side 100–104, mens det i den trykte versjonen går fra side 102–106.

forventet å anmelde partnervold som de fikk kjennskap til.² Det er imidlertid lite som tyder på at det å endre loven førte til vesentlig endring av politiets praksis i slike saker (se for eksempel Grøvdal, 2012: 185, 188f.). Siden begynnelsen av 2000-tallet har Riksadvokaten derfor jevnlig påpekt betydningen av at politiet oppretter saker / begjærer påtale ved mistanke om vold i parforhold (se for eksempel Riksadvokaten, 2008; Riksadvokaten 2018: 7. Se også NOU: 2003: 31: 152).

Det viser seg imidlertid at politiets virkemidler for å øke antallet anmeldelser og antallet slike saker som går til domstolen i stor grad er begrenset – og i stor grad avhengig – av hvordan publikum handler (se for eksempel Larsson, 2010: 15; Lindgren, Renck & Diesen, 2012: 167, 171; NOU 2003: 31: 147, 151; NOU 2002: 4: 184). Jo flere som melder fra om vold i parforhold til politiet, desto større blir politiets mulighet til å gripe inn, og i motsatt tilfelle desto mer redusert.

Så hva kom det av at de fleste av deltakerne i forekomstundersøkelsen til NKVTS ikke hadde anmeldt den alvorlige volden til politiet? Dette gir ikke undersøkelsen noe fyllestgjørende svar på. Forskerne skriver tvert om at: «Her har studien imidlertid truffet dårlig med de foreslåtte kategoriene» (Hjemdal & Thoresen, 2014: 103). Flertallet av de som ikke hadde anmeldt ba telefonintervjuerne fra IPSOS-MMI om å krysse av for kategorien «andre grunner» (ibid.: 101ff.).³ Ettersom spørreskjemaet ikke ga rom for å utdype valget av svarkategori vet vi ikke hva respondentene la i «andre grunner». Dette ga inspirasjon til å utføre en kvalitativ intervjuundersøkelse spesifikt om anmeldelse av vold i parforhold. Selv om vi vet en hel del om hvorfor folk unnlater å anmelde slik vold, finnes det så vidt vites knapt kvalitative undersøkelser som har dette som hovedtema.

Anmeldelse er i denne studien ensbetydende med at politiet har registrert hendelse(n) som anmeldt, og at politiet undersøker eller etterforsker saken før de beslutter seg for hva som skal skje med den. Jeg understreker dette fordi publikum noen ganger antar at en anmeldelse er foretatt dersom politiet er blitt tilkalt, eller har fått vite at det kan være begått vold.

---

2 Med straffeloven fra 2005 er alle lovbrudd underlagt offentlig påtale, og begrepet påtalebegjæring blir dermed ifølge advokat John Christian Elden ikke lenger rettslig relevant (<https://snl.no/p%C3%A5talebegj%C3%A6ring>).

3 Dette gjaldt for 223 av 404 kvinner og for 358 av 687 menn som ikke hadde anmeldt.

Ved å stille spørsmål om *hva* det er som *gjør* at kvinner og menn ikke går til politiet, impliseres en forutsetning om at man *bør* gå til politiet dersom partneren utøver vold mot en. Det eksisterer også en ide, som synes å være godt forankret i samfunnet, om at enhver som utsettes for alvorlige lovbrudd – som vold i parforhold anses å være – vil *søke* å ivareta sin rettssikkerhet og sitt rettsvern. Rettssikkerhet skal her forstås som retten til å oppnå rettferdighet og oppreisning gjennom strafferettsapparatet. Å anmelde volden til politiet blir dermed både det rette å gjøre, og en rettighet man har (se også Brooks-Hay, 2019: 3). Disse forståelsene er forankret i det jeg var inne på over: Straffbare – forstått som sosialt uakseptable – handlinger skal ikke overses. De bør rapporteres og om mulig føre til strafferettslige reaksjoner. Dette har ikke minst vært maktpåliggende når det gjelder det som tidligere gikk under navnet kvinnemishandling. Kvinner har arbeidet målrettet for å bringe volden ut av den private sfære, og for å få den anerkjent som alvorlig kriminalitet med individuelle, så vel som samfunnsmessige, konsekvenser. I dette arbeidet har jeg imidlertid forsøkt å unngå en normativ tilnærming til spørsmålet om anmeldelse. Det skyldes ikke minst hensynet til deltakerne i undersøkelsen, og jeg vil komme tilbake til dette i metodekapitlet.

1.1 Formål og problemstillinger

Mye tyder altså på at flertallet av dem som utsettes for vold i parforhold ikke deler myndighetenes syn på betydningen av å anmelde volden til politiet. Eller kan det være at flere ønsker å anmelde, men opplever at det er forhold som kommer i veien for dette? Ofte hevdes det at det eksisterer hindringer som *gjør* at mennesker som er utsatt for vold eller andre uønskete handlinger og hendelser ikke ber om bistand. Det snakkes om barrierer i hjelpeapparatet, som *gjør* at mennesker ikke får den hjelpen de har behov for (se for eksempel Kiamanesh & Hauge, 2019: 307, Østby, 2012: 34, 47). Politiet er riktignok ikke en del av hjelpeapparatet, de utøver fremfor alt kriminalitetskontroll. Men kanskje er det også noe som oppleves som hindringer for å gå til politiet, og kanskje er noen av hindringene knyttet til politietaten selv?

Formålet med undersøkelsen har vært å få mer kunnskap om hva som har betydning for kvinner og menn som utsettes for vold i parforhold når – eller hvis – spørsmål om anmeldelse bringes på banen. Er anmeldelse noe alle som utsettes for vold i parforhold tenker på? Eller kan det være at anmeldelse overhodet ikke blir tatt i betraktning? Og om anmeldelse er et tema; er det da spesielle forhold

som har betydning for om man anmelder eller ikke? Gjennom å intervjuer både kvinner og menn ville jeg også forsøke å komme på sporet av om kjønn kan sies å spille en rolle for hvorvidt – og eventuelt hvordan – man forholder seg til spørsmålet om anmeldelse.

1.2 Rapporten kapittel for kapittel

Rapporten er delt i fem kapitler. I kapittel to går jeg først gjennom kunnskap vi har om anmeldelse av vold i parforhold og ser den opp mot hva vi vet om anmeldelse av lovbrudd generelt. Del to av kapitlet omhandler det vi vet om omstendigheter som gjør at folk ikke anmelder. Her bruker jeg resultater fra både kvantitativ og kvalitativ forskning. Avslutningsvis i kapitlet presenteres noen tiltak som er iverksatt av politiet og/eller øvrige myndigheter i den hensikt å få flere til å anmelde vold i parforhold. Kapittel tre er metodekapitlet, der jeg beskriver ulike sider ved rekrutteringen og forskningsprosessen. I tillegg skriver jeg noe om «hvem» deltakerne i undersøkelsen er. Kapittel fire er et omfattende kapittel der jeg presenterer sentrale forhold som kom frem i intervjuene – basert på mine fortolkninger. Fortolkningene underbygges av sitater – og til dels referater av utsagn fra intervjudeltakerne – og av relevant forskning. Kapitlet er delt i fire større deler, med tilhørende underkapitler. De fire delene tilsvarer fire «samletemaer» som tegnet seg som sentrale i løpet av fortolkningsprosessen. I kapittel fem sammenfatter jeg kort, og diskuterer og reflekterer over resultatet av forskningsprosessen.

2 Hva vet vi om anmeldelser av vold i parforhold?

Som nevnt innledningsvis er det relativt sett få saker om vold i parforhold⁴ som anmeldes. I dette kapitlet vil jeg først si noe om anmeldelsestallene og deretter se på hva vi vet om at vold ikke anmeldes, på bakgrunn av ulike former for statistikkføring og forskningsresultater. Avslutningsvis i kapitlet vil jeg se kort på hva som er gjort for å få flere til å anmelde.

2.1 Flere anmeldelser av vold i parforhold ...

I årene fra 2006 til 2010 fant det sted en kraftig økning i antallet anmeldelser av det Politidirektoratet (POD) karakteriserer som «mishandling i familieforhold». Tall på anmeldte saker finnes i direktoratets halvårslige rapporter basert på opplysninger fra straffesaksregisteret (STRASAK). I 2006 ble 956 saker anmeldt, mens antallet i 2010 var 3075, en økning på 221,7 prosentpoeng (Politidirektoratet, 2011: 15).⁵ Dette dreier seg om saker etter det som tidligere var paragraf 219 i straffeloven av 1902, og som nå omfattes av paragrafene 282 og 283 i straffeloven av 2005. I årene etter 2010 har det enkelte år vært en svak nedgang i antallet anmeldelser, mens det andre år har vært en økning. Sett under ett har det imidlertid vært en nokså jevn stigning i det vi kan kalle anmeldelseskurven. I femårsperioden 2013 til 2017 var det eksempelvis en økning på litt i underkant av 32 prosentpoeng i antallet anmeldte saker. Det utgjorde 900 saker på landsbasis i denne perioden. Økningen fra 2016 til 2017 var på 8,1 prosentpoeng, totalt 279 saker (Politidirektoratet, 2017:21).

-
- 4 Det kan også beskrives som vold i intime relasjoner. Ikke alle som har slike relasjoner oppfatter seg nødvendigvis som «et par».
  - 5 Det er på sin plass å opplyse om at STRASAK-tallene kan variere noe fra år til år. Eksempelvis var antallet saker anmeldt i STRASAK-rapporten fra 2009 som over, altså 2739 anmeldelser, men var i rapporten fra 2011 redusert til 2737. I en senere rapport fra Politidirektoratet er antallet anmeldelser av mishandling i familieforhold i 2009 redusert til 2144 (Politidirektoratet, 2012:12). Det er en forskjell på 595 saker fra 2009, noe som gjør utslag på den prosentvise økningen. Ifølge Geir Aas ved Politihøgskolen skyldes disse forskjellene eksempelvis at saker tas ut av systemet, overføres til andre statistikkgrupper, omkodes osv. (e-postkorrespondanse med Aas, januar 2018).

Det har også vært en stor økning i antallet anmeldelser i statistikken over det politiet kaller «familievold». Denne statistikken inkluderer *både* mishandlingssakene etter paragraf 219 (282/283) jf. over og saker som er registrert under andre paragrafer i straffelovens kapittel om voldslovbrudd. I 2006 ble omtrent 4600 saker anmeldt, og tallet passerte så vidt 7700 saker i 2011 (se Aas, 2014a: 220ff.). I de påfølgende årene har antallet anmeldelser av «familievold» både ligget litt under og litt over 8000. Det høyeste antallet – 8067 anmeldelser – finner vi i 2013, og det hittil laveste i 2017, da det ble registrert 7625 anmeldelser.⁶

Hva er så grunnen – eller grunnene – til økningen? Svaret på spørsmålet blir i beste fall ufullstendig. Til tross for en overskrift på politiets hjemmeside 24. januar 2018, der det sto at «det er sterk vekst innen mishandling i nære relasjoner»,⁷ er nok både politiet og forskere enige om at vi ikke vet om økningen i anmeldelser skyldes økt forekomst av vold. En bør derfor være tilbakeholden med å beskrive utviklingen som en sterk vekst i forekomsten av mishandling i nære relasjoner.

Vi kan derimot regne med at det vi kaller mørketallet – altså saker vi ikke kjenner til – er blitt redusert. Her spiller trolig flere forhold en rolle. POD har pekt på opprettelsen av nettportalen *dinutvei.no* og Kripos' kampanje «Hvor lite skal du finne deg i?», og hevder at disse kan ha bidratt til at flere anmelder. Direktoratet mener også at: «Politiets fokus på familievoldsanalyse, og bruk av verktøy i dette arbeidet, kan ha bidratt til at trussel- og voldsutsatte føler seg tryggere på at de blir ivaretatt, noe som kan stimulere til at flere anmelder» (Politidirektoratet, 2017: 22).

Det er imidlertid usikkert hvor godt Politidirektoratets analyse treffer. Mye taler for at mennesker som utsettes for bruk av fysisk makt og trusler fra en av sine nærmeste, stadig oftere søker kunnskap via internett. Vi kan derfor ikke se bort fra at bruk av nettet kan ha ført til flere anmeldelser. Det er imidlertid vanskeligere å si noe om hvilken spesifikk innflytelse – om noen – nettportalen *dinutvei.no* og kampanjen til Kripo har hatt på antallet anmeldelser. Portalen

---

6 Tallene jeg baserer meg på i perioden 2012 til og med 2017 er oversendt meg fra Politihøgskolen, og er hentet ut fra STRASAK via PAL (Politiets analyse- og ledelsesverktøy).

7 <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2018/01/24/flere-anmelder-mishandling-i-nare-relasjoner/> (dato lest 2.2.2018).

kom i drift i februar 2016, og kampanjen til Kripos ble lansert første gang i slutten av oktober 2015.

Intervjuene som er foretatt i dette prosjektet, og i de to prosjektene jeg har ledet parallelt, tyder heller ikke på at kunnskapen om arbeidsmetoder og verktøy som politiet har utviklet eller «importert» de seneste årene, er utbredt blant mennesker som utsettes for vold fra partneren. Politiet kan da heller ikke i særlig grad sies å gjøre informasjon om spesifikke arbeidsmetoder tilgjengelig for allmennheten. Hjemmesiden *politi.no* kunne vært en mulig kanal for spredning av slik informasjon, men de enkelte arbeidsmetodene er lite synlige. Dersom man ønsker å få vite noe om familievoldsanalyse som sådan – eller om «verktøyene» Spousal Assault Risk Assessment (SARA) og PATRIARK⁸, som politiet kan benytte for å analysere og bedømme risiko knyttet til voldsutøvelse – må man søke. Søket forutsetter kjennskap til begrepene politiet benytter, og eksempelvis at man vet at SARA eksisterer. Det som er skrevet om SARA fra politiets side – og som er offentlig tilgjengelig – finnes først og fremst i PODs halvårlege rapporter om anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling, i politiets årsrapporter, i artikler i fagbladet for politi- og lensmannsetaten kalt *Norsk Politi*, og i de såkalte disponeringsskrivene. Informasjonen i disse dokumentene er imidlertid sparsom, og politiet tar tilsynelatende for gitt at leserne er kjent med hva en familievoldsanalyse innebærer.

I de senere årene ser det dessuten ut til at risikobedømmelsesverktøy som SARA – og påfølgende risikohåndtering – hovedsakelig benyttes i de alvorligste sakene, der politiet anser det som sannsynlig at volden vil vedvare, eller at det er overhengende fare for ny vold. Politiet har rett og slett ikke ressurser til å følge opp alle saker de får kjennskap til. Ifølge politiet selv er situasjonen enda vanskeligere etter politireformen. I 2018 hadde ingen av politidistriktene oppfylt Politidirektoratets krav om at risiko skal vurderes i alle saker om vold i parforhold. Sør-Vest politidistrikt var nærmest målet og hadde risikovurdert 93 prosent av de 567 sakene de hadde fått inn. I Øst politidistrikt ble bare knappe 18 prosent av deres 680 saker risikovurdert.⁹ Ifølge tidligere familievoldskoordinator i Vestfold politidistrikt, nå leder for seksjon for risiko- og trusselarbeid ved Sør-Øst politidistrikt, krever forebyggingen som innbefatter bruk av SARA en omfattende

---

8 Dette verktøyet anvendes i saker der volden beskrives som relatert til ære.

9 <https://www.politiforum.no/artikler/personer-utsatt-for-vold-star-i-fare-for-a-ikke-fa-hjelpen-de-har-behov-for/460213>.

arbeidsinnsats fra politiets side.¹⁰ At slik forebygging er svært ressurskrevende går også frem av en forskningsrapport skrevet for Rikspolisstyrelsen i Sverige, der politiet også foretar risikoanalyser blant annet ved bruk av SARA (Mellgren, Svalin, Levander & Levander, 2014: 61).¹¹

Når POD hevder at politiets bruk av familievoldsanalyse har medvirket til at folk føler seg tryggere og anmelder mer, kan det selvsagt være med referanse til mennesker som har vært i kontakt med politiet, og som har anmeldt basert på at de har fått kunnskap om politiets arbeidsmetoder. Vi kan heller ikke se bort fra at folk som har gode erfaringer med familievoldsanalyser i eget liv formidler dette til andre i samme situasjon. Politiets egen evaluering av arbeidet med familievoldsanalyse og bruk av SARA ved Stovner politistasjon, viste at innsatsen for å forebygge gjentatt vold i parforhold ble mottatt positivt av dem som var involvert.¹²

Vi kunne også tenke oss at den generelle tilliten som synes å eksistere mellom publikum og politiet, ville føre til flere anmeldelser. Som en sentral myndighet i Norge nyter politiet godt av at vi er blant samfunnene i verden der befolkningen har størst tillit til styresmaktene og offentlige institusjoner. I undersøkelser der forskjellige offentlige institusjoner/instanser rangeres etter befolkningens tillit eller etter hvor godt omdømme de har, havner politiet gjennomgående ganske høyt (se for eksempel Egge, Strype & Thomassen, 2012: 13; Strype, 2010: 26ff.).¹³ Sammenhengen mellom anmeldelser og ulike former for tillit kan imidlertid sies å være komplisert. Det er derfor liten grunn til å tro at mindre endringer i tilliten fra år til år, eller forskyvninger i «styrken» på tilliten eller omdømmet fra en undersøkelse til en annen, vil føre til merkbare utslag når det

---

10 Foredrag for styret ved NKVTS 3.5.2013 da prøveprosjektet med SARA der Vestfold politidistrikt var en av to deltakere, gikk mot sin avslutning.

11 Ifølge Caroline Mellgren, Klara Svalin, Sten Levander og Marie Levander, har for øvrig både SARA og SARA:SV lav prediktiv validitet, dvs. at det er vanskelig å bedømme fremtidig risiko med dette verktøyet, noe som i deres undersøkelse ses ved at andelen gjentatt vold er høy (2014: 61).

12 Prosjektleder har utarbeidet et internt notat, og en del av innholdet i dette er referert i Aas, 2014a: 185ff. Politiet hevder for øvrig at de i årene 2018 til 2020 vil satse mer på forebygging som sin foretrukne strategi for å forhindre lovbrudd (Politidirektoratet, 2018 a). Dette er et ledd i hovedstrategien *Politiet mot 2025*. Innen 2020 mener politiet at «innbyggerne har høy tillit til politiet, og ser positivt på politiets samarbeid med andre aktører. Sårbare grupper opplever en positiv og støttende dialog med politiet» (ibid.: 5). Hvorvidt politiet lykkes, og hvordan kunnskapen om ny praksis spres til befolkningen, gjenstår å se. Det er ikke første gang politiet har lagt omfattende strategier for bedre forebyggende arbeid.

13 Ifølge Strype er dette imidlertid i noen grad avhengig av hvilke variabler man legger vekt på (Strype, 2010: 26f.).

gjelder anmeldelser av vold i parforhold. Tillit kan dessuten sies å være en utsatt størrelse. Forskning viser blant annet at politietatsens rykte – eller omdømme som sådan – er sårbart for overtramp begått av enkelte politiansatte i møtet med publikum (se for eksempel Larsson, 2010: 14). Vi har også grunn til å anta at oppfatninger om politiet – som kan ha betydning for hvordan mennesker forholder seg til etaten – i mange tilfeller baserer seg på medieoppslag og historier folk «har hørt» (se for eksempel Skjørten, 2005a). Siden det sjelden er de positive historiene om politiet som blir formidlet i mediene, er det grunn til å spørre om hvordan dette eventuelt påvirker folks syn på det å anmelde.

Det meste tyder likevel på at folk vet at de kan anmelde vold til politiet. Uavhengig av kunnskapen om politiet ser det ut til at de fleste da forventer minst to ting; å bli tatt alvorlig og at politiet vil undersøke saken. Mye tyder også på at mange som anmelder er lite forberedt på det store antallet saker som ender uten noen strafferettslig reaksjon. Skuffelsen blir desto større når de oppdager at politiet oppfatter (eller praktiserer) sitt mandat og sine muligheter langt mer begrenset enn de selv forutsatte, og at de aller fleste saker blir henlagt (se for eksempel Aas, 2014a: 45, 53ff., 130; Brooks-Hay, 2019: 10; Brännvall, 2016: 118, 219; Grøvdal, 2012: 104, 259ff.).

Det kan for øvrig se ut til at kunnskapen som mange *faktisk* besitter om politiets «verktøy» – forstått som muligheten til å straffeforfølge den som har utøvd vold – på ulike måter, og av ulike grunner – også kan fungere avskrekkende for dem som utsettes for partnervold (se for eksempel Fleury-Steiner, Bybee, Sullivan, Belknap & Melton, 2006, i Novisky & Peralta, 2015: 67). Et ønske om at volden skal opphøre fører ikke nødvendigvis til et ønske om et rettslig etterspill og eventuell straff for den som har utøvd volden (se for eksempel Agevall, 2012: 246ff.; Brooks-Hay, 2019: 10f.; Hoyle & Sanders, 2000: 21). Det er heller ikke uvanlig at mennesker som har vært gjennom en straffeprosess setter spørsmålsteget ved om prosessen var verdt resultatet (se for eksempel Agevall, 2012; Grøvdal, 2012: 370ff., 381; Hoyle, 1998: 205 ff.). Forskning har vist at slike spørsmål også opptar politifolk (se for eksempel Aas, 2014a: 152ff.; Hoyle, 1998: 211).

I en artikkel om bruk av såkalt legalstrategi mot vold i nære relasjoner diskuterer Jane Dullum og Elisiv Bakketeig også hva de senere års økning av strafferammene for slik vold i Norge kan bety for anmeldelser (2017: 115). Dullum og Bakketeig fremmer blant annet et argument om at skjerpede strafferammer kan tenkes å fungere som et signal om at slik vold ses alvorlig på, og følgelig medvirke til at

flere anmelder. På den annen side kan skjerpede strafferammer få motsatt effekt, fordi den som blir utsatt for volden kanskje ikke ønsker en lang straff for den som har utøvd volden (ibid.).

Et sentralt poeng er dessuten at det ikke er gitt at økningen i antallet anmeldelser de siste godt og vel ti årene først og fremst skyldes at mennesker som utsettes for partnervold anmelder mer enn før. Tar vi utgangspunkt i tallene fra de årlige krisesenterrapporteringene, kan vi riktignok se en liten økning i årene fra 2011 til 2017. Mens det i 2011 var 20 prosent av dem som oppsøkte krisesentrene som anmeldte selv, nærmet andelen seg 26 prosent i 2017 (Sentio Research, 2015: 43; Bufdir, 2017). Om dette er tilfeldige variasjoner eller uttrykk for en ny tendens, er imidlertid usikkert. Tallene kan være en indikasjon på at flere av dem som utsettes for vold i parforhold er villige til å anmelde volden. Dette er imidlertid neppe nok til å forklare tallene fra straffesaksregisteret, og i særdeleshet ikke den kraftige økningen i antallet anmeldelser i perioden 2006 til 2010. For å komme nærmere en forståelse av økningen i antallet anmeldelser, er vi derfor nødt til å se på forhold knyttet til politietaten selv (se for eksempel Aas, 2014a: 221). Omleggingen av registreringsrutinene hos politiet ved årsskiftet 2004/2005 er en vesentlig faktor i denne sammenhengen. Før innføringen av det som er blitt kalt «familievoldsknappen» var det nemlig svært komplisert å få oversikt over antallet anmeldte saker som omhandlet vold i parforhold og andre nære relasjoner. Det er også først i de seneste årene at vi finner de såkalte 219-lovbruddene (nå paragraf 282 og 283, jf. over) i Statistisk sentralbyrås (SSB) offisielle kriminalstatistikk. Tidligere kategoriserte SSB vold etter alvorlighetsgrad, og det som kalles lovbruddets egenart. Hva angår politiet, ble saker om vold i parforhold stor sett registrert som enhver annen voldssak før «familievoldsknappen» ble innført.¹⁴ Den som ville lete dem frem måtte utføre et omfattende, manuelt arbeid.

---

14 Moderniseringen av paragraf 219 i straffeloven av 1902, som i mange år praktisk talt hadde vært ute av bruk, var også tenkt å bidra til bedre registrering i og med at den – ulikt andre paragrafer som rammer voldshandlinger – eksplisitt omhandler forskjellige former for nære relasjoner. Paragrafen skiller seg imidlertid også fra andre paragrafer i kapitlet om vold i straffeloven ved at den beskriver voldshandlinger som gjentas over tid, et såkalt voldsregime. Det viktige når det gjelder å finne ut hvilke anmeldelser som dreier seg om vold i parforhold, er dermed at det også registreres relasjonen mellom den utsatte og den som har utøvd volden i saker som ikke kan kategoriseres som mishandling i familieforhold etter paragraf 219 (282/283 i straffeloven av 2005).

Den mest markante økningen i antallet anmeldelser kunne ses omkring to år etter innføringen av «familievoldsknappen» (Feragen et al., 2007¹⁵; se også Justis- og beredskapsdepartementet, 2013: 32). I den første perioden av «familievoldsknappens» eksistens ble nemlig mange saker registrert som før. I takt med at politiet ble mer vant til å bruke denne registreringsmuligheten, så man imidlertid utslag på antallet anmeldelser av vold i parforhold. Vi så også slike utslag da politiet endret sine registreringsrutiner i voldssaker som sådan tidlig på 1990-tallet, og kriminologen Leif Petter Olaussen har tidligere påpekt en plausibel sammenheng mellom disse endringene og økningen i antallet voldsanmeldelser i samme tidsrom (Olaussen, 1995: 268).

Noen år etter endringene i registreringsrutinene – i 2008 – kom dessuten Riksadvokaten med et eget rundskriv om «familievold» (Riksadvokaten 3/2008). Som jeg allerede har vært inne på, etterlyste Riksadvokaten at politipatruljene tok langt større ansvar for å opprette sak (anmelde), og for å legge til rette for en vellykket etterforskning «på stedet». Dette ansvaret ble som tidligere nevnt etablert allerede i 1988, da påtalen gikk fra å være privat til offentlig. I rundskrivet fra 2008 understreket Riksadvokaten det uakseptable i å behandle «meldinger om vold i familien som husbråk». Likeledes ble det advart mot å gjøre opp sakene på stedet, altså avslutte og legge dem bort uten videre undersøkelser. Formen i rundskrivet er ikke veiledende, men bydende. Det heter for eksempel at: «For alle tilfeller gjelder at straks politiet forstår at en kan stå overfor en familievoldssak, skal det settes i gang etterforskning for å klarlegge hva slags straffbare forhold som kan være begått og deres omfang og varighet» (ibid.: 2f., min uthevelse). Også i senere rundskriv om straffesaksbehandlingen i politiet har Riksadvokaten understreket viktigheten av å opprette saker ved mistanke om vold i parforhold (og andre former for vold i nære relasjoner). Trykket på flere anmeldelser har også ført til endringer i det som kalles politiarbeid på stedet (PPS). PPS er en del av politireformen fra 2015, og forventes å kunne bedre politiets grunnlag for å anmelde mer i årene fremover.

Det er også rimelig å anta at arbeidet til familievoldskoordinatorerne kan ha hatt betydning for anmeldelser gjort av de operative politistyrkene. Ordningen med familievoldskoordinatorer ble satt i verk i 2002, og hensikten var at

---

15 Rapporten fra Feragen og kolleger er upublisert og ble ansett som intern, men ikke unntatt offentlighet. Jeg fikk den tilsendt fra Politidirektoratet da jeg holdt på med min doktorgrad, som ble publisert i januar 2012.

koordinatorene skulle bidra til å styrke og ensrette politiets innsats, spesielt overfor kvinner som blir utsatt for vold og trusler av partneren. Dette innebærer ikke minst å sørge for at politiet benytter offentlig påtale (Grøvdal, 2004: 2. Se også Aas, 2014a: 157ff.).

For å oppsummere kan vi altså ikke se bort fra at det er flere av de utsatte som anmelder i saker om vold i parforhold nå, enn tidligere. Brorparten av økningen i antallet anmeldelser skyldes imidlertid etter alt å dømme endringer internt i politietaten. Også politifolk som sosiologen Geir Aas ved Politihøgskolen i Oslo har intervjuet, har pekt på det faktum at politipatruljene anmelder mer enn tidligere og bedre registreringsrutiner, som viktige grunner til økningen (se for eksempel Aas, 2014: 221, 249). Til tross for at registreringen er blitt merkbart bedre enn før innføringen av «familievoldsknappen», forekommer det imidlertid – ifølge Aas – fortsatt feilregistrering av saker. Han viser blant annet til en intern rapport fra Oslo Politidistrikt, der det på de største stasjonene ble hevdet å være et avvik i registreringene på mellom 26 og 55 prosent (Aas, 2014a: 219). Så mye som halvparten av sakene om vold i parforhold/familien kan altså mangle i oversikten over anmeldelser fra dette distriktet. Retter man opp i slike mangler, som trolig varierer fra år til år – og sikkert også fra distrikt til distrikt – kan det alene bidra til merkbare endringer i anmeldelsestallene.

2.2 ... men de fleste saker anmeldes ikke

Det som dominerer bildet er likevel at de fleste *ikke* anmelder. Både internasjonal og nasjonal forskning viser dette (se for eksempel BRÅ, 2014: 9, 76 ff.; Elkin, 2018: 23; Selin, 2007:10; Nylén, 2014; Lundgren, Heimer, Westerstrand & Kalliokoski, 2001: 48). Den allerede omtalte rapporten *Vold og voldtekt i Norge* fra 2014 viste at noe over 30 prosent av handlingene som forskerne fra NKVTS karakteriserte som alvorlig vold¹⁶, var kjent for politiet. Omkring 26 prosent av kvinnene og mennene som hadde vært utsatt for slike handlinger, hadde anmeldt

---

16 Alvorlig vold innebar her følgende kategorier: Slått med knyttneve eller hard gjenstand, sparket, tatt kvelertak på, banket opp, truet med våpen, angrepet fysisk på andre måter og «noen form for alvorlig vold». Noen av kategoriene her er «klare» dvs. at de fleste vil ha en klar oppfatning av hva noen gjør når de sparker eller tar kvelertak på et annet menneske. Hva det innebærer å bli banket opp, eller å bli utsatt for «noen form for alvorlig vold» kan derimot tenkes å være mindre klart.

selv¹⁷ (Hjemdal & Thoresen, 2014: 102ff.). I studien til NKVTS ser det altså ut til at en like stor andel menn som kvinner, har anmeldt grov vold. Vi må imidlertid ta med i betraktning at det i kapitlene om anmeldelse i *Vold og voldtekt i Norge* ikke skilles mellom vold utøvd i en nær relasjon – eksempelvis av partner – og vold utøvd av en fremmed eller mer perifer person. Ifølge Ole Kristian Hjemdal hadde så mye som 60 prosent av mennene som ble utsatt for vold fra partner, også vært utsatt for vold fra ukjente o.l.¹⁸ Vi vet derfor ikke hvordan andelen menn som hadde anmeldt ville sett ut dersom tallene kun omhandlet vold i parforhold.

Det er for øvrig ikke helt liketil å studere forholdet mellom hvor mange kvinner og menn som utsettes for vold fra partner og andelen som anmeldes (se for eksempel Gadd, Farrall, Dallimore & Lombard, 2002). Forskning og statistikk, eksempelvis fra Skottland, indikerer at en lavere andel menn enn kvinner anmelder vold fra ektefelle eller partner til politiet. I henhold til The Scottish Crime Survey, rapporterte 16 prosent av mennene og 47 prosent av kvinnene at politiet kjente til volden de hadde vært utsatt for (ibid.: 28). Da David Gadd og hans kolleger gikk bakenfor tallene ved å benytte kvalitative intervjuer med et antall menn fra over nevnte survey, ble det imidlertid synliggjort at menn sjeldnere enn kvinner var utsatt for gjentatt vold og for alvorlige skader (se for eksempel Haaland & Clausen, 2005: 60; Thoresen, Hjemdal & Myhre, 2014: 121). Det kom også frem at mennene sjelden følte seg redde i hjemmet, noe kvinner ofte gjør (se for eksempel Bjørnholt & Hjemdal, 2018). Ettersom alvorlighet ser ut til å være et betydningsfullt element i eventuelle vurderinger av anmeldelse, kan over nevnte faktorer være en del av forklaringen på den lavere andelen menn som hadde anmeldt (se også BRÅ, 2014; Olaussen, 2006: 307ff.). Like fullt kan det være grunn til å anta at menn generelt er mer tilbakeholdne med å anmelde vold fra partner, uavhengig av hvor alvorlig volden er. Kvalitative undersøkelser viser at menn ofte er redde for å ikke å bli trodd når de forteller om vold fra en kvinne, det være seg av politiet eller av ansatte i hjelpeapparatet (se for eksempel Danielsen, 2016: 51, 56, 60; Sogn & Hjemdal, 2009: 40, 55, 61). I en kvalitativ undersøkelse utført av Sean Stitt og Audrey Macklin ser vi for øvrig at menn som ble utsatt for alvorlig vold unnlot å kontakte politiet på grunn av tidlige

---

17 En litt større andel av mennene enn av kvinnene hadde opplevd at andre hadde anmeldt, eller at politiet hadde fått kjennskap til hendelsen på annen måte. Følgelig opplyste en noe større andel av mennene enn kvinnene at politiet kjente til saken (Hjemdal & Thoresen, 2014: 104). Det sies ikke noe i rapporten om grunnen til dette, men ettersom saker om vold fra partner og andre voldssaker her er slått sammen, er det tenkelig at flere tilfeller av volden mot menn kan ha foregått i vitners nærvær, eksempelvis i det offentlige rom.

18 Personlig kommunikasjon, primo 2018.

erfaringer med at politiet feilaktig tok dem for å være utøvere av volden (Stitt & Macklin, 1995). En kan også spørre seg om skammen menn opplever over å ha blitt utsatt for vold fra en kvinne kan bety mer for anmeldelse enn skammen kvinner kjenner når utøveren er en mann. Etersom vi altså ikke har norske forekomstundersøkelser som viser relasjonen mellom partene knyttet til spørsmål om anmeldelse, er det vanskelig å si noe sikkert om dette.

Anmeldelser blant dem som har oppsøkt krisesentrene

Går vi til Kriesesenterstatistikken for året 2015 viser den at omkring en av fire (24 prosent) anmeldte volden selv. I 2017 var andelen noe høyere: 25,7 prosent hadde anmeldt selv. Mens volden i 2015 var kjent for politiet i 38 prosent av tilfellene, var denne andelen steget til 41,8 prosent i 2017 (Bufdir, 2015: 19; Bufdir, 2017).¹⁹ Politiet hadde anmeldt selv i henholdsvis 12,4 og 13,2 prosent av tilfellene, og de resterende anmeldelsene var foretatt av andre. Det kan dreie seg om naboer, familiemedlemmer, barnevernet, helsepersonell, krisesentrene o.l.

Statistikken fra krisesentrene i Norge viser likevel at en noe større andel av volden som de som søker seg til sentrene har vært utsatt for er anmeldt eller kjent av politiet, enn det som kommer frem i spørreundersøkelsen til NKVTS. Forskjellene skyldes blant annet hvem det er som har svart. Studien til NKVTS baserer seg på et representativt utvalg, mens de som kommer til krisesentrene kan sies å være et spesielt utvalg kvinner (og menn). Det kan dessuten hende at en større andel av dem som oppsøker krisesentrene har synlige – kanskje også alvorlige – fysiske skader, noe vi vet *kan* anspore til at man søker helsehjelp og/eller kontakter politiet. En slik tendens ville man trolig også funnet i spørreundersøkelsen til NKVTS dersom man hadde sett på forholdet mellom anmeldelser og (fysiske) skader av volden.²⁰ En del krisesentre anbefaler for øvrig dem som søker seg dit, å anmelde.

---

19 Statistikken fra krisesentrene er ikke lenger tilgjengelige som digitale rapporter, men ligger som «brokker og biter» under diverse overskrifter som fungerer som lenker, på Bufdirs hjemmeside. Det er derfor ikke lett å oppgi sidetall for opplysninger fra statistikken fra 2017. Alle opplysninger fra 2017 som er gjengitt her, er funnet under overskriften «Om voldsutøvere». https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Kriesesentertilbudet/Om_voldsutoverne/. Lesedato november 2018.

20 Personlig kommunikasjon med Ole Kristian Hjemdal, 23.3.2017.

Anmeldelse av vold i parforhold og andre former for vold

I en diskusjon av de utsattes interesser av ulike strafferettslige tiltak i forbindelse med vold i parforhold, beskriver Carolyn Hoyle og Andrew Sanders denne volden som sosiologisk forskjellig fra annen vold – til tross for at den prinsipielt sett er strafferettslig identisk (2000: 14). De trekker blant annet frem at relasjonen som volden utøves i, er forskjellig fra andre relasjoner. I tillegg kan årsaksforholdene være ulike avhengig av om volden utøves overfor en fremmed, eller overfor en person man lever sammen med. Vold i parforhold har derfor noen særegne kjennetegn og følelsesmessige følger (se også Herman, 2005: 573). Ifølge Brooks-Hay, er vold i parforhold konsekvent underrapportert sammenliknet med andre lovbrudd (2019: 5. Se også Hoyle & Sanders, 2000: 14). Hvis vi sammenlikner anmeldelser av vold i parforhold med vinningslovbrudd, er dette åpenbart riktig. Men hvordan ser bildet ut dersom vi holder oss til anmeldelser av voldslovbrudd i Norge? Er det slik at vold generelt anmeldes langt mer enn vold i parforhold? Enkelt sagt er svaret nei. Alt tyder på at en relativt sett lav andel av all straffbar bruk av fysisk makt blir anmeldt til politiet i Norge. Levekårsundersøkelsen fra Statistisk sentralbyrå i 2015 viste at omtrent 38 prosent av all vold var kjent for politiet. Rundt 20 prosent var anmeldt, mens politiet hadde fått kjennskap til den øvrige volden på andre måter.²¹ Det er dessuten slik at mens antallet anmeldelser av det POD kaller «mishandling i familieforhold» har økt, går antallet anmeldelser av vold generelt ned, selv om bildet ikke er helt entydig og tallene varierer. Her kan det igjen være grunn til å peke på betydningen av at politiet pålegges særskilte handlemåter i saker om vold i parforhold og andre nære relasjoner. Det skal riktignok sies at andelen deltakere i Levekårsundersøkelsen fra 2015 som sa at de hadde vært utsatt for vold, har sunket mer enn nedgangen i anmeldelser. Samlet sett kan det derfor være grunnlag for å tro at villigheten til å anmelde kan ha økt noe når det gjelder vold generelt.²²

---

21 <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/mindre-andel-ofre-for-vold-og-tyveri>, lest mai, 2018.

22 Fra 2016 til 2017 var det en økning på 1,1 prosent i antall anmeldelser av vold generelt. Det utgjorde 157 saker på landsbasis. Nivået på antall anmeldelser har vært omtrent det samme i hele femårsperioden fra 2013 til 2017 (Politidirektoratet, 2017: 22).

2.3 Å anmelde – eller ikke anmelde

I den store *Crime Survey for England and Wales (2016-17)* toppes statistikken av følgende fire kategorier knyttet til at folk ikke anmelder: «Too trivial/not worth reporting; police could not do anything; private/dealt with themselves; police not interested/bothered».²³

Forhold knyttet til forståelser av – og erfaringer med – politiet vil trolig alltid spille en rolle for anmeldelser. Andre forhold som kan ha betydning er relasjonen til den som har begått lovbruddet, lovbruddets karakter – og konsekvensene lovbruddet får. Som allerede påpekt tyder mye på at alvorlig vold med skader anmeldes oftere enn mildere former for vold (se for eksempel Hjemdal, Pape & Stefansen, 2005: 14; Olaussen, 2006). Ifølge de amerikanske forskerne Chad Posick og Michael Singleton²⁴ spiller forhold som hvor hardt man føler seg rammet av lovbruddet, også følelsesmessig, en rolle for hvorvidt man anmelder. Det samme gjør oppfatninger av – og tidligere erfaringer med – politiet (se også Posick, 2014: 220). Mens det finnes en del forskning om anmeldelse av lovbrudd generelt, er det ikke like mye forskning som spesifikt omhandler vold i parforhold. Anmeldelser av denne formen for vold har likevel vært et deltema i flere undersøkelser. Både omfangsstudier, og ikke minst kvalitative studier der anmeldelse har vært tematisert, kan bidra her. I de fleste kvalitative studier er det kvinners erfaringer som danner kunnskapsgrunnlaget. Menns erfaringer med vold fra partner blir imidlertid i økende grad gjenstand for intervjuforskningen, og menn blir stadig oftere inkludert blant respondentene i større surveyundersøkelser om vold i parforhold. I det følgende skal jeg se litt nærmere på noe av forskningen.

Anmeldelse i kvantitativ forskning

Vi kan altså slå fast at de færreste som utsettes for vold fra partner handler i tråd med myndighetenes anbefalinger og intensjoner. Hva vet vi så om hva som betyr noe når en hendelse ikke blir anmeldt?

---

23 <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/adhocs/007750reasonsfornotreportingcrimetothepolice2016to2017crimesurveyforenglandandwales>. Lesedato 5.5.2018

24 <https://journalistsresource.org/studies/government/criminal-justice/crime-unreporting-emotional-distress-police-response#>. Lesedato, 5.5.2018

I omfangsundersøkelsen til NKVTS var det 404 kvinner som sa at de ikke hadde anmeldt det forskerne karakteriserte som *grov vold*. Blant disse oppga 39 stykker at de trodde anmeldelse ville føre til mer vold, mens 43 mente at det var en familiesak, og 79 at hendelsen var for bagatellmessig til å anmeldes. 37 kvinner svarte at de ikke trodde politiet kunne hjelpe noe særlig, og to stykker sa at politiet hadde gitt dem råd om ikke å anmelde. Blant de 687 mennene som ikke hadde anmeldt tilsvarende alvorlige handlinger, var det 23 som mente det ville føre til flere overgrep, 21 som mente det var en familiesak, 89 som mente at politiet ikke kunne hjelpe noe særlig og 272 som mente at det som hadde hendt, var for bagatellmessig (Hjemdal & Thoresen, 2014: 102 ff.). Mens det blant kvinnene var omkring 20 prosent som mente at forholdet var for bagatellmessig, var det altså nær 40 prosent av mennene som mente det samme. Dette kan eksempelvis indikere at menn mener de stilltiende «må tåle mer bank» – enten fra ektefelle/partner eller mer perifere personer – enn det kvinner gjør. Det kan også være andre måter å forstå dette på – både når det gjelder kvinner og menn – noe jeg ser på i analysene av intervjuene. Tre menn svarte at politiet hadde anbefalt dem å la være å anmelde.²⁵

Spørsmålene som stilles i omfangsstudier brukes for øvrig ofte på bakgrunn av erfaringer fra tidligere studier, men også for å gjøre det mulig å sammenlikne ulike studier. I mange tilfeller «importeres» spørsmålskategorier fra undersøkelser i andre land, ikke sjelden fra USA og Storbritannia, der det jevnlig foretas større *crime surveys*. Dette ble også gjort i studien til NKVTS fra 2014. Ettersom kategoriene viste seg lite egnet til å fange opp forhold som gjorde at deltakerne i studien ikke anmeldte, kan det være relevant å spørre om det kan være særlige forhold som gjelder i en norsk eller nordisk sammenheng.

Anmeldelser i krisesenterstatistikken

Den årlige statistikken fra krisesentrene har en oversikt over hvor mange av dem som har henvendt seg til sentrene som ikke har anmeldt (se også kapitlet Anmeldelser blant dem som har oppsøkt krisesentrene, over). I statistikkåret 2015 ble det for første gang mulig for beboere på krisesentrene å si noe om hva som medvirket til at de ikke hadde anmeldt. Det er ikke oppgitt kjønn på dem som svarte på dette, men langt de fleste av dem som søker tilflukt og hjelp på krisesentrene er kvinner. I nesten halvparten av svarene som inngår i statistikken ble det ikke angitt noen grunn. 70 prosent av dem som *hadde* oppgitt grunner til

---

25 Det var for øvrig mulig å oppgi flere svar på spørsmålet om hvorfor forholdet ikke var anmeldt.

ikke å anmelde, sa at de ikke ønsket det (Bufdir, 2015:43). Andelen var nesten identisk i 2017; 70,5 prosent. I den digitale rapporten fra 2015 og i det som senere er blitt tilgjengelig via lenker på Barne- ungdoms- og familiedirektoratets (heretter Bufdir) hjemmeside,²⁶ angis eksempelvis frykt for konsekvenser/ represalier, hensynet til barna, hensynet til den som hadde utøvd volden eller hensynet til familien som sådan, som grunner til ikke å anmelde. Ønsker om å fortsette samlivet, eller at handlingene ikke ble oppfattet som alvorlige nok, ble også oppgitt som grunner til at anmeldelse ble ansett som uaktuelt (Bufdir, 2015: 19).²⁷

Statistikkgrunnlaget fra krisesentrene for 2017, som jeg fikk tilgang til gjennom Bufdir på forsommeren 2018, viste for øvrig at 54 av noe over 540 personer som svarte på spørsmål om hvorfor de ikke hadde anmeldt, hadde anvendt ordene «redd» eller «redsel». Redselen knyttet seg blant annet direkte til hva den som hadde utøvd volden kunne komme til å gjøre dersom vedkommende ble anmeldt. I noen tilfeller ble redselen konkretisert med andre forhold enn represalier fra den som hadde utøvd volden. Eksempler på det siste var hva som kunne skje med relasjoner til familien, hva familien kunne komme til å foreta seg, og at man var redd for at den som hadde utøvd volden ville bli straffet. Nesten like ofte var det imidlertid umulig å si hva vedkommende var redd for, da ordet «redd» var det eneste som var oppgitt. Materialet inneholdt også eksempler på dårlige erfaringer med – eller liten tiltro til – politiet. Gjennomgangen av materialet ga et tydelig bilde av at svært mange av dem som svarte, så på det å anmelde til politiet som noe som ville skape flere vanskeligheter, og by på større utfordringer enn de ønsket seg. Fred og ro i fortsettelsen, med eller uten partneren, så ut til å være av stor betydning. I noen tilfeller ble anmeldelse betraktet som u hensiktsmessig fordi det ville kunne undergrave muligheten til opphold eller statsborgerskap i Norge, enten for den som hadde søkt tilflukt på krisesenteret eller for partneren som hadde utøvd vold.

Anmeldelse i kvalitativ forskning

Som nevnt finnes også kunnskap om hva som gjør at man ikke anmelder vold fra partner i den kvalitative forskningen – spesielt når det gjelder kvinner (se for eksempel Brännvall, 2016, Grøvdal, 2012). Kvalitativ forskning om menns

---

26 Statistikken for 2016 og 2017.

27 [https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet/Om_voldsutoverne/](https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet/Om_voldsutoverne/Lesedato) Lesedato 6.8.2018.

erfaringer med vold i parforhold er fortsatt relativt begrenset, og dessuten er politianmeldelse i liten grad blitt tematisert. Et norsk eksempel på dette er Tove Ingebjørg Fjells bok om menn som ble utsatt for vold fra sine kvinnelige ektefeller eller samboere. Flere av mennene hun intervjuet sa at de ikke hadde villet anmelde, men Fjell skriver knapt noe om hva som ga opphav til beslutningene (se Fjell, 2013: 96ff.). På den annen side kan mennenes beretninger om ulike følelser, deriblant skam, knyttet til det å bli dårlig behandlet av samboeren eller ektefellen, være indikasjoner på forhold som kan ha spilt en rolle for at mennene så det som uaktuelt å rapportere volden til politiet.

Problematisk å anmelde hvis man har barn sammen

I den kvalitative forskningen finner vi blant annet at anmeldelse ofte anses som lite aktuelt dersom man ikke har avsluttet samlivet. Noen ønsker ikke å gå fra ektefellen eller partneren, mens andre kanskje ikke ser det som mulig (se for eksempel Brännvall, 2016; Grøvdal, 2012; Hoyle & Sanders, 2000: 27). Vi ser at det siste ofte er tilfellet for *kvinner som har barn* med den som utøver volden (se for eksempel Bø Vatnar, 2009). Ved å bli i forholdet opplever mange å ha en viss mulighet til å kontrollere – og ha oversikt over – hva den andre parten foretar seg overfor barna. Avsluttes forholdet risikerer både kvinner og menn at partneren som har utøvd volden får samvær med barna, samvær som de selv blir utestengt fra. Følgelig blir det vanskelig, kanskje til dels umulig, å vite hvordan barna blir behandlet. Å bryte relasjonen kan ofte føles spesielt problematisk i de tilfellene der barna er små og vergeløse, og har begrensede muligheter til å si fra om uakseptabel atferd fra fars eller mors side. Kvinner som Bjørnholt intervjuet fortalte for øvrig at det at de følte seg tvunget til å samarbeide med ekspartneren om forhold knyttet til barna gjorde dem mer redde etter bruddet, enn før (2019: 69).

Hva angår spørsmålet om barns betydning for hvilke valg man tar, finnes også noe kvalitativ forskning, både nasjonal og internasjonal, som omhandler menns situasjon. Å bryte med partneren – som altså ofte er en forutsetning for å anmelde – fremstår som like vanskelig for menn som for kvinner. Mange menn uttrykker sterk uro for at et brudd vil avskjære dem fra muligheten til å se barna sine, eller at muligheten til samvær vil bli svært begrenset. Menn forteller også at de er blitt truet med at de ikke vil få se sine barn dersom de forlater relasjonen (se for eksempel Stitt & Macklin, 1995; Brogden & Harkin, 2000; Sogn & Hjemdal, 2009: 7, 57, 61f.; Bjerkeseth, 2010: 70 ff.; Fjell, 2013: 41, 140; Grøvdal & Jonassen, 2015: 45; Lien, Dybvig Staalesen, Lorentzen & Ekenstam, 2017: 56, 61).

Det finnes også kunnskap som kan tyde på at menns bekymring for at de vil få begrenset kontakt med barna etter et relasjonsbrudd, kan være berettiget. I 2001 bodde 84 prosent av alle barn fast hos mor etter samlivsbrudd (Jevne, 2001). Ifølge statistikk fra Bufdir bodde nær 70 prosent av alle barn fast hos mor i 2012. Andelen som bodde hos far lå på omkring syv prosent og ser ut til å ha vært stabil over flere år, mens andelen barn som har fast, delt bosted har økt, og var i 2012 på bortimot 25 prosent. Økningen er størst i familier med god økonomi, blant foreldre med høy utdannelse, og der konfliktnivået mellom foreldrene er lavt.²⁸ Et større norsk statistikkopptak fra 2012 viser at de fleste fedre ser barna sine mer enn før, men at det også finnes fedre som aldri – eller relativt sjelden – ser egne barn. Blant disse finnes eksempelvis fedre som har levd i forhold med høyt konfliktnivå (Lyngstad, Kitterød, Lidén & Aarskaug Wiik, 2015: 4, 21ff.). Dersom uenighet om samvær med barna ender i rettsapparatet, er det langt fra sikkert at delt bosted vil bli valgt som løsning. Ifølge Lena Bendiksen og Trude Haugli måtte domstolene velge fast bosted hos en av foreldrene frem til 2010. Etter en lovendring det samme året ble det åpnet for en snever adgang til å velge delt bosted, men en slik løsning forutsetter blant annet at foreldrene bor nær hverandre, at de samarbeider godt, at begge regnes som gode omsorgspersoner, at barna trives med ordningen, og at konfliktnivået ikke er for høyt. Bendiksen og Haugli refererer noen få eksempler på delt bosted etter samværsaker, men hvis saken eksempelvis går videre til lagmannsretten er konflikten mellom foreldrene allerede for stor, og delt bosted blir dermed sjelden resultatet (Bendiksen & Haugli, 2015: 106ff). Det forekommer også at menn som har vært utsatt for vold fra partneren forteller at barna har fått fast bosted hos henne, noe som gjør at de opplever seg sett som uviktige og mindre verdt som omsorgspersoner for egne barn (se for eksempel Danielsen, 2013: 61). Hensynet til barn mer generelt er for øvrig et forhold menn oppgir som grunn til å la være å anmelde (se for eksempel Bjerkeseth, 2010: 41).

Dilemmaet man må leve med ved å bli i et forhold der det utøves vold, er at barna risikerer å bli utsatt for handlinger og hendelser som kan ha skadelige følger. Alt i alt kan det å ha felles barn by på langvarige utfordringer uansett hvordan man velger å forholde seg til relasjonen der det utøves vold. At man har barn sammen

---

28 https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Familie_omsorg_og_relasjoner/Barn_og_samlivsbrudd/. Lesedato 6.8.2018. Det ser for øvrig ikke ut til å ha vært foretatt undersøkelser som viser fordelingen av bosted og samvær for barn i familier der det har vært samlivsbrudd, siden 2012.

fører ofte til kontakt som mange gjerne skulle vært foruten i en slik situasjon (se for eksempel Eriksson, 2003: 121ff.; Green, 2002: 22; Hoyle & Sanders, 2000: 26).

Anmeldelse fører bare til mer vold

Det faktum at anmeldelse sjelden anses som rasjonelt så lenge man fortsetter relasjonen, aktualiserer dessuten noen problemstillinger som lenge har vært fremholdt som særdeles viktige for hvorvidt man anmelder partneren til politiet. For det første har kvinner blitt advart om hva som kan komme til å skje hvis de skulle finne på «å gå». Advarslene er sjelden av det velmente slaget, og kommer ofte fra den som har begått volden (se for eksempel Bø Vatnar, 2009; 2012; Hoyle & Sanders, 2000). I en del tilfeller ser vi også at volden fortsetter, eller sågar øker i omfang og/eller alvorlighetsgrad, hvis kvinnen forlater mannen (se for eksempel Brännvall, 2016: 153ff., 174ff., 188ff.). Slike forhold har vist seg å ha betydning for kvinnes vurderinger av det å involvere politiet. Som Brännvall skriver: «Det förekom således at kvinnorna tillskrev polisanmälan en betydelse av att utgöra en risk för, snarare än et skydd mot, männens våld» (2016: 178).

På den annen side forekommer det også at kvinner truer med å anmelde, uten å gjøre alvor av det (se for eksempel Grøvdal, 2012). Før de går til et slikt skritt har nok mange kvinner vurdert den mulige reaksjonen fra partneren nøye. Vi vet dessuten at en del kvinner kontakter politiet i akutte situasjoner, både for å få hjelp til å håndtere situasjonen, og som en advarsel til mannen²⁹ (se for eksempel Hoyle & Sanders, 2000: 25; Grøvdal, 2012: 127).

Det er derimot lite kunnskap om hvordan dette forholder seg dersom den som utøver volden, er en kvinne. Forskning viser imidlertid at vold mot menn fra *tidligere* (kvinnelig) partner forekommer sjeldnere enn det motsatte (se for eksempel Gadd et al., 2000). Det er dermed tenkelig at menn som bryter relasjonen sjeldnere opplever ny, fysisk vold enn det kvinner gjør. Motsatt finnes også beskrivelser av forhold som menn oppfatter som vedvarende vold, blant annet ved at politiet *fo*tfølger eller «forfølger» mennene på bakgrunn av at ekspartneren anmelder dem gang på gang. Volden kan i dette tilfellet ses som

---

29 Dette vil ikke nødvendigvis fungere etter kvinnes intensjon dersom politiet tar Riksadvokatens oppfordring om å opprette saker og anmelde vold i nære relasjoner til følge. Hvis hun «bare» ønsker å advare, vil hun kunne oppfatte ubetinget offentlig påtale som uheldig, og hun kan også komme til å bli truet og trakassert av mannen i ettertid fordi hennes henvendelse kan ha vært «den utløsende» faktoren for at saken faktisk ble anmeldt (se for eksempel Grøvdal, 2012).

strukturelt fundert, blant annet fordi mennene oppfatter at politiet fungerer som kvinnens «forlenga hånd» (Danielsen, 2013: 60).

Skam og mindreverdighetsfølelse

At man blir dårlig behandlet av en person som man har valgt å leve med, er ille nok i seg selv. Følelser av skam, av å være mindre verdt, og av at man kanskje ikke oppfyller idealer om hva det er å være en moderne kvinne, kan forsterkes ved at man blir i forholdet. Koplek med frykt for at slike følelser skal bli bekreftet av mennesker i ens omgivelser, som ikke forstår hvorfor man handler som man gjør, kan resultatet bli at det synes bortimot umulig å si fra til noen (se for eksempel Agevall, 2012: 247; Brännvall, 2016: 52, 125 ff.; Grøvdal, 2012: 148ff; Saur & Grøvdal, 2019). Dette påvirker også eventuelle vurderinger av anmeldelse. Igjen må det understrekes at vi i hovedsak har kunnskap om dette fra studier der kvinner har vært deltakere.

Skam er imidlertid også en av de følelsene menn formidler i de relativt få intervjustudiene som finnes om deres erfaringer med vold fra kvinnelig partner (se for eksempel Cook, 1997; Brogden & Harkin, 2000; Bjerkeseth, 2010; Danielsen, 2013). En av mennene som Eirin Mo Danielsen intervjuet, anmeldte samboeren for vold etter bruddet, og opplevde at politiet ville vite hvorfor han ikke hadde gjort det tidligere. Mannen beskrev skam og tabu som det som hadde holdt ham tilbake (Danielsen, 2013: 59). Fjell refererer i sin studie til en britisk dokumentarfilm ved navn *Battered Men – Hidden Lives*, der Peter McBrides historie fortelles, både av ham selv og av hans familie. McBride ville ikke for noen pris at andre skulle vite hva han ble utsatt for. Ektefellens kloremerker ble blant annet beskrevet som fall i en rosebusk i fylla. Fjell skriver også om at menn hun intervjuet opplevde det som flaut å snakke med andre om volden fra partneren (Fjell, 2013: 55, 57). Monika Rosten beskriver hvordan en mann fant på alle slags løgner for å forklare kolleger og andre hvorfor han stadig hadde synlige klore- og bitemerker etter angrep fra partneren.³⁰ Et gjennomgangstema blant menn som er intervjuet om dette, er koplingen mellom skammen og stereotypier knyttet til mannlighet. Forestillinger om (alle) menn som fysisk sterke, besluttsomme og handlekraftige henger dårlig sammen med «å finne seg i» å bli slått eller hundset av kvinner (se for eksempel Bjerkeseth, 2010; Danielsen, 2013; Grøvdal & Jonassen, 2015, Lien et al., 2017).

---

30 <https://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/2017/12/07/se-opptak-konferansen/tidspunkt.1.28.00>. Se også Rosten, upublisert konferansemanus.

Samtidig synes det relevant å stille spørsmål om hva økt økonomisk, sosial og seksuell frihet for mange kvinner i vestlige land, og kanskje særlig i de nordiske landene, har betydd for kvinners følelse av skam – eller for deres følelse av ære, for den saks skyld. Er følelsen av skam eller uverdighet blitt mindre, og har endringer i kvinners liv ført til mer åpenhet og dermed til at flere sier fra til venner, bekjente eller til offentlige instanser? Eller kan det være slik at de økte mulighetene og friheten for mange kan ha ført til flere vanskelige følelser (jf. over)?³¹ Hva skjer dersom man ikke opptre i tråd med frihets- og selvstendighets-idealene, men tvert om fortsetter samlivet med en som bruker utilbørlig makt og vold?³² Ifølge Viveka Enander skjemmes mange antatt selvstendige og likestilte kvinner dersom de ikke følger normen om å forlate en mann som har slått *en* gang. Ved å bli gjør de seg på et vis ansvarlige – de tillater så å si at volden begås (Enander 2010: 14. Se også Hydén, 2005: 180). Og mange forhold som inneholder vold varer i lang tid – langt utover det ene slaget, som skulle fått kvinnen til å gå.³² I det store og hele kan vi derfor si at det å unnlate å anmelde også er en måte å beskytte seg selv på (se for eksempel Grøvdal, 2012: 145ff.).

Sammensatte følelser for partneren

Nok et tema som går igjen når det gjelder spørsmål om anmeldelse, er hvilke følelser den som er utsatt for volden tilkjenner å ha overfor partneren som går fysisk til angrep, kontrollerer eller trakasserer – eller som gjør alt dette. Følelser er sjelden enkle, og heller ikke alltid enkle å forholde seg til (se for eksempel Ericsson, 1993). Det har også vært hevdet at følelser påvirkes av kjønnsstrukturer, kjønnsstradisjoner og kjønnsstereotyper, som at det er kvinners rolle, eller lodd i livet, å ivareta menn (og barn). Slik sett kan følelsene muligens også betraktes som en form for (sterke) konvensjoner som kvinnene handler på bakgrunn av, mer enn «ekte» følelser (se for eksempel Penttinen, 2017: 253. Se også Bjørnholt & Helseth, 2019: 56 ff.).

Ikke desto mindre viser forskning om menns vold mot kvinner – og vice versa – at noen beskriver gode følelser, så vel som medynk og omsorg, for partnere som store deler av tiden ikke oppfører seg bra. Min egen forskning om kvinner som hadde deltatt i rettssaker på grunn av vold, viste dessuten at også kvinner som følte sinne og redsel på grunn av mannens atferd, ofte ønsket at han skulle få

---

31 For en diskusjon om forskjellen mellom idealer og realiteter knyttet til likestilling og selvstendighet, se for eksempel Haavind, 1984.

32 Jf. kampanjen «Et slag er nok!».

hjelp snarere enn å straffes. Straff ble dessuten langt fra alltid oppfattet som et godt nok virkemiddel for å oppnå en ønsket endring av atferd (Grøvdal, 2012: 137, 140; se også Brooks-Hay, 2019: 12; Hoyle & Sanders, 2000: 23). Forhold som følelser, kulturelle forståelser av kjønn, relasjonsaspekter og synet på partneren ser ut til å kunne medføre at handlinger fortolkes annerledes fra «innsiden» av relasjonen enn fra «utsiden». Brännvall viser hvordan kvinner hun intervjuet omdefinerte hendelser som – sett utenfra – fremsto som overgrep, til noe som tilhører forholdet mellom mann og kvinne. Aggressiv seksuell atferd ble tolket som sex i stedet for som voldtekt, vold etter brudd ble til dels beskrevet som utslag av mennenes frustrasjon og fortvilelse osv. (Brännvall, 2016: 136 ff. Se også Saur & Grøvdal, 2019). På denne måten gjorde kvinnene volden «oanmälbar» – altså til noe som ikke var politiets «business».

Behov for å beskytte seg selv

Jeg mener imidlertid at reaksjonene og fortolkningene som Mari Brännvall skriver om, også kan forstås som et slags selvforsvar, eller som forsøk på å beskytte eget selvbilde. Det er smertefullt å utsettes for vold fra noen man er, eller har vært, glad i, og uten slike fortolkninger kan det bli vanskelig eller umulig å forsvare overfor seg selv og andre at man «ikke gjorde noe med det». Forskning viser dessuten at det oppfattes som lite attraktivt å bli offer for endimensjonale forståelser av hva det vil si å være «en mishandlet kvinne» (se for eksempel Brännvall, 2016: 185ff.; Bråthen, 2007: 44; Grøvdal, 2012: 145ff.; Hydén, 1995; Saur & Grøvdal, 2019). Det stereotype bildet som gjerne tegnes i offentligheten, og som synes å være godt etablert i straffesaksjeden (se for eksempel Burman, 2007: 406 ff.; Lundberg, 2001: 53ff., Politidirektoratet, 2008: 8ff), ser ut til å være en fremstilling som mange kvinner som utsettes for vold fra partner nødig vil assosieres med. Ved å anmelde – og dermed offentliggjøre volden – risikerer man, ikke minst fra politiets side, å bli plassert blant kvinner som betraktes som stakkarlige, svake, hjelpeløse, traumatisert og ødelagt av mannens voldsutøvelse (se for eksempel Grøvdal, 2014: 345f.; Politidirektoratet, 2008: 8f.).

Hjelp, ikke strafferett

Ønsket om hjelp synes for øvrig å være minst like fremtredende som ønsket om rettsliggjøring. Dette innebærer imidlertid ikke alltid at de som utsettes for partnervold søker hjelp (se for eksempel Saur & Grøvdal, 2019). Ønsket om hjelp inkluderer nær sagt alltid barna, men ikke sjelden også den som utøver volden (se for eksempel Hoyle & Sanders, 2000: 22; Brännvall, 2016: 172, 242; Grøvdal,

2012: 111, 115ff., 137). Følgelig kan strafferettsapparatet fremstå som en lite relevant bidragsyter. Som tidligere nevnt ser heller ikke straff – som er det vi gjerne forbinder med politiet og det øvrige rettsvesenet – ut til å stå høyt på listen over ønskete reaksjoner (se for eksempel *Council of Europe*, 2009: 24, 25, Brooks-Hay, 2019: 10f.). Skulle den som utøver volden bli straffet kan det dessuten gå ut over hele familien, ikke minst økonomisk (se for eksempel Hoyle, 1998; Grøvdal, 2012: 153; Brännvall, 2016: 72). På den annen side har forskning vist at det kan være av betydning at den som har utøvd handlingene også må bære ansvaret for dem. Dette kan tale for prosesser som fastslår ansvarsforholdet (se for eksempel Finstad, 1998; Grøvdal, 2012). Rettsalen, som må sies å være den fremste arenaen for dette, er imidlertid sjelden en aktuell endestasjon for majoriteten av de sakene om vold i parforhold som politiet får kjennskap til. Når det gjelder saker etter tidligere paragraf 219 viser statistikken eksempelvis at det blir tatt ut tiltale i noe over 20 prosent av de anmeldte sakene (se for eksempel Aas & Andersen, 2017: 81).

Manglende tillit til politiet

Negative erfaringer med politiet – som siden kan bli en medvirkende årsak til at noen ikke anmelder – er også et kjent tema fra studier der kvinner er intervjuet. Vi har eksempelvis sett at dersom møtet med politiet ikke ble oppfattet som positivt første gang, kan det redusere kvinners villighet til å ta ny kontakt (se for eksempel Hoyle, 1998: 184ff.; Grøvdal, 2012: 137ff., 152, 153). Studier av menns situasjon viser imidlertid også negative konsekvenser av erfaringer med politiet. I Danielsens intervjuer med menn på krisesenter fortalte flere at de hadde opplevd å bli anmeldt av partneren til tross for at det nettopp var partneren mennene ønsket beskyttelse mot. Noen av mennene beskrev den påfølgende kontakten med politiet som svært lite positiv. Blant annet følte mennene seg verken sett eller trodd, men snarere gjort til gjenstand for stereotypier knyttet til menn og voldsutøvelse. Det er rimelig å anta at slike erfaringer – eller kunnskap om andre menns negative erfaringer – kan medvirke til at menn ikke ønsker (ny) kontakt med politiet.

Noen oppsummerende betraktninger

Denne gjennomgangen av en del forhold som kan tale mot å anmelde, har vist at problemstillingen er sammensatt. Det er eksempelvis sjelden *en* enkelt grunn til at mange unnlater å anmelde vold og maktbruk de utsettes for. Vi kan imidlertid gå ut fra at målet for den enkelte som utsettes for vold, er en fredeligere og tryggere tilværelse. Myndigheters og politikeres oppfatninger av hva som kan

bidra til dette, og ikke minst av hva som er «det rette» å gjøre, finner imidlertid ikke alltid gjenklang hos kvinner og menn som utsettes for vold. Hva angår den kjønnsmessige fordelingen av anmeldelser – hvorvidt menn anmelder sjeldnere enn kvinner – er svaret usikkert. Hvis vi går ut fra at alvorlige handlinger med store skader eller stort potensial for skader anmeldes oftere enn mindre alvorlige handlinger, synes det rimelig tro at andelen kvinner som anmelder er høyere enn andelen menn, da kvinner er mer utsatt for alvorlig vold enn menn. På den annen side kan det også være andre forhold som bidrar til at menn ikke anmelder, men her mangler vi fortsatt kunnskap.

Jeg har sett på resultater både fra den kvantitative og den kvalitative forskningen. Resultatene fra krisesenterstatistikken, der de som kom til sentrene kunne uttrykke hva som var grunner til at de ikke hadde anmeldt, viser mye av det samme som vi finner i den kvalitative forskningen. Noe av det samme gjenkjennes også i surveyundersøkelser, selv om det ikke uten videre er enkelt å vite hva folk legger i kategoriene de krysser av for. Mange av kategoriene som benyttes i slike undersøkelser er dessuten ikke entydige, og følgelig kan svarene kreve fortolkning. I studien til NKVTS svarte både menn og kvinner at *de var redde for at det å anmelde ville føre til ny vold* (Hjemdal & Thoresen, 2014: 102ff.). Minst like mange svarte at *de ikke trodde anmeldelse ville hjelpe noe særlig*, hvilket eksempelvis kan innebære at de mente det var andre ting som skulle til for å få fred, og/eller at de ikke hadde tiltro til politiet og/eller til politiets virkemidler. En del kan tenkes å ha hatt erfaringer med politiet tidligere, andre hadde kanskje forestillinger om politiet basert på ting de hadde lest og/eller hørt. At også det som forskerne i NKVTS' studie beskrev som grov vold ble ansett *som for bagatellmessig å gå til politiet* med, kan si noe om at de utsatte ikke fortolket handlingene som straffbare, eller at de «valgte» ikke å se dem som straffbare. Relasjonen til den som utøvde volden kan i så fall ha vært en medvirkende faktor. En annen forklaring kan være at erfaringer med – eller oppfatninger om – politiet, tilsa at respondentene *mente det ikke ville komme noe ut av en slik henvendelse*. Utsagnet «det var en familiesak, ikke noen politisak» er kanskje så nær svarkategoriene i undersøkelsen til NKVTS kommer *ønsket om å holde erfaringer med vold fra partner ute av offentligheten*. Grunner til ikke å anmelde – som riktignok forutsetter at anmeldelsesspørsmålet inntar en mer sentral plass hos dem som utsettes for vold enn det kanskje er grunnlag for – kan, noe forenklet, oppsummeres som forhold som på forskjellige måter ivaretar hensynet til barn, til den som utøver volden og til den voldsutsatte selv, sett fra dennes perspektiv (se også Saur & Grøvdal, 2019). Hva man vet eller tror om det politiet kan bidra med,

kan også spille en rolle. Og ser vi spesifikt og helhetlig på de korte svarene fra beboerne på krisesentrene,³³ fremstår anmeldelse som noe som man er redd vil skape flere problemer enn det kan løse.

Forskningsresultater tyder for øvrig på at anmeldelse i svært mange tilfeller ses som siste utvei, når livet fortsetter å være utrygt og kvinnene³⁴ har gitt opp håpet om å kunne håndtere situasjonen selv (se for eksempel Agevall, 2012: 228; Brännvall, 2016: 123; Grøvdal, 2012: 154ff.).

2.4 Forsøk på å få flere anmeldelser

Som vist i forrige kapittel er det mange ulike forhold som har betydning når kvinner og menn som opplever at partneren utsetter dem for vold, ikke anmelder. I det følgende skal vi se kort på hvordan myndighetene har forsøkt å påvirke det som ofte kalles anmeldelsestilbøyeligheten blant mennesker som utsettes for vold i parforhold.

Virkemidlene politiet kan benytte i arbeidet for å redusere vold i parforhold kan grovt sett deles i to; ulike former for beskyttelsestiltak (forebygging av vold eller gjentatt vold), og anmeldelser. Det skal riktignok sies at bortimot tre fjerdedeler av alle anmeldelser ikke fører til noen form for rettslig reaksjon. De fleste sakene blir henlagt, i hovedsak som en følge av mangel på bevis. Vi kan likevel ikke se bort fra en teoretisk mulighet for at anmeldelser kan ha en viss (positiv) innvirkning på forekomsten av vold. Det skal riktignok sies at et sentralt aspekt ved både individualprevensjons- og allmennprevensjonstenkningen er viktigheten av at lovbrudd får følger i form av en reaksjon. Mange påpeker også strafferettens og rettsreglenes symbolfunksjon (se for eksempel Dullum & Bakketeig, 2017: 108, 112). En anmeldelse er formelt sett ingen rettslig reaksjon, og det er heller ingen rettslig sanksjon. I noen tilfeller kan det likevel tenkes at det å bli anmeldt kan fungere som en advarsel som virker preventivt, eksempelvis ved at man blir avhørt av politiet.³⁵ I andre tilfeller kan det derimot trolig virke mot sin hensikt. Når det gjelder hva kontakt med aktørene i strafferettsapparatet som sådan kan resultere i, tyder mye på at det går et skille mellom mennesker som har

---

33 Jf. materialet jeg fikk tilsendt fra Bufdir.

34 I denne sammenhengen vet vi utvilsomt mest om kvinner.

35 Ifølge Aas hevder enkelte politifolk også at det kan ligge «mye arbeid» i en sak som blir henlagt, for eksempel i form av at politiet har bidratt til kontakt med andre instanser som har kunnet bistå den som utsettes for volden og eventuelle barn (2014b: 312).

en historie med gjentatt, alvorlig voldsutøvelse – og kanskje i tillegg en komplisert bakgrunn – og dem som ikke har en slik historie. Jeffrey Fagan har blant annet vist at straffereaksjoner hadde en individualpreventiv virkning for menn med en lite alvorlig voldshistorie (1989: 386, 394 i Aas, 2009: 248). Vi vet også at muligheten for straff kan virke mer avskrekkende for den som har noe å tape (Fagan, 1989: 386f., 406 i *ibid.* Se også Hanmer, Griffiths & Jerwood, 1999: 26, 30).

Beskyttelsestiltakene politiet anvender dreier seg i hovedsak om bruk av voldsalarm, besøksforbud, og det som heter besøksforbud i eget hjem. Det er bare såkalt omvendt voldsalarm – der den som utgjør en trussel, selv må bære alarmen – som krever anmeldelse (og dom). Vanlig alarm og besøksforbud krever ikke anmeldelse. Som nevnt i kapittel 2.1 benyttes også risikoanalyser og tettere oppfølging i saker som regnes som alvorlige, der faren for ny vold anses å være stor. I noen tilfeller kan slike tiltak være ren beskyttelse, mens de i andre er en del av straffesaksarbeidet, som i så fall betyr at man etterforsker med det siktemål å kunne ta ut tiltale.

Som jeg var inne på innledningsvis er politiet i utgangspunktet svært avhengige av at noen melder fra dersom de skal få kjennskap til saker om vold i parforhold. Det kan dreie seg om varslere fra naboer eller fra den som utsettes for vold, eller om at kvinnen eller mannen som er blitt utsatt for volden, kommer for å anmelde. Først når politiet kjenner til volden kan det iverksettes tiltak som man tenker seg at kan redusere den. Både endringen i påtalereglene og opprettelsen av ordningen med familievoldskoordinatorer ble iverksatt for å oppnå flere anmeldelser. Flere anmeldelser kan også sies å ha vært et av målene med endringen og moderniseringen av paragraf 219 i straffeloven av 1902 (se for eksempel Dullum & Bakketeig, 2017: 112; NOU 2003: 146).

Et tiltak for å få flere anmeldelser som i alle fall ser ut til å ha nådd mange, er politiets kampanje *Hvor lite skal du finne deg i?* (heretter *Hvorlite*-kampanjen). Kampanjer kan sies å være omstridt som virkemiddel for å endre folks atferd, men benyttes likevel fra tid til annen på det vi kan kalle justisfeltet. I handlingsplanen 2014-2017, *Et liv uten vold*, den hittil siste av regjeringens handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, var hele tre kampanjer del av det som ble kalt *Tiltakspakke for forebygging* (tiltak nr. 1 i planen) (Justis- og politidepartementet, 2013: 10). To av disse er blitt gjennomført av politiet, deriblant *Hvorlite*-kampanjen, som jeg skal se litt nærmere på i det følgende.

Kriminalpolitisen (KRIPOS) var ansvarlig for utviklingen av kampanjen. Den ble lansert første gang i midten av oktober 2015, og deretter en gang til omkring et år senere. Ifølge den avsluttende rapporten for handlingsplanen *Et liv uten vold* var *Hvorlite*-kampanjens målgruppe først og fremst unge mennesker.

Hovedhensikten med den ble sagt å være forebygging av vold. Dette skulle oppnås ved å gjøre de unge oppmerksomme på faresignaler i kjærlighetsforhold, og få dem til å søke hjelp tidlig (Justis- og beredskapsdepartementet, 2018: 7). I og med at kampanjen i stor grad var nettbasert, nådde den imidlertid også andre med tilgang til internett og med interesse for tematikken vold i parforhold.

Kampanjen besto av en egen nettside og noen korte videofilmer, som foruten å ligge på nettsiden også kunne ses på YouTube. I tillegg ble brosjyrer og plakater distribuert i politidistriktene, blant annet til legekontorer, helsestasjoner, biblioteker og utdanningsinstitusjoner. Ifølge sluttrapporten fra reklamebyrået Dinamo, som bisto politiet i utviklingen av kampanjekonseptet, var det en svært vellykket kampanje. Ikke minst hevdet byrået at den ble meget godt eksponert både på nettet generelt og i sosiale medier. Det var flere millioner eksponeringer og mange tusen besøk på nettsiden hvorlite.no. I tillegg ble kampanjen omtalt i podkasten til det kjente komikerparet Tusvik og Tønne. Vi må altså regne med at mennesker i mange aldersgrupper ble kjent med kampanjebudskapet.³⁶

På en pressekonferanse som politiet holdt i forbindelse med lanseringen av kampanjen sa daværende justis- og beredskapsminister ifølge en artikkel på nettstedet ABC Nyheter blant annet at «Denne kampanjen forplikter. Politiet må prioritere sakene, måten de treffer menneskene på og måten mennesker føler de blir møtt er viktig. De utsatte må sette premissene».³⁷

På kampanjesidene skrev politiet at de ville «bygge ned barrieren mellom publikum og myndigheter, slik at flere voldsutsatte skal ta kontakt og få hjelp. Spørsmålet er ikke hvor mye du skal finne deg i, men hvor lite» (se Grøvdal, 2019:

---

36 I sluttrapporten til Justis- og beredskapsdepartementet kan vi lese at ved utgangen av perioden som handlingsplanen gjaldt for, dvs. ultimo 2017, meldte Kripos at 310 500 personer hadde vært inne på nettsiden hvorlite.no, og at det hadde vært 14 000 nye brukere av siden fra juli 2017 til utgangen av året. Det ble derfor slått fast at kampanjenettsiden «lever (...) videre så lenge innholdet er gyldig og til nytte for publikum» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2018: 8). Nettadressen hvorlite.no leder nå til politiets hjemmeside, der man finner noe av materialet fra kampanjen og den ene filmen, som for øvrig også ligger på YouTube.

37 <https://www.abcnyheter.no/nyheter/norge/2015/10/15/194878112/politiet-lanserer-kampanje-mot-vold-i-naere-relasjoner>

219).³⁸ Budskapet var at det ikke må mye til for å gå til politiet. På denne måten åpnet politiet for at også hendelser som kan synes bagatellmessige, er noe man kan – og kanskje sågar bør – gå til politiet med. Ved å klikke seg inn på tekstene det var lenket til på nettsiden, fikk man imidlertid et noe annet bilde av kampanjen. Her var det lite som kan sies å dreie seg om bagatellmessige forhold. Vold i parforhold som straffbare handlinger ble først og fremst beskrevet gjennom at lovparagrafene om mishandling i nære relasjoner. Man fikk råd om hvordan man skulle skjerme og beskytte seg mot vold, oppfordringer om å oppsøke lege ved skader og om å ta vare på alt som kunne brukes som bevis, osv. Det primærforebyggende inntrykket – med mål om å komme vold i forkjøpet – som tittelen bar bud om, forsvant til fordel for søkelys på å unngå gjentatt, alvorlig vold og på å få opprettet (straffe)saker der vold allerede var begått. Hovedinntrykket var at det var dette som var viktig for politiet (ibid.: 221f.). Kampanjen fremsto dermed som nokså dobbeltkommuniserende. Hva dette eventuelt kan ha ført til, vet vi imidlertid lite om. Det er også uklart hvorvidt kampanjen har gitt resultater i form av flere anmeldelser. Så langt er det lite som tyder på det (se Grøvdal, 2019: 223f. Se også Politidirektoratet, 2019b: 12).

---

38 Kampanjen ble tatt av nettet høsten 2018, men alt materialet som ble brukt i bokkapitlet det her refereres til, ble på forhånd kopiert og bevart.

3 Metode: veien til forståelse og kunnskap

Metode skal her forstås både som forskerens kunnskapsteoretiske ståsted, og som noe mer praktisk. Et sentralt formål med metodekapitler er å synliggjøre hva man har gjort, og hvorfor man har valgt en gitt fremgangsmåte eller kombinasjoner av fremgangsmåter. Fremgangsmåten kan speile forskerens syn på hva kunnskap er, men det er heller ikke til å legge skjul på at den til tider kan være et resultat av rene tilfeldigheter og pragmatisme. På tross av inntrykket som ofte etterlates, er forskningen langt fra alltid resultat av en stringent og gjennomtenkt strategi som kan følges fra A til Å. Veien til forskningsmålet er ofte langt fra enkel. I dette prosjektet ble eksempelvis rekrutteringsprosessen uvanlig langdryg og komplisert, sammenliknet med tidligere prosjekter. Hensikten med å bruke så vidt mye tid på metodespørsmål og -refleksjoner som det jeg gjør her, er blant annet å vise noe av det som butter imot, og noe av usikkerheten som kan oppstå underveis. Å redegjøre for refleksjoner – også selvrefleksjoner – og valg, kan gi leseren tilgang til forhold som er viktige for å kunne vurdere resultatet av forskningen.

3.1 Finne noen å snakke med

Inngangen til dette prosjektet var et ønske om å få kunnskap om hvordan – og om – kvinner og menn som utsettes for vold i parforhold forholder seg til politiet og politianmeldelse. For å oppnå dette måtte jeg snakke med mennesker som hadde opplevd slike handlinger uten å anmelde dem. Et utgangspunkt var en (forskningsbasert) antakelse om det kan oppleves som en alvorlig sak å anmelde partneren til politiet, og at det kan utelukke anmeldelse av enkelte handlinger. Voksne som utsettes for vold i parforhold anmelder sjelden det som kalles psykisk vold (Aas & Andersen, 2017: 74ff.). Som allerede påpekt svarer dessuten gjerne et betydelig antall mennesker som har vært utsatt for vold i parforhold at handlingen ikke var alvorlig nok til å anmeldes (se for eksempel Bufdir, 2015). Dette gjelder også handlinger som forskere kategoriserer som grov vold (Thoresen & Hjemdal, 2014: 102ff.). I dette prosjektet ønsket jeg særlig å få innsikt i hva som eventuelt gjør at fysiske handlinger ikke anmeldes. Dermed

måtte det å ha vært utsatt for bruk av fysisk makt være et kriterium for deltakelse i prosjektet.

At jeg har anvendt ordene fysisk makt – også i informasjonsskrivet til deltakerne – er blant annet en følge av diskusjoner om bruk av begreper som vi hadde i prosjektgruppen. Ordet vold er etter hvert blitt et nærmest uunngåelig begrep dersom man jobber med tematikken, noe ordbruken i denne rapporten er et eksempel på. På den annen side er ordet vold problematisk fordi det, spissformulert, er kommet til å omfatte det meste av det som kan være ubehagelig i menneskers liv. Min erfaring fra tidligere forskningsprosjekter er riktignok at mennesker som selv har vært utsatt, ofte anvender langt mer konkrete ord og uttrykk når de snakker om «voldshandlinger».³⁹ Det var et lodd på vektskålen for vår beslutning om ikke å låse handlingene som var premisser for deltakelse i prosjektene, fast til ordet vold.

I ettertid er jeg usikker på hvor nyttig og viktig den beslutningen var, kanskje særlig for rekrutteringen av menn. Underveis i prosjektet har jeg flere ganger stilt meg spørsmålet om jeg ikke likevel skulle ha satt bruk av *fysisk vold og trusler* som inntakskriterier. Det beste ville kanskje sågar vært å liste opp forskjellige konkrete handlinger. En annen mulighet ville vært å kombinere kriteriet om å ha blitt utsatt for fysisk maktbruk og trusler med skader, som i rettslig sammenheng er kriterier for å kalle noe for vold og for å avgjøre hva slags vold det er snakk om (se også Walby & Towers, 2017: 14f.). Med et slikt utgangspunkt er det for eksempel tenkelig at jeg ville fått flere mannlige deltakere som hadde erfaring med alvorlige og potensielt farlige handlinger. Gir kanskje begrepet «fysisk makt» assosiasjoner til det vi kan kalle mildere handlinger enn «fysisk vold» og/eller fysisk maktbruk med skader? Finnes det noe mer forsonende over ordene fysisk makt enn ordene fysisk vold? Resultatet av rekrutteringen foretatt av mine kolleger tyder imidlertid ikke på det. Begge benyttet samme ordlyd, og fikk flere deltakere som hadde vært utsatt for svært grov og alvorlig vold gjennom mange år – både kvinner og menn.

Det er selvsagt tenkelig at utfallet av rekrutteringen er tilfeldig. På den annen side har jeg lurt på om det har spilt en rolle at mitt prosjekt dreier seg om anmeldelse,

---

39 En interessant ting å peke på, er imidlertid at de av deltakerne i prosjektet som i særlig grad hadde interessert seg for fenomenet, blant annet ved å lese mye og sågar gå kurs om tematikken, brukte ordet vold i større grad enn de øvrige.

og ikke om hjelp. For det første er det tenkelig at svært alvorlig vold før eller siden blir anmeldt. Det er også mulig at en norm om at en bør anmelde vold, kan gjøre det vanskelig å snakke om at en ikke har anmeldt, og spesielt dersom volden er grov og alvorlig. Ifølge juristen Elisabeth Gording Stang ligger det «et sterkt, samfunnsmessig krav om anmeldelse, etterforskning og domfellelse av slike forhold (*når volden er grov, min kommentar*), om ikke annet så for statistikkens skyld» (2014: 413). Dette er i alle fall spørsmål det ville være interessant å undersøke nærmere.

De fleste deltakerne i denne undersøkelsen tok selv initiativ til å være med, men fire stykker er rekruttert gjennom hjelpeinstanser, og en ved hjelp av «snøballmetoden». Det innebærer at vedkommende fikk vite om undersøkelsen gjennom en annen deltaker. Før jeg begynte arbeidet med å finne noen å intervju, hadde jeg godt håp om at de ansatte i ulike hjelpeinstanser ville være til hjelp. Krisesentre, familievernkontorer, Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK), Konfliktrådet og diverse frivillige organisasjoner som arbeider med spørsmål knyttet til migrasjon, rettshjelp, menns situasjon osv., var blant stedene som jeg henvendte meg til. Rekrutteringen skulle for øvrig vise seg å bli langt mer utfordrende enn jeg hadde forutsett, men det skyldtes ikke manglende interesse for undersøkelsen hos dem jeg kontaktet. Jeg fikk også forespørslers om hvorvidt det var mulig å delta i prosjektet fra ledere ved krisesentre som jeg selv ikke hadde kontaktet. De hadde sett informasjonen om prosjektet på nettet. Det var imidlertid bare et av sentrene jeg var i kontakt med, som kom tilbake med forslag til intervjudeltakere.

På den annen side var det også flere organisasjoner som avsto å være med i rekrutteringen av deltakere. Et argument som ofte ble fremført, var at mennesker som oppsøkte det konkrete tiltaket, måtte slippe å bli belemret med spørsmål om å delta i forskning. Det hjalp lite at jeg argumenterte for rimeligheten av å gi kvinner (og menn) muligheten til selv å velge hva de ville være med på. Et sted ble jeg riktignok tilbudt muligheten til å henge opp en notis på et venterom.

Denne formen for «portvokting» forundret meg. Min – muligens noe naive – forforståelse bygget på erfaringer fra tidligere intervjuundersøkelser med mennesker som hadde vært utsatt for vold. Deltakere i prosjekter har ofte understreket hvor betydningsfullt det har vært å bli hørt gjennom forskningen. Mange synes det er viktig å bidra til kunnskapsbygging, og begrunnelsen for dette er ofte altruistisk: De vil nødig at andre skal oppleve de samme problemene

som de selv har hatt, enten det er med partneren, hjelpeapparatet, straffesakskjeden eller i andre henseender (Grøvdal, 2012; se også Brooks-Hay, 2019: 11f.; Brännvall, 2016: 173).

De magre resultatene av rekruttering gjennom de kildene jeg vanligvis har benyttet meg av, førte til behov for nytenkning. Bruk av Facebookprofilen til NKVTS og presentasjonen av prosjektet på hjemmesidene våre ble løsningen i rekrutteringen av kvinner. Det ble imidlertid ikke rekruttert en eneste mann verken gjennom instansene eller Facebook.⁴⁰ En annonse i en løssalgsavis ga derimot resultater. Prosjektet ble påbegynt i midten av september 2015, men ikke før et drøyt år senere ble det satt sluttstrek for rekrutteringen av deltakere. Da hadde jeg fått kontakt med tretten kvinner og seks menn som ønsket å bidra.

3.2 Kriterier for deltakelse og deltakernes forståelse av dem

Hvem som ender som deltakere i et forskningsprosjekt avhenger blant annet av hvordan folk oppfatter «annonseringen» av prosjektet. I dette tilfellet er *folk* både deltakerne selv og de ansatte som bidro i rekrutteringen. I informasjonsskrivet om prosjektet sto som følger: *For at du skal være aktuell som deltaker i prosjektet må du ha vært utsatt for bruk av fysisk makt og alvorlige trusler fra din nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer/partner, og du må ikke ha anmeldt dette til politiet.*

Av tre kvinner som ble rekruttert av en ansatt på et krisesenter, var det imidlertid bare en som sa at hun hadde vært utsatt for bruk av fysisk makt. En kvinne som meldte seg etter å ha sett informasjonen om prosjektet i sosiale medier, startet intervjuet med å si at hun hadde behov for å snakke høyt med noen om det å anmelde. Bakgrunnen for at hun ville delta i intervjuet, var imidlertid ikke at hun hadde vært utsatt for fysisk maktbruk, men at hun hadde sett politiets kampanje *Hvor lite skal du finne deg i?* Den hadde fått henne til å tenke at noe kanskje ikke var som det skulle i ekteskapet hennes. At hun lot være å involvere politiet, til tross for oppfordringen i kampanjen om å ha lav terskel for å ta kontakt, er i seg selv et kunnskapsbidrag.

---

40 Det viste seg riktignok at to av mennene jeg intervjuet, var blitt rekruttert av kvinner de kjente, som hadde sett prosjektet på Facebook.

Rekrutteringsprosessen synliggjorde blant annet at det neppe er gitt hva som oppfattes som «bruk av fysisk makt og alvorlige trusler». Det kan være tilsvarende vanskelig for oss forskere å avgjøre hvor grensen skal gå, eksempelvis mellom det mange vil kalle bruk av psykisk vold og fysisk makt. Under intervjuet med en av kvinnene som rekrutterte seg selv, beskrev hun det hun hadde vært utsatt for som «psykisk vold».⁴¹ Hun fortalte imidlertid at hun minst en gang ble låst inne på et rom i flere timer, og at samboeren på et tidspunkt hadde løftet henne på en slik måte at hun falt forover og slo hodet hardt i badegulvet. Mannen hadde også flere ganger kjørt kniver i bordplaten rett foran henne. Handlingene inkluderte derimot ikke slag og spark. På den annen side ble hun altså holdt fast med et stygt fall som konsekvens, og hennes bevegelsesfrihet var blitt tatt fra henne. Til tross for at hun karakteriserte volden som «psykisk» sa kvinnen dette om sin situasjon: «Ja, jeg har jo vært utsatt for alle former for vold... jeg levde jo med det som han Michael Johnson kaller... altså, den intime terroristen».⁴² Hun plasserte handlingene i en av Johnsons alvorligste kategorier som vanligvis, men ikke alltid, omfatter fysisk vold.

Hva betyr «ikke anmeldt»?

Når det gjaldt to av deltakerne kom det frem i intervjuet at vold eller trusler var blitt anmeldt. En kvinne hadde anmeldt mannen for et angrep på jobb etter samlivsbruddet, fordi det var den eneste handlingen han hadde utøvd mot henne der det fantes vitner. En av mennene hadde anmeldt et trusselbrev som han antok kom fra eksamboeren. I en tredje sak kjente jeg til hva som hadde skjedd, før intervjuet. Kvinnen hadde opplevd at politiet anmeldte volden mot hennes vilje, etter at en venninne hadde ringt inn en bekymringsmelding.

To kvinner og en mann hadde dessuten forsøkt å anmelde. Alle tre opplevde at møtet med politiet endte med uforrettet sak.

Dette viser at også kriteriet «ikke anmeldt» ga opphav til forskjellige tolkninger fra intervjuedtakeres side. Det kunne blant annet bety at man ikke hadde anmeldt selv, at man ikke hadde anmeldt så lenge forholdet varte, eller at man ikke lyktes med å anmelde.

---

41 Kvinnen fortalte at hun hadde vært på kurs om vold i nære relasjoner. Kommunikasjonen med kvinnen i forkant ga for øvrig ikke grunn til å tro at hun ikke hadde vært utsatt for fysisk maktbruk.

42 Michael Johnson er en kjent amerikansk voldsforsker, og det hører til historien at kvinnen etter bruddet med mannen har interessert seg for å lære mer om vold i parforhold.

Ettersom rekrutteringen skred frem, ble jeg mer opptatt av å få en beskrivelse av situasjonen før jeg inkluderte nye deltakere. Det viste seg imidlertid at det å inkludere mennesker som hadde forsøkt å anmelde – og også de to sakene som var blitt anmeldt – ga meg tilgang til refleksjoner om forhold som bidrar til at vold ikke blir anmeldt. I tillegg var det interessant å se disse deltakernes erfaringer med politiet opp mot oppfatningene som rådet blant dem som av en eller annen grunn ikke hadde forsøkt å anmelde.

Informasjon om et prosjekt kan altså oppfattes forskjellig. Det stiller krav til at vi uttrykker oss tydelig, men vi må nok også regne med at ønsker om å få bidra gjennom å fortelle sin historie, kan farge menneskers oppfatninger av informasjonen som gis. I løpet av prosjekttiden erfarte vi i prosjektgruppen at flere av dem som tilbød sin deltakelse – i større eller mindre grad – hadde tolket informasjonen om prosjektene selektivt. I avisannonser som min kollega og jeg benyttet i rekrutteringen av menn da sosiale medier ikke ga uttelling, skrev vi blant annet dette: «Er du mann og har vært utsatt for bruk av fysisk makt fra ektefelle eller partner? *Dersom du ikke har snakket med andre enn familie og venner om det*, vil vi gjerne snakke med deg» (min kursivering). Hensikten med denne teksten var at interesserte ikke skulle ha søkt offentlige eller frivillige instanser om hjelp, eller ha anmeldt. Blant dem som meldte seg var en mann som hadde bodd mange måneder på et kriesenter etter samlivsbruddet. Vi er imidlertid prisgitt folks ønsker om å bidra i prosjekter, og det kan også føles vanskelig å avvise noen.

3.3 Når deltakerne rekrutterer seg selv

Et annet spørsmål er hvilken betydning det kan ha at mange av deltakerne er såkalt selvrekrutterte. Vi kan i alle fall gå ut fra at de som meldte seg til prosjektet var særlig interessert i problemstillingen, eller i tematikken vold i parforhold som sådan. Kanskje hadde de også et spesielt behov for å fortelle sine historier.

Under konferansen *Hva gjør vi med volden?* i november 2017, sa kriminologen Kjersti Ericsson – som avslutningsvis kommenterte forskernes presentasjoner – at nye måter å rekruttere på, eksempelvis gjennom sosiale medier og internett, er positivt for forskningen. Slik jeg forsto henne, mente hun at vi forskere hittil har benyttet den enkle veien, nemlig å rekruttere gjennom «systemer». Følgelig har vi også fått noen forutsetninger på kjøpet, som Ericsson mente at vi kunne vært

foruten.⁴³ I lys av erfaringene fra dette prosjektet kan det ikke sies at bruk av ulike instanser har vært en lettvinnt vei å gå. Jeg er derimot enig i at det å rekruttere ved hjelp av ansatte i kritesentrene, politiet, sosialetaten og så videre, *kan* få noen særlige konsekvenser. Intervjudeltakere som har erfaring med «systemer», kan eksempelvis være påvirket av «systemenes» tale- og tenkemåter. De kan også være personer som de ansatte i «systemene», bevisst eller ubevisst, vil at vi forskere skal snakke med. Deres livssituasjon kan ha likhetstrekk med andre som har søkt seg til det enkelte hjelpetiltaket eller til politiet. Dessuten tilhører de etter alt å dømme mindretallet, ettersom forskningsresultater tyder på at de færreste søker hjelp og/eller anmelder når de har vært utsatt for vold i parforhold (se for eksempel Thoresen & Hjemdal, 2014:102ff.).

Jeg oppfattet imidlertid også Ericsson dit hen at hun mente at rekruttering gjennom sosiale medier gir oss *forutsetningsløs* kunnskap om hva folk gjør når de havner i en kritisk situasjon. Synspunktet gjør det betimelig å spørre om hva som legges i begrepet *forutsetningsløs*. Selv om noen forutsetninger – knyttet til «systemene» – kan elimineres, følger alltid andre. Vi påvirkes alle av verden rundt oss, av våre medmennesker, av informasjonen som tilflyter oss gjennom medier av ulike slag, og dessuten av dominerende trekk ved måten vold i parforhold omtales på i samfunnet. Som jeg har vært inne på, kan vi heller ikke utelukke at en del av dem som rekrutterer seg selv, har søkt hjelp i og/eller har hatt kontakt med, ulike instanser eller «systemer». Gjennom selvrekruttering kan vi derimot kanskje være sikrere enn ellers på at vi får intervjudeltakere som har overskudd og krefter til å delta i forskningen. De har formodentlig selv tatt valget om å kontakte oss, uten å føle press fra andre.

Men selv om vi oppfatter selvrekruttering via sosiale medier og internett som positivt, kan metoden utelukke en rekke mennesker, blant andre dem som på en eller annen måte lever i samfunnets ytterkanter, og eldre mennesker som ikke er blitt en del av den digitale «revolusjonen». Til syvende og sist er det likevel viktigst at deltakerne har erfaringer som er relevante for våre forskningsspørsmål. Som jeg allerede har vært inne på: Forskning handler også om å være pragmatisk.

---

43 Konferansen, som var en del av Voldsprogrammet finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet, fant sted 29. november 2017. Hele konferansen, inkludert Kjersti Ericssons – og May Len Skilbreis – sluttkommentarer, ble strømmet, og kan ses på YouTube: https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=_V8MpUimQ3U og på hjemmesiden til NOVA ved OsloMet: <https://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/category/konferanser/>

3.4 Tretten kvinner og seks menn

Rekrutteringsperioden varte altså i bortimot et år. Resultatet var nitten deltakere, tretten kvinner og seks menn. I tillegg til disse har intervjuer som ble foretatt av Randi Saur og Monika Rosten i deres prosjekter om kvinner og menn som ikke hadde søkt hjelp blitt anvendt i mine analyser. Blant disse deltakerne var det også mange som ikke hadde anmeldt volden. Det gjaldt ikke minst de åtte kvinnene hvis erfaringer har dannet grunnlag for rapporten som Saur og jeg har skrevet (Saur og Grøvdal, 2019). Ingen av disse hadde anmeldt. Alle deltakerne i mitt prosjekt, og de fleste av Saur og Rostens deltakere hadde dermed erfaringer som kunne bidra til forståelse av hva det er som kan gjøre anmeldelse av ulike former for vold i parforhold uaktuelt. Slik sett kan vi snakke om et *strategisk utvalg*. På den annen side kan det også beskrives som et *tilgjengelighetsutvalg*. Som jeg har vært inne på tidligere, kan det tenkes at andre synspunkter og erfaringer hadde fremkommet med et annet – eller enda mer sammensatt – utvalg intervjudeltakere. Det er likevel grunn til å tro at denne undersøkelsen vil gi kunnskap som kan være overførbart til andre undersøkelser med samme tema. Noe av styrken ved kvalitative studier er muligheten til å gi gode og inngående beskrivelser av fenomener og erfaringer. Kvalitative forskningsbidrag kan også utfylle hverandre, og slik fungere som byggesteiner i utviklingen av kunnskap om anmeldelse av vold i parforhold.

I det følgende skal jeg foreta en nokså summarisk presentasjon av de tretten kvinnene og de seks mennene, som deltok i studien.

Jeg spurte ikke noen om alder, men enkelte fortalte selv hvor gamle de var. Jeg vet at den eldste intervjudeltakeren var en kvinne i åttiårene, og at den yngste var en kvinne som sannsynligvis var i tjueårene. Mellom disse to anser jeg at alle tiår, med unntak av syttiårene var representert blant kvinnene. Mennene vil jeg anslå til å være mellom førti og sytti år gamle. Det er mitt håp at jeg med dette ikke fornærmer noen.

Alle unntatt fire deltakere var i jobb på intervjutidspunktet, men ikke alle hadde heltidsjobb. To av de fire som ikke var i arbeid – en kvinne og en mann – var pensjonert, og to – en kvinne og en mann – var uføretrygdet. Tross helseplager var begge de to siste aktive i frivillig arbeid i sitt nærmiljø.

Ni kvinner hadde barn med den som utøvde volden. To av disse kvinnene hadde fire barn, en kvinne hadde tre, tre kvinner hadde to barn, mens de øvrige tre hadde et barn hver. En av kvinnene hadde barn fra et tidligere ekteskap, men barnet bodde hovedsakelig hos sin far i de årene hun levde med samboeren som utøvde vold. Tre av kvinnene hadde ikke barn. Alle de seks mennene hadde barn, men bare fem av dem hadde barn med kvinnen som utøvde volden. Tre av disse mennene hadde to barn, og de to øvrige hadde et barn hver. To av de seks mennene hadde barn fra et tidligere forhold, men disse var voksne, og hadde flyttet hjemmefra.

De fleste deltakerne hadde utdanning over videregående nivå, og noen hadde flere års universitets- eller høyskoleutdanning. De hadde blant annet arbeidet – eller arbeidet fortsatt – innenfor helsevesenet, i utdanningssystemet, i tekniske yrker og i servicebransjen. En mann hadde hatt sin arbeidsplass til sjøs. Sytten stykker var bosatt i den sørlige delen av Norge, og de to siste kom henholdsvis fra Midt-Norge og Nord-Norge. Med tre unntak – alle kvinner – var deltakerne født og oppvokst i Norge. En av kvinnene var fra et annet land i Norden, en var opprinnelig fra et land i Oseania og den siste var fra et land i Afrika. Hun hadde kommet til Norge som flyktning, og hadde fått opphold. Med unntak av to kvinner var alle deltakerne ute av forholdet på intervjudispunktet.⁴⁴

Av nitten deltakere var det to kvinner og en mann som forsøkte å anmelde volden uten å lykkes. En kvinne opplevde at volden ble anmeldt av politiet mot hennes vilje, og nok en kvinne anmeldte volden mannen utsatte henne for i vitners nærvær, flere år etter samlivsbruddet. Enkelte hadde også hatt kontakt med politiet uten at anmeldelse var et tema. Det dreide seg blant annet om å ha tilkalt politiet i en akutt situasjon, om å ha bedt om råd eller besøksforbud, og om tilfeldige møter i offentligheten. Etter samlivsbruddene ba to av kvinnene politiet om hjelp til å beskytte barna sine.

Alle deltakerne ble utsatt for vold fra en person av motsatt kjønn. Volden omfattet alt fra alvorlig fysisk maktbruk med skader som krevde behandling, til mildere former for fysisk maktbruk, som fikk små eller ingen *fysiske* konsekvenser. Flere fortalte imidlertid om psykiske ettervirkninger av partnerens atferd, som blant annet fikk fysiske utslag. Dette kunne eksempelvis være at man skvatt og for sammen om noen i nærheten løftet armen, og en generell utrygghetsfølelse

---

44 Den ene av disse brøt med mannen ikke så lenge etterpå.

overfor andre mennesker. Dette gjaldt ikke minst for enkelte blant mennene. Trusler om vold var også en del av bildet, og flere beskrev grov trakassering, sjikane og kontrollerende atferd. I enkelte av forholdene var kasting av gjenstander etter partneren vanlig. Kvinnene hadde gjennomgående opplevd mer alvorlig vold enn mennene, men det var også noen kvinner som først og fremst beskrev ulike former for sosial kontroll, raseriutbrudd, trakassering og sjikane. Dessuten var det noen menn som beskrev alvorlige voldshandlinger, som førte til betydelige skader. To av kvinnene, som begge hadde voksne barn på intervju tidspunktet, hadde opplevd vold på 1900-tallet. I det ene tilfellet fant volden sted på 1980-tallet, og i det andre tilfellet på 1990-tallet. De øvrige deltakerne hadde opplevd voldshendelser etter årtusenskiftet, og i noen tilfeller et godt stykke inn på 2000-tallet. Noen hendelser lå bare få år tilbake i tid. Som påpekt over var det også et par kvinner som ikke hadde brutt med mennene på intervju tidspunktet. En mann som flere ganger var blitt anmeldt av sin tidligere samboer, mente at volden ennå ikke var over for hans vedkommende.

Har så tidsrommet volden utspant seg i, noen betydning for spørsmålet om anmeldelse? Svaret på dette spørsmålet er langt fra gitt. Økningen i antallet anmeldelser som jeg har redegjort for, kunne på den ene siden tilsi at det er større sannsynlighet for at noen anmelder i dag enn på 1980-tallet – eller på 1990-tallet for den saks skyld. I Norge mangler vi imidlertid eldre forekomstundersøkelser med spørsmål om anmeldelse, som kunne vært til hjelp når det gjelder å si noe om utviklingen i det som kalles anmeldelsestilbøyeligheten blant de utsatte. På den annen side er det altså gode grunner for å si at mye av økningen skyldes nye registreringsrutiner og endringer i politiets måte å behandle vold i parforhold på. Antakeligvis kan vi med stor sikkerhet si at oppmerksomheten omkring vold i parforhold er langt mer omfattende i dag, enn den var for 20 eller 40 år siden. Det er dermed tenkelig at mennesker som forteller andre om volden – det være seg leger, ansatte i barnevernet eller sosialtjenesten – oftere enn tidligere vil bli oppfordret til å anmelde. En del av dem jeg intervjuet, hadde imidlertid heller ikke bedt om hjelp, og det er ikke gitt at det er blitt lettere å snakke med andre om vold i dag, enn det var på 1980-tallet. I tillegg viser studier at vold i parforhold/nære relasjoner også er et vanskelig tema å snakke om for profesjonelle hjelpere (se for eksempel Danielsen, Solberg & Grøvdal, 2017). Konklusjonen må bli at vi ikke vet, og at spørsmålet heller ikke er enkelt å utrede.

3.5 Om å låne sine historier og erfaringer til forskningen

Intervjuene ble gjennomført i tidsrommet fra oktober 2015 til september 2016. Deltakerne fikk velge hvor de ville bli intervjuet, hvilket innebar at jeg var innstilt på å reise til deres hjemsteder. Valget gjaldt også hvorvidt intervjuene kunne foregå i lokalene til NKVTS, eller på mer nøytral grunn som en kafe eller lignende.

Fem av deltakerne som bodde utenfor Oslo-området ble intervjuet på sine hjemsteder; to i sine respektive hjem, to i lokaler som ble lånt til formålet, og en på en kafe. En deltaker fra Vestlandet ble intervjuet på Skype, og en kvinne ble intervjuet på krisesenteret der hun bodde. Deltakere som bodde i Oslo-området, eller i umiddelbar nærhet, ble intervjuet på et møterom på min arbeidsplass. Det var også tilfellet for en deltaker fra Sør-Vestlandet og deltakeren fra Nord-Norge, som begge var på reise fot og tilbød seg å stoppe i Oslo. Den eneste som ikke ble intervjuet ansikt til ansikt, var deltakeren fra Midt-Norge. Her foregikk intervjuet telefonisk, og jeg brukte papir og blyant for å notere det deltakeren fortalte, først og fremst fordi jeg ikke hadde tenkt på hvordan jeg kunne ta opp samtalen. Alle de øvrige deltakerne sa ja til opptak. I samtalen med kvinnen med afrikansk bakgrunn ble det benyttet tolk. Hun forsto litt norsk, men ikke nok til at intervjuet kunne foregå på norsk. En forutsetning for at kvinnen ville la seg intervjuet, var at tolken ikke kom fra hennes hjemland i Afrika. Hun ønsket å unngå sladder blant landsmenn fra opprinnelseslandet, og ettersom hun snakket et språk fra nabolandet flytende, ble jeg bedt om å skaffe en tolk som behersket dette språket. Tolken ble rekruttert gjennom Tolkeportalen.no. Som rimelig kan være tok intervjuet med tolk noe lenger tid enn det ellers ville ha gjort, men ellers opplevde jeg få problemer med samtalen.

De fleste deltakerne ble intervjuet *en* gang i samtaler som varte i omkring to timer. Samtaletiden ble for øvrig tilpasset deltakerne – noen hadde eksempelvis avtaler de måtte rekke. Før avslutningen av intervjuene spurte jeg deltakerne om jeg kunne få kontakte dem igjen, dersom jeg skulle ønske det. Alle var villige til dette, og jeg har i ettertid hatt kontakt med åtte av kvinnene og tre av mennene via e-post eller telefon. En av kvinnene har dessuten ringt meg flere ganger, blant annet for å høre om arbeidet med prosjektet. En kvinne møtte jeg for øvrig ansikt til ansikt to ganger, da lydopptaket av det første intervjuet med henne ble slettet ved en feiltakelse.

Jeg er svært takknemlig for velviljen og interessen som mennene og kvinnene viste for prosjektet. Flere ga uttrykk for at de ville delta fordi de syntes at undersøkelsen var viktig. Mange sa eksplisitt at de ønsket å dele sine erfaringer, i håp om at det skulle komme andre til gode. Noen ønsket åpenbart at forskningen skulle føre til det de oppfattet som sårt tiltrengte endringer. Dette gjaldt ikke minst dem som følte de hadde kjempet en forgjeves kamp mot «systemene» for å ivareta sine barns og egen trygghet, helse og verdighet. Det er imidlertid ikke noe en-til-en-forhold mellom enkelte forskningsprosjekter og samfunnsendringer, og forskerens fremste oppgave er etter min oppfatning å bidra med kritisk refleksjon over forhold i samfunnet.

I etterkant av intervjuene ga flere deltakere uttrykk for at det hadde vært veldig fint for dem å delta, og sa at de var glade for at de hadde valgt å gjøre det. Dette var tankevekkende, for en del ting var åpenbart vanskelig å snakke om. Å dele erfaringer og hendelser som har rokket ved tryggheten og forutsigbarheten i livet med et mer eller mindre fremmed menneske, er dessuten ingen selvsagt ting. Enkelte hendelser og erfaringer hadde snudd opp-ned på hele livet for noen, og konsekvensene hadde preget deres tilværelse siden. Mange problemer var fortsatt ikke løst, og blant mennene var det flere som bekymret seg for barn som de så sjeldnere enn de ønsket, og/eller følte et stort savn etter barn de ikke hadde sett på lang tid.

Hva kan du fortelle meg om ...?

I en kampanje for å få flere til å anmelde vold i parforhold skriver svensk politi: «För polisen är det ingen tvekan, brott i nära relationer ska polisanmälas».⁴⁵ Det er rimelig å anta at mange er enige i utsagnet. Antakelsen finner blant annet støtte i det faktum at når kvinner som utsettes for vold fra partner forteller om dette til noen, blir mange rådet til å anmelde. Bekymringen for å få råd – som man kanskje ikke føler seg rede eller i stand til å følge – kan dessuten få kvinner til å la være å fortelle om volden til andre (se for eksempel Engnes, 2008; Grøvdal, 2012). I forlengelsen av dette kan det ha betydning hvordan man ordlegger seg når spørsmål om anmeldelse er problemstillingen. Jeg hadde derfor bestemt meg for å nærme meg anmeldelsestematikken i intervjuene ved å forsøke å unngå spørsmål om hvorfor deltakerne ikke anmeldte. I stedet la jeg vekt på å spørre om

---

45 Også denne kampanjen ble tatt av nettet omtrent samtidig som Hvorlite-kampanjen, og materialet finnes derfor ikke lenger på svensk politis hjemmeside. Det finnes heller ikke noen referanser til kampanjen på hjemmesiden (se også Grøvdal, 2019: 215–232).

hvorvidt de hadde tenkt på politiet mens de levde i forholdet eller etter bruddet, hva de i så fall hadde tenkt, osv. Gjennom en slik tilnærming håpet jeg å få øye på det jeg har kalt politiets plass i deres liv med vold. Med dette ønsket jeg å unngå at noen skulle føle at de måtte forsvare at de ikke hadde anmeldt. Hvorvidt noen likevel fikk behov for å gjøre det, og at deres utsagn dermed er en del av dette, vet jeg imidlertid ikke.

I forkant av intervjuene laget jeg en intervjuguide som hovedsakelig var en oversikt over temaene jeg ønsket å ta opp. Deltakerne snakket stort sett fritt, men jeg fulgte opp enkelte utsagn for å få bekreftet eller avkreftet min forståelse av dem, og ga generell respons. Enkelte av deltakerne var imidlertid tilbakeholdne, og det førte til at jeg ble mer aktivt spørrende. I ettertid har jeg tenkt at noen kanskje forventet flere spørsmål og ikke var forberedt på å skulle være «fortellere», eller på den relativt selvstendige rollen i intervjuet. Etter litt innledende småprat – som ofte er viktig for å løse opp spenningen både hos den som kommer til intervjuet og hos forskeren – ba jeg alle deltakerne om å si litt om hva de hadde vært utsatt for. Historiene om hendelsene og deres konsekvenser er et viktig grunnlag for å forstå deltakernes handlemåter. Jeg understreket at det var opp til dem hva de ville snakke om, og hvor mye de ville si. Et par stykker ga umiddelbart til kjenne at det følte krevende å skulle gå inn i den vanskelige tiden og hendelsene. Jeg forsto det blant annet som et behov for å skape en viss avstand til den delen av livet. På den annen side erfarte jeg at det må ha vært viktig for de aller fleste å få mulighet til å sette ord på (noen av) sine erfaringer. Alle var klar over at et sentralt premiss for samtalene våre var deres forhold til politianmeldelse av handlingene de var blitt utsatt for – eller rettere sagt, til anmeldelse av personen som hadde utøvd handlingene. De aller fleste syntes imidlertid å være mest opptatt av det de hadde opplevd, og av hvordan det hadde påvirket livet. Fortellinger om barna dominerte i stor grad der det var barn i forholdet. Fra tid til annen trakk jeg frem anmeldelsestemaet, men like ofte opplevde jeg at intervjudeltakere selv tok seg i at refleksjoner omkring anmeldelse uteble.

Selv om jeg forsøkte å være tilbakeholden og styre så lite som mulig, lyktes det meg ikke alltid. En ting var følelsene som beretningene igangsatte, også hos meg. Ofte var det umulig ikke å reagere. Andre ganger ga jeg imidlertid også uttrykk for min forforståelse og mine erfaringer med ulike forhold. Av og til hadde jeg lyst til å bite av meg tungen, men ikke sjelden førte mine innspill til refleksjoner som kanskje ikke hadde kommet dersom jeg hadde holdt munn. Disse erfaringene

viser for øvrig tydelig hvordan forskeren er med på å bestemme retninger intervjusamtalen tar, og i den forstand også er deltaker i kunnskapsproduksjonen. Det skjer både gjennom innspill og i kraft av hvilke utsagn eller historier hun eller han velger å følge opp, og hvilke som blir liggende (mer eller mindre) urørt (se for eksempel Presser & Sandberg, 2015: 95). Selv om jeg som forsker ønsker å påvirke minst mulig, er påvirkning uunngåelig. Det gjelder enten vår tilnærming til problemstillingen(e) er kvalitativ eller kvantitativ. Forskere påvirker også i kraft av den posisjonen eller rollen vi besitter. Den ideelle forskeren er heller ikke nødvendigvis den som forsøker å være helt objektiv, hva nå det skulle innebære. Dermed er det desto viktigere å være seg bevisst sine fordommer, sine eventuelle kjepphester, og ikke minst å tenke på hvordan man forholder seg til intervjumaterialet i etterkant.

Som jeg allerede har vært inne på, fikk jeg ta del i mange beretninger om vanskelige og alvorlige livshendelser. Jeg har imidlertid ingen forutsetninger for å si om deltakerne fortalte meg «alt». Det er nærliggende å tro at det må ha vært ting de holdt tilbake. De fleste har behov for et eget «rom» som ikke er tilgjengelig for (alle) andre mennesker, og de fleste av oss er opptatt av å fremstå i et godt lys. I nye samtaler med noen oppdaget jeg for øvrig at ting som var sagt før, ble gjentatt – noen ganger nesten ordrett. Å snakke om eksistensen av et manus vil trolig være å gå for langt – jeg tror ikke at deltakerne på noe tidspunkt hadde planlagt hva de skulle si, og hvordan. Kanskje hadde spesielle erfaringer gjort særlig inntrykk, og fått sine egne verbale uttrykk. Egen erfaring tilsier at historier om skjellsettende og vanskelige ting i livet på sett og vis kan «etableres», og bli en del av en meningsskapende prosess. En bestemt fortellermåte kan dessuten kanskje utgjøre en del av den følelsesmessige beskyttelsen et menneske kan trenge når hun eller han skal snakke om ubehagelige erfaringer i livet. Det kan bli en slags forsikring mot å bevege seg inn på temaer og erfaringer som det kan gjøre for vondt – eller være for vanskelig – å snakke om. Forskningsintervjuet er dessuten ikke terapi, selv om det har vært hevdet at det kan ha en form for terapeutisk funksjon for noen (se for eksempel Kvale, 1996: 98ff.). Samtidig har det slått meg at fortellergrepene eller historiene også kan være resultater av hvilke fortellingsrepertoarer som fremstår som tilgjengelige. Vold i parforhold er etter hvert blitt et svært politisert tema, og det går an å snakke om noen overordnede «diskurser» som verserer i det offentlige rom. Disse diskursene – bestemte måter å snakke om vold i parforhold på – har trolig på ulike måter hatt innflytelse på kvinnenenes og mennenes fortellinger. Jeg kan heller ikke se bort fra at det å snakke med en forsker i seg selv setter i gang

tanker om hva som kan – eller ikke kan – sies (se for eksempel Lander, 2010: 31). Det kan også være av betydning å huske på at med unntak av to personer som fortsatt levde i forholdet, fortalte de fleste historiene fra et tilbakeskuende perspektiv. I to tilfeller var det dessuten relativt stor tidsmessig avstand til hendelsene. Hva dette innebærer, er vanskelig å si, og betydningen av tiden som har gått, vil trolig også variere fra person til person.

Utfordringer i intervjuene med mennene

Mens de aller fleste kvinnene fortalte nokså eksplisitt om voldshendelsene, virket det som om flere av mennene hadde problemer med å sette ord på ekspartnerens handlinger. Eller for å si det litt mer uttrykkelig: Flere snakket i nokså generelle vendinger om det som hadde hendt. Det var sjelden de ga konkrete beskrivelser av fysisk maktbruk. På spørsmål om hva ekskona hadde gjort mot ham, svarte en mann at han hadde «tørket blod». En annen fortalte om hvordan han med tiden ble engstelig for å være i samme rom som ektefellen, og enkelte beskrev hvordan erfaringene fra samlivet hadde satt dem i en følelsesmessig og fysisk alarmberedskap som vedvarte i lang tid etter samlivsbruddet, og som for noen fortsatt var en del av livet etter flere år. For å få vite konkret hva som hendte, måtte jeg til tider «gå mennene på klingen», enten i intervjuet eller i etterkant.

Jeg må innrømme at jeg noen ganger lurte på om mennene egentlig hadde opplevd at partnerne brukte fysisk makt mot dem. Kanskje hadde de «bare» vært utsatt for sjikane, trakassering, trusler eller lignende. Som allerede nevnt er det tenkelig at ønsker om å delta i et prosjekt kan få mennesker til å oppfatte prosjektinformasjonen selektivt. Flere hadde imidlertid bekreftet at de fylte kriteriene for deltakelse i studien, så mine tanker syntes ikke berettigete.

Tvilen jeg kjente, var forvirrende og ny. I løpet av årene med intervjuforskning knyttet til vold i parforhold har jeg riktignok fra tid til annen tenkt at trekk ved enkeltes historier ikke helt synes «å henge på greip», men dette var noe annet. Jeg registrerte at mine reaksjoner hadde likhetstrekk med reaksjoner som kritesentermedarbeidere fortalte at de hadde hatt i tiden etter at menn fikk tilgang til kritesentrene. Det handlet blant annet om hvordan deres stereotype forestillinger om menn og voldsutøvelse «plaget» dem i arbeidet med menn som søkte tilflukt på sentrene (Grøvdal & Jonassen, 2015: 52ff.). Jeg var heller ikke upåvirket av den offentlige diskursen om vold i parforhold, der kvinner som regel beskrives som ofre for vold. Noe sa meg at jeg var på sporet av et eller annet som gikk utover mine erfaringer i intervjusituasjonen, nemlig eksistensen av

oppfatninger, fordommer – men også kunnskaper – i samfunnet, som menn som utsettes for vold i parforholdet på et eller annet vis må forholde seg til. En slik oppfatning er at «hvis en mann blir slått av en kvinne, så er det fordi han har slått først». Om jeg skal dømme etter samtaler jeg har hatt og uttalelser jeg er blitt møtt med i tiden jeg har arbeidet med prosjektet, finnes denne oppfatningen på min egen arbeidsplass, i byråkratiet og i hjelpeapparatet.⁴⁶ Den finnes også i forskningsartikler (se for eksempel Dobash & Dobash, 2004: 328ff.). Det er allerede vanskelig å si fra om vold, både for kvinner og menn. Et sentralt spørsmål er hvordan stereotype forestillinger om menn, og om menn og vold, påvirker menn som er blitt utsatt for vold fra sin kvinnelige partner. Og har dette betydning for hvorvidt menn anmelder – og for hva de eventuelt kan anmelde?

Historien til den ene av mennene kan sies å ha vært en særlig utfordring. Til tross for at han ikke hadde anmeldt, beskrev han noen erfaringer med politiet som ikke lignet noe jeg hadde hørt tidligere. Han kommenterte da også sin egen historie på følgende måte: «Jeg vet at dette lyder for ille til å være sant», og jeg må innrømme at den tanken også hadde slått meg. Jeg fant imidlertid ingen grunn til å tro at han hadde meldt seg til prosjektet for å fortelle meg en oppdiktet historie, og det fikk meg til å tenke at vårt syn på sentrale institusjoner som strafferettsapparatet som pålitelige og redelige, kanskje er en smule naivt. Av straffesakskjeden, som skal ivareta vår trygghet, og ikke minst vår rettssikkerhet, bør vi kunne forvente en ekstra aktsomhet og at ting går for seg «etter boka», noe som ikke så ut til å ha vært tilfellet her. Historien var et tydelig eksempel på hvordan alminnelig tillit til politiet kan forvitte totalt. På grunn av dens spesielle karakter og mulighet for gjenkjenning har jeg hatt en hel del kommunikasjon med Christopher, som er hans alias i dette prosjektet. Jeg har blant annet bedt ham lese tekst som omhandler hans situasjon, for å sikre at anonymiseringen var tilstrekkelig.

Jeg vil til slutt i dette kapitlet understreke at når man intervjuer mennesker om deres egne erfaringer, er det nettopp deres fortolkninger, vurderinger og historier man får. Dersom jeg hadde intervjuet noen av dem som ble omtalt og beskrevet i intervjuene – eksempelvis tidligere ektefeller eller representantene for politiet – ville jeg formodentlig fått andre fortolkninger og vurderinger av de samme situasjonene og hendelsene. Mine fortolkninger tar imidlertid utgangspunkt i

---

46 Monika Rosten, som intervjuet menn som var blitt utsatt for vold fra kvinnelige partnere forteller om liknende erfaringer. Se: <https://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/2017/12/07/se-opptak-konferansen/> eller https://www.youtube.com/watch?v=_V8MpUimQ3U, tidspunkt 1.21.23.

erfaringene og opplevelsene som ble formidlet av kvinnene og mennene som jeg snakket med. Disse erfaringene har betydning som sådan, og verdien av dem må ses i dette perspektivet.

3.6 Etske vurderinger og refleksjoner

Kvalitative intervjustudier er en form for moralske foreteelser. Møter med mennesker med belastende livserfaringer stiller dessuten særlige krav til oss som forskere. Vi skal ikke bare følge de etiske retningslinjene for forskningen som forskere selv har vært med på å utmeisle gjennom diskusjoner og refleksjoner. Det er også viktig å ivareta intervjust subjektene i selve forskningsprosessen og i det vi skriver. Vi tenker kanskje ikke så ofte over det, men vi forskere låner, ja sågar tar, menneskers historier, som vi så gjerne splitter opp (analyserer) og fortolker. Essensielt er i alle fall å behandle historiene på en mest mulig respektfull måte.

I samfunnsforskning som inkluderer enkeltmenneskers deltakelse, vil det alltid være viktig å ivareta personvern hensyn. Når temaet er vold i parforhold, må man også tenke på om personopplysninger på avveie kan skape særlige problemer. I dette prosjektet har det imidlertid ikke vært behov for mange personopplysninger. Jeg kjenner deltakernes navn, og de fleste tok kontakt gjennom e-post. Navnene som benyttes i rapporten er oppdiktete. For å bevare anonymiteten best mulig i tilfeller der jeg gjengir deler av deltakernes historier, har jeg i en del tilfeller heller ikke brukt det oppdiktete navnet, men beskrevet den det gjelder som kvinne eller mann. Jeg har enkelte ganger også byttet kjønn på deltakeres barn, eller beskrevet henne eller ham som «barnet». Andre personer har noen ganger blitt gitt en annen relasjon til intervjudeltakeren, for eksempel ved at en slektning er blitt beskrevet som en venn. I kvalitativ forskning vil det imidlertid alltid være en viss mulighet for at personer som kjenner en historie inngående, kan dra kjensel på den, eller i alle fall på trekk ved den.

Prosjektet ble meldt til – og gitt tilråding fra – personvernombudet i Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).⁴⁷ Alle som tilbød seg å rekruttere deltakere fikk skriftlig informasjon om prosjektet. Deltakerne jeg hadde skriftlig kommunikasjon med, fikk dessuten informasjon om prosjektet på e-post. Det

---

47 Senteret heter nå Norsk senter for forskningsdata, men navneskiftet var ikke foretatt da prosjektet ble anbefalt.

viktige i forskningssammenheng, er at deltakerne har forståelse for hva prosjektet går ut på. Dette er imidlertid ikke alltid lett å sikre – det eksisterer alltid en risiko for at misforståelser kan oppstå (se for eksempel, Eisner, 1991). Derfor var jeg spesielt nøye med å understreke overfor alle jeg intervjuet, at de var i sin fulle rett til å trekke seg fra deltakelse når som helst i prosessen, uten å måtte begrunne hvorfor. De fikk også vite at jeg ikke ville kunne bruke intervjuet med dem dersom de valgte å trekke seg i etterkant av dette.

3.7 Å svare på forskningsspørsmålene – forskeren som fortolker

Kvalitativ forskning kan på mange måter sies å være en konstant fortolkningsprosess. Den starter allerede før man kommer i gang med prosjektet, fortsetter under samtalen med deltakerne i undersøkelsen, i diskusjoner med medarbeidere, og mens man skriver ut lydfilene fra intervjuene. Når teksten er på papiret, enten ordrett og med reaksjoner underveis i intervjuet eller noe bearbeidet, skal den igjen fortolkes.⁴⁸ Jeg har flere ganger tatt meg i å undres over at ordene analyse og fortolkning gjerne brukes om hverandre. Strengt tatt betyr ordet analyse å oppløse et hele i sine enkelte bestanddeler. Ettersom vi ikke kan behandle lange utskrifter fra intervjuene som et hele uten å gå vill, blir det nødvendig å finne deler som bidrar til å belyse problemstillingen. Samtidig kan utsagn som berører problemstillingen ikke ses atskilt fra sammenhengen de står i, og jeg oppfatter min virksomhet som det å fortolke utsagn i lys av det jeg oppfatter som sammenhengen de står i. Dermed blir også alle referanser til det vi kaller empirien ikke annet enn resultater av tolkningen, og ikke en speling av «virkeligheten».

I fortolkningen av det skriftlige materialet bar jeg med meg inntrykk fra den forutgående prosessen, blant annet fra telefonsamtaler jeg hadde hatt med deltakerne før intervjuene, fra samtalene med deltakerne i intervjusituasjonen og fra arbeidet med transkriberingen. Noen ganger ble disse inntrykkene forsterket ved gjentatt lesning av intervjuutskriftene, andre ganger fortok de seg. I lys av mine perspektiver, min forhåndskunnskap og mine fordommer fremsto noen

---

48 Selv om man kan skrive ned ordene som høres på lydopptaket, kan man vanskelig snakke om total samsvar mellom teksten på papiret og lyden fra intervjuene. Følelsesuttrykk som blant annet omfatter stemmeleie, intensitet osv. kan ikke overføres annet enn som forsøk på beskrivelser fra den som transkriberer. I tillegg forsvinner selvsagt det visuelle, som ansiktsuttrykk og lignende.

forhold som mer samlende for det som «foregikk» i intervjuene enn andre, og disse finnes igjen som fire overordnede temaer i kapittel fire.

Jeg har ikke benyttet meg av noen spesiell fortolkningsmetode, og heller ikke av spesielle verktøy for analyse. Min tilnærming har verken vært rent teoridrevet eller rent empirisk. Det er kanskje mer dekkende å snakke om alternering mellom teoretiske bidrag og empirien – en slags enkel variant av abduksjon – som ifølge Mats Alvesson og Kaj Sköldbberg ofte er den måten kvalitativ forskning i realiteten foregår på (2009: 47ff.). Teoretiske arbeider kan da blant annet benyttes som inspirasjonskilder i fortolkningen.

Et sentralt element i kvalitativ forskning er at det vi kaller empirien – kunnskap bygget på erfaring – allerede er fortolket, og gjerne «flertolket». Dette er hva Anthony Giddens har beskrevet som dobbel hermeneutikk i samfunnsvitenskapene (1987). Som leserne vil ha oppdaget, unnlater jeg å bruke ordet «informant» om dem som har deltatt i intervjuene i dette prosjektet. Dette skyldes blant annet at jeg oppfatter intervjuene som en til dels felles kunnskapsproduksjon der deltakernes livserfaringer og kunnskap er et sentralt grunnlag. I *Fremmedordboka* beskrives informant som «person som gir opplysninger som svar på spørsmål» (Kunnskapsforlaget, 1987). Selv om språk er i konstant bevegelse og ord endrer betydning, antyder ordet informant for meg en nokså mekanistisk oppfatning av det som skjer i en intervjusamtale: Forskeren spør, og informanten svarer – eller gir opplysninger. Ordet opplysninger kopler jeg dessuten først og fremst til ulike former for relativt ubestridelige fakta: Hvor gammel man er, hva man arbeider med, hva man pleier å spise til frokost, osv. Bruken av ordet informant harmonerer dårlig med mitt syn på kunnskapen vi får fra kvalitativ forskning. For meg er ikke intervjuene et sted der jeg skaffer meg «data», forstått som noe som er gitt. Hvis forskeren skaffer seg noe, ser jeg det som mer relevant å kalle det innsikt (se for eksempel Czarniawska-Joerges 1992, i Alvesson & Sköldbberg, 2009: 544). Og for å si det med Steinar Kvale foregår kunnskapsproduksjonen inter views, altså i skjæringspunktet mellom ulike «syn» eller verbale utvekslinger mellom to (eller flere) mennesker som ser hverandre (1997: 28).

Jeg har altså ikke tatt utgangspunkt i bestemte, teoretiske perspektiver i denne undersøkelsen. På den annen side er alt vi forskere gjør på et vis «teoridrevet» i den forstand at ingen av oss kommer til et forskningsprosjekt med «blanke ark». Selv har jeg arbeidet med spørsmål knyttet til vold i parforhold og rettsapparatet i

en del år, og nærmer meg tematikken med et kritisk perspektiv på strafferettens potensial for å endre samfunnsmessige forhold. I rapporten har jeg trukket veksler på politisosiologiske bidrag, deriblant forskning om tillit – og kommunikasjon – mellom politi og publikum, tidligere (hovedsakelig skandinavisk) forskning om vold i parforhold og strafferettsapparatet, og noe forskning om vold i parforhold i mediene. Jeg har blant annet også benyttet meg av materialet til politiets kampanje for å få folk til å anmelde vold – *Hvor lite skal du finne deg i?* som lå på nettet fra høsten 2015 til høsten 2018. I det følgende vil jeg si noe ganske kort om begrepet vold, som er sentralt for problemstillingen i denne rapporten.

Både arbeidet med dette prosjektet og tidligere forskning underbygger at måten hendelser forstås på vil ha betydning for hvordan mennesker i ulike – i dette tilfellet utsatte – livssituasjoner tenker og agerer (se for eksempel Grøvdal, 2010: 151, Ingvaldsen, 2010: 123ff.). Det er imidlertid viktig å minne om at vold ikke er et (natur)gitt fenomen. Som fenomen kan vold kalles en sosial konstruksjon. For en som har opplevd vold, kan en slik betegnelse trolig høres ut som en bagatellisering. Vold er et faktum – noe man erfarer – ikke en konstruksjon. Beskrivelsen av vold som en sosial konstruksjon er imidlertid ikke det samme som å si at handlinger som smerter, skremmer og skader, ikke finnes. Det betyr snarere at handlingene ikke nødvendigvis forstås på samme måte av alle, over alt, og at vår forståelse av dem er avhengig av sammenhengen de foregår i.

I sin doktoravhandling undersøkte historikeren Erling Sandmo blant annet hvordan – i løpet av 1600-tallet – «en mengde fysiske handlinger kom til å bli forstått som ulike former av det samme bakenforliggende fenomenet, vold» (1999: 19). Vår forståelse av «vold» i dag, er med andre ord skapt gjennom lang tid, i en slags vedvarende prosess. Innenfor strafferetten, blant dem som arbeider med voldsforskning og i samfunnet for øvrig, har ordet vold i dag kommet til å omfatte mer enn bare fysiske handlinger. Forskere og andre som arbeider med tematikken inkluderer blant annet trakasserende og sjikanerende verbale ytringer, menneskers forsøk på å kontrollere andre – eksempelvis økonomisk – ødeleggelse av gjenstander, og bruk av digitale medier i den hensikt å plage andre, i begrepet. Moderniseringen av tidligere paragraf 219 i straffeloven av 1902 – også kalt familievoldsparagrafen eller mishandlingsbestemmelsen – ble bestemt å skulle omfatte psykiske krenkelser i tillegg til trusler, tvang, frihetsberøvelse og vold.

Hva som regnes som vold av den enkelte er imidlertid ikke gitt. Mye tyder på at mange fortsatt tenker på vold som at et menneske går fysisk løs på et annet. I en undersøkelse utført av Sentio Research for Bufdir mente eksempelvis nær halvparten av de spurte at latterliggjøring, ydmykelser og kontroll av økonomien ikke var vold. Over en tredel av de spurte ville ikke betegne det å få tilsendt bilder og videoer med seksuelt innhold, eller å bli presset til å gifte seg, som vold (Sentio Research, 2018: 3).

Sandmo hevder at begrepsbruken «underspiller forskjell» og at ord som vold «forenkler, forvrenger, endrer» det som er vanskelig (1999: 273). Ja, er vold i det hele tatt *ett* fenomen? Dette spørsmålet får henge i luften – det krever en diskusjon som ikke kan tas her.

Det som i alle fall er klart, er at hva som er vold, kan – og vil ofte – oppfattes ulikt, avhengig av forhold som tid, rom, relasjon, kjønn osv. Når det er snakk om anmeldelse, har vi allerede sett at en rekke forhold har betydning for hva folk foretar seg. I denne rapporten har jeg ikke bundet meg til en bestemt definisjon av begrepet vold. Handlingene som er forstått som bruk av fysisk makt og trusler om fysisk makt omtales av deltakerne i undersøkelsen på ulike måter, ordet vold ble sjelden benyttet. Det var viktig å ta deres ordvalg alvorlig, siden dette hadde betydning for deres beretninger om hvordan de tenkte og hva de eventuelt gjorde. Samtidig skjedde ikke deres eventuelle «valg» i et vakuum. Sammenhengen – i vid forstand – som handlingene fant sted i, spilte også en betydelig rolle for hvordan livet ble håndtert og for hvorvidt politiet ble en aktør å regne med for intervjuedtakerne.

4 Politiets plass i et liv med fysisk maktbruk, trusler, trakassering og kontroll

I det følgende synliggjøres intervjudeltakernes tanker om, og synspunkter på, det å anmelde vold i parforhold til politiet. Dette kapitlet er delt i fire hovedkapitler med en rekke underkapitler. Gjennom analysen av intervjumaterialet endte jeg med følgende overordnede forhold som så ut til å ha betydning for anmeldelse: 1) For forståelser av politiet og rettsapparatet, 2) erfaringer med politiet og rettsapparatet, 3) personlige forhold og erfaringer i familie- og vennerelasjoner, og 4) erfaringer med hjelpeinstanser.

Som jeg tidligere har påpekt, er det sjelden at én grunn, eller ett forhold alene, påvirker handling. Når deltakerne i intervjuene reflekterte over hva de hadde foretatt seg i livssituasjonen de var i, kom det frem at de hadde tatt mange hensyn. På den annen side var det ikke gitt at det å anmelde volden til politiet, var noe alle hadde tenkt på. Et sentralt førsteinntrykk fra intervjuene var at politi og anmeldelse syntes å ha spilt en relativt perifer rolle for flere av deltakerne. Resultatene fra min studie skiller seg slik sett en del fra det Mari Brännvall erfarte da hun intervjuet kvinner til sin doktorgradsavhandling. Her skriver hun at «i navigerandet ur våld var polisanmälan ett av flera möjliga handlingsalternativ som *alla* intervjudeltagare förhöll sig till» (Brännvall, 2016:122, min kursivering). Jeg har ikke noe godt svar på hva forskjellene skyldes. En mulighet er at kvinnene som Brännvall intervjuet generelt sett kan ha blitt utsatt for mer alvorlig vold enn kvinnene – og ikke minst mennene – jeg intervjuet. Det kan også dreie seg om at det var flere av intervjudeltakerne i Brännvalls prosjekt som opplevde at de ikke fikk fred etter bruddene, enn i mitt (se for eksempel *ibid.*: 165). Mye tyder nemlig på at anmeldelse kan bli vurdert som siste utvei når en har prøvd «alt» uten å få fred.

To av kvinnene jeg intervjuet, skilte seg imidlertid ut ved å fortelle at de hadde tenkt en god del på anmeldelse. Den ene av dem trodde at det hadde å gjøre med at hun så på anmeldelse som et moralsk riktig valg. Ved ikke å anmelde ble hun dermed på et vis en medskyldig i lovbrudd.

4.1 Forforståelser og oppfatninger om politiet og om hvordan politiet behandler partnervoldssaker

Hovedtema i dette kapitlet er ulike syn på politiet og det å kontakte politiet, og kapitlet er først og fremst basert på intervjuene med kvinnene og mennene som *ikke* hadde forsøkt å anmelde. Her får vi blant annet innblikk i hva intervjudeltakerne tenkte om hva politiet kunne – og eventuelt ikke kunne – ha bidratt med i livet med vold.

Når strafferettslige virkemidler ikke anses å kunne hindre volden

Av de tretten kvinnene jeg intervjuet, var det bare Louise som eksplisitt kopleet økt risiko og fare til det å anmelde. Hun var redd for å bli drept dersom hun gikk til politiet. En av de andre kvinnene – Guro – var imidlertid blitt direkte truet med at både hun og barna skulle få unngjelde dersom hun skulle finne på å forlate ektefellen. Hun hadde erfart hva mannen var i stand til å gjøre, og han var dessuten dømt og straffet for vold mot andre. Guro opplevde at hun befant seg i en uløselig situasjon: Hun kunne ikke bryte opp og forlate mannen, og hun ville ikke anmelde så lenge hun var i forholdet. Den siste av kvinnene som følte uro eller frykt for represalier knyttet til spørsmålet om anmeldelse, var først og fremst redd for å bli rammet indirekte. Ellens redsel skyldtes i stor grad at hun tok for gitt at mannen ville la en anmeldelse gå utover barnet de hadde sammen.

Alle de tre kvinnene hadde vært utsatt for alvorlig vold i flere år, og ønsket seg beskyttelse og trygghet. Felles for dem var bekymringen for hvordan barna opplevde det som skjedde. Etter bruddet valgte Ellen å be politiet om besøksforbud for å kunne beskytte sitt barn, men da hun oppdaget at det kun gjaldt henne selv og ikke barnet, konkluderte hun med at hun ikke kunne stole på andre enn seg selv.

Guro sa at hun ikke helt kunne forklare – eller en gang selv forstå – hva det var som gjorde at hun verken ba politiet om beskyttelse eller forsøkte å anmelde. Etter eget utsagn hadde hun egentlig ikke trodd at det var noen som kunne hjelpe henne. En faktor var at ektefellen var blitt dømt for vold mot noen andre og hadde sonet en fengselsstraff, uten at det gjorde ham mindre tilbøyelig til å utøve vold mot henne. Guro formidlet i det hele tatt at hun hadde følt seg temmelig alene, og en grunn til dette var utvilsomt at hun heller ikke ønsket å vise omverdenen hvordan livet fortonte seg bak hennes inngangsdør. En gang hun dro fra en episode med vold sammen med de to yngste barna, hadde et av barna tryglet

henne om at de ikke skulle kjøre tilbake til pappa. Hun fortalte at barnets bønn traff henne hardt: Hun hadde dratt uten noe mål – hun måtte bare vekk – men innerst inne delte hun barnets ønske om ikke å vende tilbake til ektemannen. Turen endte likevel i deres felles hjem – hun kom ikke på noen hun kunne ha søkt tilflukt hos og følt seg trygg.

For Louise syntes det ikke bare å være mannen som utgjorde en trussel. Hun hadde ikke tiltro til hva politiet kunne utrette heller. Ettersom hun selv ikke hadde noen erfaringer med politiet, skyldtes den manglende tiltroen i stor grad andres erfaringer og oppslag i media. Under et sykehusopphold hadde hun delt rom med en kvinne som i likhet med henne selv var blitt utsatt for vold fra ektefellen. Det hadde ikke hjulpet kvinnen å gå til politiet: «Det var grusomt – var som å høre min egen historie», sa Louise. Medieoppslag om politiet som gjorde lite eller ingenting, og kvinner som var blitt drept etter å ha gått til politiet, styrket frykten for at hun ville komme til å lide samme skjebne. Kvinner som Carolyn Hoyle intervjuet i forbindelse med sitt doktorgradsarbeid fortalte lignende historier (1998: 189f.).

At oppslag i media kan skremme kvinner som utsettes for vold fra partneren, er ikke ukjent. Blant kvinnene Brännvall intervjuet, var det flere som viste til historier om tragiske utfall av å oppsøke politiet, som hadde ført til at de valgte å la være å anmelde (Brännvall, 2016: 174f.). Dette er et tankekors: På den ene siden er det pressens oppgave å få frem kritikkverdige forhold i samfunnet, men jakten på lesere fører trolig også til at det generelt sett er de mest dramatiske og urovekkende historiene som blir presentert. Kristin Skjørtenes gjennomgang av *Aftenpostens* og *Verdens Gangs* oppslag om vold i parforhold og andre nære relasjoner i 2002, er et eksempel på dette. Skjørten viser at det var de oppsiktsvekkende og spesielle sakene som dominerte. Drap i nære relasjoner ble bredt omtalt, mens det hun kaller «vanlig vold» ofte fikk mer begrenset spalteplass (2005a; se også Skjørten, 1994: 281). Blant drapshistoriene fantes blant annet en om en kvinne som ble skutt av sin eksmann på trappen til rettslokalet der tvistesaken om samvær med parets barn skulle foregå. I løpet av de fire månedene Skjørten fulgte avisenes oppslag, kunne man eksempelvis også lese om en kvinne som ble forfulgt og trakassert av sin eksmann. Anmeldelsene hennes ble stort sett henlagt, selv om mannen en gang fikk dom for å ha brutt besøksforbudet. Saken endte med at kvinnen så seg nødt til å leve på strengt hemmelig adresse (kode 6), som blant annet innebærer at det bare er Skatteetaten som har tilgang til hennes personopplysninger. Andre oppslag som

Skjørten analyserte, inneholdt opplysninger om menn som gjentatte ganger var blitt dømt for tilfeller av vold – noe som kan ses som et tegn på at rettslige virkemidler ikke kan stoppe deres atferd (Skjørten, 2005a: 14).

Noe talte imidlertid for at Louise kunne fått gehør hos politiet: Skader var blitt dokumentert og journalført av legen hennes – selv om hun riktignok ikke var blitt spurt om hva som hadde skjedd. Hun trodde selv at skadene kunne ha fungert som bevis dersom hun hadde anmeldt. Så hva kom det av at hun lot være? Det så først og fremst ut til å være liten tiltro til hva politiet kunne ha bidratt med. En gang, i en akutt situasjon, hadde hun riktignok forsøkt å ringe politiet, men var blitt hindret av mannen. Hun sa imidlertid at hun ikke trodde at politiet ville ha kommet i tide om hun hadde fått snakket med dem. Skulle hun ha fortalt politiet om volden var hun nokså sikker på at det ikke ville ført til annet enn at mannen ville blitt avhørt og sluppet ut igjen. Hennes kunnskap om mannen tilsa at han ville ha nektet for alt, og som fri mann ha latt sinnet sitt gå ut over henne.

På bakgrunn av beskrivelsen hun ga av volden hun ble utsatt for, kan konklusjonen hennes unektelig synes overraskende, men kanskje må vi se dette i lys av at det er nokså mange år siden hendelsene som Louise fortalte om. Vold i parforhold var fortsatt underlagt privat påtale, og det er godt kjent at politiets innsats i saker om vold i parforhold på denne tiden ble sett som kritikkverdig. Kritikerne var blant andre kvinneaktivister, forskere og feminister i statsforvaltningen og politikken, både nasjonalt og internasjonalt (se for eksempel Skjørten, 1994: 280). Politiet, både i Norge og i andre vestlige land, ble oppfattet som mannsbastioner med stor makt, men med manglende forståelse for maktulikheten mellom kvinner og menn (se for eksempel Hanmer, Radford & Stanko, 1989: 185ff.; Lund, 1992; Ringheim, 1995). Kanskje var Louises frykt for konsekvensene av å anmelde velbegrunnet? Også i tilfeller der politiet har pågrepet noen på stedet, kan vedkommende bli sluppet ut ganske kort tid etter. Bjørnholt beskriver eksempelvis hvordan en kvinne som var blitt utsatt for livstruende vold fra ektefellen, ble oppringt av politiet dagen etter og bedt om å komme med klær og annet utstyr til mannen, som skulle løslates (2019: 13). Louise hadde heller ikke tro på mer inngripende virkemidler: Om mannen hadde blitt dømt ville hun ha fått et lite pusterom, men livet etterpå ville blitt desto mer utrygt, mente hun.

Frykt for represalier, gjengjeldelse eller grovere vold blir oppgitt som grunn til ikke å anmelde i svært mange studier av vold i parforhold (se for eksempel Felson

et al, 2002; Hjemdal & Thoresen, 2014: 103f.). Ofte ses frykten som et bevis på at volden virkelig er alvorlig, og at menn – som hyppigst er dem som utløser alvorlig frykt hos partneren – har en uberegnelig og farlig oppførsel. At det kan forholde seg slik er utvilsomt, og forskning har vist at frykt for skader – og død, som i Louises tilfelle – kan være en sentral, belastende faktor for mange kvinner i forhold der det utøves vold (Bjørnholt & Hjemdal, 2018: 471ff., 478). Frykt for represalier sier imidlertid også noe om folks oppfatning av – og tro på – politiet og de rettslige virkemidlene. Beslutninger om ikke å anmelde på grunn av frykt tilkjennegir en manglende tiltro til at strafferettsapparatet kan bidra med reell beskyttelse. De klareste eksemplene på manglende beskyttelse er når kvinner tvinges til å bo på sperret adresse fordi politiet ikke greier å stanse mannen som truer dem (se for eksempel Eidheim, 2007; 2010: 93). En slik ordning kan for øvrig oppleves svært belastende for dem det gjelder, og politiet erkjenner dessuten at de heller ikke alltid kan garantere for sikkerheten til mennesker som lever på sperret adresse.⁴⁹

Det var altså ikke bare sider ved situasjonen – i dette tilfellet mennenes atferd og kvinnes kunnskap om den – som talte mot anmeldelse. Vi ser ikke minst hvordan oppfatninger om politiet og øvrig straffesakskjede – eller mer spesifikt de virkemidlene straffesakskjeden rår over, eller blir antatt å benytte – kan tale mot å anmelde. Både Louise og Ellen manglet tro på politiets muligheter til å stoppe volden, og verken Louise eller Guro hadde tro på fengselsstraff som individualpreventivt virkemiddel (se også Bakketeig & Dullum, 2019: 262; Brännvall, 2016: 114, 120). På den annen side tilsier forskningsresultater at redsel kan være en faktor som utløser et brudd – eller regelrett flukt fra mannen, som til slutt ble «løsningen» for Louise (se for eksempel Holmberg & Enander, 2004; Hydén 1999: 450, 453).

Ellens historie er imidlertid også et eksempel på at endrede omstendigheter kan forandre synet på det å anmelde. Da eksmannen overfalt henne på jobb, øynet hun muligheten til å få en pause fra hans terror. Nå kunne han ikke anklage henne for urettmessig anmeldelse: Volden foregikk så å si foran øynene på hennes kolleger, og overvåkningskameraer hadde fanget opp handlingen. Hun behøvde ikke stå i dette alene. Fengselsoppholdet gjorde riktignok ikke ektefellen mindre sint og hevngjerrig. Selv om han på grunn av en ulykke en tid etter løslatelsen

---

49 <https://www.aftenposten.no/norge/i/80mqW/Politiet-Kan-ikke-garantere-for-sikkerheten-til-trusselutsatte-kvinner>, lesedato 4.5.2018

ikke lenger kunne skade hennes fysisk, var hun fortsatt redd for ham og hans truende, verbale væremåte. Det førte til at hun fortsatt på intervjuetidspunktet unngikk steder der sjansen var stor for å treffe på ham.

Det var for øvrig bare kvinner som hadde fryktet at mer vold kunne blitt konsekvensen, dersom forholdet hadde blitt politianmeldt. Ingen av mennene kunne huske å ha tenkt i slike baner. Menn beskrev likevel utrygghet knyttet til handlingene kvinnene utøvde, og livet de levde med dem. Asbjørn sa rett ut at tiden i parforholdet innebar å leve med stadig frykt. Frykt for hva som ville bli det neste, og ikke minst frykt for at hun skulle ta ham mens han sov. Når det gjaldt mennene, var det imidlertid ikke slik at bekymring knyttet til anmeldelse dreide seg om at de selv eller felles barn kunne stå i fare for å bli utsatt for potensielt farlig vold.⁵⁰

Det ville ikke vært «vold nok» for politiet

En oppfatning som gikk igjen når samtalen i intervjuene kretset omkring politiet, var at det skulle noe til for å ta skrittet inn på en politistasjon. Når deltakerne snakket om politiet, presenterte de gjerne flere forhold som de mente talte mot å kontakte politiet, men Dina var slett ikke alene om å tenke at: « ... altså, du bør helst være banka sønder og sammen, og ha hatt ganske store sår for at du skal bli tatt alvorlig». Det hun hadde erfart i sitt over tretti år lange ekteskap, var at mannen fra tid til annen fikk sinneutbrudd og skrek til henne – ofte uten at hun forsto hvorfor. En trussel om å slå – som han riktignok aldri hadde satt ut i livet – utgjorde et viktig skille i hennes måte å se hans atferd på. Han hadde på et vis gått over streken. Likevel hadde hun ikke anmeldt, noe som blant annet kan forstås i lys av at hun var blitt utsatt for seksuelle overgrep av sin egen far i barndommen. Hun hadde sett hvordan kvinner som hun kjente til fra et støttesenter mot incest, hadde måttet kjempe etter at de hadde anmeldt overgrep: «... samtidig så.. jeg så jo de jentene på støttesenteret, hvilket helvete de måtte gjennom for i det hele tatt å bli trodd. Og da tenker jeg at ... da er det bare en vanlig beskyldning, og det holder ikke ...». Ektefellens handlinger hadde svært lite til felles med incest, og med måten menns vold mot kvinner i nære relasjoner ofte fremstilles på i offentligheten. Dinas konklusjon ble derfor at politiet ikke var «et trygt sted» å oppsøke med ekteskaps erfaringene (se også Brännvall, 2016: 159ff.; Jarnkvist & Brännstöm, 2016:17; Loseke, 1992). Det var

---

50 Her må jeg ta et forbehold, i og med at en mann hadde en svært spesiell historie, der en anmeldelse fra ham kanskje kunne ført til ytterligere problemer.

ikke det at hun trodde selve kontakten med politiet ville være utrygg, men snarere at det neppe ville være noen hjelp å få.

Johanne, som hadde gått på et kurs om vold i nære relasjoner på et krisesenter, fortalte at hun hadde fått «veldig mye god informasjon om hvor komplisert det er med rettssystemet». På samme vis som for Dina ville politiet heller ikke vært et trygt sted for henne: «(...) jeg kan ikke stole på rettssystemet, det har også barne ... nei, de på krisesenteret fortalt meg, at det skjer veldig ofte når du ikke har bevis». Fysisk vold forekom sjelden i forholdet, men hun ville beskytte barna sine mot raseriutbruddene, den grove sjikanen, latterliggjøringen og nedvurderingen som ektefellen utsatte henne for, ofte mens barna så på.

Skader som politiet neppe ville bry seg om, eller mangel på synlige, fysiske skader, var også tema i flere av intervjusamtalene med menn. Et eksempel var Dag, som til slutt forlot sitt eget hjem og tilbrakte bortimot et år på et krisesenter. Mens han ennå levde i ekteskapet, hadde han også flyktet fra den beboelige delen av huset til et liv bokstavelig talt i kjelleren. Samlivet var blitt uutholdelig, aller mest på grunn av daglig sjikane som langsomt brøt ham ned, og fikk ham til å føle seg som et null. Han hadde imidlertid også hatt «flere blåveiser» enn han kunne telle. Når ektefellen var sint på ham, noe som forekom bortimot daglig, kastet hun saker og ting veggimellom, og det hendte ikke sjelden at «han sto i veien». Likevel sa han uttrykkelig at han ikke en gang hadde tenkt tanken på å anmelde, noe som hovedsakelig skyldtes hans oppfatning av politiet. Under oppholdet på krisesenteret hadde dessuten både han – og en ansatt fra senteret som deltok i intervjuet – gjentatte ganger opplevd at menn ikke ble tatt alvorlig av politiet. Den ansatte fortalte om en beboer som et par år tidligere hadde fått politiet på døren på grunn av «husbråk».⁵¹ Mannen var så fortvilet at han satt og gråt, han beskrev seg selv som et nervevrak. Kvinnen kløp, bet og slo ham, og han tok aldri igjen. Da det gikk opp for politiet at det var hun som var «gjerningspersonen», ble paret ifølge mannen bedt om å ta seg sammen, og slutte med å forstyrre naboene. Deretter forlot politiet stedet. Dag var overbevist: «Og så vet du at hvis du går til politiet, så ... ja, vi leser i alle aviser, de (*politiet, min kommentar*) bryr seg ikke, de tar det bare som en vanlig familiekrangel eller noe sånt. De ser ikke alle årene som du ikke har hatt det det grann greit, ikke sant».

---

51 Dette uttrykket ble lenge brukt av politiet som en merkelapp på hendelser i hjemmet som de ikke visste hva var.

Andrehåndserfaringer – samt erfaringer fra kontakt med krisesentrene, og medieoppslag, viste seg også her å være kilder til forståelser av politiet og politiets handlemåter. Et fellestrekk i intervjuene med dem som ikke hadde anmeldt, kan sies å være at politiet – på ulike måter og fra ulike perspektiver – gjerne ble fremstilt som en etat som neppe ville ha bidratt positivt. Dette er imidlertid ikke overraskende. Som jeg allerede har vært inne på, er det sjelden at historier om møter med politiet som har fått en lykkelig utgang, finner veien til offentligheten. Gode erfaringer med politiet som sådan, og ikke minst med enkeltmennesker i etaten, glimrer tvert om gjerne med sitt fravær både i pressedekningen av saker om vold i parforhold, og i forskningen.⁵² Historiene vi får presentert, likner oftere på den Anne S på 57 år fortalte om møtet med politiet etter det hun beskrev som en alvorlig voldsepisode, i et oppslag i Dagbladet⁵³: «Politimannen jeg snakket med, trodde åpenbart at vi var to ressurssterke personer som bare ikke fikk forholdet til å fungere ordentlig. Han satt der og pratet med meg nærmest som en psykolog og viste med all tydelighet at han ikke ville ta i saken». Hun fortalte at det måtte blod til for at politiet skulle reagere. Først da hun på et senere tidspunkt kom tilbake med et ganske dypt kutt som gikk fra overleppen til nesen, ble hun tatt alvorlig. Charlotte Agevall beskriver liknende historier i sin doktorgradsavhandling fra 2012. En kvinne hvis ektefelle allerede hadde sonet straff for vold en gang tidligere, og var tiltalt i en ny sak, fortalte at politiet nektet å reagere på at mannen hadde gitt henne en ørefik. Det er uklart om politiet der og da visste om saken, men selv om kvinnen fortalte om volden hun var blitt utsatt for, og ba om at han måtte bli hentet, var det helt tydelig at politiet ikke anså en ørefik for å være noe å reagere på (Agevall, 2012: 265f.).

Forskere har også vist hvordan eksempelvis uklare (ansvars)forhold, mangel på synlige skader og andre former for dokumentasjon vanskeliggjør politiets arbeid, og ofte fører til henleggelse (se for eksempel Lundberg, 2001, Aas, 2009). Det

---

52 Den senere tids medieoppslag om det som beskrives som resultater av politireformen fra 2015 gir heller ikke et positivt bilde av tilstanden i politiet. Det fremstår som lite tillitvekkende når saksbunker vokser og saker ender med henleggelse fordi bevisene blir for gamle (se også Aas & Andersen, 2017).

53 <https://www.dagbladet.no/tema/klarte-ikke-a-forlate-sin-voldelige-samboer/63415533>, lesedato 14.2.2017

kan også skje at sakene ikke etterforskes før de henlegges.⁵⁴ Og om politiet ikke nødvendigvis må «se blod» eller man må være «halvt ihjälslagen», som en av kvinnene i Karin Jarnkvists og Lotta Brännströms prosjekt hevdet (2016: 17), viser forskningsresultater at dersom det ikke er dokumentert sår, kutt eller blåmerker, det ikke er vitner, og – som ofte er tilfellet – at partene gir ulike versjoner av hendelsesforløpet, så kommer man sjelden noen vei med å anmelde (se for eksempel Agevall, 2012: 265 ff.; Eriksson, 1995: 91 ff.; Hoyle, 1998: 76 ff.; Lundberg, 2001: 54ff.; Aas, 2009: 145 ff., Aas & Andersen, 2017).

I *Hvorlite*-kampanjen, som var myndighetenes fremstøt for å få flere til å anmelde, syntes det imidlertid som om politiet ønsket å gjøre noe med inntrykket som blant andre Dina, Dag og Johanne satt med, om at det er grenser for hva politiet bryr seg med. Gjennom kampanjematerialet målbar politiet et ønske om at terskelen for å oppsøke dem skulle bli lav, og kampanjetittelen var et signal om at en kunne komme til politiet med «lite». På hjemmesiden til reklamebyrået som bisto KRIPOS i utviklingen av kampanjen, ble kampanjen først og fremst fremstilt i et primærforebyggende perspektiv. Politiet ville bidra til å hindre negative handlemåter i å utvikle seg til «ulovligheter, overgrep og vold».⁵⁵

Når det gjaldt mesteparten av materialet som lå på kampanjens nettside, var dette imidlertid bare i svært begrenset grad i samsvar med formålet som reklamebyrået og pressedekningen av kampanjen målbar. Her var det langt større overensstemmelse med det bildet som flere av deltakerne i min undersøkelse tegnet av politiet. Et eksempel på dette var kampanjens spørretjeneste, som KRIPOS administrerte. På nettsiden www.hvorlite.no publiserte politiet anonymiserte spørsmål fra publikum, samt politiets egne svar. En av dem som skrev til KRIPOS, var en mann som formidlet at ektefellen utsatte ham for svært stygg og krenkende ordbruk. Kvinnen kastet også gjenstander i sinne, og mye ble ødelagt. Mannen skrev at han av frykt for kvinnens reaksjoner ikke lenger orket å møte venner og slektninger. I tillegg var han bekymret for hvordan hennes atferd

---

54 I henhold til forarbeidene til ny straffelov kan saker henlegges uten etterforskning, blant annet dersom man antar at det ikke har skjedd noe straffbart. Saker med «kjent gjerningsperson» skal derimot ikke kunne henlegges (NOU 1992:23:245). I henhold til straffeprosesslovens paragraf 224 foretas det etterforskning når det er «rimelig grunn til å anta at det har skjedd noe straffbart». Det fører utvilsomt til at også saker om vold i nære relasjoner henlegges uten etterforskning. En deltaker i dette prosjektet ble anmeldt for vold av sin kone en rekke ganger i løpet av flere år. I de fleste tilfellene ble det ikke utført etterforskning, noe som innebar at han verken ble avhørt av politiet eller visste om anmeldelsen før han fikk brev om henleggelse i posten.

55 <https://www.dinamo.no/arbeider/hvorlite-no/>

ville påvirke deres lille barn. Det var bare historien om det lille barnet som ikke kunne være tatt fra Dags beskrivelse av livet med ektefellen. Svaret mannen fikk fra den ansatte i KRIPOS, var at «det er vanlig at det oppstår små og store utfordringer i parforholdet». Han ble rådet til å oppsøke familievernet. Gjennomgangen av spørsmål- og svartjenesten til KRIPOS viste for øvrig at fravær av fysiske voldshandlinger gjennomgående gjorde at spørsmålsstillerne ble henvist til hjelpeapparatet.⁵⁶

Tilnærmingen til politifolkene i Kripas' svartjeneste er også i tråd med forskningsresultater fra vårt naboland Sverige. Da Jarnkvist og Brännström undersøkte erfaringer med sosialtjenesten og politiet blant kvinner og menn som var utsatt for vold fra partner, registrerte de at mangel på synlige skader – eller at volden ikke kunne karakteriseres som fysisk – ble problematisk i kontakten med politiet. Et eksempel fra deres forskning er en kvinne som gjentatte ganger hadde opplevd at mannen opptrådte truende og sjikanerende. I forbindelse med en hendelse som gjorde henne redd, tok hun kontakt med politiet. Kvinnens gjengivelse av samtalen med politiet viser at hun må ha ønsket mannen fjernet fra hjemmet. Politiet ville imidlertid ikke gripe inn før han ble «våldsbenägen», forstått som at han viste tegn til å ville gå fysisk løs på henne. Et argument fra politiets side var at mannen sto som eier av huset der paret bodde (Jarnkvist & Brännström, 2016: 18. Se også Braathen & Molstad, 2001: 121ff.). Slike problemstillinger finner også støtte i annen forskning. I evalueringen av paragraf 219 i straffeloven, også kalt mishandlingsparagrafen, skriver Geir Aas og Tore Andersen at det så langt etter innføringen av paragrafen ikke er blitt reist straffesaker som følge av psykisk vold, med mindre den forekommer i sammenheng med fysisk vold (2017: 107, 117. Se også Brännvall, 2016: 252).⁵⁷ Det er også grunn til å tro at den fysiske volden bør være av en viss alvorlighet.

Oppmerksomheten som i de senere årene er blitt rettet mot gjentakende, verbale integritetskrenkelser og forsøk på kontroll, omsettes altså sjelden i rettslige reaksjoner. Verken moderniseringen av paragraf 219⁵⁸ i straffeloven av 1902, eller *kvinnofrid* i den svenske brottsbalken, ser ut til å ha avstedkommet det som

---

56 www.hvorlite.no. Mesteparten av materialet ble tatt av nettet høsten 2018, og den som nå søker på nettadressen blir dirigert videre til nettsiden www.politiet.no. Her finnes et svært begrenset utvalg av materialet som var underlag i *Hvorlite*-kampanjen.

57 I sin tilbakemelding om et av kapitlene i denne rapporten påpekte imidlertid Aas at politiet er blitt langt mer oppmerksomme på hvordan integritetskrenkende verbale ytringer og kontroll påvirker barn.

58 Nå paragrafene 282 og 283 i straffeloven av 2005.

var intensjonen. I begge tilfeller ønsket man å synliggjøre vold i parforhold som noe langt mer enn enkeltstående, fysiske voldshandlinger – og med dette gjøre flere handlinger, blant annet «andre krenkelser»⁵⁹ – til objekt for strafferettslig behandling. Forskningsresultater viser også at det primærforebyggende perspektivet som ved første øyekast fremsto som sentralt i *Hvorlite*-kampanjen (se også Justis- og beredskapsdepartementet, 2018: 7) – nemlig å hindre atferd som oppleves som problematisk i å utvikle seg til noe mer alvorlig – heller ikke i vesentlig grad prioriteres i politiet. Dette synliggjøres blant annet i Jane Dullums evaluering av ordningen med besøksforbud. Besøksforbudet er ment å være et lavterskeltiltak som verken krever anmeldelse eller at den det skal gjelde, har gjort noe som regnes som straffbart. Intensjonen er at besøksforbudet skal hindre utøvelse av fysisk vold. Praksis viser imidlertid at besøksforbud hovedsakelig ilegges *etter* at det er blitt utøvd fysisk vold, og volden er blitt anmeldt. I stedet for å fungere som primærforebygging, det vil si å hindre at vold overhodet finner sted, kan besøksforbudet i slike tilfeller ses som en reaksjon på voldsutøvelse (Dullum, 2019⁶⁰: 7ff. Se også Grøvdal, 2012: 215ff., 249, 257ff.; Grøvdal, 2019: 227; Aas, 2009: 155, 170, 174).

Her skal det riktignok sies at det kan være grunn til å diskutere problemstillinger som knytter seg til tankegangen om at all vold «begynner i det små». En ting er at det slett ikke alltid stemmer. All ubehagelig atferd ender ikke med at noen blir det svenske politi kalte «våldsbenägen», altså at vedkommende tyr til fysisk maktbruk. Om vi skulle ta konsekvensen av et slikt perspektiv ville vi dessuten lett kunne ende med det som har vært kalt en trivialisering av strafferetten forstått som at strafferettsaktørene skal ta seg av alle små og store ubehageligheter, slik man umiddelbart kunne forstå budskapet i *Hvorlite*-kampanjen. Et annet spørsmål er hvor grensen for strafferettsaktørenes involvering i folks liv skal gå (se for eksempel Walby & Towers, 2017: 28). Slik sett kan det gi mening at politifolkene i KRIPOS anbefalte mer sivile måter å håndtere partnerens atferd på, enn å ta saken til politiet. Problemet med kampanjen var kanskje snarere at det på et vis ble talt med to tunger, noe som blant annet kan bidra til å gjøre mennesker usikre på hva som gjelder.

---

59 Straffeloven av 2005, §§ 282/283, respektive straffeloven av 1902 § 219.

60 At det først og fremst var alvorlig vold som ofte var anmeldt, som utløste besøksforbud, kom også frem i jusstudentene Anne Kari Braathens og Stine J. Molstads spesialavhandling 18 år tidligere, der de så på i hvilken grad besøksforbud etter straffelovens paragraf 222a, var et effektivt middel til å forebygge vold (Braathen & Molstad, 2001: 4).

Det er som sagt heller ikke gitt at mildere fysiske voldshandlinger med begrenset sannsynlighet for å gi sår og merker, har noen fremtid i strafferettsapparatet. Følgelig kan vi på mange måter si at det intervjudeltakerne mente å vite om hva som – vel og merke i praksis – er vold for politiet, hadde store likhetstrekk med eksisterende kunnskap og erfaringer.

Uaktuelt å anmelde volden til politiet dersom man er en mann?

Blant tingene Even reflekterte over, var at han ikke kunne se for seg menn som gikk til politiet for å anmelde sin kvinnelige ektefelle eller samboer for vold. I hans «bok» var det menn som ble anmeldt for slikt. Han ga uttrykk for at han – og mange andre menn med ham, slik han så det – hadde en tendens til å innfinne seg med «hvordan ting gjøres i samfunnet». Ved ikke å gå til politiet og anmelde gjorde Even bare det folk, i dette tilfellet menn, «pleier å gjøre». Han syntes også at det var svært vanskelig overhodet å snakke om det han hadde opplevd, og det var først i den siste tiden før intervjuet at han i det hele tatt så seg i stand til å gjøre det.

På bakgrunn av det jeg skrev i forrige kapittel, er det heller ikke sikkert at han hadde kommet noen vei med en anmeldelse om han hadde forsøkt. Selv om han til tider ble slått ganske hardt, hadde han bare unntaksvis merker eller sår, og han hadde aldri sørget for å dokumentere noe av dette. De to små barna han hadde med ektefellen, hadde så vidt han visste aldri sett at noe skjedde, og det var ingen andre vitner til hendelsene.⁶¹ Mentalt og følelsesmessig hadde ekskonas oppførsel imidlertid satt dype spor. Det skyldtes like mye den gjentatte trakasseringen – og vedvarende insinuasjoner om at han ikke var mann nok – som det at hun slo ham (se også Lien & Lorentzen, 2019: 159).

Asbjørn hadde derimot opplevd å få betydelige skader, som han også hadde dokumentert. Da ektefellen ved et tilfelle smalt en tung gjenstand i hodet på ham, fikk han en flere centimeter lang flenge i hodebunnen, hjernerystelse og store smerter i nakke, skulder og bryst, som varte i mange uker. Først gjorde han ikke annet enn å stoppe blødningen fra hodet, men noen dager senere tvang smertene ham til å oppsøke lege. Han hadde et godt forhold til legen sin, og hadde fortalt ham «alt». Det kostet å være åpen, for han skammet seg over å ha blitt slått av kona. Det var heller ikke første eller siste gang. I løpet av årene som samlivet varte, hadde han også «sett kniven i øynene» og stiftet ubehagelig bekjentskap

---

61 Det var likevel klart at folk som familien hadde omgang med, hadde sett hans ektefelle skjelle ham ut.

med en rekke andre kjøkkenredskaper. Anmelde ville han likevel ikke. Når han tenkte på det, så han seg selv i baksetet på en politibil, med en politimann på hver side. Han var ganske overbevist om at dersom politiet var blitt tilkalt til hjemmet hans på grunn av «husbråk», ville det ha vært ham og ikke ektefellen de hadde tatt med seg. Dette synet dominerte bevisstheten hans selv om han – i motsetning til de fleste andre som deltok i prosjektet – hadde gode erfaringer med politiet, blant annet fra sitt eget arbeidssted. «Så ... så jeg kjenner jo flere politifolk også. Men jeg hadde noen bilder altså, og jeg har lest litt om sånne voldsgreier, og har vel sett ... eller dannet meg noen bilder i hodet». De positive erfaringene til tross: Når han forsøkte å betrakte problemstillingen med samfunnets øyne – i dette tilfellet politiets – var det likefullt han som ville ha fått rollen som «skurk» (se også Lien & Lorentzen, 2019: 69). Denne tankegangen hadde han til felles med flere av mennene i prosjektet. Dag sa eksplisitt at det at han var mann, og at han ikke hadde fått det han betraktet som alvorlige fysiske skader, gjorde det lite fristende å gå til politiet. Det hjalp heller ikke at han satt med et dårlig inntrykk av politiet når det gjaldt saker om vold i parforhold.

Forskningsresultater kan også underbygge antakelser om at færre menn enn kvinner henvender seg til politiet i forbindelse med vold fra ektefelle eller partner. Da Thomas Haaland, Sten-Erik Clausen og Berit Schei undersøkte forekomsten av vold i parforhold, fant de at 12,6 prosent av kvinnene og 2,6 prosent av mennene hadde fortalt politiet om volden fra partner (2005: 142). Vi vet imidlertid ikke om forskjellene mellom kvinner og menn som vi ser her, også gjelder anmeldelser.⁶² Hvis det gjør det, kan det eksempelvis skyldes at færre menn utsettes for alvorlig vold som gir skade når partneren er en kvinne enn tilfellet er for kvinner når partneren er en mann (se for eksempel Thoresen & Hjemdal, 2014: 17, 83). Som påpekt tidligere, kan det å bli utsatt for alvorlig vold anspore til å anmelde. Kvinner synes generelt sett også å oppleve mer frykt i sammenheng med volden enn menn, noe som igjen kan koples til at mer av volden er alvorlig (se for eksempel Bjørnholt & Hjemdal, 2018). Som jeg allerede har vært inne på hevder Richard Felson og kolleger at kvinners frykt for konsekvenser av volden kan trumfe frykten for hva partneren vil gjøre om kvinnen anmelder (Felson et al., 2002: 617ff.). I forekomstundersøkelsen til NKVTS var imidlertid andelen kvinner og menn som hadde anmeldt alvorlig vold nesten helt lik (Hjemdal & Thoresen, 2014: 102 ff.). Her må jeg riktignok minne om at undersøkelsen til NKVTS ikke

---

⁶² I undersøkelsen ble det bare spurt om hvem deltakerne hadde fortalt om volden til. Noen saker kan være anmeldt uten at dette går frem av spørsmålsstillingen (Haaland, Clausen & Schei, 2005: 231).

sier noe om i hvilken grad anmeldelsene dreide seg om vold fra partner.⁶³ Som jeg har vært inne på tidligere, var kriteriet i undersøkelsens kapittel om anmeldelser kun alvorlighet, ikke relasjon.⁶⁴

Hvis vi ser på det dominerende bildet av vold i parforhold i offentligheten, og forskningen som til dels ligger til grunn for dette synet, berettiger det likevel en antakelse om at det kan være forskjell på andelen menn og kvinner som anmelder vold fra partner. Under visse forutsetninger er riktignok også kvinner bekymret for at politiet ikke skal tro på at de er blitt utsatt for vold fra partneren. Vi kan imidlertid trolig slå fast at bekymringen i liten grad handler om kjønn, men snarere om bevis. For menns del derimot, er kjønnstenkningen tilsynelatende en vesentlig kilde til bekymring, og både forskningen og menns egne erfaringer har beredt grunnen for det. Selv om det etter hvert er kjent – og i ferd med å bli akseptert – at menn utsettes for vold fra kvinnelige partnere (se for eksempel Bjerkeseth; 2010, Danielsen 2013; Fjell, 2013; Grøvdal & Jonassen, 2015; Lien, Staalesen, Lorentzen & Ekenstam, 2017; Lien & Lorentzen, 2019), er det menns vold mot kvinner som dominerer bildet vi har av vold i parforhold. Ifølge Russell og Rebecca Dobash har dessuten en mann som utsettes for vold fra en kvinne, med stor sannsynlighet begått vold mot henne først (2004: 328 ff.). Med et slikt utgangspunkt blir det all mulig grunn til å møte menn som utsettes for vold, med mistenksomhet. Og menn som gruppe går heller ikke fri: En av mennene jeg intervjuet, fortalte hvordan det traff ham at en kvinnelig kollega som satt i styret ved et kasesenter, ikke ville fortelle ham hvor senteret befant seg – og begrunnet det med at han var mann (se også Grøvdal & Jonassen, 2015). Erfaringene han hadde gjort i etterkant av samlivsbruddet var at «når alle menn i utgangspunktet (er) de som er voldelige, og så er de andre (*kvinnene, min kommentar*) ofrene (...) og da stiller man svakt hvis det er motsatt». I det dominerende bildet av vold i parforhold er det fremfor alt mannen som er skyldig i volden. Kvinner kan derimot sies å ha blitt tildelt en rolle som offer som de ikke nødvendigvis føler seg komfortable med, og tillegges ofte egenskaper som ikke ses som forenlige med å begå vold, som omsorgsevner, osv. (se for eksempel Ericsson, 1993; FitzRoy,

---

63 Noe av det samme kan kanskje også sies om tallene som gjelder kvinner.

64 Ser vi derimot på andelen som hadde snakket med andre om volden, eller hadde søkt helsehjelp, er bildet mer heterogent. Mens det bare var 21,9 prosent av kvinnene som ikke hadde snakket med noen om volden, gjaldt dette for 59,1 prosent av mennene. Nesten like mange hadde derimot søkt helsehjelp for alvorlig vold, men en dobbelt så høy andel kvinner som menn hadde snakket med helsepersonalet om hendelsen (ibid.: 124).

2005: 13). Min undersøkelse viser at også slike forståelser har nedfelt seg i menns syn på hva en mann kan gå til politiet med.

Forskningen om hvordan menn som utsettes for vold fra partner *blir* behandlet av politiet, er derimot begrenset. I en av relativt få studier – fra England i dette tilfellet – tegner Ann Grady et lite tillitvekkende bilde av politiets reaksjoner i slike saker. Politifolk hun intervjuet, fortalte eksempelvis at de mange ganger ikke kunne dy seg for å le litt av menn som hadde anmeldt vold utøvd av en kvinnelig partner. Da falt det dessuten rett som det var kommentarer som: «*Is he a man, or is he a mouse?*». Politifolkene medga at en slik respons ikke akkurat ga et flatterende inntrykk av dem som profesjonelle yrkesutøvere, men unnskyldte seg med at reaksjonene var forståelige gitt erfaringene: «*... you tend to find that the men that are dominated by the woman are usually small men with glasses and things like that*» (Grady, 2002: 91. Se også Aas, 2009: 90). Dette gir assosiasjoner til Tove Ingebjørg Fjells artikkel om tegneserier der menn som «bankes av kona», blir portrettert som figurer som er egnet til å le av (Fjell, 2014).

Derimot var politifolkene i Gradys undersøkelse stort sett enige om at menn «*suffered more emotional and psychological abuse than women did*» (Grady, 2002: 90). Dette skyldtes først og fremst at de mente at kvinner er det svake kjønn, og følgelig lite i stand til å utøve fysisk vold. Politifolkene la for dagen en usedvanlig stereotyp forståelse av menn som melder om vold fra partneren. Språkbruken, og det som ble sagt om mennene, skapte forestillinger om puslete – og kanskje «nerdete» menn, som manglet «ordentlige» menns kvaliteter. På den annen side tilkjenner det som her blir sagt, også en nokså stereotyp forståelse av kvinner: Det kvinner ikke har av styrke, tar de igjen ved mer subtile former for maktbruk.

Aas skriver i sin doktorgradsavhandling følgende historie om politiets møte med en mann som sa seg utsatt for vold fra partneren:

(En aspirant) hadde vært med sin veileder på «husbråk», og i dette tilfellet hadde de møtt en mann som hevdet at han var fysisk mishandlet av sin kone. Veilederen, en erfaren politimann, skal ha sagt dette til mannen; «Hva slags mann er du?» Jeg har imidlertid ingen holdepunkter for å påstå at et slikt politiarbeid er representativt (2009: 90).

Ifølge Aas ble denne historien nærmest fortalt som et skrekkenes eksempel på utsagn politiet helst ikke bør komme med. Han har likevel erfart at latteren sjelden sitter langt inne for enkelte mannlige betjenter i samtaler om menn som ofre for partnervold. Han ser derfor ikke bort fra at menn kan frykte latter og ydmykelse om de tenker på å søke politibistand i denne type saker (ibid.).

Også i prosjektet som førte til rapporten *Menn på krisesenter* kom det frem indikasjoner på at menn blir tatt mindre alvorlig av politiet enn kvinner. Ansatte ved krisesentre hadde eksempelvis registrert at politifolk beskrev menns historier om vold fra partneren som «sludder.» De hadde dessuten både overhørt, og blitt fortalt, historier om at politiet hadde bedt menn som anmeldte, om å gå hjem og ordne opp selv (Grøvdal & Jonassen, 2015: 59. Se også Danielsen, 2013: 59ff.; Selin, 2009). Det var det samme som en av mennene jeg intervjuet fikk høre, da han forsøkte å anmelde sin da fraskilte kone. Han hevdet også at han ved neste forsøk på å anmelde ble møtt av en politikvinne som ba ham manne seg opp og vise seg som et skikkelig mannfolk. Hun skal videre ha sagt at hun syntes det var latterlig at han – «store, flotte mannen» – oppførte seg som «en liten tulling.» Vi ser noe liknende i en intervjuundersøkelse med menn som hadde søkt seg til krisesentrene før de fikk lovfestet rett til hjelp der. Mennene fortalte at de ofte fikk spørsmål om hvorfor de ikke hadde tatt igjen (Sogn & Hjemdal, 2009: 61). Stereotype forestillinger om kjønn, makt og styrke har ikke bare plassert menn i rollen som utøvere av vold. De forventes også å kunne forsvare seg (se for eksempel Fjell, 2013).

Asbjørns frykt for å havne i politibilen var for øvrig ikke helt ubegrunnet. I forskningen finnes en rekke eksempler på at menn som har tilkalt politiet i forbindelse med vold, har opplevd å bli utpekt som «overgriperen», og å bli pågrepet. Politifolkene som Grady intervjuet, fortalte at dersom de manglet informasjon om en hendelse som var blitt meldt inn, gikk de så godt som alltid ut fra at det var kvinnen i forholdet som var blitt utsatt for vold (Grady, 2002: 87ff). I kvalitative intervjuer med 20 menn som alle var blitt utsatt for alvorlig vold, erfarte Sean Stitt og Audrey Macklin at de få gangene politiet var blitt tilkalt, var det mennene som ble arrestert. Dette førte til at de fleste mennene de intervjuet, ikke så annen råd enn å forsøke å hjelpe seg selv. En grunn var blant annet opplevelsen av at de, i motsetning til kvinner – slik de så det – ble «*imprisoned by stereotypical attributes which militate against even acknowledging that female-on-male abuse exists*» (Stitt & Macklin, 1995: 6. Se også Danielsen, 2013: 59, Lien og Lorentzen, 2019; Aas, 2009). Grady hevder at en konsekvens av at

politiet i den vestlige verden har arbeidet for å forbedre sin innsats i saker om vold i parforhold, er at «*the force*» i høy grad har tatt opp i seg en forståelse der kvinnen er den svake, den utsatte og offeret, og mannen den sterke, dominante og skyldige i voldsbruken (Grady, 2002: 82ff.).⁶⁵ Tidligere ble politiet ofte kritisert for å ha kvinnefiendtlige synspunkter som blant annet førte til at menns voldsbruk ble bagatellisert. I flere land – ikke minst i Norge – har en arbeidet for å gi politiet bedre kunnskap om vold mot kvinner, blant annet om hva som gjør at kvinner ikke umiddelbart anmelder og flytter fra menn som utøver vold. I dette arbeidet har blant annet Lenore Walkers teori om hva det vil si å være mishandlet, og Eva Lundgrens «normaliseringsteori» hatt betydelig innflytelse når det gjelder å skape bildet av et «rent offer». Begge forskerne forsøker – på litt ulikt vis – å forklare hvorfor kvinner som utsettes for mishandling, ikke nødvendigvis agerer slik man kunne forvente når det gjelder å anmelde eller forlate mannen. Inspirasjonen hos begge kommer imidlertid fra psykologien og psykoterapien i USA, og Lundgren er ikke minst inspirert av Walkers begrep «lært hjelpeløshet» (se Steen, 2003: 53). Veilederen for norsk politis arbeid med vold i nære relasjoner er også et eksempel på denne innflytelsen, og Walkers teorier benyttes direkte (Politidirektoratet, 2008).⁶⁶

Grady mener dessuten at bildet av vold mot partner som mer eller mindre utelukkende «menns vold mot kvinner» passer inn i politifolks «*patriarchal social view*», og at synet forsterkes i politikulturen (Grady, 2002: 77, 84). Dette kan forstås som at «patriarken» ikke er en som utsettes, eller lar seg utsette, for vold fra en kvinne. Her kan det være grunn til å ta høyde for ulike samfunnsforhold, og muligens ulike tidsrom. Det er ikke gitt at Gradys vurdering av britiske politifolks «*patriarchal social view*» passer på norske forhold og det norske politiet. På den annen side er det ikke lenger siden enn i 2016 at Politidirektoratet varslet et oppgjør med det de kalte machokulturen i norsk politi.⁶⁷

Fremstillingen av politifolk som opptre på en forutinntatt og lite respektfull måte, er imidlertid ikke uten motstykker. Asbjørn hadde bare positive ting å si om dem

---

65 For mer om forståelsen av kvinner som utsettes for vold i parforhold se for eksempel Walker, 2000; Lundgren, 2004.

66 En fare med et perspektiv der den utsatte betraktes på en bestemt måte – som et «rent offer» – er for øvrig at kvinnene også blir utsatt for stereotypisering og til dels for sykeliggjøring, som kan slå svært uheldig ut for kvinner som ikke passer inn i bildet (se for eksempel Andersson & Lundberg, 2001; Ferraro, 2006; Grøvdal, 2012: 178ff.).

67 <https://www.nrk.no/nordland/slik-skal-politiet-bli-kvitt-machokulturen-1.13217527>, dato lest 5.1.2019.

han møtte de gangene han oppsøkte politiet for å få råd om hva han skulle gjøre med situasjonen hjemme. Det finnes også eksempler på at kvinnen blir sett som den problematiske og tatt med til avhør (se for eksempel Lien & Lorentzen, 2019: 64). De fleste mennene Fjell intervjuet hadde et greit forhold til politiet, og noen var ganske fornøyd med innsatsen deres. Det gjaldt også et lite antall menn som hadde ringt politiet for å få hjelp i konkrete, akutte voldssituasjoner. I alle tilfellene med unntak av ett, var det riktignok mennene som hadde bedt om hjelp, som måtte forlate boligen. I det siste tilfellet ble kvinnen som hadde gått løs på mannen behandlet som et offer for vold, og kjørt til krisesenteret. Ingen av kvinnene ble avhørt eller anmeldt, av politiet (Fjell, 2013: 97f). Umiddelbart høres dette ut som en behandling som neppe ville blitt kvinner utsatt for vold, til del. Men kanskje var det likevel greit for mennene at sakene ble oppgjort på denne måten? Ifølge Fjell var det svært viktig for flere av mennene hun intervjuet, ikke å bli oppfattet som ofre (ibid.: 71ff.). Tilfredsheten med politiet kan imidlertid også ha handlet om hvordan mennene ble behandlet. Forskningsresultater indikerer nemlig at imøtekommenhet, vennlighet og respektfull opptreden kan være vel så viktig som hva kontakten med strafferettsaktørene resulterer i (se for eksempel Lund, 1992; Tyler, 2006). Vi vet dessuten at politiets innsats når det gjelder vold i parforhold kan variere fra sted til sted, og til dels også være avhengig av politifolkene man møter (se for eksempel Grøvdal, 2019: 228; Larsson, 2010; Aas, 2009: 124; Aas, 2014a: 39ff.).

For så å svare på spørsmålet i tittelen på dette delkapitlet: Det er grunn til å tro at relativt sett få menn anmelder vold fra en kvinnelig partner. Det er for øvrig ikke usannsynlig at dette har å gjøre med menns egne kjønnsrolleforventninger. Å gå til politiet innebærer at man gestalter seg selv som et offer eller en fornærmet – som er begrepet som brukes i rettsapparatet. Dersom menn, slik Fjell skriver om, ikke ønsker å bli oppfattet som et offer, kan det å gå til politiet være lite attraktivt. Vi kan selvsagt ikke se bort fra at offerstatusen menn ikke ønsker seg, er den som forbindes med å være svak og stakkarslig. Å være offer kan jo rent faktisk også bety at man har blitt utsatt for en bestemt handling. Likevel kan det hende at det ikke bare er utenforstående som lurar på hvorfor menn ikke ordnet opp med sine kvinnelige partnere på egenhånd. Mye tyder på at menn som utsettes for vold fra en kvinne kanskje også tenker slik. Ydmykelsen Christopher følte over å bli slått av sin samboer foran barna, kan være en indikasjon på dette. For det første følte det ydmykende for ham som far å bli slått av barnas mor, og for ikke å skremme barna ønsket han ikke å bruke noen form for makt overfor henne. Følgelig ble han bare stående og ta imot slagene. Og, riktignok uten sammenligning for øvrig: Når

vi vet at kvinner unnlater å anmelde voldtekt fordi de – av hensyn til egen sikkerhet – valgte ikke å yte motstand, kan da en mann anmelde hvis han bare har latt seg slå, uten å protestere eller forsøke å stanse slagene?

Å gå til politiet er å miste kontrollen – uten å få det man trenger

Et argument for å endre påtalereglene til ubetinget offentlig påtale for legemsfornærmelser i 1988 var at (særlig) kvinner skulle slippe å være ansvarlige for å anmelde ektefellen, samboeren eller kjæresten som utøvde vold mot dem. I høringsprosessen før lovendringen uttalte mange instanser seg positivt, mens Riksadvokaten var blant dem som uttrykte bekymring for at endringen ville ta fra kvinner råderett over, og styring med, eget liv. Svaret fra Justisdepartementet var – i grove trekk – at kvinner som utsettes for vold, allerede har mistet så mye kontroll over eget liv, at man ikke så noen grunn til å legge vekt på om endringen førte til (ytterligere) umyndiggjøring (Justis- og politidepartementet 1987: 8).

Erfaring og resultater fra forskning tilsier imidlertid at det ikke er likegyldig for kvinner om de mister kontroll over eget liv og egen situasjon.⁶⁸ Dette var også et viktig tema for en del av kvinnene jeg intervjuet i dette prosjektet. Når noen forsøker å ta over styringen, eller opptrer på måter som begrenser ens handlingsrom, kan det å beholde mest mulig kontroll oppleves som enda viktigere (se for eksempel Brännvall, 2016; Grøvdal, 2012; Saur & Grøvdal, 2019).

I mange av intervjuene ble imidlertid kontrollbehovene uttrykt temmelig implisitt. Carolinas bekymringer for tap av kontroll ble derimot omtalt i svært konkrete ordelag. Hennes refleksjoner om dette vil derfor bli brukt som et eksempel på aspekter som også var tilstede i flere av de andre intervjuene. Det var ikke det at hun ikke ønsket «å gi seg over» til de vonde følelsene, og sorgen over at mannen som hun hadde hatt så «kjær», behandlet henne som han gjorde. Hun så likevel ikke for seg en politistasjon som stedet der hun kunne gjøre det. For å kunne gi slipp, for å kunne dele noe av byrden, trengte hun å føle seg trygg, men som Dina og Johanne tenkte hun snarere på politiet som noe litt utrygt. Skulle hun slippe politiet til, var hun temmelig sikker på at «alt ville krasje», i stedet for at noe oppbyggelig ville skje:

---

68 Det samme vil antakeligvis gjelde for menn, men her har vi – som tidligere nevnt – ikke så mye forskning å bygge på.

Mens det ... at du søker annen type hjelp, at det er på en måte da ... Da får du jobbet med den saken på en annen måte, mens det at politiet kommer inn, så er det, det er liksom sånn som at de tar over eller da har ... da mister du også kontrollen med det.

Hun ønsket seg en form for hjelp som kunne bidra til at livet med samboeren ble «normalt». Det ville blant annet innebære å kunne snakke sammen om det som var vanskelig, i stedet for at han stakk av i dagevis etter en krangel – uten å gi lyd fra seg eller si hvor han var. Det måtte også bety at han ikke skulle gripe til voldsomheter når hun senere reagerte på dette.

Kanskje kunne politiet ha satt en stopper for voldsomhetene, men hun tvilte. Fra hennes synspunkt ville det i alle fall neppe ha resultert i et bedre liv for henne og samboeren: « ... jeg så det på en måte aldri som ... knyttet til politi. At det ... jeg følte ikke at det var den hjelpen til – selv om det kanskje kunne vært det – altså til å få en, en virkelig, reell stopp for det.»

Det hun hadde hatt behov for, var noe som var «lavterskel», som ikke føltes så vanskelig å oppsøke – selv om det i det store og hele ikke var lett å fortelle om hendelsene til noen. «Lavterskel» var imidlertid det siste hun tenkte på når det gjaldt politiet. Tvert om hadde hun et inntrykk av politiet som formelt, fjernt og utilgjengelig. Hun anså riktignok ikke at hun visste mye om politiet – noe som nettopp skyldtes at politiet virket utilgjengelig. Likevel hadde Carolina en klar oppfatning om hva hun ville bli møtt med om hun kontaktet politiet:

Carolina: Ja, hvor ofte er du i kontakt med politiet?

Yngvil (intervjuer): Nei, det er det.

C: Det er jo ... Ja, på den andre siden, hvor ofte er man i kontakt (...) med kriesesenteret, der jeg har søkt hjelp, det er ikke akkurat ...

Y: Nei, det er jo heller ikke hverdagskost.

C: Nei! Men det er jo ... likevel så er den terskelen ... eller det føles mer anonymt, at du går dit (*til kriesesenteret, min kommentar*). Du har på en måte ... det er liksom ikke ... Når du går til politiet, så det første du tenker, det er jo igjen sånn, rent sånn klesmessig, at du er på en måte ... Du blir sittende på

andre siden av bordet, og du får sikkert noen skjemaer, ja du må være veldig sånn ... klar til å rapportere det som har skjedd med deg, og, og gjøre det på en måte ... til en sak, i stedet for bare å være. Sånn som på krisesenteret, så føler du at du bare ... da kan du være helt hjelpeløs og bare sitte der, og så er de der for å hjelpe deg.

Det formelle ved politiet kom blant annet til uttrykk i det hun oppfattet som krav om å rapportere. Kontakten med politiet ville dessuten kreve at hun forberedte seg, ikke bare mentalt. Også ytre sett ville hun måtte være forberedt, slik hun så det. Beskrivelsen av hva hun forestilte seg, tydet også på at hun mente hun kunne risikerte å bli utsatt for en slags verdidom. Kanskje relaterte hun dette til medieoppslag om (andre unge) kvinner som har vært utsatt for voldtekter, og de problemene mange av disse har støtt på i rettsapparatet. Det var i alle fall tydelig at hun ikke syntes klesdrakt var likegyldig i møtet med politiet. I tråd med Törnquist kan det å være opptatt av hvordan en skal kle seg i kontakten med rettsapparatet være en del av et identitetsprosjekt, som først og fremst dreier seg om å oppnå respektabilitet (2017: 50). Carolinas refleksjoner vitnet imidlertid også om at hun hadde en formening om makt- og autoritetsforholdet mellom henne og politiet, og en oppfatning av hvordan politiet vurderer mennesker – i dette tilfellet en kvinne som hadde vært utsatt for vold fra partner. Politiets makt og autoritet, det hun tenkte om deres krav til – og vurderinger av – henne, gjorde terskelen for kontakt høy. Hun kunne ikke bare vært den ulykkelige og slitne Carolina som trengte trøst og støtte. Skulle hun i det hele tatt oppnå noe, måtte hun bli oppfattet som en seriøs og ordentlig person. Det dreide seg om å ha (en viss) styring over inntrykket politiet ville danne seg av henne. Som fenomen er dette godt kjent i domstolssammenheng, der troverdighet er et svært sentralt tema (se for eksempel Ekström, 2002: 76ff.; Grøvdal, 2012: 371; Kjus, 2007: 167). Carolina antok også at kontakten med politiet ville være på deres premisser og ikke på hennes, og på den måten fjernt fra det hun hadde hatt mest behov for før bruddet med kjæresten, nemlig omsorg.

I likhet med svært mange av dem jeg har intervjuet i dette prosjektet, var Carolina dessuten i tvil om hvorvidt politiet ville ha tatt henne alvorlig. Mot slutten av samboerforholdet fikk hun på sett og vis en slags bekreftelse på at det hun var blitt utsatt for, kunne komme til å bli betraktet som samlivsproblemer, og ikke vold. Da kontaktet hun en av mannens venner, som arbeidet i politiet. Det kostet henne mye å fortelle om hva hun ble utsatt for. Selv om hun syntes det samboeren gjorde mot henne var ille, brøt hun med egne verdier gjennom å

snakke med en av hans venner om det. Hun håpet imidlertid å få noen råd, og kanskje litt kunnskap om politiet. Politikvinnen sa at hun syntes det var beklagelig at de strevde, men at hun håpet at de ville finne ut av det. Anmeldelse ble ikke nevnt i samtalen. Carolina opplevde at kvinnen først og fremst agerte som samboerens venn. Hun hadde forståelse for det, men ble likevel skuffet.

Til tross for at Carolina ikke hadde hatt personlige erfaringer med politiet, hadde hun altså noen klare oppfatninger. Hun var overbevist om at det å gå til politiet ville føre til at hun fikk krav stilt til seg, og at det ville bli forventet at hun skulle gi politiet noe de trengte. Selv trodde hun derimot ikke at politiet ville vært et sted der hun kunne puste ut og få hjelpen hun ønsket for samboeren og seg selv. Betrakningen om at hun ved å gå til politiet måtte være forberedt på å gjøre et problem hun gjerne ville løse, til en (straffe)sak, treffer godt. Materialet til *Hvorlite*-kampanjen som lenge lå på internett viste at hvis politiet hadde tatt en anmeldelse fra henne alvorlig, ville forholdet hennes til den daværende samboeren og handlingene han hadde utøvd, blitt til «en sak». Hun hadde også rett i at noe ville blitt krevd av henne. I kampanjematerialet het det at en anmeldelse «skal inneholde informasjon som opplyser det anmeldte forholdet på best mulig måte». Hun ville altså blitt bedt om å komme med (rettsrelevant) informasjon om hva samboeren hadde gjort mot henne. Selv om dagens avhørsmetoder sies å ha endret seg til også å kunne inkludere en forståelse av en sammensatt «virkelighet», har politiet fortsatt behov for å få frem «fakta». Mange politifolk vedgår for øvrig at de blir oppgitt over alt de må sitte og høre på for å få tilgang til noe som er brukbart i rettslig sammenheng (se for eksempel Aas & Andersen, 2017: 18ff.). Og selv om det er politiets oppgave å beskytte innbyggerne, er det et åpent spørsmål om omsorgen som Carolina etterlyste, er et særlig fremtredende trekk ved etaten. Selv om politiet i størst mulig grad skal forsøke å skape tillit og trygghet i avhørssituasjonen, er offerstøtte ikke det sentrale. «Politiet arbeider først og fremst med objektivitetskrav, beviser, straffesak og rettssikkerhet» (Aas, 2014a: 58ff.). Enkelte steder har politiet tatt konsekvensen av dette ved å henvise folk i Carolinas situasjon til blant annet krisesentre eller til de tidligere Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre, som nå er en del av Støttesentrene for kriminalitetsofre. Slike støttesentre skal nå finnes i alle politidistrikter, og de ansatte kan ivareta dem som anmelder og eventuelt må stå i en straffesak. For den som i utgangspunktet ikke har noe ønske om å anmelde vil slike støttesentre imidlertid hjelpe lite.

Carolina synes ikke å ha vurdert resultatet av det å gå til politiet som verdifullt nok satt opp mot det hun mente hun kom til å måtte ofre. Det «ubehagelige» i at andre (les politiet) skulle styre hva som skulle skje med «saken», og den «enorme maktesløsheten» som kunne bli resultatet av at politiet overtok saken, er for øvrig også blitt tematisert i andre forskningsarbeider, blant annet av flere av kvinnene Aas intervjuet på krisesentrene (Aas, 2014a: 74ff.).

Noen oppsummerende betraktninger

I det foregående har vi sett hvordan noen av intervjudeltakerne – uten å ha egne erfaringer å bygge på – reflekterte over politiets handlemåter og virkemidler i forbindelse med vold i parforhold. Et sentralt tema i kapittel 4.1 kan sies å være liten tro på at man får det man trenger ved å gå til politiet. Deltakerne ønsket seg blant annet omsorg og hjelp til å få parforholdet til å fungere, fred og ro, og sikkerhet for at de selv – og egne barn – ikke ville bli utsatt for represalier. Talemåter som ble benyttet, var blant annet at det «ikke ville være trygt å gå til politiet», og at man «ikke kunne stole på politiet». Disse uttalelsene kan på sett og vis sies å være dekkende for hvordan flere av deltakerne tenkte om det å anmelde, men mens en kvinne mente at det å anmelde ville sette henne i fare for å bli drept, tenkte andre snarere at det ikke ville ha noen hensikt å gå til politiet. Dette skyldtes i noen tilfeller at handlingene de var blitt utsatt for ble betraktet som for bagatellmessige til at politiet ville bry seg om dem, og/eller at de verken hadde vitner eller bevis. Det var også mange som mente at politiet først og fremst befatter seg med svært alvorlig vold, og det var ikke minst noen av mennene som fryktet at det de hadde opplevd ville bli sett som noe annet enn vold. Deltakerne syntes å ha hatt et forholdsvis realistisk bilde av politiets praksis: Som jeg allerede har påpekt, henlegges omkring 70 prosent av alle saker om vold i parforhold på landsbasis. Det faktum at få anmelder før de har avsluttet forholdet eller har bestemt seg for å gjøre det, fører ofte til en vanskelig bevissituasjon, og følgelig ender mange saker uten rettslige reaksjoner.

I tilfeller der politiet ble vurdert å ha lite å bidra med, ble det sett som lite aktuelt å gi fra seg sårt tiltrengt kontroll over eget liv. Å overlate problemene i politiets hender kan ses som en tillitshandling, men gjennom å vise tillit gjør man seg også sårbar (se for eksempel Johansen, 2010: 47). Ens verdighet kan settes på spill, og i tillegg kan saken ta en annen vending enn man ønsker seg.

Som påpekt i metodekapitlet, var intervjuene refleksjoner over fortidige hendelser, handlinger og tanker. Så godt som alle deltakerne hadde kommet seg

ut av forholdene, og de aller fleste hadde ikke opplevd fysisk maktbruk fra partnerens side etter bruddet. Gitt at samlivsbrudd er en forutsetning for å anmelde gir det for mange trolig lite mening å gjøre det, dersom volden opphører. Forskning viser nemlig at ønsket om straffereaksjoner ikke er særlig utbredt blant dem som har vært utsatt for vold og overgrep fra partneren (se for eksempel Brooks-Hay, 2019: 11; Grøvdal, 2012)

4.2 Ulike erfaringer med politiet – og forsøk på å anmelde

Enkelte av deltakerne i studien hadde derimot, som tidligere påpekt, erfaringer med politiet – erfaringer som farget deres oppfatninger av etaten. Tre av deltakerne – en mann og to kvinner – hadde forsøkt å anmelde, men opplevde seg avvist. Blant dem som ikke hadde forsøkt å anmelde, var det også noen som tilfeldig hadde møtt politiet, og andre som hadde tatt kontakt med politiet for å be om råd eller hjelp. I et tilfelle var kontakten med politiet et resultat av at en av mennene gjentatte ganger opplevde å bli anmeldt for vold av sin eksamboer. I dette kapitlet skal jeg se på hvordan deltakerne beskrev møtene med politiet.

Når møter med politiet gjør vondt

Forskning viser at erfaringer med politiet kan spille en rolle for vurderinger av det å anmelde vold i parforhold, og ikke minst for hvorvidt man ønsker ny kontakt med politiet (se for eksempel Grøvdal, 2012: 213, 264ff., 285, 385). Det er heller ikke uvanlig at erfaringer med enkeltpersoner i politiet – og kanskje særlig om de ikke svarer til forventningene – kan gjøre noe med tilliten til politiet som helhet (se for eksempel Larsson, 2010: 14f.). At dette kan skje, forklares blant annet med at politiet i Norge – som er det vi snakker om her – ikke nødvendigvis i utgangspunktet har gjort seg fortjent til stor tillit. Tilliten blir først og fremst politiet til del som en konsekvens av den generelle tilliten den norske befolkningen har til staten og samfunnsinstitusjonene (ibid.: 16. Se også Runhovde, 2010: 190ff.). Forskning viser også at dersom problemene politiet på en eller annen måte involveres i, har betydelig negativ påvirkning på livet, kan det føles smertefullt og vanskelig om man opplever seg dårlig behandlet (se for eksempel Rønneberg, 2008).

Ann Elises beretning kan tjene som eksempel. Hun hadde levd i det hun beskrev som et uholdbart forhold i flere år. En sommerdag da hun besøkte en park med samboeren og sitt lille barn fra et tidligere forhold, opplevde hun å bli trakassert på det groveste i full offentlighet. Til slutt tok følelsene av ubehag og skam

overhånd, og hun ville bort. Hun hentet barnet som lekte i nærheten, og sprang til bilen som sto parkert i en sidegate. Mannen rakk imidlertid frem før hun fikk startet bilen og kjørt. Han kastet seg på bilpanseret, og skrek og hylte. En politimann i sivil så tilfeldigvis det hele, og tilkalte noen uniformerte kolleger:

Og så kom en politibil, og så sier de uniformerte politifolkene til meg: 'Vil du stikke, eller'? (*hun blir stille lenge, svelger flere ganger*). Ja, egentlig, sa jeg (*nok en lang pause, tårene begynner å renne*). Da sa de sånn: 'Så stikk da!' (*stemmen brister*), 'du får ti minutters forsprang, så stikk da!' Hva skal jeg med ti minutter, da? Ikke sant ... og det er disse politifolkene som skal ta imot deg her, da (*banker på utskriften av teksten fra politiets Hvorlite-kampanje som hun hadde med seg*), ikke sant, og dette er ikke lenge siden.

Politifolkenes tone opplevdes røff og ufølsom: Hun erfarte ikke at de brydde seg om hvordan hun hadde det – eller om mannen, som tilsynelatende var ute av kontroll. I stedet tildelte de henne noe som liknet et handicap i en konkurranse. Men hva skulle hun med ti minutters forsprang? Mannen bodde i hennes leilighet, og selv om hun ønsket å få ham ut, hadde hun ennå ikke funnet ut hvordan dette skulle skje. Han var uten økonomiske ressurser, hadde åpenbart store, mentale problemer, hadde flere ganger truet med å ta livet av seg selv – og hevdet at hun var det eneste han hadde. At han tilsynelatende hadde så lite å tape, gjorde henne enda mer overbevist om at å kaste ham ut bare ville føre til mer bråk. Og her hadde hun kanskje et poeng: Den som har lite å tape, kan ha tilsvarende lite å tape ved å bryte lover og regler for menneskelig atferd. Dette er sentralt i diskusjoner om allmennprevensjonen, der straffetrusselen antas å ha mest effekt på mennesker som *har* noe å miste, enten det er anseelse og renommé, penger, en stor familie vedkommende bryr seg om, osv. (se for eksempel Andenæs, 1990).

Ifølge Agevall kan det at en kvinne er følelsesmessig ferdig med mannen, ha betydning for om hun vil engasjere politiet i livet eller ikke. Det vil være lettere å gjøre det dersom mannen ikke lenger betyr noe for kvinnen (2012: 247). For Ann Elise syntes imidlertid ikke manglende (gode) følelser for samboeren å gjøre det aktuelt å anmelde. Hun fortalte at hun i grunnen aldri hadde vurdert å anmelde ham til politiet, selv om hun riktignok hadde truet ham med det en gang: «Jeg ville jo bare ha ham bort ... jeg ønsket ham ikke noe vondt heller, jeg ønsket ham ikke problemer (...) og de hadde jo ikke fjernet ham selv om jeg hadde anmeldt ham». Det hun ville, var at han skulle forlate henne og boligen hennes for godt. Hun ville

ha fred, men så lenge han ikke hadde noe sted å bo, ble han – som hun uttrykte det – hennes trøbbel.

Episoden i parken var heller ikke egnet til å fremme ønsket om mer kontakt med politiet. En kveld et par år senere tok imidlertid utrygghet og fortvilelse overhånd, og hun ringte politiet for å spørre om de kunne ilegge mannen besøksforbud. Ann Elise beskrev det som et enormt skritt å ta, men hun følte seg utslitt av å skulle «fikse alt» på egen hånd. Selv om hun knapt trodde det, hadde hun et ørlite håp om at et besøksforbud kunne tvinge mannen til selv å måtte ta ansvar for eget liv. Hun hadde satt seg inn i det juridiske, og visste at besøksforbud kunne ilegges uten anmeldelse, og at politiet kunne håndheve brudd på forbudet. Politiets håndtering av forespørselen hennes ble beskrevet på denne måten:

... det var veldig arrogant. Det var de som skulle bestemme om jeg hadde vært utsatt for vold, ... og det var på kvelden. Men hvis jeg fremdeles liksom var av samme oppfatning i morgen, så kunne jeg jo komme ned og legge frem saken, så skulle de vurdere det. Og jeg dro jo da ikke dagen etter. Det fremstår jo helt ... ulogisk .... hvis jeg allerede har en opplevelse av at det er farlig for meg, og kontakter politiet. Og så skal jeg liksom komme med lua i hånda og ... og tigge om hjelp, og så skal de vurdere om de gidder å hjelpe meg. Nei, men altså, har de ... har de ikke peiling på hvor farlig det da ville vært for meg å gjøre noe sånt. Jeg skjønner ... altså jeg ... er det noen i denne prosessen som jeg egentlig føler bitterhet overfor, så er det politiet!

Samtalen ble beskrevet som «spikeren i kista» for hennes kontakt med politiet. Livet hennes var blitt slik at hun måtte dokumentere all sin tidsbruk overfor samboeren, samtidig som hun drev sin egen lille virksomhet der hun var avhengig av kunder for å kunne forsørge seg selv og ham. Bare det å bruke tid på å gå til politiet ville vært vanskelig for henne. Dessuten var hun genuint redd for at samboeren skulle ta livet av henne, og skade folk hun kjente. Hun hadde likevel gjort det som ifølge politiet er det aller viktigste man kan gjøre hvis man er redd, eller utsettes for vold fra partneren – hun hadde tatt kontakt.⁶⁹ Å føle seg avvist i det som for henne var en nærmest umulig situasjon, var mildt sagt vanskelig. Noe av det hun opplevde som arrogant, nemlig at politiet skulle *vurdere* om de kunne gi henne besøksforbud, er imidlertid vanlig politipraksis. I materialet fra Hvorlite-kampanjen, som da dette ble skrevet lå på politiets nettsider, sto det blant annet:

---

69 <http://www.hvorlite.no>

«Politiet vil vurdere eventuelle beskyttelsestiltak for deg hvis du føler deg truet eller er utsatt for vold». Der sto også at det er politiet som har kompetansen til å finne riktige beskyttelsestiltak.⁷⁰ Sett fra Ann Elises ståsted den kvelden var altså dette ganske langt fra sannheten. Her var det hun som hadde kompetansen, og ikke minst behovet for på denne måten å få mannen ut av huset – forhåpentligvis med færrest mulig alvorlige konsekvenser for henne. Opplevelsen av at politikvinnen snakket til henne på en nedlatende måte, hjalp henne heller ikke mye: « ... det var akkurat som om jeg var et ... jeg var liksom ikke i nærheten av å være et vanlig menneske en gang».

Her tematiseres og synliggjøres ikke minst det jeg var inne på i oppsummeringen av kapittel 4.1, nemlig hvordan verdighet kan bli satt på spill i møtet med politiet. Vi vet ikke hvordan tjenestekvinnen i dette tilfellet tenkte, men kanskje ville hun ha sagt at hun bare gjorde jobben sin. I en presset situasjon, der man mest av alt trenger imøtekommenhet og vennlighet, vil imidlertid de fleste kunne være særlig vare for hva som blir sagt, og hvordan det sies. Voldsutsatte kvinner som Solgunn Eidheim har intervjuet, har blant annet kritisert politiet for å være «lite omtenksomme og uten innlevelse i forhold til voldens konsekvenser» (Eidheim, 2010: 95). Dette utsagnet er trolig også dekkende for hvordan Ann Elise opplevde møtet med politifolkene i parken. Som jeg allerede har vært inne på: Jo vanskeligere man har det, desto vanskeligere kan opplevelsen av ikke å bli tatt alvorlig være. Det kan kanskje også være verdt å stille spørsmål ved om det faktisk er politiet som har den beste «kompetansen» når det gjelder å finne riktige beskyttelsestiltak, eller når det gjelder å avgjøre når beskyttelsestiltak er på sin plass. Forskningsresultater tilsier eksempelvis at politiet ofte utferdiger besøksforbud i saker de anser som alvorlige, der risikoen for tilbakefall anses som høy. Ifølge Mellgren og kolleger fungerer imidlertid besøksforbud dårligere i slike tilfeller enn i saker der man anser at risikoen for ny vold er liten (2014: 49f.). Som allerede påpekt viser en ny norsk evaluering at besøksforbud oftest gis når volden er et faktum og allerede er anmeldt (Dullum, 2019a: 10, 68, 78, 82). På den annen side hevder svenske forskere at besøksforbud, som var det Ann Elise ville ha, i realiteten ikke fungerer særlig godt i det hele tatt (Strand, 2012: 264). Studier av risikoanalyser viser enkelt sagt at det er vanskelig å spå om fremtiden, og at flere tiltak ofte vil være nødvendige for å beskytte mot vold og gjentatt vold (Mellgren et al.: 55ff.).

---

70 <http://www.hvorlite.no>. Materialet ble fjernet fra den offisielle nettsiden for kampanjen høsten 2018.

Det er dessuten høyst allmennmenneskelig å ønske å bli snakket til på en respektfull og vennlig måte, og å bli sett som den man er – og ikke som en «stereotypi.» Det fikk også Ellen erfare da hun ble avhørt etter å ha anmeldt sin eksmann for et brutalt overfall i full offentlighet på hennes arbeidsplass.

Uhum, hun satt nesten egentlig og halvveis lo litt av meg, hun som intervjuet meg da jeg anmeldte ham. Lurte på om jeg egentlig ønsket meg tilbake til ham. Jeg husker at jeg bare tittet på henne. Har du fulgt med på hva jeg har fortalt deg? sa jeg. «Ja, men det er veldig mange i din situasjon som egentlig på en måte gjerne vil tilbake til det.» (...). Jeg bare spør en gang til, sa jeg: Høres det ut som det? «Nei, nei.»

Til tross for at Ellen ikke ble svar skyldig, følte hun seg dum, uverdigg og nesten latterliggjort (se også Agevall, 2012: 247). Erfaringen gjorde henne glad for at hun ikke hadde forsøkt å anmelde tidligere – da hun ikke hadde bevisene som ville ha vært nødvendige for politiet. Den ydmykende behandlingen i avhøret kunne i alle fall ikke endre det faktum at hun nå hadde en sak som ble støttet opp av vitner og av bilder fra overvåkningskameraer.

Skal ikke politiet kunne beskytte barn?

Etter samlivsbruddet hadde noen av kvinnene forsøkt å utløse hjelp fra politiet i den hensikt å forebygge vold og truende atferd fra mennenes side, ofte først og fremst for at barna deres skulle føle seg trygge (se også Grøvdal, 2012: 216, 249, 265). Ellen beskrev det hun ble utsatt for, som terror, med overvåkning utført både av mannen og av hans bekjente fra et kriminelt miljø. Mannen hadde også opptrådt hardhendt og truende mot barnet deres mens de bodde sammen, og hun var redd for at dette fortsatte – gutten virket mer og mer engstelig når han skulle være sammen med faren. Bente følte seg overvåket via sosiale medier og mottok ubehagelige meldinger med innhold som virket truende. Begge kvinnene mente at mennenes handlinger gikk utover barna, både direkte og indirekte, og gjorde barna utrygge og engstelige.

Kommunikasjonen deres med politiet ga imidlertid ikke resultater som kvinnene var fornøyde med. Siden Ellen på det tidspunktet ikke ville anmelde, var besøksforbud det eneste politiet kunne tilby henne for å holde eksmannen borte. I likhet med en del av dem som Dullum intervjuet i evalueringen av ordningen med besøksforbud, som både var politifolk og ansatte i eksempelvis krisesentrene (2019: 48), beskrev imidlertid Ellen forbudet bare som «et papir».

For dem Dullum intervjuet, handlet dette om at besøksforbudet ville være lite verdt om det ikke ble fulgt opp (ibid.). For Ellen ga det at eksmannen skulle holde seg på minst femti meters avstand fra henne ingen reell beskyttelse, og særlig ikke så lenge hun hadde hovedansvaret for deres felles barn. Eksmannen var ikke frakjent sin rett til samvær med barnet, som dermed ble hans billett helt frem til henne. Hun ville ikke engang rekke å varsle politiet, om han skulle bryte forbudet. Konklusjonen ble at hun i grunnen bare kunne stole på seg selv: «Det var tryggere for meg å ta saken i egne hender, og bare bevege meg der jeg følte meg trygg».

Ifølge barneloven har foreldre som har vært gift, slik tilfellet var her, begge ansvar for felles barn, og rett til samvær med mindre noe annet er avtalt eller rettslig avgjort (lov om barn og foreldre, § 34, § 43). Det var også situasjonen for Bente, som opplevde at politiet ikke ville gripe inn overfor det både hun og barna opplevde som selsom og truende atferd fra eksmann og far, med mindre han foretok seg noe potensielt farlig eller ulovlig (se også Jarnkvist og Brännström, 2016: 18).

Hun var opprørt over at politiet, slik hun så det, ikke ville være med på å forebygge utrygghet og bidra til barnas velferd. Sett fra hennes perspektiv var det nærmest det motsatte som skjedde, noe hun hadde formidlet til politiet:

Helt seriøst, mener dere at barna mine skal være *lokkemat*? For at han skulle gjøre noe ulovlig, slik at vi skal kunne leve fritt og slippe å gå rundt og være redde. Dere kan ikke ... og hvis barna ringer, så kan dere ikke rykke ut liksom, og beskytte dem? «Nei, det kan vi ikke» ... så, så det var ...

For å kunne føle seg fri og uten angst, måtte barna hennes på et vis først være «fritt vilt». At de allerede var redde for det faren holdt på med, og at det var en psykisk belastning, var ikke nok til at politiet ville stille opp. Bente kunne ikke begripe at barn kunne ha så lite rettsvern:

Barneloven som egentlig skal være barnets rettsvern ... er jo den der, ikke sant ... Barnets rett til å se begge foreldrene er egentlig ... Det er ikke barnets rett, det er barnets plikt til å være sammen med begge foreldre – selv om de ikke vil.

Ifølge Bente ble hennes barns rettssikkerhet satt på spill fordi politiet ikke ville gripe inn overfor hennes eksmann i samværsituasjoner som barna opplevde som

utrygge, eller som de ikke hadde lyst til å delta i. Politiet på sin side så ut til å mene at det ikke var noe de kunne gjøre så lenge mannen hadde samvær med barna, med mindre han gjorde – eller forsøkte å gjøre – noe straffbart. Spørsmålet er imidlertid om politiet hadde grunnlag for å avslå hvis Bentes barn hadde ringt og bedt om hjelp. I barneloven står det nemlig at vold og «skremmende eller plagsam framferd eller annen omsynslaus atferd overfor barnet er forbode», og dette gjelder også i barneoppdragelsen (lov om barn og foreldre, § 30, 1. og 3. ledd). I Bentes tilfelle hadde det ikke vært noen rettssak om samvær med barna, og hun sto derfor ganske alene om å beskytte barna – med mindre politiet da ville støtte henne.

Hvorvidt Bente og Ellen kjente detaljer i barneloven, eller hadde kjennskap til lovverket som styrer politiets virksomhet vites ikke. Deres reaksjoner hadde trolig først og fremst bakgrunn i forventninger til politiet og politiets virkemidler, som ikke ble innfridd. Sett i lys av lovverket blir imidlertid kvinnenens reaksjoner høyst forståelige. I politiloven heter det nemlig blant annet at: «Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig» (lov om politiet av 1.10.1995, §1, 2. ledd, *mine understrekninger*). Politiet skal altså både forhindre hendelser som rokker ved borgernes trygghet og velferd – og hjelpe borgerne i situasjoner som utfordrer trygghet (se også Håheim, 2014: 67). Det er ingen ting som tyder på at politiets involvering krever noe som kan håndheves, altså at inngripen ikke kan skje før noen har brutt loven, eller har forsøkt å gjøre det. I tilfellet med Bentes barn var det nettopp det hun ville – at politiet skulle gripe inn for å sikre barnas trygghet og velferd. Sett fra hennes ståsted ble barna utsatt for skremmende og plagsom atferd – som i henhold til barneloven er forbudt.

Innholdet i paragrafen i politiloven er imidlertid åpent for en viss grad av tolkning. Politiets evne, eller vilje, til å forebygge – forstått som å komme lovstridige handlinger i forkjøpet – eller til å hjelpe borgere i vanskelige situasjoner, vil variere. Blant faktorer som kan virke inn her, er eksempelvis hvordan ordet forebygging fortolkes. Som Aas har pekt på, kan på sett og vis alle politiets handlinger regnes som en form for forebygging (2009: 238). Forskning har imidlertid vist at mange politifolk ikke tenker på forebygging som (skikkelig) politiarbeid (se for eksempel Finstad, 2000: 96ff., 102). I det hele tatt er det mange hendelser politiet blir involvert i, som de ikke betrakter som annet en sosialt arbeid, og Aas viser hvordan politifolk ofte helst vil henvise til andre som

kan ordne opp i problemene (2009: 112ff). Når det gjelder vold i parforhold og nære relasjoner, er politiets mulighet til å gripe inn før slik vold overhodet finner sted svært liten, og neppe noe vi kan forvente (se for eksempel *ibid.*: 256). På den annen side hadde politiet her blitt «advart», og at en hendelse ikke er et lovbrudd forhindrer altså ikke at politiet tar tak i den dersom de blir involvert (*ibid.*: 114). Vi kan derfor ikke prinsipielt avskrive at politiet *kunne* ha rykket ut for å sikre at Bentes barn hadde det bra dersom de ringte. Viljen til å involvere seg kan imidlertid også handle om hvor alvorlig politiet vurderer noe til å være. I tilfellene det her var snakk om, syntes det altså fra politiets side ikke å være tilstrekkelig at barn var redde og utrygge.

Et tredje forhold som kan styre politiets handlemåter, er ressurser i form av tid (tilgjengelig mannskap). At politiet ba Ann Elise om å komme til stasjonen dagen etter for å snakke om besøksforbud, kan være en illustrasjon på det. Riktignok kan vi anta (jf. over) at jo alvorligere situasjonen faktisk er – eller oppfattes av politiet å være – desto vanskeligere vil det være for en tjenestemann eller tjenestekvinne å bruke ressursituasjonen som begrunnelse for å be noen komme på et senere tidspunkt. Vi kan imidlertid heller ikke se bort fra at ressurser ligger til grunn for hvordan politiet prioriterer generelt sett, og at tilstrekkelige ressurser kunne ha gjort politiet mer på tilbudssiden også i situasjoner som den Bente fortalte om.

Selv om politiet har mye makt, finnes det dessuten også grenser for hva de kan foreta seg. Eksempelvis kan politiet ikke uten videre se bort fra folks sivile rettigheter. I disse tilfellene tolket politiet det kanskje slik at de ikke kunne hindre Bentes og Ellens tidligere ektefeller kontakt med barna, med mindre mennene på en eller annen måte satte barna i fare eller handlet ulovlig. På den annen side er det slett ikke gitt at oppfølging av en henvendelse fra et redd barn ville ha satt farens sivile rettigheter i fare. Kanskje kunne det at politiet brydde seg, snarere ha ført til at faren ville tenke to ganger over hvordan han fremsto for barnet.

For kvinnene var det maktpåliggende å sørge for trygghet, og forhindre at situasjoner som inkluderte vold skulle oppstå. I kvinnes fortellinger trådte imidlertid politiet frem som en etat som syntes å være mer opptatt av reaksjon enn av proaksjon. Som jeg allerede har vært inne på i kapittel 4.1, kan dette vanskelig sies å være tilfeldig eller spesifikt for disse kvinnes erfaringer. Selv om politiets viktigste oppgave angis å være å hindre at lovbrudd overhodet finner

sted,⁷¹ viser forskning at det å reagere på lovbrudd som er begått, ofte trumfer denne oppgaven (se for eksempel Aas, 2009; Grøvdal, 2012: 259). Politiet anerkjenner også selv at det er klare svakheter ved etatens kriminalitetsforebyggende innsats. I en delstrategi for utviklingen av politiet mot 2025, sier Politidirektoratet seg i stor grad enig i kritikken av politiets kriminalitetsforebyggende arbeid som sådan (Politidirektoratet, 2018 a: 3). Strategiplaner lagt med det formål å gjøre en bedre kriminalitetsforebyggende innsats, er heller ikke nytt i norsk politi.⁷² Etaten har riktignok høstet anerkjennelse for kriminalitetsforebyggende arbeid rettet mot barn og unge – og, ifølge Politidirektoratet, også når det gjelder det som kalles radikalisering og voldelig ekstremisme (ibid.). Direktoratet mener likevel at politiet har mye å hente på å intensivere den forebyggende innsatsen på andre områder. Når det gjelder vold i nære relasjoner har det i løpet av de seneste år skjedd en utvikling. Som jeg beskrev i kapittel 2.1, har politiet tatt i bruk risikovurderinger og tilhørende risikohåndteringstiltak i den hensikt å forebygge gjentatt vold. Det ser imidlertid altså ut til, blant annet som en følge av ressursituasjonen, at denne strategien først og fremst blir anvendt i saker der volden som pågår eller truer, er av temmelig alvorlig karakter.

Mye tyder for øvrig på at mange har til dels urealistiske forventninger til hva politiet kan bidra med. Det er for eksempel ikke uvanlig å tro at politiet har et bredere mandat og videre fullmakter enn det som er tilfellet (se for eksempel Grøvdal, 2012: 260). Det kan dermed være betydelig avstand mellom publikums oppfatning av hva som er politiets «bord», og politiets oppfatning av det samme. Publikums forventninger kan føre til at politiets handlemåter fremstår som uttrykk for uvilje – eller som Bente hevdet, at det er noe galt med lovverket politiet forvalter. Som jeg var inne på innledningsvis i denne delen, ser vi ofte at jo mer alvorlig saken er for den det gjelder og jo viktigere det er at forventningene innfris, desto sterkere kan de negative reaksjonene bli (se for eksempel Drew m. fl., 2006, i Rønneberg, 2008: 227). For å kunne leve et tilnærmet normalt liv, og fungere som mødre og forsørgere, var kvinnene avhengige av at barna deres – og/eller de selv – ikke led overlast. Dette og foregående kapittel viser hvor vanskelig det er å godta det som blir oppfattet som en avvising fra politiets side, ikke minst når man, slik Ann Elise beskrev det, hadde forsert en svært høy terskel for å ta kontakt.

---

71 Politiinstruksen, § 2. 1

72 Se også Politidirektoratets «Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005» i Aas, 2009: 250.

Når politiet lar seg misbruke av den ene parten

Jeg har tidligere vært inne på at det kan være vanskelig for menn som er i et forhold med en kvinne, å oppnå det vi kan kalle en «offerposisjon» – i dette tilfellet i politiets øyne (Laugerud, 2007. Se også Danielsen, 2103: 60ff). Menn bekymrer seg tvert om for å bli betraktet – og behandlet – som en som har utøvd vold mot partneren, også når det er stikk motsatt. I utgangspunktet syntes ikke Christopher å ha bekymret seg for dette, men så hadde han aldri tidligere hatt med politiet å gjøre på grunn av samboerens handlinger, og hadde heller ikke vurdert å anmelde henne. Da eksamboeren tok spørsmålet om barnas bosted til retten, begynte imidlertid den endeløse rekken av anmeldelser mot ham. Det var hun som kastet mistanke på ham, men sett fra hans perspektiv bidro politiet til å opprettholde den.

Den første anmeldelsen tok han egentlig ganske med ro. Han hadde tro på den moderne, norske rettsstaten, og generell tillit til politiet. Etter at han var blitt avhørt, ble saken henlagt, og Christopher var sikker på at det ville stoppe der. Det gjorde det imidlertid ikke, selv om sakene alltid ble henlagt – noen ganger uten at han hadde fått vite at han var blitt anmeldt igjen.

At menn som har opplevd vold fra en kvinnelig partner blir anmeldt av den samme kvinnen, er ikke helt uvanlig. Blant menn utsatt for vold fra partner, som Tove Ingebjørg Fjell intervjuet, var det flere som hadde blitt politianmeldt en rekke ganger (2013: 98ff. Se også Danielsen 2013: 59). Noen menn som blir utsatt for vold opplever også at partneren truer med anmeldelse (se for eksempel Lien et al, 2017: 57). Flere av mennene som Fjell skrev om, fikk et godt forhold til politiet. I et tilfelle der mannen ble anmeldt gang på gang, fikk han etter hvert bare en telefon med spørsmål om han hadde tid til en kopp kaffe (Fjell, 2013: 99). Dette ble en stående spøk, og var ensbetydende med at mannen måtte komme inn og gjennomføre et avhør. Politiet trodde åpenbart ikke på beskyldningene som kvinnen i dette tilfellet kom med, og anmeldelsene ble bare henlagt. Ifølge Fjell trodde mannen riktignok ikke at anmeldelsene kom til å ta slutt, selv om forholdet for lengst var opphørt og han selv hadde flyttet til et helt annet sted i landet. Den hyggelige tonen politiet anla, medførte imidlertid en avdramatisering av situasjonen, og det samme var tilfellet for en annen mann i en liknende situasjon (ibid.). Blant de voldsutsatte mennene som Danielsen intervjuet, var det imidlertid enkelte som beskrev kontakten med politiet etter at partneren hadde anmeldt, som svært lite positiv. Blant annet følte de seg verken sett eller trodd,

men snarere gjort til gjenstand for stereotypier knyttet til menn og voldsutøvelse (2013: 59f.).

Dette var også tilfellet for Christopher. I tillegg til anmeldelsene ble han dessuten ilagt besøksforbud, også etter at han flyttet til en by flere hundre kilometer unna eksamboerens hjemsted. Slik han så det, hadde politiet flere ganger sabotert hans lovfestede rett til å imøtegå ileggelsen av besøksforbud, ved å unnlate å bringe forbudet inn for retten innen de fastsatte fristene. I det hele tatt opplevde han at politiet gjorde som de ville, uten at det fikk noen konsekvenser for dem. Han hadde ved flere anledninger også måttet møte i retten tiltalt for brudd på besøksforbud, men ble aldri dømt. I forbindelse med innkalling til retten hadde han imidlertid fått brev om at dersom han ble kjent skyldig, kunne han bli dømt til å bære elektronisk fotlenke, trolig det som kalles omvendt voldsalarm. Selv om slike brev sannsynligvis er politiets forsøk på å informere, førte erfaringene han allerede hadde med etaten til at han opplevde dette som trusler. Hele prosessen og politiets fremgangsmåte hadde ført til at han levde i konstant frykt for at han en dag kom til å bli dømt for noe han ikke hadde gjort. Etter år med slike erfaringer var hans forhold til politiet mildt sagt elendig. Han opplevde å bli behandlet som en lovbrøyer som ennå ikke har fått dom.

Saken er så sammensatt og komplisert at det kan være vanskelig for en utenforstående å få grep om den. Det var imidlertid åpenbart at Christopher opplevde dette som vold, som fortsatt pågikk. Da jeg var i gang med skrivingen ba jeg ham lese en tekst som jeg vurderte å bruke i rapporten. Jeg ønsket at han skulle kontrollere om den var godt nok anonymisert. Han hadde ingen innvendinger mot innholdet i teksten, men mente at den var «tam i forhold til de forferdelige, altomfattende og livsendrende inngrep familien er utsatt for, og i forhold til hva politiet faktisk har gjort».

Slik Christopher så det, hadde år med denne behandlingen ført til enorme skadevirkninger, ikke minst for de to barna. Da den eldste valgte å flytte til ham et par år før hun etter loven hadde rett til å velge selv, trodde han at situasjonen ville roe seg. Det skjedde imidlertid ikke. Datteren ble nå nektet å ha kontakt med søsteren. Han fortalte at hun etter hvert også ble ilagt besøksforbud. Slik situasjonen hadde utviklet seg ønsket han for barnas skyld en rettslig kjennelse for at hans eksamboer var den som har utøvd volden. Det følte seg vondt å ha hørt fra den eldste datteren at hun bebreidet seg selv for å ha snakket nedsettende om ham for ikke å gjøre moren opprørt, for barna hadde ikke ansvar for noe av det

som var skjedd. Samtidig regnet han med – og hadde også fått bekreftet fra advokat – at saken allerede var blitt for gammel, og at den fysiske maktbruken trolig var for lite alvorlig til at det ville komme noe ut av å anmelde.

Vi kan ikke utelukke at også kvinner opplever å bli anmeldt av menn som har utsatt dem for fysisk maktbruk, kontroll og sjikane, men likevel ser dette ut til å være et fenomen som først og fremst rammer menn. Slik jeg forstår Marianne Inez Lien og hennes kolleger, har kvinner lettere tilgang til en slik handlemåte, fordi de kan «*ta(r)* (strategisk) i bruk samfunnets forståelse av at det er menn som er voldelige» (2017: 116). Christophers oppfatning var også at politiet hadde fortsatt voldsbruken som ekssamboeren hadde utøvd – politiet ble hennes «forlenga hånd», som en av mennene som Danielsen intervjuet uttrykte det. Denne mannen hadde, som Christopher, kjent seg helt uten rettigheter, og politiets handlemåter ble opplevd som en videreføring av volden (2013: 59). I et kapittel med tittelen *Det offentlige Norge overtar voldsutøvelsen?* skriver Fjell om menn som beskrev erfaringer med andre instanser som de også betraktet som en form for voldsutøvelse som fortsatte. Ifølge flere av mennene var dette mulig hovedsakelig fordi kvinnene så ut til å bli trodd nesten uansett hva de anklaget mennene for (2013: 112 ff.).

Jeg har allerede pekt på hvordan det å være mann i seg selv ble vurdert som en risiko i møter med politiet, og litteraturen gir en rekke eksempler på at menn ikke sjelden blir tatt for å være den som har utøvd vold. Det er også blitt hevdet at kvinner som utøver vold sjelden gjør annet enn gjengjelde menns vold (se for eksempel Dobash & Dobash, 2004: 328ff.). Med bakgrunn i de fysiske forskjellene som ofte eksisterer mellom kvinner og menn i parforhold, blir dessuten kvinner vurdert som mer utsatt enn menn (se for eksempel Bjørnholt & Helseth, 2019: 24; Dobash & Dobash, 2004: 345). Kanskje var et slikt syn en underliggende premisse for at politiet i Christophers tilfelle kunne fortsette å ta hans ekssamboer alvorlig, på hans bekostning.

Om å gå med uforrettet sak – forsøk på å anmelde vold

I det foregående har jeg gjort rede for noen erfaringer med politiet blant dem som ikke anmeldte, men som jeg tidligere har påpekt, gikk tre av deltakerne i undersøkelsen også til det skritt å forsøke å anmelde volden de var blitt utsatt for. I alle de tre tilfellene skjedde dette etter samlivsbruddet, men mannen blant de tre ønsket å anmelde ny vold. Verken i ekteskapet eller etterpå var Birger blitt utsatt for vold med fysiske skader, men han syntes ikke noe om «å bli rapport til»

stadig vekk. Mens han var gift, ble han også utsatt for ektefellens sjikane og trakassering, og opplevde jevnlig trusler om at hun kunne «ta ham» mens han sov. En del av dette fortsatte i situasjoner der de møttes etter bruddet. Handlingen han ville anmelde ekskona for, hadde skjedd i full offentlighet. Det var vitner til stede, og i dette tilfellet hadde også en politimann i sivil involvert seg. Vedkommende antok riktignok at det var Birger som «hadde begynt». Tiden etter bruddet var i det hele tatt temmelig konfliktfylt, og spørsmålet om omsorgen for barna havnet i retten.

Problemene han opplevde, begrenset seg dessuten ikke bare til å omfatte ham og hans tidligere kone. Han følte seg dårlig behandlet både av rettsaktørene og de sakkyndige i den sivile saken, og hadde heller ikke noe godt inntrykk av politiet. Han syntes at politifolk blandet seg i hans liv på sviktende grunnlag, og mistenkte at en del av dette skjedde på oppfordring fra hans ekskone. Han mistet raskt tilliten til etaten, og beskrev politiet som korrump. I intervjuet fortalte han åpent om sine negative verbale reaksjoner i møter med representanter for politiet, og det gjaldt også møtene i forbindelse med at han ville anmelde.

Samtalen med politiet ble opplevd som en ren avvisning. Ifølge Birger hadde politiet hevdet at han måtte ha med seg advokat om han skulle anmelde. Han fortalte dessuten at forholdet mellom ham og ekskona ble kalt for et sivilrettslig spørsmål, som ikke hadde noe hos politiet å gjøre. Avslutningen av samtalen med politikvinnen beskrev han slik:

... og så begynner hun å bli litt sånn småtruende, og så har hun et ... brev som hun sitter sånn ... og holder litt sånn skjult (sukker). Og så lener hun seg tilbake og så: Ja, kan jeg få se på brevet (*sier han, min kommentar*). Og når jeg tar etter det, da suger hun tak i armen min, og ... Du tar ikke i meg, sa jeg. Det er det siste du gjør, sa jeg. Men hun slipper meg fremdeles ikke. Så vrir jeg ut hånda mi, og så reiser jeg meg opp. Nå går jeg, sier jeg, for nå har du gått over grensen! Og da blir hun skikkelig truende og tar tak i jakka mi: «Du skal bare passe deg, for jeg kan ha *makt* til å ta deg!» *Du* tar ikke meg, sa jeg. Da har jeg tatt tak i dørhåndtaket alt, og er på vei ut i gangen. Og da ser jo kameraet på meg, og hun ser på meg. Og jeg tror nok at de fikk med på kameraet at hun holder i jakka mi.

Denne opplevelsen fikk ham imidlertid ikke til å gi opp, men det gikk ikke stort bedre neste gang. Han følte seg latterliggjort, blant annet gjennom kommentarer

om at han «måtte manne seg opp», og fortalte også at politiet hadde sagt at han ikke kunne få anmelde. Noen måneder før intervjuet hadde han sendt et brev til politiet: «Jeg har skrevet at jeg sender en skriftlig anmeldelse, for jeg vet at jeg blir kastet ut hvis jeg kommer ned til kammeret». På intervjutidspunktet hadde han ennå ikke fått svar.

Bente og Frøydis forsøkte begge å anmelde alvorlig, fysisk maktbruk med stort skadepotensial, som de ble utsatt for i ekteskap som varte i flere år. For Bentes del var det noen år siden samlivsbruddet, men hun ble stadig plaget på subtile måter. Dessuten hadde hun lenge vært naget av tanken på at det å anmelde var en slags moralsk plikt hun hadde som samfunnsborger, og da eksmannen gikk inn i et nytt forhold, kjentes det presserende å gjøre noe. Som mange av sine medsøstre ønsket hun å hindre at andre kvinner skulle bli utsatt for det samme som hun selv hadde opplevd (se for eksempel Brännvall, 2016: 173; Grøvdal, 2012). Frøydis ønsket at mannen skulle få en vekker. Hun beskrev seg selv som ferdig med ham, men han var fortsatt far til hennes barn, og derfor mente hun at han måtte ta tak i problemene sine. For at han virkelig skulle forstå alvoret bestemte hun seg for å anmelde ganske umiddelbart etter bruddet.

Da Bente kom til politiet var det altså på sett og vis med et ansvar hun ønsket å legge fra seg. Hennes erfaring var imidlertid at politiet ikke ville ha det. Mens politimannen bak skranken – slik hun så det – forsøkte å fortelle henne hvorfor hun ikke burde anmelde, kjentes det snarere som om ansvaret ble lagt tilbake på hennes skuldre:

Og så sa han det at ... i og med at vi ikke var sammen lenger, så kunne det da se ut som om jeg forsøkte å sverte ham ... eventuelt i forbindelse med sånne barnefordelingsgreier og sånt noe. Det kunne slå negativt ut for meg da ... fordi han sa at vi har ikke noe bevis, eller ... det vil sannsynligvis ikke bli noen etterforskning, det vil kanskje bare bli henlagt. Så da ser det bare ut som du prøver å stemple ham (...). Så det var vel da ... jeg husker ikke om han sa direkte at han frarådet det, eller om det bare lå mellom linjene. Men det var liksom bare hele stemningen, at dette bør du egentlig ikke gjøre. Det kan, punkt en; gå utover deg om det blir snakk om barnefordeling og punkt to; du kan vel ikke straffe ham så voldsomt, liksom.

Hun følte seg «veldig liten» både i møtet med politiet, og etterpå:

Og det ... det er noe med den der mekanismen, da, i det å bli utsatt for vold. Når du mister selvværd, og så får du et avslag hos politiet, som skal være den ypperste, den siste instans da, for å beskytte. Og når du får et avslag, så gir du opp, du tør ikke fortsette, for du har så lavt selvbilde.

I ordet avslag la hun at politimannen hun snakket med, ikke virket særlig interessert i å ta imot anmeldelsen hennes, og – slik hun så det – i stedet forsøkte å forsyne henne med grunner til at hun ikke burde anmelde eksmannen.

Frøydis sa at hun ble advart av politikvinnen hun snakket med: Det ville være «tøft» å gå gjennom en slik sak, og hun ble rådet til å gå hjem og tenke over om hun virkelig ville gjennomføre dette. Rådet følte mest av alt som en avvisning, og Frøydis ble sint og frustrert: Som om noen skulle behøve å fortelle henne om hva det ville si å ha det tøft! Det var dessuten hennes valg å komme for å anmelde, og i motsetning til Ann Elise hadde hun bestemt seg for å gå til møtet med politiet, selv om heller ikke hun ble sluppet til da hun først tok kontakt.

Begge kvinnene fikk en følelse av at deres motiver og vilje til å gjennomføre ble trukket i tvil. Brännvall har beskrevet tilsvarende erfaringer med strafferettsapparatet blant kvinnene hun intervjuet som en «... ytterligere kränkning, då kvinnor som polisanmälar mäns våld antogs ifrågasättas och tillskrivas ansvar av det straffrättsliga systemet» (Brännvall, 2016:296). Møtene med politiet forsterket, heller en reduserte, kvinnenes sårbarhet (se også Agevall, 2012: 247).

Både Frøydis' og Bentes erfaringer ser ut til å være eksempler på betydningen av tidspunkt (jf. Brännvalls bruk av ordet *timing*, 2016: 224ff). Det vil være vanskelig for politiet å komme noen vei med voldshendelser som ligger flere år tilbake i tid, og/eller der det ikke finnes dokumentasjon på skader eller andre former for bevis. Det er ikke nok å fortelle om volden, om man ikke har noe å «hånga upp det på» (Lundberg, 2001: 109; se også Aas, 2009: 172f.). Eksempler fra spørretjenesten som Kripos administrerte i forbindelse med *Hvorlite*-kampanjen, viste riktignok at politiet gjerne vil svare bekreftende på spørsmål om hvorvidt det er greit å anmelde gamle voldshendelser. Dette skyldes imidlertid først og fremst at politiet anses å være forpliktet til å motta alle anmeldelser de får. Historiene om menn som gjentatte ganger blir anmeldt av kvinnen de opplever seg dårlig behandlet av, til tross for at politiet ikke finner hold i anmeldelsene, er en illustrasjon på dette (Fjell, 2013: 97ff.). Saker der det mangler bevis, ender imidlertid som regel

med henleggelse. Og om ikke alle politifolk ville ordlagt seg slik Bente gjenga samtalen med politimannen, ville nok de fleste ha tenkt i samme baner: Hun var ute av ekteskapet, det var ingen bevis, saken kom kanskje ikke en gang til å bli etterforsket, men bare henlagt.

Forskningsresultater viser for øvrig at kvinner som har vært utsatt for vold fra partneren, verdsetter at politiet forbereder dem på at henleggelse kan bli resultatet (se for eksempel Aas, 2014: 237 ff.). Bentes problem var heller ikke først og fremst det som ble sagt om at saken kunne bli henlagt, men argumentene som ble opplevd som irrelevante og som ansvarspåføring, som at hun vel ikke «kunne straffe mannen så hardt». Ut fra det hun fortalte, ville møtet med politimannen trolig etterlatt et annet og bedre inntrykk hvis han hadde sagt at han selvfølgelig ville ta imot anmeldelsen hennes, og føyd til at det ikke er uvanlig at voldssaker som ligger noen år tilbake i tid, blir henlagt.

Begge kvinnenes historier er også eksempler på betydningen av kommunikasjon i møter der den ene parten – her kvinnene med en rekke vonde erfaringer fra forhold der ulikheten i makt var blitt betydelig – befinner seg i en ny situasjon med maktulikhet, som øker følelsen av sårbarhet og av å være en underordnet. Det smertet og opprørte Frøydis å høre at politikvinnen mente hun burde gå hjem og tenke seg om før hun anmeldte. Uttalelser og råd som trolig gis i beste mening, kan komme til å gjøre vondt verre for den det gjelder. Det som satt igjen hos Frøydis, var opplevelsen av at verken hennes erfaringer eller hennes valg om å gå til politiet ble anerkjent. Hun var blant annet blitt banket gul og blå, og var blitt dyttet ned trapper med sitt lille barn på armen. Da hun valgte å gå til politiet, ble hun møtt med et slags stoppsignal som hun, i likhet med Bente, opplevde som en underkjennelse av hennes intensjoner. Og mens disse to «scenene», om jeg kan bruke et slik ord, var en del av politiets arbeidshverdag, dreide det seg for kvinnene om eksistensielle spørsmål, blant annet om hvordan de ønsket – og hadde behov for – at livet skulle være, og om hvem de selv ønsket å bli sett som. Kvinnene kan sies å ha opplevd det Oona Brooks-Hay kaller for *the aspiration-reality gap* (2019: 16ff.). De både håpet på og forventet noe annet enn det de fikk. Hva politifolkene i disse tilfellene tenkte, vet jeg ikke, men kanskje ønsket de – på det de betraktet som en skånsom måte – å fortelle kvinnene at prosjektene deres var dødfødte. Det er imidlertid grunn til å spørre om ikke politiets omdømme hadde kommet bedre ut av møtene med kvinnene dersom de to politifolkene hadde unngått det som kan tolkes som vikarierende argumenter – og dersom

kvinnene hadde opplevd politiets interesse for deres situasjon og intensjoner som oppriktig.

Måten Birger ble møtt på, handlet derimot trolig om noe annet enn både tidspunkt og bevis. Som jeg allerede har påpekt, hadde ekskona ganske nylig gått løs på ham – i vitners nærvær. Her kan det være rimelig å ta utgangspunkt i hans egen beretning om hvordan han ikke bare følte seg sint over måten han ble behandlet på, men også ga uttrykk for det. I Birgers tilfelle er det mer sannsynlig at han ikke ble sett som et reelt – eller ideelt – offer. Politiets handlemåte skyldtes trolig (minst) en kombinasjon av at han var mann, og av at han ikke var blitt påført noen form for fysiske skader. Birgers egne reaksjoner i løpet av samtalen – slik han selv beskrev dem i intervjuet – kan også ha styrket politiets oppfatning om at dette ikke var noe å bry seg om, selv om det sett fra hans perspektiv var politiet som hadde fremkalt reaksjonene. Forskning har vist at ved å bryte med rettsaktørenes forestillinger om hvordan en person som har vært utsatt for vold fra partneren skal oppføre seg, kan posisjonen som «offer» bli utilgjengelig (se for eksempel Burman, 2007: 379ff). Et slikt brudd kan blant annet være at man fremstår som kranglevoren.

Hadde han vist at han ikke bare var sint, men også trist og lei seg over det som skjedde i livet hans, er det tenkelig at han kunne ha blitt møtt på en annen måte. Skal vi tro Magnus Lundberg må man nemlig kvalifisere seg til en offerstatus i møtet med politiet, og det blir ikke enklere om man blir sint (2001: 118. Se også Grøvdal, 2012: 241, 243, 371f.). Forskning har for øvrig vist at det faktum at menn ofte ikke viser at de er nedbrutt eller fortvilet, men i stedet reagerer på vanskelige hendelser med sinne, kan redusere deres mulighet til å bli tatt alvorlig – også i hjelpeapparatet (se for eksempel Grøvdal, Saur & Skaalerud, 2014: 14, 86). Dessuten er kjønn heller ikke alltid av betydning for hvorvidt man vurderes som et (ideelt) offer. Både Lundberg og Aas har vist at kvinner som fremstår som triste, hjelpeløse og takknemlige har større mulighet til å bli ansett som «mishandlete», enn kvinner som viser sinne, er beruset og/eller ber politiet ryke og reise (Lundberg, 2001: 59; Aas, 2009: 67f. Se også Burman, 2007: 379ff.; Politidirektoratet, 2008: 8ff).

I kapittel 4.1 så vi også at menn gjerne betraktes som i stand til å forsvare seg mot vold fra kvinner, og hvordan menn som tilsynelatende ikke gjør det, risikerer å bli betraktet av politiet (Grady, 2002: 91). Birgers beretning om ordvekslingen med to politikvinner på ulike tidspunkter tyder i alle fall ikke på at han ble

oppfattet som en som trengte politiets assistanse. Hva han selv følte i situasjonen – utenom sinne – vet bare han. I intervjuet ga han imidlertid uttrykk for hvordan han hadde det i etterkant av besøket hos politiet: «Og da jeg reiste derfra, da var jeg skikkelig nedbrutt». Følelsen ga seg heller ikke – han beskrev seg selv som «på knærne» hele året som var gått før intervjuet fant sted.

Gjennom Birgers beretning om samtalene som foregikk mellom ham og politiet de to gangene han forsøkte å anmelde ansikt til ansikt, tegnet det seg også et bilde av kommunikasjon som så ut til «å gå i stå». Sett fra Birgers perspektiv kan politiet heller ikke sies å ha gjort forsøk på å bringe samtalen ut av bakevjen den havnet i.

Noen oppsummerende betraktninger

I alle de foregående delkapitlene med beskrivelser av deltakeres erfaringer med politiet ser vi eksempler på hvordan tillit til politiet og den øvrige straffesakskjeden kan reduseres – eller sågar forvitre – i møter med enkeltrepresentanter for etaten. Mange av problemene ser ut til å oppstå som følge av kommunikasjon som ikke fungerer.⁷³ Erfaringene det ble fortalt om befant seg på et kontinuum fra kommunikasjon som fremsto som regelrett ufølsom, til ord som kan ha blitt sagt i beste mening. Imellom har vi kommunikasjon som i beste fall kan ses som svært ureflektert, som da etterforskeren ifølge Ellen mer enn antydte at hun sannsynligvis ville ønske å gjøre som mange andre kvinner i samme situasjon, nemlig gå tilbake til mannen. Det skal riktignok sies at politiet har utstrakt erfaring med kvinner som trekker sin støtte til straffesaker mot menn som har utøvd vold. I svensk politi har kvinner som handler slik, sågar blitt beskrevet som «føljetonger». Dette skal illustrere at kvinnene gjentatte ganger har anmeldt, for så å trekke anmeldelsen tilbake. (Lundberg, 2001: 55ff.). Det snakkes også om «motspänstiga offer» – kvinner som ikke ønsker å vitne i straffesaken. I tilfellet Ellen fortalte om, hadde politiet imidlertid både vitner og bildebevis fra overvåkningskameraer. Dermed ville de sannsynligvis ikke en gang hatt behov for hennes forklaring i retten, og kunne trolig også ha ført sak mot hennes eksmann selv om hun hadde valgt å trekke anmeldelsen (ubetinget offentlig påtale).

---

73 Som jeg påpekte i metodekapitlet, har jeg bare den ene siden av saken, men det viktige her er at beretningene viser hvordan kommunikasjonen har virket på dem som var utsatt for vold.

Dette kapitlet (4.2) har også handlet om forventninger til politiet som ikke ble innfridd, og hvordan det ble opplevd. Sett fra Ann Elises perspektiv manglet politibetjentene i parken fullstendig evne til innlevelse, og virket mer interessert i «å løse» problemet fort, enn i å finne ut av hvordan hun faktisk hadde det. Slik hun så det, ble hennes vurdering av situasjonen den kvelden hun ringte og ba om besøksforbud, ikke tatt alvorlig. Jeg vet ikke hvilke forestillinger hun hadde om politiet i utgangspunktet, men skal vi dømme etter hvordan hun reagerte var det ikke dette hun hadde sett for seg. Heller ikke Frøydis, Bente og Ellen – alle med eksplisitte ønsker om at kontakt med politiet skulle være til hjelp både for barna deres og for dem selv – hadde forestilt seg det som skjedde i møtene med politiet. I likhet med de aller fleste norske borgere hadde Christopher tro på politiet og rettsstaten inntil han nærmest begynte å føle seg behandlet som en forbryter. Birger hadde kanskje ikke en like positiv oppfatning av politiet i utgangspunktet, men han hadde likevel ikke drømt om at han ville føle seg så nedtrykt etter å ha forsøkt å anmelde.

Mens vold i parforhold er en del av arbeidshverdagen for mange politifolk, handlet det for deltakerne som av ulike grunner kom i kontakt med politiet, om grunnleggende menneskelige behov, som trygghet og verdighet. Når en kvinne eller mann som har vært utsatt for vold fra partneren står overfor en politikvinne eller politimann, er det mye som står på spill. Vi kan slå fast at det ikke er noen hverdagslig foreteelse å ha kontakt med, eller oppsøke, politiet. Bentes uttalelse om politiet som den «den ypperste, den siste instans for å beskytte» synliggjør forventningen om at politiet faktisk vil beskytte dem som ikke selv klarer å avverge truende og ubehagelig atferd. Det illustrerer imidlertid også at mye kan være tålt og prøvd før man går til det skritt å kontakte politiet (se også Brännvall, 295f.). Vi ser at det å føle seg avvist og/eller dårlig behandlet i en slik situasjon, ble opplevd som en stor påkjenning. Jo større behovet for å bli hørt og tatt alvorlig er, desto større kan skuffelsen og frustrasjonen bli. På den annen side er det mye som tyder på at skuffelse og frustrasjon kan dempes ved at man blir møtt med respekt, vennlighet og interesse. I boka *Why people obey the law*, presenterer Tom Tyler undersøkelser som viser at det ikke først og fremst er resultatet av politiets arbeid som har betydning og gir politiet legitimitet i folks øyne, men snarere hvordan de opplever å bli behandlet – det som Tyler kaller *procedural justice* (Tyler, 2006: 5ff. Se også Rønneberg, 2008). Måten politiet kommuniserer på kan ha stor betydning – også når resultatet av kontakten ikke samstemmer med det den som har henvendt seg ønsker eller forventer. På den annen side er

det kanskje ikke like sikkert at god kommunikasjon vil gjøre politiets handlinger legitime, dersom behovet for beskyttelse ikke blir ivaretatt.

Flere av erfaringene som noen av deltakerne hadde med politiet samsvarte for øvrig i ganske stor grad med antakelsene og forforståelsene til deltakere som ikke hadde slike erfaringer.

Historiene om møtene med politiet gjør det fristende å gripe til et begrep som Ingrid Smette, Kari Stefansen og Jane Dullum benyttet i sin evaluering av sentrene mot incest og seksuelle overgrep. I intervjuene med de ansatte erfarte forskerne at det gikk an å snakke om *idealbrukere* – og følgelig også om noen som ikke ble betraktet slik. Idealbrukerne så ut til å være dem som viste fremgang i bearbeidingen og håndteringen av overgrepene, som ble stadig mer i stand til å hjelpe seg selv, og som man kunne se at ville gjøre seg uavhengige av sentrenes bistand før eller siden. På mange måter så det ut til at man ønsket å holde disse atskilt fra dem som hadde oppsøkt senteret over lang tid, og tilsynelatende ikke greide å nyttiggjøre seg hjelpen de fikk. Forskerne tolket de ansatte slik at de «ikke ønsket at nye brukere skulle sosialiseres inn i et bruksmønster som er feil, og som ikke leder til utvikling og mestringsopplevelser som kan overføres til livet utenfor senteret» (Smette, Stefansen & Dullum, 2017: 95). Smette og hennes kolleger kopler denne tankegangen med en utvikling som synes å sette sentrene mot incest under press som lavterskeltiltak som er åpne for alle. Deres fortolkning er at «det skjer et grensedragningsarbeid i sentrene knyttet til hvem sentrene er til for, hvem som skal være den primære målgruppen. Det har skjedd en utvikling bort fra å være et helt åpent tilbud til et tilbud med mye større fokus på endringsarbeid» (ibid. 96). Følgelig kan mennesker som ikke ønsker – eller får til – endring i livet bli vanskeligere å forholde seg til for de ansatte ved sentrene.

Det har slått meg at vi kanskje kan finne noe som minner om en *idealbrukertankegang* også hos politiet. Nå skal det riktignok sies at mennesker som er i kontakt med politiet, eksempelvis for å anmelde, ikke kan kalles brukere. Politiet er dessuten heller ikke et hjelpetiltak. På den annen side kan det øynes likhetstrekk når det gjelder spørsmålet om hvordan man skal forholde seg til dem som på et vis benytter tjenestene på «feil» måte. De ansatte på sentrene mot incest vil nødig «kaste ut noen». Politiet på sin side har en forpliktelse til å ta imot anmeldelser, og skal også – så langt mulig – sørge for borgernes trygghet. I en situasjon der vi stadig får mer profesjonalisering, og der flere og flere – ikke minst politiet – måles på bakgrunn av noen bestemte indikatorer, kan det

imidlertid bli problematisk med personer som ikke bidrar til at man produserer målbare resultater. I årsrapporten for politiet fra 2018 snakkes det også konkret om *produksjonstap* (Politidirektoratet, 2018 b: 11).⁷⁴ Kortest mulig saksbehandlingstid, særlig i alvorlige saker – for å redusere belastningen for de involverte og forhindre forringelse av bevis – og høy oppklaringsprosent, er blant faktorene som politiet blir målt på. Saker om vold mot partner kommer ikke så godt ut på det siste målet. Politidirektoratet skriver: «I denne typen saker er det utfordrende å finne det bevist ut over enhver rimelig tvil at mishandlingen har skjedd. Oppklaringsprosenten var i 2018 på 30 prosent. I 2018 opprettet politidistriktene samlet 6 prosent færre saker enn i 2017» (ibid.). En mann som plager sin ekskone gjennom bruk av internett og sosiale medier, som ikke har styr på sin alkohol- og stoffbruk, som gjør sine barn utrygge, men ikke slår, en mann som kaster seg på panseret av en bil og hylar og skriker, eller en mann som vil anmelde at kona slo løs på ham uten at han fikk fysiske mén av det: Slike saker vil nok relativt sjelden bli omgjort til målbare størrelser i politiarbeidet. Dermed er det en viss fare for at det vi kan kalle systembehovene trumfer behovene til kvinnene og mennene som trengte – og håpet på – å få politiets beskyttelse, eller som ønsket å si fra om at de ikke ville finne seg i slik atferd fra ekspartneren.

4.3 En «familiesak», ikke en sak for politiet

I dette kapitlet beskriver jeg ulike sider ved det å være i et forhold som så ut til å ha hatt betydning for intervjudeltakernes syn på anmeldelse. Vi har allerede sett at det å ha barn med den som utøvde volden, kunne tale mot å anmelde, og flere spørsmål skal undersøkes her. Påvirket forholdet til øvrig familie og til venner på noen måte oppfatninger om anmeldelse? Kan synet på den som har utøvd volden, og kanskje også ens egen oppfatning av seg selv, være noe som tas med i betraktningen dersom anmeldelse er temaet? Og hva med relasjonen til omverdenen som sådan?

Ikke plass til politiet i strevet for å ivareta barna

Etter at jeg høsten 2010 skrev et innlegg i Aftenposten som omhandlet vold i parforhold, ble jeg kontaktet av daværende barneombud Reidar Hjermand. Han ville gjerne komme i dialog om hvorvidt det gikk an å gi kvinner som ble utsatt for

---

74 I dette tilfellet som følge av politireformen i 2015.

mishandling – og som hadde barn – «marsjordre», som han kalte det.⁷⁵ Dette innebar å be kvinnene flytte fra mannen etter første slag. Det samme gjaldt for øvrig for menn som eventuelt ble utsatt for vold fra en kvinne han hadde barn med. Hjermand satte ord på en fortvilelse som mange kjenner over det faktum at barn i alle aldre lever med vold i familien. Selv om det ikke er gitt at barna blir varig skadet av slike erfaringer, synes det maktpåliggende å sørge for at deres liv blir så godt som mulig. Hjermand var klar over at et slikt forslag ville kunne bli møtt med motforestillinger, men hadde tenkt at det kanskje kunne hjelpe noen av de voldsutsatte mødrene til å se det ødeleggende i å bli i relasjonen.

Henvendelsen førte til en uoffisiell, interessant og nyansert utveksling av tanker og kunnskap på e-post, og endte med et møte mellom flere forskere fra NKVTS og ansatte hos Barneombudet. I e-postutvekslingen ba jeg blant annet ombudet reflektere over om det ikke ville være bedre å be fedre som anvender vold, om å forlate hjemmet. Har ikke en far – eller en mor – som utøver vold, et minst like stort ansvar for å gi sine barn et trygt og fredelig liv, spart for brutale inntrykk og opplevelser, som den som blir utsatt for volden? Under det påfølgende møtet diskuterte vi en rekke dilemmaer knyttet til barns liv i familier der det utøves vold. Vi fikk ikke minst tatt opp at det kan være grunn til å revurdere synet på det som sett utenfra fremstår som ansvarsløshet.

Det er nemlig ikke slik at kvinner – og menn – som har barn med den som utøver vold, overser det potensielt ødeleggende ved at barna lever med dette. Det er tvert om noe som opptar disse mødrene og fedrene mye, noe vi allerede har sett flere eksempler på i rapporten. Og som en av kvinnene uttrykte det: «De som virkelig er taperne her, det er barna!» På den annen side er det ikke sikkert at alternativet til å bli værende alltid er bedre. Som vi så eksempler på i kapittel 4.2, vil dette ikke minst avhenge av hvor mye støtte man får etter et brudd. Derfor bruker mange svært mye krefter på å forsøke å skjerme og beskytte barna. Paradoksalt nok kan slike forsøk føre til at den som utsettes for vold blir lenge i et uholdbart forhold, og dette gjelder både kvinner og menn (se også kapitlet om anmeldelser i den kvalitative forskningen). Både mødre og fedre bekymret seg for hvordan det ville gå med barna hvis samlivet opphørte. Flere strevde med dårlig

---

75 Dette er lest og godkjent for bruk i rapporten av Reidar Hjermand etter e-postkommunikasjon juni, 2019, og han foreslo selv at hans navn skulle brukes. Kontakten med barneombudet var allerede beskrevet i rapporten og ombudet var da ikke navngitt, men jeg ønsket likevel å forsikre meg om at han ikke hadde motforestillinger, da det var lett å finne ut av hvem som var barneombud i 2010.

samvittighet, både mens de var i forholdet og i ettertid, og plaget seg selv med gjentatte selvransakelser. Bente sa det blant annet slik:

... og det hadde jeg jo mange ganger også mens jeg var sammen med ham, ikke sant. Skal jeg gå? Skal jeg ikke? ... Hva skjer hvis jeg går? Da må jeg tillate at han er alene med barna, og alene med barna ... det kan jeg ikke tillate. Så derfor er det bedre å holde ut dette her ... sånn at jeg kan ... Det ble jo veldig sånn.

Kvalene hennes skyldtes ikke minst kunnskapen vi etter hvert har fått, om hva det betyr å være barn i et forhold der det utøves vold. Mens man tidligere ofte beskrev barna som vitner til vold, vet man nå at når far slår mor – eller omvendt – lever barna midt i volden. Volden kan også få konsekvenser for barna selv om de ikke er fysisk til stede når den utøves (se for eksempel Øverlien, 2014). Som jeg var inne på over, er det imidlertid vanskelig å si noe generelt om hva dette gjør med det enkelte barn. Mennesker er forskjellige, og dessuten kan det i enkelte barns liv finnes faktorer som kan beskytte mot det som er skadelig.

På den annen side var det – som vi har sett flere eksempler på – heller ikke enkelt etter bruddet. Mye av det som flere hadde fryktet, ble en realitet, og mange var redde og urolige for barna, både for deres fysiske og deres psykiske helse.

Jeg ville slåss for barna mine

Johannes ord om at «jeg er veldig sånn fighter på dette her, på barnas ... jeg kjenner at jeg liksom bare må kjempe for barna mine», kunne like gjerne kommet fra andre kvinner, og fra menn, i dette prosjektet. Når de så tilbake, i intervjuene, ga noen av intervjudeltakerne også uttrykk for at de hadde fått lønn for strevet. Enkelte av barna så ut til å ha blitt langt tryggere mennesker enn de i utgangspunktet hadde kunnet forestille seg. Andre beskrev vedvarende problemer som de knyttet til barnas erfaringer fra et hjem med vold. Samtlige kunne berette om reaksjoner fra barnas side som vitnet om hvor vanskelig livet var – eller hadde vært – for dem. Både Even og Christopher var svært bekymret for barna i etterkant av samlivsbruddene. I motsetning til Evens barn hadde barna til Christopher også sett moren gå fysisk og verbalt løs på ham. Datteren til Frøydís fikk i lang tid panikk når menn snakket med høye stemmer, eller hørtes sinte ut. I en alder av to år – da morens forhold til faren allerede var over – kunne hun reagere på slike ting med å gråte, forsøke å gjemme seg, eller holde hendene for ørene. Sønnen til Ellen utagerte i skolen – i særdeleshet på dager da han

visste at han skulle til faren etter skoletid. Noe av det Ellen var mest fortvilet over, var at han ble sett som et problembarn, i stedet for som et barn med problemer. Johannes eldste fikk raserianfall, og skrek svært krenkende ukvemsord til henne. Det er riktignok ikke uvanlig at tenåringer utagerer verbalt overfor foreldrene sine, men Johanne var sikker på at farens atferd påvirket den unge i negativ retning. Når hun forsøkte å si fra at det ikke følte greit å bli kalt stygge ting, og oppfordret ungdommen til å tenke seg om, var responsen ofte: «Hvorfor det? Pappa trenger jo ikke å gjøre noen ting».

Fysisk bruk av makt skader mange mennesker, ikke bare på kroppen. Også uro, frykt, uforutsigbarhet, utrygghet som ofte følger med å leve i en familie der det utøves vold, kan være skadelig. I det vi kan kalle den offentlige diskursen omkring vold i parforhold, ses det å bryte med partneren som utøver vold, som det eneste riktige å gjøre (se for eksempel Saur, 2007). Men som jeg allerede har vist, er det ikke gitt at et samlivsbrudd oppleves som en god – eller enkel – løsning. Det å ha barn med en som utøver vold, kan være en risikofaktor uansett hva man velger å gjøre (se også Brooks-Hay, 2019). En rød tråd i intervjuene var hvordan både mødre og fedre strevde for at barna skulle ha best mulige livsvilkår, ikke minst hva angikk trygghet og forutsigbarhet. For mange av dem innebar dette å bli i forholdet lenger enn det som kanskje ellers ville vært tilfelle, og – som jeg allerede har påpekt – fremstår det gjerne som nokså meningsløst å anmelde en person man har tenkt å fortsette samlivet med.

Ellens liv etter skilsmissen dreide seg i stor grad om å hindre at barnet måtte ha samvær med en uforutsigbar far som ofte ruset seg, og virket skremmende. For dette hadde hun måttet betale med følelser av utrygghet og redsel. Mannen reagerte både på bruddet – og ikke minst på hennes forsøk på å stanse samvær – med det hun kalte terror. Dette hindret henne likevel ikke i å forsøke å endre den vanskelige livssituasjonen. Hun stevnet ikke eksmannen i noen tvistesak om barnets bosted og samvær, men tok gjentatte ganger kontakt med advokat for å få assistanse til å redusere hans samvær med barnet. Hver eneste gang ble spørsmålet om anmeldelse brakt på bane, men hun nektet å gå til politiet. Hennes erfaringer med mannen tilsa at det ville være for farlig – først og fremst for barnet. Skulle hun ønske seg noe, var det beskyttelse som ikke forutsatte anmeldelse, men besøksforbudet hun fikk var altså ikke til mye hjelp.

Frøydis og Bente forsøkte å anmelde, men endte med å måtte ordne opp selv. Bente syntes livet med volden og dens konsekvenser hadde vært et nokså ensomt

løp. Utover å forsøke å engasjere politiet for å beskytte barna hadde hun ikke bedt om assistanse fra andre. Frøydis så seg imidlertid nødt til å involvere skole og barnehage i problemene. Skammen som ofte kan føre til at man tier om voldserfaringer i parforhold, ble underordnet hennes ønske om at barnet skulle ha det bra. At hun hadde brutt ut av forholdet, gjorde det nok også lettere å fortelle om at barnet hennes hadde levd i et hjem der det ble utøvd vold. Hun og flere med henne – både kvinner og menn – fortalte imidlertid at det kunne være vanskelig å få gjennomslag for ønsket om at barnet skulle få god behandling og bli vist respekt. Det var ikke bare Ellen som opplevde at barnet ble sett på som et «problembarn». Mange savnet at ansatte i skole, barnehage, sosialetat eller helsevesen stilte spørsmål om hva barna hadde opplevd, om hvordan de hadde det, og om hva de trengte for å få det bedre. Da Ellens sønn ble sendt til rektor etter en episode med utagering i klasserommet – og åpent fortalte om hvor redd han var for å være sammen med faren – var det hun som brakte bekymringsmelding til barnevernet på bane, og nærmest forlangte at rektor skulle melde fra. Mens mange sies å frykte barnevernet fortalte hun at hun ikke ville la seg stoppe av noe for å kunne beskytte barnet sitt. Hun hadde flere ganger kontaktet barnevernet selv, men fikk høre at hun var «inhabil», og at barnevernet måtte «ha noe» på eksmannen som var guttens far. Mors ord var ikke godt nok. På denne bakgrunn hadde hun flere ganger meldt fra om ting sønnen fortalte om faren, til en politimann som var en perifer bekjent. Betingelsen for å dele informasjonen om det hun betraktet som lyssky og straffbar virksomhet, var at eksmannen aldri måtte få vite at opplysningene kom fra henne. Samarbeidet med politiet hadde imidlertid ikke gitt resultater, og hun håpet at skolen kunne fungere som en pådriver for å få barnevernet til å handle, slik at gutten kunne føle seg trygg.

Ellen var heller ikke alene blant kvinnene om å forsøke å engasjere barnevernet, og to av mennene hadde prøvd det samme. Noen hadde som Ellen erfart at det også i barnevernet trengtes en form for bevis på det som foregikk, og at man som mor eller far ble regnet som part i saken, og dermed ikke var uhildet.

Både menn og kvinner ga uttrykk for hvor slitne de ble av ansvaret de følte. Bente sa det slik:

... ikke det at jeg ... jeg har ikke noe lyst til å ta livet av meg selv, men det hender at jeg liksom blir så livstrett og så ... Jeg føler at jeg har levd nok for to liv, egentlig. Men det er på en måte sånn ... ah, nå skulle jeg ønske at jeg

kunne få lov til å pensjonere meg. Og at noen kom og sa «vet du hva, Bente, *takk* for innsatsen, nå tar vi over herfra».

Det er et åpent spørsmål om det å anmelde – som både Bente og Frøydis hadde forsøkt – ville ha løftet ansvaret fra Bentes skuldre og endret livet til det bedre. Det var for eksempel lite som tydet på at politiet hadde mulighet til å gjøre noe med det som ble opplevd som dysfunksjonelle samværsordninger. For å få til en endring måtte kvinnene kanskje ha tatt spørsmålet om samvær til retten, noe ingen av dem gjorde.

At de var slitne, betydde likevel ikke at kvinnene og mennene som hadde barn, forholdt seg passive til problemene. Den oppofrende moren som ville gi alt for sine barn var svært nærværende i intervjuene. Det var også fedre som hadde strevd for å få være en tilstedeværende og god far for sine barn. Ønsket om å gi egne barn et trygt og godt liv var sterkt. Å finne hjelp, eller å hjelpe seg selv, ble det sentrale. Politiet så i stor grad ut til å havne utenfor synsranden, også i tilfeller der politiet kanskje kunne ha bidratt, om ikke med annet, så i alle fall med bistand i akutte situasjoner.

Anmeldelse og tanker om konsekvenser for familie- og venneforhold

Som vi har sett, gikk volden i svært mange tilfeller utover familieforhold, og forholdet til venner. Så lenge Dag var gift med kvinnen som begikk vold mot ham, kunne han ikke være sammen med sine egne barn og barnebarn uten at det fikk negative konsekvenser. Flere av mennene opplevde at volden i forholdet var en sterkt medvirkende årsak til at de hadde lite kontakt med sine barn *etter* bruddet med partneren. Vold i parforhold og følgene av den rammer dessuten flere enn dem som lever – eller har levd – under samme tak som den som utøver handlingene. Christopher beskrev blant annet hvordan hans foreldre og søsken knapt fikk være familie for hans barn etter bruddet. Å involvere politiet kunne kanskje ha vært en mulighet til å få plassert ansvar og tatt opp igjen relasjoner som hadde betydning, men det var tilsynelatende noe de færreste hadde vurdert.

Det som kanskje kunne ha vært en del av redningen, fortonte seg dessuten for enkelte som mer av en risiko enn de var villige til å ta. Fridthjof pekte blant annet på at en anmeldelse kunne ha satt hans ekskones plass i yrkeslivet i fare. For en person i hennes bransje ville det å ha blitt anmeldt vært uakseptabelt, og han ville ikke være ansvarlig for at hun mistet jobben. Dessuten følte han seg

avhengig av henne, både hva angikk det å ta seg av deres felles barn og når det gjaldt økonomien. En anmeldelse ville følgelig ikke bare gått utover henne, og som vi skal se, syntes han heller ikke at handlingene hennes ga grunn til å anmelde henne til politiet.

Også Johanne ønsket å finne en annen løsning enn anmeldelse, til tross for presset til å kontakte politiet, som hun som hadde kjent fra sin egen familie. Under et kortvarig brudd i samlivet flere år før intervjuet hadde broren hennes, som arbeidet i politiet, hjulpet henne med å få voldsalarm. Med dette var katten ute av sekken – familien hennes hadde fått kjennskap til at hun levde i et forhold som på mange måter var uholdbart. Da hun valgte å gå tilbake til mannen, valgte hun på sett og vis bort familien:

J: Ja, så da går jeg tilbake. Og da har jeg i tillegg brutt slik at jeg ikke kan bruke min familie og relasjonene rundt, fordi de ... Det er så mye skam og så mye vanskelig, sånn at de trekker seg unna. Så jeg mister på en måte støtteapparatet.

Y: Var det de som opplevde skam?

J: Jeg gjorde nok det. Fordi, på grunn av hva som ble sagt, og hvordan det ble, og at jeg da velger å gå tilbake til ham. Det er jo utilgivelig på et eller annet vis, vet du.

En handling som vanskelig kunne tilgis. Slik karakteriserte hun det å gå tilbake til ektefellen, sett med foreldrenes og søsknenes øyne. Når det gjaldt broren kjentes det nesten som om hun sviktet ham personlig. Hun hadde tatt ett skritt, men ville ikke løpe linen ut, verken når det gjaldt å forlate mannen eller å anmelde. Til tross for at det å anmelde kanskje kunne ha reddet forholdet til hennes egen familie, syntes Johanne at omkostningene for familien totalt sett ville bli altfor store. Det ville gå utover barna, mannen og ikke minst forholdet hennes til svigermoren, som hun følte seg ganske sikker på at ikke visste noe om det som foregikk. Hun beskrev det å anmelde som å legge ut miner, som alle måtte manøvrere mellom. Hun orket ikke tanken på all fortvilelsen en slik handling ville føre til. Kort sagt: Å anmelde ville – slik hun så det – bare gjøre vondt verre. Måten hun fortalte om dette på, vitnet om at det var vanskelig for henne å si at hun ikke ville anmelde. Det aktualiserte tankene på fordringen som ligger usagt når spørsmålet om anmeldelse dukker opp, og som flere av de andre kvinnene hadde vært inne på: Å

anmelde blir fremholdt som det moralsk riktige. Lovbrudd skal ikke skjules, men reageres på, det handler om mer enn ens eget liv – det handler om å forebygge lovbrudd i henhold til teorien om allmennprevensjon. Det var trolig også grunnen til at det blant kvinnene var flere som fortalte at de hadde fått kvaler over ikke å ha anmeldt når eksmann eller ekssamboer fant seg en ny kjæreste (se også Brooks-Hay, 2019: 11f.).

Der Johanne følte at hun mistet deler av sin familie fordi hun ikke forlot mannen og gjorde det som ble ansett som riktig, ble Yodit oppfordret av sin familie til *ikke* å anmelde. I telefonsamtaler med moren fikk hun vite at eksmannen hadde tatt kontakt både med sin egen og med Yodits familie i opprinnelseslandet, og bedt om at de forhindret at hun gikk til politiet. Yodit fortalte hvordan moren hennes hadde insistert på at det ville være meningsløst å anmelde når hun hadde funnet tryggheten på et krisesenter. Ifølge Yodit hadde hun da heller ikke vurdert å anmelde, med mindre problemene skulle bli større eller mer alvorlige, men mannen fryktet tydeligvis at hun kunne komme til å gjøre det.

«Det følte ikke støttende å gå til politiet» – synet på den som slår

Sitatet i overskriften var Evens forklaring på at han ikke ønsket å anmelde ekskona, men den er også dekkende for hvordan flere av intervjudeltakerne tenkte. Det var ikke det at Even støttet det ektefellen gjorde, det var snarere at måten hun oppførte seg på, fikk ham til å tenke at hun ikke hadde det bra. Han var ikke vant til at voksne folk skrek, kastet ting og slo dersom det oppsto uenighet om noe. Når venner advarte ham mot å bli i forholdet, slo han det bort og forsøkte å avdramatisere. Han mente det ville ordne seg med tiden. På spørsmål om hvorvidt atferden hennes hadde fått ham til å tenke på å gå til politiet, svarte han benektende: Hun hadde det vanskelig, og det følte ikke støttende å anmelde henne.

Noen av de andre mennene fortalte om følelser som nesten overmannet dem under, eller i etterkant av, voldsomme episoder. For Asbjørn kom følelsene ofte når han tenkte på hvordan han skulle forholde seg til det at ektefellen gikk fysisk løs på ham igjen og igjen. Det var ille i seg selv, og mange ganger tenkte han dessuten at dette var noe hun gjorde for å provosere ham til å ta igjen, slik at hun kunne legge skylden for bråket på ham. Han så det likevel som lite aktuelt å gå til politiet. En kveld ble han imidlertid så sint at han dro til lensmannskontoret. Han hadde fått nok, og nå ville han anmelde henne. Politiet hadde imidlertid ikke

ressurser til å ta imot anmeldelsen, og han ble bedt om å komme tilbake dagen etter:

Men da skjedde det noe som har skjedd meg flere ganger. Plutselig fikk jeg sånn omsorg for det der mennesket! Da så jeg et lite, lite menneske. Ikke fysisk, men hun mangler et eller annet, her er noe som er borte. Som gjør at hun er nødt til å være så ... å agere på den måten og knuse meg, og til dels begynne med ungen også. Da fikk jeg omsorg! Jeg fikk sånn omsorg, og jeg syntes så synd i den der dama, vet du. Og jeg ville bare holde henne og fortelle henne at jeg forstår deg, og at jeg skjønner at det er noe her som ikke, som kanskje ikke burde vært sånn, ikke sant.

Til tross for at Asbjørn var sint, var det medfølelsen som avgjorde hvordan han handlet. Om politiet hadde stilt seg til rådighet den kvelden han ikke ville mer, kan det riktignok tenkes at han ville ha anmeldt. Slik det nå var, fikk andre følelser enn sinnet plass, og tanken på å anmelde ble skrinlagt. Mye tyder for øvrig på at dersom den som vil ha råd eller ønsker å anmelde blir bedt om å komme igjen senere, blir det ofte ikke noe av (jf. Ann Elises beretning i kapitlet *Når møter med politiet gjør vondt*. Se også Aas, 2009: 74).

Fridthjof beskrev noen av de samme følelsesmessige erfaringene: Når hans ektefelle slo løs på brystet hans så han bare et fortvilet og frustrert menneske, ikke en som hadde til hensikt å skade ham. Tvert om så han en kvinne som *ikke* hadde kontroll, og som ble drevet av sine følelser. Dermed tilla han henne egenskaper eller svakhetstrekk som sjelden er en del av det offentlige bildet av den som utøver vold mot sin partner (se også Dobash & Dobash, 2004). På den annen side var ikke det han beskrev som fortvilte slag mot hans brystkasse, det eneste han ble utsatt for. I intervjuet fortalte han at han ble slått med gjenstander, sparket – blant annet i halebeinet – og spyttet på. Likevel fremsto ikke ekskona som en som utøvde «vold» i hans beretning. Både Asbjørns og Fridthjofs beskrivelser gjorde på et vis kvinnene til en form for ofre, som det ikke var berettiget å anmelde til politiet (se også Eriksson, 2003: 246 ff).

Seg selv var Fridthjof derimot langt strengere mot. «Triksene» han fortalte at han benyttet seg av – som blant annet kunne innebære å legge seg ned på gulvet – dreide seg både om at han ville sette seg selv ut av spill for ikke å kunne anklages for å ha utøvd vold, og om å kunne beskytte seg selv. En gang hadde kvinnen fått et blåmerke på håndleddet fordi han holdt henne slik at hun ikke kunne slå ham.

«Så det var jo vold», sa han. Mens ektefellen fra hans perspektiv ikke hadde noen intensjon om å skade ham, hadde han hatt en intensjon om å hindre henne i å gå løs på ham. Intensjon – nesten uansett hva som var formålet – så altså ut til å være en viktig del av hans forståelse av hva som var vold, og hva som ikke var det.

Den kontrollen han ga inntrykk av å ha hatt, syntes imidlertid ikke å være fullstendig. Han fortalte eksempelvis at det i begynnelsen hadde vært nok å gi ektefellen en god klem for at hun skulle roe seg. Etter at hun påførte ham en skade i nakken, som fikk relativt omfattende konsekvenser for ham, ble han mye mer forsiktig. «Så er det litt risikosport å gå inn og gi folk en klem, når du ikke vet hva følgene er. Følgene kan være et kne i lysken, men det er jo greit, det er ikke noe problem, men du vet ikke om det blir noe, altså ...». Han kunne takle utfall mot kjønnsorganene, men nakken var han redd for.

Even, Asbjørn og Fridthjof kan sies å ha gått inn i en form for tradisjonell maskulin rolle, der det regnes som menns oppgave å ivareta den antatt svakere parten og opptre som en form for «riddere». Det handlet blant annet om å forsvare kvinnen overfor andre, om å vise hensyn og om å tåle. Ifølge Fridthjof burde han kanskje ikke en gang ha forsøkt å forsvare seg, verken passivt eller aktivt (se også Fjell, 2013: 137ff.). Dette utelukket imidlertid ikke at handlingene kvinnene utøvde, kunne være smertefulle, plagsomme og provoserende. Samtidig syntes mennene på et vis synd på kvinnene. Selv om handlingene deres ble opplevd som ødeleggende både for mennenes selvfølelse og deres følelse av trygghet – og medførte konsekvenser også for livet etter bruddet – ble kvinnene først og fremst presentert som mennesker man måtte ha medynk med, og ikke som damer som hadde skaffet seg en form for makt.

Enkelte av mennenes beretninger kan sies å ha bidratt til forståelser av at kvinner ikke *egentlig* kan være utøvere av vold. Om kvinnene utøvde vold, skyldtes det i så fall at noe var galt i livet deres. Hvis man i tillegg synes synd på den som utøver volden, blir det forståelig at det ikke ses som relevant å anmelde vedkommende til politiet. Som vi allerede har sett, uttrykte dessuten flere av mennene – enten eksplisitt eller implisitt – bekymring for å bli møtt med stereotype forståelser og vantro fra politiets side. Forskning synliggjør for øvrig at bekymringene ikke er grunnløse: Som jeg allerede har vært inne på, eksisterer det fortsatt fordommer mot menn når det gjelder vold i parforhold, og ifølge Lee FitzRoy også oppfatninger om at kvinner ikke er «voldelige», slik mange mener menn er. Mens det at menn utøver vold, er normen, er kvinners vold et avvik, noe sjeldent – og

kanskje også et resultat av en avvikende personlighet (se for eksempel Allen, 1998: 56ff.; Grady, 2002: 90ff.; FitzRoy, 2005: 12). Kanskje var det derfor politifolkene Grady intervjuet, lo litt seg imellom av menn som kom fordi de hadde vært utsatt for vold fra en kvinne. Kanskje er det også derfor vi – ifølge Fjell – ler av at kvinner står bak døren og slår kjevlet i hodet på menn som kommer fulle hjem fra puben (Fjell, 2014). Paul – en av mennene som Monika Rosten intervjuet – som opplevde at grove trusler og vold tiltok etter bruddet, kom ikke langt i forsøket på å anmelde sin eksamboer. På politistasjonen ble han ifølge ham selv «møtt av to joviale politimenn som sa: 'Ja, du vet – kvinner – sånn er de! Det er et helvete!' Og så lo de litt». Kvinner (generelt) ble altså ikke sett som enkle å forholde seg til, men det syntes også å være noe menn bare må leve med – og i alle fall ikke en sak for politiet. Denne hendelsen lå riktignok en del år tilbake i tid, og holdninger som fantes i politiet, kan ha endret seg siden. Det var likevel så sent som i 2015 at Birger ble møtt med utsagn om at han måtte «manne seg opp» – underforstått at en mann må tåle såpass som at ekspartneren slår løs på ham, uten at han skal gå til politiet med det.

Det var imidlertid heller ikke slik at et motsatt, og mer negativt syn på partneren, førte til anmeldelser, verken blant kvinnene eller mennene. Dag brukte begrepet *psykopat* om sin ekskone. Begrepet er ikke lenger en diagnose, men lever fortsatt i beste velgående. Det anvendes gjerne for å beskrive mennesker som oppfattes som kaldt kalkulerende, kyniske, uten empati – og uhelbredelige – og som først og fremst gjør ting de selv har fordel av. Christopher mente dessuten at samboeren skaffet seg en form for makt ved å slå ham foran øynene på barna. Samtidig var også han inne på at kvinnen hadde noen problemer, og fortalte at hun mente at han ikke var forståelsesfull nok.

Synet på partneren som en person det var synd på, var heller ikke forbeholdt mennene. Flere kvinner tegnet bilder av menn som hadde vokst opp med omsorgssvikt, menn med psykiske problemer og menn med problemer knyttet til en eller annen form for rusbruk. Ann Elise, som endte med å se på samboeren som alvorlig psykisk syk, kom til at det eneste som kunne bidra til en rolig avslutning på forholdet, var at han fikk så mye behandling og hjelp at *han* kunne forlate henne. Erfaringene hennes tilsa nemlig at han var svært lite i stand til å klare seg på egen hånd. Heller ikke hun så det å anmelde som hjelpsomt – hun ville ham ikke noe vondt, som hun sa.

At anmeldelse ikke ble sett som aktuelt kunne imidlertid også ha å gjøre med det motsatte. Det kunne være at den som utøvde volden hadde en vellykket yrkeskarriere som den andre parten ikke ønsket å ødelegge. Til tross for volden og problemene den skapte, fant noen av deltakerne fortsatt den andre parten attraktiv, og hadde et ønske om å ha ham eller henne i livet sitt. Fridthjof fortalte at hans egen mor innstendig hadde bedt ham om å bryte samlivet, men at han ikke hadde vett til å komme seg ut i tide. Kvinnen han hadde vært gift med ble beskrevet som en god mor, og dessuten som genial: «Det var jo en fantastisk dame, da. Jeg tror nesten jeg hadde ... jeg ville gjerne hatt mer av henne, uansett».

For Iris var mannen den hun ville ha som sin livsledsager. Det faktum at han ved fire tilfeller, med omtrent et års mellomrom, hadde utsatt henne for grov vold, endret ikke dette. Hun hadde aldri tenkt på å anmelde ham. Derimot hadde hun – som den eneste av dem jeg intervjuet – opplevd politiets bruk av ubetinget offentlig påtale. En venninne som kjente forhistorien, ble urolig da hun ikke fikk kontakt med Iris på telefonen. Hun lyktes med å overtale det lokale politiet til å dra til en hytte på fjellet der Iris skulle tilbringe en uke med kjæresten. Der fant de henne stygt forslått, og både hun og mannen ble tatt med til politikammeret i nærmeste by. Det ble ingen rettssak, for mannen tilsto umiddelbart. Han fikk sin straff, men Iris fortalte at også hun følte seg straffet. Etterpå ville mannen nemlig ikke ha noe med henne å gjøre. Dette hadde skjedd ikke så mange måneder før jeg intervjuet henne, og hun fortalte at hun var på bristepunktet til tross for at hun oppfattet seg selv som en sterk person. Iris' erfaringer samstemmer for øvrig med resultatene av Elisiv Bakketeigs og Jane Dullums gjennomgang av straffesaksdokumenter i saker om vold i parforhold. Dersom politiet vurderer bevissituasjonen som god nok til å ta ut tiltale, ser det ikke ut til å ha vesentlig betydning hvordan den som har vært utsatt for volden, forholder seg til spørsmålet om strafferettslig behandling og straff (2019: 265ff.).

Enkelte syntes at partnerens handlinger fremsto som uttrykk for regelrett galskap. Johanne mente at om mannen hadde levd for femti år siden, så ville han blitt tvangsinnlagt: «Han gikk helt amok! Og kastet seg over meg. Tenk deg den styrken når du ... det er jo bare et eksempel, altså han sparker hull tvers gjennom en vegg, river i stykker penger foran ungene, og holder på. Virkelig helt sånn ... det er jo galskap». Hun tenkte flere ganger at ektefellen rett og slett ikke var frisk, og hvordan skulle det da hjelpe å anmelde? Parallelt med de vonde følelsene som

atferden hans førte til, følte hun seg også tiltrukket av ham, og ønsket at alt skulle bli bra.

Kristin hadde så vidt vært inne på tanken om å anmelde, men tungen på vektskålen ble at hun følte seg sikker på at det aldri ville ha blitt slutt på konflikten med ektefellen om hun hadde gjort det. Da han skjønnte at hun ville gå fra ham, truet han henne med at han ikke ville gi seg før hun var helt knust. I bruddfasen gikk også hans kontrollerende atferd, sjikaneringen og trakasseringen over til å omfatte fysisk maktbruk. Han ville ikke bidra med noen form for økonomisk støtte til henne og de to barna, og hun måtte ta ekstrajobber for å kunne dekke boutgifter og andre nødvendige utgifter. En advokat hun søkte hjelp hos i sammenheng med delingen av boet, frarådet henne også å anmelde med den begrunnelse at det bare ville øke konflikten. Når hun også møtte kritikk fra hans familie, som mente at problemene ikke minst skyldtes henne, tenkte hun at det å anmelde ville kreve krefter hun ikke hadde:

... om jeg skulle ha anmeldt da, min mann, for det han har gjort – og jeg hadde vært flink til å notere ned situasjoner underveis, så jeg kunne ha gjort det ... Da ville jeg jo hele tiden møtt et forsvar fra andre (*øvrig familie som mente at hun tok feil, min kommentar*) som jeg måtte ... som jeg måtte ha forsvart meg selv mot. Altså, jeg måtte ha vært ganske overbevist da, og når du er manipulert i så sterk grad av andre mennesker, så tar det ganske lang tid å bli overb ... ja selv i dag sliter jeg med å overbevise meg selv om hva jeg er blitt utsatt for.

Kristin var praktisk talt alene blant kvinnene om å snakke om at hun hadde problemer med å overbevise seg selv om hva hun hadde vært utsatt for, og ta inn over seg at hun ikke var skyld i mannens atferd. Det hørtes imidlertid ut til at hun ikke lenger bare møtte motstand fra mannen, men også fra hans familie. Hun var derimot ikke alene om å tenke at en anmeldelse ikke ville få mannen til å gi seg, og at det ville være bedre «å ligge lavt» for å unngå mer bråk.

Ta vare på eget selvbilde ved ikke å involvere politiet

Som jeg har vært inne på flere ganger, kan skam over å leve i et forhold der det utøves vold, være en motivasjon for å holde volden skjult. I denne undersøkelsen ga både kvinner og menn uttrykk for slike følelser, selv om de ikke alltid benyttet ordet skam. Guro sa imidlertid rett ut at hun skammet seg over å leve med en mann som utøvde vold mot henne, og kanskje enda mer over at hun ikke forlot

ham. Det føltes imidlertid umulig på grunn av de grove truslene han kom med. Hun ble dermed henvist til å gjøre det beste ut av situasjonen, selv om det var vanskelig å holde ting skjult, og ikke minst tungt å bære problemene alene.

Som jeg gjorde rede for i metodekapitlet, ville Yodit for enhver pris unngå at tolken som var med i intervjuet kom fra hennes eget miljø, forstått som fra samme land. Hun var åpenbart bekymret for at historien om ekteskapet hennes, skulle bli kjent blant folk fra hennes tidligere hjemland. Under intervjuet var hun også svært opptatt av om det var sikkert at hun ville forbli anonym. I så fall ville hun gi meg innsyn i enkelte ting som hun ikke hadde fortalt til andre, sa hun. Anmeldelse var uaktuelt for henne av flere grunner, men først og fremst fordi hun ikke ville «være åpenbar». Å anmelde ville være å offentliggjøre det som hadde skjedd, og hun ønsket ikke at andre skulle vite om hva mannen hadde gjort. Hun sa ikke mer om hva som gjorde det viktig for henne at de negative sidene av forholdet til mannen ikke kom ut. Det er likevel nærliggende å tro at hun ikke skilte seg vesentlig fra de andre deltakerne som opplevde at det knyttet seg et visst stigma til å bli dårlig behandlet av en person som de hadde vært glad i.

Et tema som spesielt dukket opp i intervjuene med kvinnene, var det ukomfortable i tanken på at naboer og andre eventuelt skulle se at politiet dukket opp på deres adresse. Selv Bente, som skilte seg ut ved at hun hadde tenkt mye på å anmelde – også før ekteskapet gikk i oppløsning – følte ubehag ved tanken på at naboene kunne ha observert at uniformerte betjenter ringte på hos henne en gang hun tilkalte politiet i en krisesituasjon. Det så i det hele tatt ut til at det var få deltakere i prosjektet som hadde betrodd seg til andre så lenge forholdene varte. Carolina hadde riktignok et tilfluktssted hos noen venner, som hun benyttet når det ble for ille hjemme, men hun var like fullt opptatt av hva naboene ville ha sagt om «politiet hadde kommet på døra».

I noen tilfeller hadde imidlertid venner og andre observert partnerens atferd. Dette førte blant annet til kommentarer om at det vel ikke kunne være liv laga å leve med dette mennesket. Kommentarene var kanskje ment som støtte, men kunne oppleves som det motsatte. Even var fullt klar over at hans ekteskap ikke var bra, men så lenge han ikke brøt med henne, endte han med å forsvare ektefellen.

Som allerede påpekt i kapittel 2.2 er det svært vanlig at mennesker som utsettes for vold fra partneren velger å holde volden for seg selv. Skammen som det ofte

snakkes om er sterkt knyttet til hvordan den som utsettes for vold forstår seg selv og ønsker å bli sett av andre. At man lever i et forhold der man blir slått og/eller sjikanert og kontrollert, blir en trussel mot selvbildet. I et prosjekt som omhandler hvordan kvinner som hadde vært utsatt for alvorlig vold fra partneren forholdt seg til det å søke hjelp, ser vi en rekke eksempler på hvordan kvinnes ønske om beskytte egne selvbilder og verdighet bidrar til at volden holdes hemmelig (Saur & Grøvdal, 2019). Flere av de intervjuede kvinnene fortalte at de nektet å se på seg selv – og å bli oppfattet som – «mishandlete» kvinner. Dette ga seg blant annet utslag i at de ikke søkte hjelp verken på krisesentre eller i andre hjelpetiltak, selv om, som en uttrykte det, «kvinner som jeg kunne jo nettopp ha trengt den hjelpen» (ibid.).

Gjennom å anmelde, søke hjelp, eller gjøre volden kjent på andre måter, risikerer man nemlig at ens eget selvbilde kan bli kraftig utfordret. Å være en «mishandlet kvinne» assosieres ofte med eksempelvis å være svak, stakkarlig og med ikke helt å ha skjønt sitt eget beste (se for eksempel Agevall, 2012: 279; Andersson & Lundberg, 2001: 87; Ericsson, 1993: 76ff.; Grøvdal, 2014: 345f.; Lamb, 1999: 111). At man ikke har forlatt den som utøver volden når man forteller om den til noen, gjør ikke saken bedre. Johanne sa det slik:

En kvinne som blir i en voldelig relasjon, er ... men jeg har opplevd at da ble jeg stemplet som *svak*, som irrasjonell ... som styrt av emosjonene, og som ikke i stand til å forsvare barn i det hele tatt. Altså, jeg får et stempel på meg, men jeg tenker: *Dette* er for enkelt. For barna mine, så er det i alle fall ikke sånn. Jeg tror ikke, faktisk, at de har det bedre om jeg ikke er i familien og prøver å få den til å fungere. Jeg er *ikke svak* ved at jeg prøver å få det til! Skjønner du? (...) Men det har jeg følt *veldig* sterkt da. *Særlig* i forhold til barnevernet, men også i politiet, i den samtalen med politiet (*i forbindelse med at hun fikk voldsalarm, min kommentar*).

Johanne kjente seg ikke igjen i slike beskrivelser av seg selv, og hun ønsket heller ikke å bli identifisert og beskrevet på den måten. Hun mente tvert om at hun var sterk som alene påtok seg det ansvaret som hennes ektefelle burde ha delt med henne når det gjaldt å sørge for at barnas – og øvrig families – liv var så forutsigbart og godt som mulig. Det kjentes nedverdiggende å skulle se seg selv som det Ericsson har kalt «et passivt objekt for andres handlinger» (Ericsson, 1993: 77). Johanne hadde tatt et valg og forsøkte å skape et liv for seg og sine. Ved å gi henne inntrykk av at hun var svak og styrt av følelser, kan vi på mange

måter si at ansatte i hjelpeapparatet og i politiet sendte henne det samme budskapet som hun til stadighet mottok fra ektefellen, nemlig at verken hun eller hennes innsats var mye verdt (se også *ibid.*: 82). I tillegg kan vi si at hun ble tildelt en institusjonell identitet, som passet kontroll- og hjelpeinstansene hun hadde kontakt med (Agevall, 2012: 135ff.). Dette synliggjør en forskjell i makt mellom kvinnen og instansen, men er også en reduksjonistisk kategorisering som stenger for andre, viktige måter å forstå kvinnen på. Hvis vi går til forskningen ser vi dessuten at hun slett ikke er alene om å føle motstand mot å bli betraktet som svak, styrt av følelser og dermed (egentlig) ikke i stand til å ivareta seg selv og/eller andre (se for eksempel Engnes, 2008: 74ff.; Ericsson, 1993: 82; Grøvdal, 2012: 386; Saur & Grøvdal, 2019).

Selvforståelser bidro i flere tilfeller også til å utelukke anmeldelse blant kvinnene som deltok i mitt prosjekt. Det var eksempelvis tilfellet for Guro, som ønsket å fremstå som en skikkelig dame med en familie der alt var bra. Det er for øvrig ikke uvanlig å ønske å ha styring med hva mennesker utenfor nærmeste familie, det være seg venner, naboer, kolleger osv., vet – og tenker – om oss. Erving Goffman har blant annet illustrert forsøk på å beskytte selvbilder ved å benytte begrepene *backstage* og *frontstage* og ord som inntryksstyring (1959, 2008). På «samfunnsscenen» vil de fleste av oss være mer forsiktige med hva vi sier og gjør, enn vi er innenfor husets fire vegger. Det er trolig nokså uvanlig å dele noe virkelig vanskelig eller sågar tabubelagt med noen vi ikke har gode relasjoner – og ikke minst tillit – til. Hilde var en av dem som opplevde hvordan selvbildet kan bli utsatt for angrep dersom man involverer andre. Da hun fortalte om volden til noen venninner – i håp om å få støtte – opplevde hun både at situasjonen ble bagatellisert, og at hun ble ansvarliggjort. Samboeren ble ikke betraktet som noe «godt papir», men likevel hadde hun jo valgt å leve sammen med ham. Følgelig hadde hun vel egentlig seg selv å takke. I en samtale vi hadde etter intervjuet fortalte Hilde at hun på sett og vis forsto venninnene, men der og da ønsket hun mest av alt at hun ikke hadde sagt noe.

En ting er at man på sett og vis har valgt feil partner. Det kan sikkert både føles som en sorg og et nederlag. At man ikke umiddelbart gjør noe med det gjennom å bryte relasjonen, er derimot noe annet. Hvordan dette føles i et moderne samfunn med relativt høy grad av likestilling, der kvinner stort sett har utdanning og jobb på linje med sine partnere eller bedre, er vanskelig å si. Mye tyder likevel på at skam stadig er en faktor som kan gjøre det vanskelig å dele sorgen og problemene med noen. På denne bakgrunn er det også mulig å forstå hvordan

anmeldelse kan oppleves som utelukket. I et nærmiljø eller en sosial verden der det man foretar seg ofte ryktes fort, vil bildet som en ønsker å formidle av seg selv, lett kunne rives i stykker dersom man offentliggjør volden på denne måten.

Hvordan forholder så beskyttelsen av selvbildet seg for menn? Ved å insistere på at ektefellen ikke hadde det bra, når han fikk kommentarer fra venner, hadde Even kanskje mulighet til å bli sett på som en ridderlig mann som viste omsorg, i stedet for som en som ikke skjønnte sitt eget beste. Kvinner løper i det hele tatt kanskje en større risiko for å bli sett som svake og hjelpeløse enn menn dersom det utøves vold i parforholdet. På den annen side kunne måten som politifolkene Grady intervjuet snakket om menn som ble utsatt for vold på, også tolkes som at mennene ble oppfattet som svake, på mer enn én måte.

Skamfølelse var imidlertid ikke noe som var forbeholdt kvinnene i denne undersøkelsen, og tidligere forskning viser at menn også føler skam over å leve med vold i parforholdet (se for eksempel Bjerkeseth, 2010; Danielsen, 2013; Fjell, 2013; Grøvdal & Jonassen, 2015: 43, 67; Lien & Lorentzen, 2019: 63, 72). Fridthjof la heller ikke skjul på at han skammet seg, og at han ville opplevd det som særdeles skamfullt om han skulle ha anmeldt ektefellen til politiet. I intervjuet tegnet han dessuten et bilde av seg selv som en mann som lett kunne kontrollere ektefellens maktbruk: «Jeg har en mesterskapstittel i kampsport, så ... Så poenget med det er bare at jeg har kontroll». Han valgte tilsynelatende å overhøre min kommentar til hans utsagn, om at det å være en sterk mann med spesielle ferdigheter ikke nødvendigvis beskytter mot å bli utsatt for fysisk maktbruk av en kvinne. Han ville riktignok ikke være den som tok igjen med kvinnen, så skammen skyldtes ikke at han ikke gjorde gjengjeld – og jeg tror neppe han følte seg som «en liten mann med briller» (jf. Grady, 2002). Tvert om holdt han på de samme (maskuline) idealene som de fleste mennene som Lien og hennes kollegaer intervjuet, bekjente seg til (Lien et al., 2017: 52f. Se også Fjell, 2013: 63ff): En skikkelig mann slår ikke en kvinne, og han tar ikke igjen, i alle fall ikke ved bruk av fysisk makt. Dette synet fant gjenklang også hos de andre mennene jeg intervjuet, selv om noen fortalte at de hadde tatt igjen verbalt. Fridthjof var derfor ikke enestående. Men bak talen om ikke å ta igjen, om å bruke «snille triks» for å hindre eller dempe ektefellens vold, lurte – slik jeg tolker ham – det samme synspunktet som ble Birger til del da han oppsøkte politiet: En mann må kunne ordne opp selv. Han skal ikke trenge å søke bistand, verken i barnevernet eller hos politiet.

Dag kan imidlertid sies å skille seg ut hva angikk følelser av skam. Han fortalte at han levde i internt eksil i sin egen kjeller for å unngå mest mulig av den fysiske og verbale maktbruken. Han snakket svært mye om hva ekskonas handlinger hadde gjort med hans psykiske helsetilstand. Han syntes heller ikke å være brydd over at han hadde tilbragt mange måneder på et krisesenter. Rent bortsett fra det han sa om at han ikke trodde politiet ville sett hans historie som vold, var det lite eller ingenting i hans beretning som bygget opp under stereotype mannsforestillinger som skulle tilsi at han burde skamme seg over å være en mann utsatt for vold. Dette var overraskende, ikke minst fordi han var den eldste mannlige deltakeren i prosjektet. Også i tidligere prosjekter finnes eksempler på at menn sier de ikke skammer seg, men da har det gjerne dreid seg om yngre menn, som blant annet har vært utsatt for vold i homofile forhold (se for eksempel Grøvdal & Jonassen, 2015: 56). Muligens kunne Dags – i alle fall tilsynelatende – «skamløse» holdning ha å gjøre med at ektefellen ikke hadde sett seg for god til å gå løs på ham i andres nærvær etter bruddet. Eller kanskje syntes han bare ikke at han hadde noen grunn til å skamme seg. Vi kan heller ikke se bort fra at månedene på krisesenteret og samtaler med de ansatte der, hadde hatt innflytelse på hans måte å tenke på.

Når skammen eller stillheten rammer den som utøver vold – et alternativ til anmeldelse

For Yodit var anmeldelse tydelig forbundet med straff, selv om det slett ikke er sikkert at mannen hennes ville ha blitt straffet om hun hadde anmeldt ham. Han hadde ikke slått henne, men kontrollert hva hun fikk lov til å gjøre, mistrodd henne og utsatt henne for grov sjikane. Alt dette kan i dag regnes som vold, men som vi har sett, er det vanskelig å straffe det som mange kaller psykisk vold og kontroll alene, uten at det forekommer fysisk maktbruk (Aas & Andersen, 2017). Hun var imidlertid ikke interessert i at han skulle straffes. Dette hadde svært mye å gjøre med deres felles barn: Hun syntes ikke mannen hadde gjort noe som forspilte hans rett til å være far til et barn som hun mente at han var svært glad i. Slik hun så det, ville dessuten det å anmelde være «å gjøre feil mot feil». Han hadde gjort noe feil mot henne, men hun ville ikke gjøre det samme mot ham. «Stillhet var straff nok», sa hun. Dette kunne oppfattes som at hun ønsket å gi livet hans en form for uforutsigbarhet – å la det føles utrygt å være ham. Hun visste at han hadde kontaktet hennes mor og bedt om hjelp. Han ville forhindre at hun anmeldte, og ville ha svigermorens hjelp til det. Sett fra Yodits ståsted hadde det derfor skjedd en maktforskyvning mellom dem. Nå var det han som var redd, og i en defensiv posisjon. Han hadde sett at hun greide å skaffe seg hjelp, på

tross av sine dårlige språkkunnskaper og begrensede erfaring med det norske samfunnet. Ettersom han ikke visste hva hun ville foreta seg videre, kunne hun på et vis holde ham på pinebenken. Hun hadde et slags ris bak speilet (se også Grøvdal, 2012: 127). Det er også mulig at situasjonen føltes mer utrygg for ham som ikke var norsk statsborger, enn tilfellet ville vært for en med statsborgerskap. Yodit hadde ikke tenkt å gå tilbake til ham, og trodde ikke lenger at hun hadde noe å frykte fra ham heller.

Noen oppsummerende betraktninger

Som jeg skrev om i kapitlet om anmeldelse i den kvantitative forskningen, er en svarkategori som går igjen i spørreskjemaer om anmeldelse «det var en familiesak, ikke en sak for politiet». Dette utsagnet benyttet jeg også – i noe modifisert versjon – som overskrift på dette hovedkapitlet (4.3). Som leserne vil ha sett, er det imidlertid ikke alt i kapitlet som dreier seg spesifikt om familien. Jeg har likevel valgt denne overskriften utfra en antakelse om at den kan skjule mer enn det som kanskje var opprinnelsen til den, nemlig at vold og trakassering lenge ble sett som noe privat, som man dermed ikke ville eller skulle bry politiet med.

Og selv om det i dag verken offisielt eller formelt er slik at vold i parforhold og andre nære relasjoner betraktes som et privat anliggende, holdes likevel volden – som vi har sett – ofte godt skjult i det private rom. I dette kapitlet (4.3) har jeg beskrevet ulike forhold som medvirker til at det blir slik. Et sentralt tema her, som i kapittel 4.1 og 4.2, har vært det å ha barn med den som utøver volden. Enten kvinnene og mennene valgte å bli i forholdet lenger enn de egentlig ønsket – eller de brøt forholdet relativt tidlig i barnets liv for å unngå en oppvekst i et hjem med vold – var barna levende bånd mellom dem og partneren, bånd som praktisk talt i alle tilfeller gjorde livet vanskelig (se også Eriksson, 2003: 121ff.; Green, 2001: 22). Det var vondt å leve med visshet om at barna kjente til, eller sågar hadde sett, det som foregikk. Det var vondt – både for den som var blitt utsatt for volden, og for barnet – ikke å kjenne seg sikker på at det var trygt og bra for barnet å være sammen med den andre forelderen. I enkelte tilfeller var det også lett å se at barna ikke følte seg trygge.

Volden gikk også utover øvrige familieforhold og relasjoner til venner, men for mange ble det å anmelde ansett som noe som kunne gjøre en vanskelig situasjonen verre. Verre kunne det også bli for en partner som allerede slet, som kanskje ikke var frisk, og/eller som hadde negative erfaringer i bagasjen.

Betydningen av synet på partneren som utøvde handlingene, kom tydelig frem i mange av intervjuene. Noe som gikk igjen, var tanken om at en anmeldelse ville skape flere problemer enn den kunne løse. En slik tankegang fant jeg også da jeg gikk gjennom noe av grunnlagsmaterialet til krisesenterstatistikken (se kapittel 2).

For mange var det også viktig å ivareta identitet og selvbylde. Risikoen for – og erfaringer med – å bli definert på måter deltakerne ikke kjente seg igjen i var et tema som flere, ikke minst blant kvinnene, tok opp. «Hvordan ville jeg foretrekke at beskrivelsene av folk så ut»? spør Nils Christie et sted i en kritikk av hvordan vi gjerne bruker endimensjonale – og ofte ureflekterte – ord og begreper for å karakterisere mennesker. En negativ side ved dette fenomenet er at ordene ofte fremstår som destruktive (2014: 66).⁷⁶ Svaret hans var at han ville ha dem beskrevet som hele mennesker – og så grundig at de ville unndra seg muligheten for å bli kategorisert (ibid.). Det er nærliggende å tenke at et slikt syn ville bli omfavnet av svært mange – om ikke de fleste – av dem jeg intervjuet.

4.4 Forholdet mellom politianmeldelse og erfaringer med hjelpeapparatet og sivilretten

Vi har allerede sett at svært mange av dem som utsettes for vold i parforhold, ikke anmelder. De fleste søker heller ikke hjelp, i alle fall ikke så lenge de er i parforholdet (se for eksempel Haaland, Clausen & Schei, 2005: 147; Thoresen, Hjemdal & Myhre, 2014: 122ff.).⁷⁷ I den grad kvinnene og mennene i denne undersøkelsen hadde søkt hjelp, dreide det seg hovedsakelig om å få støtte til å ivareta barn. Ulike hjelpetjenester får imidlertid ikke spesielt gode skussmål, og negative erfaringer med hjelpeapparatet hadde dessuten bidratt til at det for enkelte ble helt uaktuelt å gå til politiet. Noen av kvinnene fortalte dessuten om kontakt med barnevernet som minnet om hvordan de så for seg at det ville ha vært å gå til politiet. Som mor var det ikke bare å be om hjelp til å beskytte et barn mot en far som ruset seg og virket uforutsigbar og skremmende. Kvinnene fikk høre at det måtte bevis til – barnevernet regnet dem som inhabile eller partiske, og deres ord alene var ikke nok.

---

76 Min oversettelse

77 Sidetallene refererer til nettversjonen av rapporten.

Fridthjof hadde opplevd at han og familien ble rapportert til barnevernet. Dette hadde han imidlertid selv bidratt til ved å involvere skolen der datteren gikk, i det som skjedde hjemme. Nakkeskaden han fikk som en følge av ektefellens handling ble et stort handicap for ham, og han mente at datteren trengte en god voksenperson som støtte. Håpet var at skolen kunne finne en såkalt støttekontakt til henne. Fridthjof erfarte altså det Ellen hadde kjempet for, nemlig at skolen engasjerte seg. Innsatsen til barnevernet syntes han derimot ikke så mye om. Den daværende ektefellen ble anbefalt å gå på et sinnemestringskurs, og deretter henla barnevernet saken, som han uttrykte det. Han mente riktignok at forholdet mellom ham og ektefellen ble bedre i en periode, men han fikk ikke mer støtte til datteren.

Noen år senere, da barnet fikk en diagnose – en tilstand han kalte en sunn reaksjon på vanskelighetene hjemme – meldte han selv saken til barnevernet. Det som skjedde etterpå gjorde Fridthjof sint og ulykkelig. Situasjonen i familien hans gikk fra vondt til verre, og han syntes behandlingen av barnet var uverdig. Konflikten mellom ham og ektefellen økte – det var jo han som i utgangspunktet hadde satt familien på barnevernets agenda. Han forsøkte – uten hell – å få overført saken til et annet barnevernskontor, som han hadde hørt mye bra om. I ettertid hadde han mange ganger tenkt at det ville vært bedre om han hadde latt være å si fra: «Så mitt traume er jo primært egentlig håndteringen fra helse-Norge», sa han.

Erfaringene hadde også ført til selvrefleksjon: I kapasitet av selv å være behandler bekymret han seg for at han kunne ha gitt sine pasienter den samme følelsen av mindreverdighet og hjelpeløshet som han selv hadde kjent i møtet med hjelpeapparatet. Å befinne seg i en sårbar situasjon er ofte ensbetydende med å føle seg som en som ser verden nedenfra, mente han: «... og så kommer man til en som har litt kunnskap, og hvis de da ikke greier å ... ordentlig å møte ...». Slik han så det, var møter mellom en som trenger noe, og en som skal yte bistand, en arena der faren for å begå overtramp og til dels overgrep, er stor. Om det hadde vært uaktuelt å blande inn politiet før, ble det nå utelukket, selv om han i etterpåklokskapens lys mente at det var en liten mulighet for at politianmeldelse kunne ha bidratt til at han hadde fått voldsoffererstatning. Skaden han ble påført, hadde tross alt hatt stor innvirkning på livet hans både i yrkessammenheng og privat.

Hilde beskrev volden hun ble utsatt for, som sporadisk, noe som tydet på at hun ikke hadde levd under et kontrollregime: «Det skjedde vel når han ble lei, og ville ha meg vekk, antar jeg. Eller når jeg var på vei ut av forholdet og han kanskje ikke taklet de der følelsene sine». Krangler og uenighet kunne være en utløsende faktor, men det var ikke alltid hun greide å relatere reaksjonene hans til noe bestemt. I barndommen hadde hun levd med en far som utøvde ganske grov vold mot moren – langt mer ekstreme handlinger enn det hun selv opplevde med kjæresten – og det ble også en del av referanserammen. En stund lurte hun alvorlig på om det var henne det var noe galt med, og brukte mye tid på å gruble på det. Selvtilliten sank flere hakk. Likevel greide hun å fortsette å studere, og i tillegg å ta et kveldskurs som relaterte seg til en midlertidig jobb hun hadde for å forsørge seg selv som student. Rett før en alvorlig voldsepisode som førte til lesjoner i hodet, hjernerystelse og langvarig hodepine i etterkant, hadde hun imidlertid følt seg svært deprimert. Hun kjente igjen følelsene fra tidligere i livet, og på grunn av volden tenkte hun på krisesenteret som et sted å starte for å få nøstet i problemene. Reaksjonene fra venninne – som liknet bagatellisering – hadde imidlertid ført til at hun ble usikker på om det hun hadde opplevd, var noe å bry krisesenteret med. Derfor hadde hun mange telefonsamtaler med et senter før hun endelig tok mot til seg og ba om å få en samtale ansikt til ansikt. Her fikk hun klar beskjed: Dette må du anmelde!

Det Hilde forestilte seg som en vanskelig og lang prosess i straffesakskjeden fristet henne imidlertid ikke. Derimot tok hun kontakt med fastlegen for å fortelle om hvordan hun hadde det. Dette ble begynnelsen på en historie som for henne handlet om ikke å bli sett som den hun var. I ettertid angret hun bittært på at hun hadde vært så åpen om alt som hadde vært vanskelig for henne, om volden, om ekskjærestens rusbruk, om sin egen elendige økonomiske situasjon som gjorde at hun ikke hadde råd til å leie seg et sted å bo etter bruddet, osv. Måten fastlegen sammenfattet det hele på resulterte i et bilde av henne selv og situasjonen, som hun overhodet ikke kjente seg igjen i. Hun gikk imidlertid til et møte med et oppsøkende psykisk behandlingsteam som hun ble henvist til. Teamet skulle ifølge Hilde kartlegge situasjonen nærmere.

Slik hun så det, var imidlertid de psykiatriske sykepleiernes forforståelser viktigere for dem enn å høre på henne, og finne ut av hva hun hadde behov for: «Å, ja, du er bostedsløs? Er det første gangen du er bostedsløs? Å, ja, du har aldri bodd for deg sjøl, altså du har bodd mye i kollektiv». Slik beskrev hun spørsmålene de kom med. Hun forsøkte å spille inn at det vel var ganske naturlig

at hun hadde bodd mye i kollektiv, ettersom hun hadde vært student store deler av sitt unge, voksne liv. Det hjalp imidlertid ikke mye. Hun opplevde seg satt i bås og fremstilt som en person med langt flere problemer enn hun hadde. Dette minner om erfaringene til kvinner med minoritetsbakgrunn som Parvin Kiamanesh og Mona Hauge intervjuet. Mange av dem fortalte at de opplevde seg gjort til gjenstand for stereotype oppfatninger som ikke var forenlige med deres egne selvbilder. For disse kvinnene førte dette dessuten til at det heller ikke ble gitt rom for å formidle de behovene de hadde utover det som gjaldt det rent praktiske, som bosted og økonomisk bistand (Kiamanesh & Hauge, 2019: 306ff).

I likhet med Fridthjof opplevde Hilde at det vi kan kalle systembehovene fikk forrang fremfor det som var av betydning for henne. Den støtten hun ønsket seg i en vanskelig livssituasjon ble til noe helt annet. Hun følte mer eller mindre at hun mistet seg selv og ikke minst synet på seg selv som en jente som stort sett klarte seg, mot alle odds. Det som skulle være hjelp, føltas mer som en slags straff. Hva førte så disse erfaringene til sett i lys av at eksamboeren ikke fikk noen form for reaksjon?

H: Men jeg *vil* ikke gjennom noen sak, altså! (...) Så det går mer på sånn sosial rettferdighet. Jeg har egentlig forsonet meg med ... jeg er litt sånn *amor fati* (*elsk din skjebne, min kommentar*) for tiden (latter). Selv om jeg også kan være bitter og sint og det som er verre enn sint innimellom.

Y: Hvem er du sint på?

H: Hvem som helst! I regjeringen også! Det var en periode jeg var sint på regjeringen, og det var godt. Men altså, ikke sant, det er jo alle fra legen min til broren hans (*som var hennes beste venn, min kommentar*), til venninnene mine. Men jeg er sjelden sint på ham, merker jeg. Det jeg merker, er at han er egentlig ikke her. (...) Han finnes ikke lenger. Eller jo, det gjør han jo, men jeg forholder meg ikke til ham.

Den sosiale rettferdigheten tilsa at hun burde anmelde, ettersom eksamboeren hadde fått en ny kjæreste som attpåtil hadde barn, men ellers var det ikke noe annet som talte for å anmelde. Situasjonen hun befant seg i, trumfet imidlertid slike forsetter. Hun syntes livet hennes var gått fra «vondt til verre, til ille og enda verre enn det», og det skyldtes først og fremst måten hun ble møtt på av legen og det øvrige helsevesenet. Det gikk nesten ikke an å komme lenger ned enn hun

følte seg på intervjutidspunktet, mente hun. Og samtidig fryktet hun at det å gå til politiet ville gjøre alt enda noen hakk verre, og det kunne hun uansett ikke makte.

Flere av de andre deltakerne i studien hadde liknende historier om hvordan det å be om støtte hadde fungert som det motsatte. I likhet med Fridthjof hadde både Asbjørn og Johanne hatt kontakt med barnevernet. Asbjørn hadde henvendt seg for å få råd om hvordan han best kunne støtte datteren i den vanskelige situasjonen hjemme. Telefonsamtalen hans med barnevernet resulterte i at det ble laget en sak. Da han fikk vite det, ble han helt ute av seg, og ba om at de måtte la det ligge. Det hjalp ikke. Han tryglet da om at de måtte gå forsiktig frem, først og fremst for barnets skyld: «Men da kjørte de traktor, vet du. Det nyttet ingen ting. De kom hjem til oss! Barnevernet kom hjem til oss». Besøket var uanmeldt, og følgelig var alle, også barnet, totalt uforberedt. Asbjørn opplevde hendelsen som et overgrep. I tillegg ble det «full krig» mellom ham og ektefellen – det endte med samlivsbrudd. Barnet ble boende fast hos moren, som hadde utsatt faren for vold med både fysiske konsekvenser og psykiske ettervirkninger, og det ble ingen videre oppfølging.

Johanne fikk barnevernet på døra etter at hun hadde fortalt om situasjonen hjemme, til en psykolog hun gikk hos i forbindelse med en lengre sykmelding. Hun var glad for at han meldte fra, særlig med tanke på det eldste barnet, som hun mente var sterkt påvirket av farens atferd. Møtet med barnevernet ble imidlertid langt fra det hun hadde håpet på. Hun opplevde at barnevernsarbeiderne ble sjarmert av mannen hennes, men ikke at de ga henne støtte for jobben hun gjorde for å roe ned og stabilisere forholdene hjemme. På den annen side skjedde ikke det hun fryktet, nemlig at barna skulle bli tatt fra henne. Hun så det også som positivt at mannen som en følge av besøket begynte i behandling for aggresjonsproblemene sine. På intervjutidspunktet hadde han imidlertid gått i terapi i lang tid, uten at hun hadde sett merkbare resultater. I stedet opplevde hun at han hadde fått et nytt vokabular å bruke mot henne. Hun ble blant annet kalt «voldelig» og «manipulerende» av ham. Livet var blitt en kamp for egne verdier, for å kunne bevare følelsen av å ha noe viktig å tilføre, og for barnas trygghet og selvtillit. Som flere av de andre kvinnene opplevde hun at hun til syvende og sist ikke kunne stole på andre enn seg selv. Likevel hadde hun latt seg overtale til å oppsøke barnevernet på nytt, og selv melde bekymring. Det var imidlertid svært lite som talte for politiet oppe i det hele. Det virket både nytteløst (mangel på bevis, ikke hjelpsomt jf. kapittel 4.1) og skadelig på en gang.

Disse historiene handlet blant annet om å få anerkjent egen smerte og bekymring, om å skaffe seg allierte i en vanskelig livssituasjon og dessuten om tilgang til ressurser som kunne forbedre denne situasjonen. I stedet formidlet deltakerne at viktig styring med livet ble redusert eller forsvant, ofte i en tid da behovet for å ha en form for kontroll var som sterkest.

Anmeldelse og rettssak om samvær går ikke sammen

Som vi så i kapittel 4.2 fortalte Bente at et av argumentene hun ble møtt med da hun forsøkte å anmelde volden fra eksmannen var at anmeldelse ville være uheldig dersom hun og eksmannen skulle havne i en sivil sak om samvær med barna. For Bente ble dette utsagnet bare en del av det hun oppfattet som politimannens prosjekt, nemlig å snakke henne fra å levere anmeldelsen. Hun hadde lenge hatt mesteparten av omsorgen for barna, og noen rettssak hadde ikke vært på tale, til tross for at hun ofte var bekymret for eksmannens atferd overfor barna. Tre av mennene jeg intervjuet hadde imidlertid erfaringer med rettsbehandling av spørsmålet om bosted og samvær. To av dem tok i intervjuene opp det faktum at advokatene deres i sivilrettssakene hadde advart dem mot å anmelde ekspartneren for vold. Hovedargumentet var at det ikke ville «lønne seg» for dem.⁷⁸ Nå skal det riktignok sies at verken Christopher eller Even i utgangspunktet hadde hatt til hensikt å anmelde kvinnene som hadde utøvd vold mot dem.

For Christopher gikk dessuten livet etter bruddet først mye bedre enn han hadde forestilt seg. I en periode bodde barna mest hos ham, og i en annen mest hos eksamboeren. Da han ble nødt til å fortelle at han ikke lenger greide å gi henne støtten som gjorde det økonomisk mulig for henne å beholde huset som hadde vært deres felles hjem, ble imidlertid alt snudd på hodet. Han fortalte at hun krevde å få ha barna mesteparten av tiden, de fikk ikke være hos ham når det var avtalt, og en dag ble han stevnet for retten.

I Evens tilfelle hadde samlivsbruddet ført til at ekskona tok barna med seg flere titalls mil unna. Avstanden var av betydning fordi barna på dette tidspunktet var under skolealder og ikke kunne reise på besøk til ham alene. Ifølge Even ønsket ekskona heller ikke at han skulle ha samvær med dem. Diskusjoner om samværet

---

78 En tredje var Birger, som forsøkte å anmelde. Om han hadde fått høre at han ikke burde gjøre det, vet jeg ikke. Inntrykket han ga i intervjuet, var at han uansett gikk sine egne veier, og ikke var opptatt av hva han ble, eller ikke ble, rådet til.

utviklet seg etter hvert til en alvorlig konflikt. Ekskona meldte ham til barnevernet på sitt nye hjemsted, som igjen anmeldte ham til politiet – uten noensinne å ha snakket med ham. Etter et avhør hos politiet ble saken henlagt som «intet straffbart forhold». Situasjonen var likevel blitt så fastlåst at spørsmålet om bosted og samvær til slutt endte i retten.

Begge mennene beskrev rettssakene som en stor belastning. I slike saker er det først og fremst barnas beste som skal være førende, og sett fra mennenes ståsted så kvinnene ut til å trekke det lengste strå i den sammenhengen. I Evens tilfelle ble det argumentert med at det ville være til barnas beste å fortsette å bo hos moren, siden det var der de hadde vært siden bruddet. Christopher hadde forstått det slik at dersom begge foreldrene ble ansett å ha tilfredsstillende omsorgsevne, kunne rettsaktørene ta hensyn til hvem av dem som ville oppleve det som tyngst ikke å ha hovedansvaret for barna. Til tross for det gode skussmålet han fikk som far etter de sakkyndiges vurdering av saken, anså dommeren det best at barna fikk fast bopel hos mor. Ifølge Christopher ble det argumentert med at ekssamboerens psykiske problemer ville bli verre om det skulle vært omvendt, mens han ble vurdert til å kunne leve greit med å se barna av og til. En forutsetning var riktignok at hun sluttet å sabotere barnas samvær med ham: «Så de ... de brukte ungene som medisin. Jeg synes det er helt forferdelig.»

I motsetning til det som skjedde i Christophers tilfelle, ble ekskonas atferd mot Even også et tema i retten. Det kom imidlertid ikke noe ut av det, for det ble bare ord mot ord. Noe av det disse mennene stadig kom tilbake til i sine beretninger om sivilrettssakene, var imidlertid hvorvidt vurderingene som ble gjort i retten faktisk var til barnas beste. Even syntes de små virket urolige og utrygge, og lurte på om de ble utsatt for noe som barn burde bli spart for. Et mistankens lys ble kastet på ekskonas nye mann, som Even på et tidspunkt hadde hatt en ubehagelig opplevelse med. Mannen hadde brukt fysisk makt mot ham for å hindre ham i å hente barna i en situasjon der det var Even som hadde samvær. Dette hadde han anmeldt noen måneder før intervjuet, men politiet hadde ennå ikke latt høre fra seg. Han fortalte også at dommeren i en av sakene hadde sendt en bekymringsmelding til barnevernet, og var fortvilet over at den tilsynelatende ikke var blitt fulgt opp. Christopher begynte å lure på om ekssamboeren hadde noe å gjøre med at hans yngste gjentatte ganger havnet på legevakten med skader i fingre og hender. Han hadde tidligere observert at hun opptrådte fysisk hardhendt overfor barnet. Da den eldste datteren valgte å flytte hjem til ham

fortalte hun dessuten om hvor redd hun hadde vært for å si eller gjøre noe som moren ikke likte.

Til tross for at ingen av mennene ønsket å anmelde i utgangspunktet, meldte etter hvert tanken seg hos dem begge. Christophers erfaringer med politiet gjorde at han, som tidligere påpekt, opplevde at volden fortsatt pågikk. Han fikk ikke fred, men det viktigste var likevel hvordan barna hadde det. Even syntes det var dypt urettferdig at hans ekskone, som hadde begått vold mot ham, kunne stikke av med barna, nekte ham å se dem og likevel få ha omsorgen for dem.

Sendrettligheten i rettssystemet ble dessuten etter hans oppfatning til stor fordel for ekskonen:

Så det er litt ironisk, egentlig. For det tar ... altså, det som har gitt henne mest argumenter, det er jo at rettssystemet er treigt. (...) Så på en måte blir det sånn at det som liksom skal beskytte folk (*rettssystemet, min kommentar*), på grunn av at man bruker så lang tid, så er det blitt et våpen for henne.

Even ble frustrert over å bli oppfordret til «å sitte stille i båten», forstått som at han ikke måtte tilspisse konflikten ved å anmelde volden som hans ekskone hadde utsatt ham for. Han syntes også det var fornufsstridig at en sak i sivilretten skulle utelukke strafferettslig involvering. Han mente blant annet at politiet på sett og vis oppfordrer til å komme «med smått og stort» av handlinger som kan oppfattes som «vold i nære relasjoner». ⁷⁹ På den annen side trodde han ikke at politiet ville gjort annet enn å henlegge anmeldelsen. Det var uansett tungt å bære at det ikke fikk noen konsekvenser for hans ekskone at hun hadde trakassert og slått ham, mens han måtte gå rettens vei for å få være sammen med barna sine. Ifølge Even bidro heller ikke den første rettssaken til mer forutsigbarhet når det gjaldt samværet med barna, til tross for at hans ekskone ble truet med bøter dersom hun forsøkte å hindre samværet.

Slik mennene så det, lot kvinnene til å få fordeler av det faktum at de var kvinner. De syntes dessuten at sivilrettsaktørene viste stor toleranse for hvordan kvinnene handlet i forbindelse med tvistesakene. Begge kvinnene hadde anmeldt sine tidligere partnere, og ifølge Christopher kunne hans ekssamboer komme med så grove anklager og vise så mye følelser hun ville i rettsmøtene, uten at det ble ansett som et problem. Hvis han derimot ba om opplysninger eller stilte

---

79 Jf kampanjen Hvor lite skal du finne deg i? som jeg har referert til tidligere.

spørsmålsteget ved noe, følte han seg raskt plassert i kategorien «vanskelig og konfliktorientert mann». Dette til tross for at han mente at hans eksamboer og han ikke hadde noen konflikt. Slik han så det hadde hun fremsatt «ensidige, og dokumentert grunnløse krav om at barna ikke skal ha kontakt med sin far og familien hans». Mennene konkluderte med at det ikke var noen fordel å være mann, verken hva angikk hva de kunne si i retten, eller når det gjaldt omsorgen for barna. Til tross for at begge fikk gode skussmål som fedre av de sakkyndige, fikk kvinnene medhold i kravet om at barna skulle ha fast bosted hos dem.

Om det er slik at menn generelt kommer dårligere ut enn kvinner i slike sivile saker, er imidlertid usikkert. Da Kristin Skjørten foretok en undersøkelse av utfallet i samværssaker fant hun i alle fall ikke veldig store forskjeller mellom fedrene og mødrene når det gjaldt hvor barna fikk fast bosted. Fedrene fikk hovedomsorgen for barna i 44,2 prosent av sakene, og i 48,8 prosent ble det bestemt at barna skulle bo hos mødrene. I de resterende sakene (syv prosent) ble barneflokket delt (Skjørten, 2005b: 41f). Jeg har ikke fått tilgang til nyere tall, så jeg kan ikke si noe om utviklingen siden Skjørten foretok sin undersøkelse. Som tidligere påpekt ser det for øvrig ut til å være en enda høyere andel barn som bor fast hos mor når spørsmålet om bostedsordning blir avgjort av partene selv, eller ved hjelp av andre instanser enn domstolene (se for eksempel Jevne, 2001). Bufdirs statistikk viser at nær 70 prosent av alle barn av skilte foreldre bodde fast hos mor i 2012.⁸⁰

Et viktig hensyn, som rettsaktørene i tvister om bosted og samvær ifølge Skjørten legger økende vekt på, er at barn skal ha beskyttelse, ikke bare mot vold, men også mot skremmende, plagsom eller hensynsløs atferd, jf. barnelovens paragraf 30 (se for eksempel Skjørten, 2016: 421ff). Med tanke på dette skulle en tro at det ville være til barns beste at flest mulig forhold blir belyst i slike saker. Christophers beskrivelse av rettsmøtene gir imidlertid et litt annet inntrykk. Men skyldtes mennenes erfaringer med disse sakene at de er menn, eller var det andre forhold som bidro til de erfaringene de satte ord på? Manglende kunnskap om sakene gjør det ikke mulig å gi et fyllestgjørende svar på dette spørsmålet. Det er imidlertid mulig å fremsette noen antakelser. Den første rettsbehandlingen av Christophers sak ligger noen år tilbake i tid, og Skjørtens forskning har blant

---

80 https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Familie_omsorg_og_relasjoner/Barn_og_samlivsbrudd/. Statistikken er fra Statistisk Sentralbyrås undersøkelse av samvær og bosted for barn som lever med skilte foreldre fra 2012. Undersøkelsen ble utført på oppdrag fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet.

annet vist at det lenge var svikt i behandlingen av saker om bosted og samvær, hva angikk det å beskytte barn mot vold og overgrep. Ettersom man ble stadig mer klar over hva det å utsettes for vold – eller å leve i et hjem der vold utøves – kan innebære av negative konsekvenser for barn, ble det tatt grep, blant annet for å sikre at kravene til bevis ikke ble praktisert for strengt i samværsaker. Kravet om alminnelig sannsynlighetsovervekt (mer enn 50 prosent sannsynlig) i sivilrettslige spørsmål ble gjort fravikelig, og det ble fastslått at jo større risikoen for alvorlige overgrep blir ansett å være, desto mindre skal det til for å oppfylle beviskravet (Skjørten, 2016, 422ff). Disse endringene trådte imidlertid ikke i kraft før i 2006, og det kan dessuten ta tid å endre rettspraksis. Dette kan være en forklaring på at Christophers mistanker om vold mot den yngste datteren, og volden mot ham, ikke ble et tema i saken.

Det er dessuten et åpent spørsmål om det hadde fått betydning for utfallet av sakene dersom volden mot ham, som også barna hadde vært vitne til, var blitt omtalt. Selv om forskning viser at også mødre anvender fysisk vold mot barn og forskningsresultatene spriker med hensyn til hvem som hyppigst utøver volden, viser senere års norsk forskning enkelt sagt en overvekt av vold fra fedre (se for eksempel Kruse og Bergman, 2014: 137f). Som allerede påpekt, er det også slik at kvinner generelt anses som mindre tilbøyelige til å utøve vold enn menn (se for eksempel FitzRoy, 2005). Det er derfor ikke sikkert at det Christophers ekssamboer hadde gjort ville blitt oppfattet som alvorlig, og spesielt ikke sett i lys av at hun anklaget – og anmeldte – ham for en rekke alvorlige forhold. Som vi allerede har sett, var han selv opptatt av hvordan stadige henleggelse «etter bevisets stilling» fungerte som det han kalte en drittpakke: Slik han så det kunne den store mengden anmeldelser av ganske alvorlige handlinger som han ifølge ekssamboeren skulle ha begått – og av påståtte brudd på besøksforbud – bli tolket som en indikasjon på at han var en som begikk vold og overgrep, men at man bare ikke hadde greid å bevise det.

Også Even var blitt anklaget for verre ting enn det han noensinne ville ha anmeldt sin ekskone for, og selv om han hadde anmeldt henne er det ikke gitt at det hadde endret det faktum at hun fikk den daglige omsorgen. Hennes anmeldelse av ham ble henlagt, og som jeg allerede har vært inne på, mente han at sjansen ville ha vært stor for at politiet ville ha henlagt om han skulle anmeldt. En ville da sitte igjen med to foreldre som var blitt anmeldt, det ville fort blitt ord mot ord. Det Even fortalte om vektleggingen av at barna hadde tilbrakt all tid med moren etter samlivsbruddet, dreide seg trolig om at rettsaktørene var opptatt av det som

blant annet betegnes som risikoen ved miljøskifter (se også Skjørten & Sandberg, 2019: 311ff.). Med mindre det synes helt uproblematisk blir det ofte vurdert å være til barns beste om de slipper å måtte bytte barnehage, skole, vennekrets osv. Jo yngre barna er, desto vanskeligere er det antakeligvis å forutsi hvordan de vil takle en slik forandring. Hvordan det endte i hans tilfelle vet jeg imidlertid ikke, for rettsbehandlingen om samvær og bosted var ikke avsluttet på intervjudtidspunktet.

Det er altså ikke gitt at mennenes opplevelser av samværssakene skyldtes at de er fedre – og menn. Vi kan selvsagt ikke se bort fra at rettspraksis noen steder, eller blant enkelte rettsaktører, fortsatt kan være preget av forståelser som tilsier at kvinner er bedre omsorgspersoner enn menn.⁸¹ Sivile saker som omhandler barns bosted og samvær med foreldrene, skal imidlertid først og fremst handle om barnets beste. Kanskje var mennenes advokater opptatt av at rettsaktørene ikke skulle oppleve mennene som mer opptatt av sine egne ønsker og behov, enn av hva som gagnet barna. Siden de ikke hadde anmeldt sin ektefelle respektive samboer tidligere, er det selvsagt mulig at det å gjøre det etter at sivilrettssakene var i gang, ville sende feil signaler, og bli tolket som ønske om hevn.⁸² På den annen side opplevde Bente å bli møtt med en tilsvarende argumentasjon da hun forsøkte å anmelde sin eksmann. I hennes tilfelle hadde det aldri vært snakk om noen tvistesak om samvær, og mannen hadde ingen innvendinger mot at hun hadde den daglige omsorgen.

En annen måte å forstå advokatenes råd på, kan dreie seg om at slike tvistesaker sjelden kommer i stand med mindre konfliktnivået er temmelig høyt. Til tross for at Christopher mente at han ikke hadde noen konflikt med sin tidligere samboer, var han likevel blitt involvert i en rettslig konflikt. Det er ikke sikkert at det å øke

---

81 Tidligere fantes i norsk rett en antakelse om at det var best for et barn å være sammen med moren, med mindre helt eksepsjonelle omstendigheter tilsa noe annet, den såkalte morspresumpsjonen. Denne hadde sitt utspring i prinsipp nummer seks i FN-erklæringen om barns rettigheter fra 1959, der det står at «*a child of tender years shall not, save in exceptional circumstances, be separated from his mother*». Morspresumpsjonen forsvant ut av barneloven da den nåværende loven ble vedtatt i 1981.

82 Hevnmotiver fra de fornærmedes side, har vært et tilbakevendende tema i rettssammenheng, blant annet når kvinner anmelder voldtekt (se for eksempel Brooks-Hay, 2109: 3). Det kom også opp i kjølvannet av at Anne Robberstad i 1999 leverte sin utredning *Kontradiksjon og verdighet*, der hun anbefalte at utsatte for lovbrudd skulle få en større plass i strafferettsprosessen enn frem til da. Flere var bekymret for at fornærmede skulle benytte dette til å hevne seg på den tiltalte ved å be om strengere straffer o.l. Hevnmotiver var også et sentralt tema for utvalget som fulgte opp Robberstads arbeid og utredet styrking av fornærmedes rettigheter i straffeprosessen (se NOU 2006: 10: 17, 108, 115f.). Ifølge Bente var det noe av den samme tankegangen hun ble møtt med hos politiet da hun forsøkte å anmelde.

konfliktnivået ytterligere, som var et av advokatenes argumenter for å fraråde anmeldelse, ville gagne noen av partene, i særdeleshet barna.

På den annen side skulle man altså tro at det at det er barnets beste som står i sentrum, ville føre til et ønske om å opplyse sakene best mulig. Og i så fall ville det vel vært rimelig at alle bekymringer for barnas ve og vel kom frem i retten, i Christophers tilfelle også det at barna ved flere anledninger hadde sett moren gå fysisk løs på faren. Begge mennene var redde for at barna led overlast i samværet med mødrene, og mistenkte at de kunne ha blitt utsatt for fysisk maktbruk. Ifølge Christopher hadde hans eldste datter fortalt ham at hun aldri våget å si noe annet om ham enn det moren ville at hun skulle si. Dette hadde hun ifølge ham vært svært lei seg for da hun ble eldre, og det viser i så fall hvor vanskelig det kan være å være barn i en slik situasjon. Hva menn – eller kvinner – som deltar i denne typen saker i dag får høre av sine advokater vites ikke, men det framstår som et tankekors hvis en slik sivilrettslig prosess skal utelukke en anmeldelse.

Noen oppsummerende betraktninger

Mennesker som utsettes for vold fra partneren – eller i andre nære relasjoner – anses ofte for å være spesielt utsatt. Grunnen til det er ikke nødvendigvis at selve den fysiske maktbruken er verre i slike tilfeller enn om man eksempelvis blir slått ned i det offentlige rom, men snarere at hjemmet der volden foregår, forutsettes å være et trygt sted. Dermed antar man også at mange vil trenge hjelp, og at de bør søke hjelp. Vi har også sett at noen trenger hjelp til å få mulighet til å være sammen med barna sine etter et samlivsbrudd.

I tråd med det forskningen viser, var det imidlertid bare et fåtall av deltakerne i denne studien som søkte hjelp. Noen få hadde søkt helsehjelp for skader, mens andre trengte hjelp til å sortere tanker og rydde opp i problemene i livet. De fleste av dem som hadde søkt hjelp, ønsket seg bistand til å ivareta egne barn. Barn kan i det hele tatt sies å ha vært et sentralt tema i kapittel 4.4. Det som skulle vært hjelp ble imidlertid i stor grad opplevd som det motsatte (se også Bjørnholt & Helseth, 2019: 63ff.).

Dette var ikke minst tilfellet når det gjaldt mennenes kontakt med barnevernet. Asbjørn ønsket seg en samtalepartner som kunne gi ham kloke råd om hvordan han kunne ivareta sitt eget barn, og hadde understreket behovet for å vise finfølelse. Sett fra hans perspektiv lyttet ikke de ansatte i barnevernet til ham, de forsøkte ikke å se saken fra hans ståsted, og tok i alle fall ikke hensyn til hans

ønsker. I stedet fikk familien «full pakke» med uanmeldt besøk – uten at det resulterte i noen videre involvering fra barnevernets side.

Det Johanne ønsket seg, var støtte til å utføre det hun opplevde som et viktig arbeid, nemlig å ta vare på familien, særlig barna (se også Bjørnholt & Helseth, 2019: 71ff.). Sinnemestringskurset, som ble det eneste resultatet, gjorde ikke livet bedre, snarere tvert om.

Intervjudeltakernes beskrivelser av hvordan de opplevde seg overkjørt mens de syntes barna led overlast, leder tankene hen til den danske filosofen Søren Kierkegaard. Jeg refererer her til en svært mye sitert tekst om hjelperens rolle i boken *Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed. En ligefrem Meddelelse. Rapport til Historien*. Boken ble utgitt for over 150 år siden, i 1859, men synspunktene fremstår like aktuelle i dag. På mange måter kan vi si at de favner tankene som Fridthjof ga uttrykk for – om hvor lett den som skal hjelpe, kan komme til å gjøre det motsatte. Kierkegaard peker her på betydningen av å forsøke å forstå det som den man er satt til å hjelpe forstår, i stedet for å fremheve sin egen kunnskap og det han kaller «Mere-Forstaaen». Han anerkjenner riktignok at den hvis oppgave er det han kaller «Hjælpekunst» kanskje forstår noe mer – eller noe annet – enn den hun/han skal hjelpe, og besitter mer kunnskap om visse forhold enn den andre. Likevel advarer han om at denne kunnskapen vil gjøre liten nytte dersom hjelperen ikke først og fremst forsøker å finne ut hvordan den andre tenker og hva som er hennes eller hans behov. Kierkegaard går så langt som til å si at «al sand Hjælpen begynder med en Ydmygelse; Hjælperen maa først ydmyge sig under Den, han vil hjælpe, og herved forstaae, at det at hjelpe er ikke det at herske, men at tjene».⁸³

Mens Kierkegaard oppfordrer hjelperen til å tåle å være den som tar feil – i alle fall en stund – fremstår de ansatte i hjelpeinstansene her – i Hildes tilfelle også helsearbeiderne – som dem som visste best, og som i en eller annen forstand tok kontrollen. Som Johanne hadde opplevd, kan også Hilde sies å ha blitt tildelt en institusjonell identitet, en definisjon av henne som passet til hjelpeinstansens behov (se Agevall, 2012: 135ff.). Det skal sies at det kan være problematisk ikke å få anerkjent sin smerte over å være utsatt for handlinger som forringer livskvalitet, og kanskje setter en i fare. For deltakerne i undersøkelsen var det

---

83 Sitert fra Søren Kierkegaard: *Samlede værker*, bind 18, s. 96. Alle 20 bind ble utgitt av P.P. Rohdes forlag, København i perioden 1962–64.

imidlertid vel så problematisk at deres egne behov og ønsker – og deres muligheter til å ha en viss grad av kontroll i egne liv – ikke ble anerkjent og ivarettatt. De opplevde ikke å bli gitt muligheten til både å være ofre (i betydningen utsatt, med de følger det hadde) og aktører, blant annet som foreldre som ønsket å arbeide for sine barns beste. Disse erfaringene berettiger spørsmålet om hva det er som skal styre arbeidet i hjelpeapparatet – og i rettsapparatet. Er det problemlogikken – det vil si hvordan de som «har skoene på» opplever situasjonen, eller er det systemlogikken – forstått som å gjøre det man selv kan, slik «man pleier»?⁸⁴ Mye tyder på at det siste lett kan bli resultatet, noe vi også har sett konturene av i tidligere kapitler (se for eksempel kapitlet *Skal ikke politiet beskytte barn?*).

Barn og barns beste var i høy grad også et tema i sivilrettssakene der spørsmål om samvær og bosted skulle avgjøres. Mennene som hadde slike erfaringer satte ord på et tema som jeg ikke har sett behandlet i forskningen tidligere. Vi vet derfor lite om tankegangen som lå til grunn for rådene mennene fikk, om ikke å anmelde sine ekskoner. Muligens handlet dette også om feil timing, altså at tidspunktet anmeldelse ville ha blitt inngitt på, kunne sende feil signaler om mennenes intensjoner. Hovedsaken i slike tvistesaker er å avgjøre spørsmålet om samvær og bosted til beste for barna, og hensynet til hvordan de voksne i saken måtte reagere på avgjørelsene må derfor antas å være sekundært. Advokatene kan også ha ment at å anmelde neppe ville avstedkomme noen form for strafferettslig reaksjon, noe mennene i og for seg var enige i. Til det var volden trolig både for lite alvorlig, og dessuten manglet mennene dokumentasjon, selv om barna i den ene saken flere ganger hadde sett det som skjedde. På den annen side ville det være rimelig å tenke at nettopp hensynet til barnas beste skulle føre til at «alle steiner ble snudd» i slike saker, uavhengig av hva som kunne antas å være motivene til de impliserte partene. Slik mennene så det, var bekymringen for barnas helse og trygghet et hovedmotiv for å løfte frem volden som kvinnene hadde utøvd. Det kunne uansett være interessant å utforske dette forholdet mellom sivilrettslige og strafferettslige spørsmål.

---

84 Se også Kjersti Ericsson om dette på konferansen Hva gjør vi med volden? 29.11.2107 på https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=_V8MpUimQ3U og <https://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/category/konferanser/>, tidspunkt 6.41.45.

5 Handlinger som kan anmeldes? Oppsummering og avsluttende diskusjon og refleksjoner

Utgangspunktet for denne undersøkelsen var at det relativt sett er få som anmelder vold fra partneren til politiet, og ikke minst at norske myndigheter anser politiet som en svært viktig aktør i arbeidet for å begrense forekomsten av slik vold i befolkningen. Gjennom intervjuer med mennesker som ikke hadde anmeldt slik vold, ville jeg på sett og vis finne ut om myndighetenes synspunkter ga gjenklang hos dem. Var anmeldelse noe de hadde tenkt på, eller var det andre ting som var mer sentralt? Gjennom å intervjuer både kvinner og menn ville jeg også forsøke å komme på sporet av om kjønn kan ha betydning for hvorvidt man forholder seg til politianmeldelse av vold i parforhold.

I det følgende skal jeg først oppsummere sentrale aspekter fra intervjuene, for deretter å diskutere og reflektere over noen spørsmål som har meldt seg underveis.

Aller først skal sies at denne undersøkelsen underbygger en god del av kunnskapen vi hadde fra tidligere. Et forhold som er kommet frem i en rekke tidligere undersøkelser – og som i stor grad bekreftes her – er at anmeldelse sjelden synes å være aktuelt med mindre den som utsettes for volden har bestemt seg for å forlate ektefellen eller samboeren, eller allerede har gjort det (se også Dullum og Bakketeig, 2019: 258f, NOU: 2003: 31: 157). Vi kan dermed si at en sentral forutsetning for å involvere politiet ser ut til å være at man ikke lenger ønsker å dele livet med partneren som utøver vold.⁸⁵ En annen viktig faktor som påvirker avgjørelser om å anmelde, er hvorvidt man får være i fred etter samlivsbruddet, eller ikke. Anmeldelse ser ut til å være lite aktuelt hvis man ikke blir utsatt for plagsom atferd eller det oppstår store konflikter som går ut over

---

85 Ifølge Dullum vil sågar et beskyttelsestiltak som besøksforbud, som er ment å være et lavterskeltiltak som skal forebygge vold, oftest være uaktuelt før relasjonen er brutt eller på vei til å brytes, noe som kommer frem i hennes evaluering av ordningen (Dullum, 2019: 82). Det er mulig å ilegge besøksforbud i eget hjem, men det vurderes strengere og forbudet kan bare vare i tre måneder av gangen.

følelsen av trygghet, eksempelvis når det gjelder barn. På den annen side ser vi også at frykt for mer vold og utrygghet kan tale mot å anmelde.

Et fenomen som derimot ikke ser ut til å ha vært belyst i tidligere forskning, er at negative erfaringer med hjelpeapparatet ser ut til å ha det vi kan kalle en smitteeffekt i den forstand at det kan bli enda mindre aktuelt å anmelde.

Et annet fenomen som jeg i alle fall så langt har til gode å se behandlet i forskningen, men som var et tema i denne undersøkelsen, er en problemstilling som omhandler forholdet mellom strafferett og sivilrett. Mens myndighetene anbefaler at vold i parforhold skal anmeldes til politiet, erfarte både kvinner og menn blant deltakerne at det å anmelde kunne oppfattes som en form for hevngjerrighet overfor partneren dersom partene var involvert i en tvistesak om bosted for barn, eller dette kunne tenkes å bli aktuelt i fremtiden. Menn fortalte at deres advokater hadde bedt dem gjøre sitt ytterste for å unngå å gjøre noe som kunne tolkes som ønsker om å ville «ta» partneren. Ifølge intervjudeltakerne ble dette blant annet begrunnet med at det kunne bli til forkleinelse for dem, og redusere deres muligheter til å få mest mulig samvær med barna. Dette gjaldt selv om mennene hadde fått gode skussmål fra de sakkyndige. Også der det kunne være grunn til å mistenke at det ville være uheldig for barna å bo mesteparten av tiden sammen med en mor som hadde problemer med aggresjon og kanskje også med sin psykiske helse, ble mennene bedt om å ligge lavt. Politiet benyttet en liknende argumentasjon overfor en kvinne i forbindelse med at hun kom for å anmelde. I dette tilfellet var problemstillingen helt uaktuell, men ble nevnt som en ting kvinnen ble anbefalt å tenke på.

5.1 Ikke verdt å gå til politiet med

De fleste deltakerne i undersøkelsen hadde generelt begrenset erfaring med politiet, og det gjaldt ikke minst dem som ikke hadde forsøkt å anmelde. Til tross for manglende erfaringer hadde de aller fleste ganske klare oppfatninger om politiet, og fremfor alt om politiets innsats når det gjaldt vold i parforhold. Et fremtredende trekk i intervjumaterialet må sies å være manglende tiltro til hva politiet kunne ha bidratt med i deres tilfeller. Et eksempel på dette var at politiet ikke ble ansett å ha tilstrekkelige – eller gode nok – virkemidler til å kunne hindre mennenes vold. Dette gjaldt ikke minst for kvinner som hadde levd med menn som innga frykt, og som kvinnene dessuten oppfattet som ustabile og lite forutsigbare. Oppfatningen om at politiet ikke ville kunne bidra positivt ble

imidlertid blant annet forsterket gjennom andres beretninger om hvor lite det hadde hjulpet å involvere politiet i liknende livssituasjoner. Alvorlige trusler som førte til at kvinnene det gjaldt ikke våget å forlate mennene, hadde også medført at anmeldelse ikke var blitt vurdert.

Et synspunkt som gikk igjen, var at volden deltakerne hadde vært utsatt for, ikke var noe politiet beskjefligere seg med i særlig grad. Dette knyttet seg til en oppfatning om at politiet først og fremst befatter seg med svært alvorlige saker. Enkelte deltakere hadde dessuten fått med seg, enten gjennom mediene eller i samtaler med andre, at selv alvorlige saker kunne strande i rettsapparatet. Flere antok også at det kunne være forskjell på politiets vurdering av hendelser og hvordan deltakerne selv – og andre som hadde blitt utsatt for vold – så på det de hadde opplevd. I de tilfellene der det verken fantes bevis eller vitner, var deltakerne nokså sikre på at ingenting ville ha skjedd om de skulle ha ønsket å anmelde. Slike oppfatninger var i noen tilfeller blitt styrket gjennom samtaler med politiansatte og ansatte på krisesentre.

Selv om politiet i blant blir referert til som hjelp, og politiet selv fra tid til annen inkluderer etaten blant hjelpeinstanser (se for eksempel Grøvdal, 2019: 220), er det et overordnet inntrykk fra intervjuene at politiet først og fremst ble sett som kriminalitetskontrollører. Følgelig ble ikke politiet sett som relevant å kontakte når den som var blitt utsatt for volden fremfor alt ønsket seg at forholdet skulle fungere – eller at samboeren eller ektefellen som slo, skulle få hjelp.

Det var flere likhetstrekk i måten kvinnene og mennene som ikke hadde anmeldt snakket om sin situasjon på. Volden de ble utsatt for satte spor både hos kvinner og menn, blant annet i form av langvarige psykiske reaksjoner. På to områder var det imidlertid generelt sett stor forskjell. For det første var volden som kvinnene var blitt utsatt for, gjennomgående grovere enn i mennenes tilfelle, selv om det var unntak på begge sider. Kvinnene ga dessuten ikke uttrykk for reservasjon mot å gå til politiet på bakgrunn av kjønn, mens dette var et tydelig trekk i intervjuene med mennene. Mangel på bevis, vold uten særlige fysiske skader, eller at handlingene risikerte å bli vurdert som «ekteskapsproblemer», var blant mennenes argumenter for at det ikke ville vært verdt bryet å anmelde. Viktigst av alt var kanskje likevel at det å være mann ble antatt å utgjøre en betydelig risiko for ikke å bli trodd.

Vi kan selvsagt ikke si noe om hva den enkelte kvinne og mann ville oppnådd dersom de hadde valgt å anmelde volden fra partneren. Forskningen viser at politiets innsats på dette lovbruddsområdet varierer, og til dels kan være personavhengig (se for eksempel Brännvall, 2016; Grøvdal, 2012; Aas, 2014). Samlet sett kan imidlertid deltakernes oppfatninger av hva de ville fått igjen om de hadde valgt å gå til politiet, sies å være i overensstemmelse med store deler av (særlig) norsk og nordisk forskning om erfaringer med politiet og strafferettsapparatet, og om politiets arbeid med vold i parforhold.

Et lite imøtekomende og hjelpsomt politi?

At politiets innsats er varierende og ofte langt fra ideell, ble for øvrig illustrert gjennom intervjuene med et lite antall deltakere av begge kjønn, som hadde forsøkt å anmelde sine tidligere ektefeller for vold. Anmeldelsene fant uten unntak sted etter samlivsbruddet, men på bakgrunn av forskjellige omstendigheter. Her så vi blant annet eksempler på at ulike former for ubehagelig atferd og/eller fysisk maktbruk ikke tok slutt som følge av at ekteskap gikk i oppløsning, samt ønsker om generelt å si fra om at handlingene både i forkant av bruddet og etterpå, ikke var akseptable. En viktig grunn til at disse ble avvist av politiet, var trolig mangel på bevis. Det å være mann kan også ha spilt en rolle, formodentlig i sammenheng med politiets umiddelbare vurdering av hendelsenes alvorlighet. Vi kan imidlertid heller ikke se bort fra at synet på hendelsene også gjorde utslag i kvinnenens tilfeller. Mange henleggelse, og ikke minst henleggelse etter bevisets stilling, er ikke positivt for et politi som blir målt på oppklaringsprosent og saker der det kan tas ut tiltale. Når politiet i tillegg sier seg hardt presset, kan det synes som lite rasjonell bruk av tid å engasjere seg i saker som fremstår som lite alvorlige eller der det ikke er anvendt fysisk makt (se også Bakketeig & Dullum, 2019: 264; Aas, 2014b: 296ff.).

Ulike aspekter ved politiets møter med (særlig) kvinner som har vært utsatt for vold fra partneren, er blitt beskrevet i en rekke i nasjonale og internasjonale studier. Beskrivelsene tyder blant annet på at kontakten med politiet ikke svarer til forventningene, noe vi ikke minst ser i forsøkene på å anmelde som deltakerne i denne undersøkelsen fortalte om. Det kan sies å eksistere et gap mellom håp og ønsker, og realitetene i møtene med politiet (se også Brooks-Hay, 2019: 16ff.). Dette er ikke nødvendigvis ensbetydende med at positive erfaringer ikke finnes (se for eksempel Aas, 2014a: 39ff.), men skyldes kanskje snarere at de negative dominerer. Gitt at politiet selv peker på vold i parforhold som et svært vanskelig saksområde å arbeide med, kan det synes logisk at det er slik. Det er imidlertid

også en viktig oppgave å synliggjøre forhold som ikke fungerer godt i samfunnet. Skal en gjøre noe med problemene er det dessuten en forutsetning at man kjenner til hva de består i. I boka som ble utgitt etter at Aas hadde evaluert politiets arbeid med vold i parforhold for stortingsmelding nummer 15 om forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013), skriver han blant annet: «I dette kapitlet fremstilles både deres (*kvinnene på krisesenteret, min kommentar*) positive og negative erfaringer med politiet, men først og fremst konflikt- og problemflatene» (2014: 15).

Også i denne undersøkelsen har vi sett en rekke eksempler på «konflikt- og problemflater», for å si det med Aas. Tillit og tiltro til hva politiet kunne ha bidratt med, var begrenset hos mange. I noen konkrete tilfeller ble dessuten tilliten til politiet og rettsstaten Norge både satt på prøve og til en viss grad tapt. Vi kan likevel i liten grad snakke om at deltakerne var i direkte konfrontasjoner med politiet: Konflikt- og problemflatene kan snarere sies å ha bestått i at deltakerne følte seg dårlig behandlet og/eller ikke oppnådde det de hadde håpet på og hadde behov for – uten at dette nødvendigvis ble kommunisert til politiet. Analyser av intervjuene viser tvert om hvordan autoriteten politiet besitter, så ut til å være vanskelig å argumentere – og ikke minst opponere – mot, kanskje særlig for kvinnene.

Også når det gjaldt erfaringer med politiets autoritet var det imidlertid noen forskjeller mellom kvinner og menn i undersøkelsen. Det var eksempelvis ingen kvinner som opplevde å bli anmeldt for vold av ekspartnere og politiets håndtering av slike, mens dette var et sentralt tema i et av intervjuene med menn. At menn som har utsatt en kvinne for vold anmelder henne til politiet for voldshandlinger, forekommer etter alt å dømme svært sjelden. Det motsatte er derimot et fenomen som i noen grad er kjent fra tidligere forskning. Menn som har opplevd dette, har blant annet beskrevet det som at kvinnen benytter politiet som et slags redskap for å videreføre volden etter bruddet (se for eksempel Danielsen, 2013). Forholdet til politiet i slike sammenhenger er blitt beskrevet både negativt og positivt. Positive erfaringer innebærer gjerne at politiet tydelig viser at de ikke tar anmeldelsene alvorlig, men pliktskyldig innkaller mennene til avhør (se for eksempel Fjell, 2014). I min undersøkelse ble imidlertid erfaringene med politiets handlemåter utelukkende beskrevet som en enorm påkjenning. Til tross for at alle anmeldelser ble henlagt – noen ganger uten at det overhodet var varslet om ny anmeldelse – ble det å være mann utsatt for vold fra partneren i

dette tilfellet opplevd som ensbetydende med å bli mistenkt for å ha gjort seg fortjent til å bli anmeldt – også etter at samlivet var avsluttet.

Med utgangspunkt i Martha Albertson Finemans forståelse av sårbarhet som en allmenn menneskelig betingelse og erfaring – og som hun mener kan dempes og avhjelpes gjennom det hun kaller rettferdige institusjoner (se for eksempel Fineman, 2010: 269ff.) – er det rimelig å sette spørsmålsteget ved politiets handlemåter slik de ble beskrevet av intervjudeltakerne. I flere tilfeller ble politiets handlemåter opplevd som en forverring av en allerede vanskelig livssituasjon (se også Aas, 2018). Det kan være nærliggende å si at politiet videreførte maktulikheten som eksisterte i parforholdet, i stedet for å bidra med noe som kunne ha redusert sårbarheten som både kvinner og menn opplevde som en følge av det de ble utsatt for. Dette ble kanskje særlig tydelig når det gjaldt kvinnene som forsøkte å utløse politiets hjelp til å beskytte barn som bodde fast hos dem.

På den annen side ga intervjuene også eksempler på hvordan alvorlig vold utført i vitners påsyn eller der den antatte utøveren ble pågrepet på stedet, resulterte i tiltale og dom. Disse utfallene – samt øvrige erfaringer gjort med politiet i forbindelse med forsøk på å anmelde, forsøk på å utløse hjelp uten å anmelde, eller i helt tilfeldige møter – samsvarte for øvrig godt med antakelsene om, og oppfatningene av, politiet hos dem som verken hadde anmeldt eller hadde erfaringer med politiet.

Beskytte seg og sine i stedet for å anmelde

Som vi så i kapittel 4.3, var det også svært mange personlige og mer private hensyn som talte mot å involvere politiet. Til tross for volden ble det å anmelde, eller en eventuell straffesak, i mange tilfeller fremholdt som potensielt skadelig og i beste fall lite nyttig. Å anmelde ble ikke bare vurdert som noe som kunne skape flere problemer for de aller nærmeste, kanskje særlig for barna, men ble også antatt å kunne skade forholdet til øvrig familie. Behovet for hjelp dominerte mange av historiene, mens kriminalitetskontroll i liten grad ble beskrevet som relevant. Dette skyldtes blant annet oppfatninger om den psykiske helsen hos den som utøvde volden, eller at partneren ble oppfattet som en person det var synd på, og dermed ikke som «en voldsutøver». På tross av volden ble det i flere tilfeller også sagt at man ikke ønsket å gjøre livet vanskelig for partneren ved å anmelde. Dette utelukket imidlertid ikke beskrivelser av følelser som sinne og frustrasjon over handlingene partneren hadde utsatt intervjudeltakerne for, og i

noen tilfeller ble vedkommende nok heller ikke ansett som en det gikk an å hjelpe. Nok et aspekt som talte mot å involvere strafferetten, var ønsket om å opprettholde en akseptabel fasade mot omverdenen. Et slikt ønske var lite forenlig med å offentliggjøre volden og dermed synliggjøre at man var «mishandlet».

Det var i det store og hele helt andre ting enn politianmeldelse som opptok intervjudeltakerne. Som i tidligere undersøkelser ser vi også i denne at det knytter seg særlige utfordringer til å være mor eller far i en situasjon der man utsettes for vold fra partneren. Som nevnt hadde mange av deltakerne barn med den som utøvde volden, og disse barna levde med fars vold mot mor, eller omvendt. For flere av kvinnene var barnas situasjon en motivasjon til å bryte samlivet, i noen tilfeller også etter relativt kort tid. Andre, både kvinner og menn, ventet lenge med å bryte relasjonen, blant annet av frykt for hva som kunne skje hvis barna fikk samvær med partneren som hadde utøvd vold. Blant mennene var frykten for ikke å få beholde kontakten med barna et fremtredende tema. Etter samlivsbruddet opplevde da også flere av dem at de i kortere eller lengre perioder mistet kontakten med sine (ofte ganske små) barn. Dette kunne enten være en konsekvens av at kvinnen tok barna med seg og flyttet mange mil unna innenfor Norges grenser eller utenlands, eller av at det ble reist tvistesak om samvær der volden ikke ble tematisert, og barna fikk fast bosted hos kvinnen. For flere ble kontakten med barna varig brutt, og en historie viste også hvordan besøksforbud som ble ilagt, hindret kontakt med barn.

Det faktum at det fantes barn i relasjonen førte likevel for både mennene og kvinnene til et uønsket bånd mellom dem og partneren som hadde utøvd vold (se også Green, 2002). I det hele tatt ble det å ha barn med en person som hadde utøvd vold, kilde til svært mye uro, bekymring og frykt for barnas trygghet. Kvinner fortalte om innsatsen det hadde krevd av dem å få ansatte i barnehage og skole til å betrakte barna deres som barn med problemer i stedet for som problembarn, og å behandle dem deretter. Både menn og kvinner fortalte om hvordan de ønsket å skåne barna for vonde opplevelser og verne dem mot fedre eller mødre hvis atferd fortonte seg som uforutsigbar og lite egnet til å ivareta barnas følelser og behov. Fra kvinners side involverte dette også forsøk på å skaffe barna beskyttelse gjennom å henvende seg til politiet og be om bistand. Kvinnene mente imidlertid at det politiet kunne tilby, ikke holdt mål. Strevet for å gjøre barnas liv trygt og forutsigbart, og på den måten ivareta deres psykiske – og fysiske – helse, både så lenge forholdet varte og i årene etterpå, gjorde at mange

følte seg utslitt, men utløste altså i liten grad kontakt med politiet eller anmeldelse.

Politianmeldelse og erfaringer med hjelpeapparatet og sivilretten

Til tross for at de fleste av deltakerne ikke hadde søkt hjelp, var negative erfaringer med hjelpeapparatet, både med helsevesenet og sosialtjenestene, et tema både i menns og kvinners fortellinger. De fleste beskrev behov for å bistand til å bedre situasjonen for barna. Hjelpen ble imidlertid ofte sett som mangelfull, og i visse tilfeller som direkte mislykket. Kvinner som kontaktet barnevernet opplevde blant annet at de ble ansett som inhabile og måtte sørge for bevis for at det var problematisk for deres barn å ha samvær med fedrene. Som en følge av dette insisterte eksempelvis en av kvinnene på at skolen måtte melde bekymring til barnevernet. Menn hadde opplevd at hjelpen de hadde bedt om fra barnevernet førte til ytterligere traumatisering av barna på grunn av barnevernets handlemåter.

Et annet fenomen som jeg sjelden har sett behandlet i forskningen, men som i denne undersøkelsen både kom frem i intervjuer med noen av mennene og i et intervju med en kvinne, er at anmeldelse av en partner som har utøvd vold frarådes dersom partene står i en tvistesak om samvær med, og bosted for, barn. Mennene ble av sine advokater bedt om å unngå handlinger som kunne tolkes som hevngjerrighet overfor partneren. Selv om mennene bekymret seg for barnas liv med mødre som hadde problemer med aggresjon og kanskje også med sin psykiske helse, ble de bedt om å holde en lav profil. Da hun forsøkte å anmelde ble en kvinne møtt med argumenter om at det ville være lite hensiktsmessig i fall det skulle bli snakk om en tvistesak i fremtiden.

Avslutningsvis i dette kapitlet vil jeg kort oppsummere enkelte forhold som knytter seg til kjønn i denne undersøkelsen. Intervjuene viste både likheter og forskjeller når det gjaldt kvinnes og menns erfaringer med vold fra partneren. Volden gjorde livet vanskelig både for kvinner og menn, både kvinner og menn beskrev omsorg for partneren og følelser som gjorde det lite aktuelt å anmelde, og både kvinner og menn var svært opptatt av situasjonen til barna. Både kvinner og menn fortalte om konsekvenser av volden, blant annet om stressreaksjoner, som ikke forsvant etter samlivsbruddet. Noe av det som skilte, var at mennene i liten grad fryktet fysisk maktbruk fra partnerens side dersom de hadde anmeldt, at menn i liten grad følte seg fysisk truet etter samlivsbruddet, mens dette var et stort tema for flere kvinner. Mens to av mennene ble anmeldt av

partneren som hadde utøvd vold mot dem, den ene flere ganger, var det derimot ingen av kvinnene som opplevde dette. Interessen for å anmelde volden til politiet var begrenset både blant kvinner og menn, men kjønn så ut til å spille en betydelig rolle for mennenes tilbakeholdenhet, mens kjønn ikke var noe tema for kvinnene i denne sammenhengen. Vi kan i det hele tatt si at mennene på et vis kjempet med forforståelser av menn som det «voldelige» kjønn, som kunne gjøre dem lite troverdige i «rollen» som utsatt for vold. Følelser av skam ser derimot ut til å være noe som rammer begge kjønn – om enn på ulike måter. Menn forventes kanskje å ordne opp selv i større grad enn kvinner, men å erkjenne overfor omverdenen at man lever med et menneske som utsetter en for vold, er ikke enkelt, verken for kvinner eller menn i dagens Norge.

5.2 Mindre vold: Hvem sitt ansvar?

Jeg har allerede slått fast at norske myndigheter ser politiet som en helt sentral aktør i arbeidet for å redusere vold i parforhold, og ønsker flere anmeldelser. Som tidligere påpekt anses strafferettens, og ikke minst straffens, symbolverdi å være av stor betydning for lovlydigheten i et samfunn. Om svært få anmelder volden i parforhold, og svært få dømmes for handlingene, ses det som tenkelig at verdien av straffen som sosialt symbol, begrenses. Teorien om allmennprevensjonen baserer seg dessuten på at noen må straffes for at andre skal ønske å avstå fra å bryte loven. Å ta tilflukt til strafferetten er også et uttrykk for hva som betraktes som sosialt uakseptable handlinger i et samfunn. Ikke å anmelde kan i ytterste konsekvens, som en av intervjudeltakerne uttrykte det, føre til at man blir – eller oppfatter seg som – medskyldig i lovbrudd. At kvinnene og mennene som deltok i denne undersøkelsen ikke anmeldte, handlet imidlertid ikke om at de aksepterte handlingene. Flere av kvinnene fortalte også at de på et eller annet tidspunkt hadde tenkt at de burde ha tatt ansvar for andres, til dels ukjentes, ve og vel gjennom å anmelde. For enkelte kjentes det ubehagelig at de ikke hadde anmeldt for mennenes mulige, fremtidige kjæresters og samboeres skyld, eller for kvinnene som mennene faktisk levde med på intervjutidspunktet. Men hvordan ville det gått om deltakerne faktisk hadde anmeldt? I det følgende vil jeg forsøke å samle noen tråder fra kapittel 4. Jeg vil konsentrere meg om forholdet mellom intervjudeltakerne og politiet / strafferetten, sett fra litt ulike perspektiver.

Hva politiet kan gjøre noe med

Det var lite som tydet på at intervjudeltakerne generelt ikke anerkjente politiet og strafferettsapparatet som en viktig del av det norske samfunnet. Samtidig kan vi si at deres syn på politiets og strafferettsapparatets plass i egne liv på mange måter skilte seg betraktelig fra myndighetsperspektivet, og kanskje også fra synspunkter hos mange som ikke har befunnet seg i en situasjon der det å anmelde partneren kan ha vært et tema. For de aller fleste av dem hadde det ikke vært en selvfølge å benytte retten til å søke rettstrygghet og rettferdighet gjennom å anmelde. Noen ganger var det tilsynelatende stikk motsatt, og følgelig gjorde de altså heller ikke det mange mener de burde ha gjort (se også Brooks-Hay, 2019: 3).

På intervju tidspunktet hadde, som nevnt, de aller fleste av deltakerne i undersøkelsen brutt ut av samlivet og skapt seg – eller var i ferd med å skape seg – en ny tilværelse. Mange hadde gjort dette uten særlig hjelp fra andre. Som intervjuene ga innblikk i, kunne både livet med partneren og livet i etterkant være smertefullt, utrygt, og vanskelig. Men ville livet til den enkelte kvinne og mann blitt bedre, tryggere og enklere hvis de hadde anmeldt? Det er et hypotetisk spørsmål som denne undersøkelsen ikke kan gi noe klart svar på, men om vi støtter oss til forskningen, kan vi i alle fall gjøre noen antakelser.

Hvis bedre liv og mer trygghet var avhengig av at man anmeldte, ville politiets forståelse av handlingene som ble anmeldt være det første nåløyet. Som jeg allerede har vært inne på, er det ikke sjelden forskjell på hvordan politiet vurderer en hendelse og vurderingen hos den som er blitt utsatt. Det er imidlertid stort sett politiet som har definisjonsmakten, både når det gjelder hvordan hendelsen betraktes, og hva som skal skje med saken (se for eksempel Agevall, 2012: 265ff.; Bakketeig & Dullum, 2019: 263f, 267f.; Brännvall, 2016:217ff.). Løfter i kampanjer – eller regelverk for den del – er derfor ikke nødvendigvis det samme som politipraksis. Skjønn spiller en betydelig rolle i politiarbeidet, og ifølge Aas har skjønnsutøvelsen «flere viktige funksjoner for politiet og det øvrige rettsvesenet» (2009: 151). Om ikke noen lovbrudd siles vekk, vil rettssystemet bryte sammen. Ressurssituasjonen i norsk politi er et stadig tilbakevendende tema. Etterforskere som arbeider med saker om vold i nære relasjoner, opplever at det er snakk om «knallhard prioritering», også av alvorlige saker (se for eksempel Grøvdal, 2019: 225f.; Aas, 2014: 86; Aas & Andersen, 2017: 31ff., 87f., 109). Som jeg var inne på i kapittel 4.2, har også bruken av skjønn å gjøre med ressurssituasjonen og prioriteringer som følger av den. I tillegg ville politiet

nepe få et særlig godt forhold til befolkningen dersom de skulle slå ned på alt som lovverket gjør det mulig å reagere på. Anmeldelsen vil derfor kunne bli nedprioritert, eller sågar avvist, noe denne undersøkelsen også har vist eksempler på.

Aas påpeker imidlertid at det kan være vanskelig å vedkjenne seg skjønnsbruken offentlig. Få politiledere og andre ansatte vil åpent innrømme at politiet bør se gjennom fingrene med mindre alvorlige lovbrudd (2009: 151). Og det er trolig enda mindre grunn til å tro at myndighetene vil si noe om skjønn når det gjelder vold i parforhold. Det er ikke minst derfor Riksadvokaten i sine rundskriv pålegger politiet å være oppmerksomme og skjerpet i alle saker som kan tenkes å være slik vold (se særlig Riksadvokaten, 2008). Aas skriver likevel at: «Samtidig er man selvsagt klar over at loven umulig kan benyttes fullt ut i alle mulige tilfeller av disse lovbruddsformene» (2009: 152).

Forståelsen av hva som «er» vold i parforhold er dessuten også blitt en del av politiets arbeidsrasjonalitet, altså det Liv Finstad har kalt «politiblikket» (Finstad, 2018: 72ff.; Se også Hoyle, 1998: 65ff., 102ff.). Det handler grovt sagt om ulike forhold og forståelsesmåter som influerer politiets tenke- og handlemåter. Det er imidlertid ikke bare bildene av den mishandlede kvinnen som svak, stakkarslig og med behov for hjelp og støtte – og mannen som hennes rake motsetning (se for eksempel Politidirektoratet, 2008: 8) – som dominerer. Det gjør i høy grad også den alvorlige og grove volden. I et foredrag holdt av en påtalejurist for politifolk på Politihøgskolen ble menns vold mot kvinner i nære relasjoner blant annet beskrevet med disse punktene:

- Ofrene lever i konstant frykt for overgrep og vold, – Sosialt rom av kulde, frykt og gru, – Mannen, en sjarmør og tyrann, – Ofrene kan ikke løsrive seg fra gjerningsmannen, – Overgrep i et underkuende mønster, – Fra ørefik til drap, – Fra voldshelvete til vitneboks (Aas, 2009: 230).

Volden blir bare verre og verre, og selv om den ikke nødvendigvis ender med drap, så vil den til slutt ende i retten.

Påtalejuristens beskrivelse kan sies å være et eksempel på ekstremvarianten av den intime terrorismen som en av intervjudeltakerne beskrev (Johnson, 2008: 6ff.). Den har også likhetstrekk med Kvinnevoldsutvalgets forståelse av menns vold mot kvinner i nære relasjoner som et forhold der volden er mer enn

enkeltstående tilfeller av fysisk maktbruk / vold. Volden utgjør et regime som preger hele forholdet mellom mannen og kvinnen, og består også av en rekke ikke-fysiske elementer som sjikane og kontrollerende atferd (NOU 2003: 31: 144). Det kan være isolering eller atferd som fører til at den utsatte parten ikke lenger orker å ha kontakt med venner og familie, systematisk trakassering og sjikane – også kalt psykisk vold (se også Aas & Anderssen, 2017: 46). Ifølge den franske psykoanalytikeren Marie-France Hirigoyen kan slike handlinger – og andre som likner, som avvising, taushet, løgner, insinuasjoner, med flere – samlet, og over tid – bidra til å knekke et menneske (Hirigoyen, 2002: 54, i Aas & Andersen, 2017: 55).

Da den tidligere paragraf 219 i straffeloven av 1902 ble endret i 2005, var hensikten å inkludere denne nye, mer omfattende forståelsen av volden. Målet var å få «et effektivt virkemiddel for å styrke voldsutsatte kvinners rettsbeskyttelse, og synliggjøre og bekjempe menns vold mot kvinner i nære relasjoner», ikke minst gjennom at lovbestemmelsen også skulle ramme handlinger som ikke involverte fysisk maktbruk (NOU 2003: 31: 146). Tanken var også at endringen av paragrafen skulle gjøre det lettere for politiet å pådømme ulike sider ved vold i parforhold.

Anmeldelser av «andre krenkelser», som er begrepet som dekker psykisk vold i den reviderte paragrafen, har imidlertid – i den grad de forekommer – vist seg å være utfordrende å jobbe med for politiet. Det ser blant annet ut til være vanskelig å gi et dekkende svar på hva et «voldsregime» er, og så vidt vites forekommer det så langt ikke domfellelser hvis det ikke også kan bevises bruk av fysisk makt / vold i forholdet (Aas & Andersen, 2017: 68, 107). Uten den fysiske volden er det altså lite trolig at saken vil ende i retten. Saker uten bruk av fysisk vold – eller der fysisk vold ikke kan bevises – kan i det hele tatt risikere ikke å bli vurdert som en politisak overhodet. Dette så vi blant annet i spørsmål- og svartjenesten som Kripos drev i forbindelse med *Hvorlite*-kampanjen: En henvendelse fra en mann om samboerens problematiske og trakasserende atferd som skremte og førte til sosial isolasjon, ble av politiet som drev tjenesten, beskrevet som noe som ikke er uvanlig i parforhold, og spørsmålsstilleren ble henvist til familievernet (se også kapittel 4.1).

Statistikken viser dessuten at de fleste sakene som politiet får kjennskap til, blir henlagt. Når det gjelder saker anmeldt etter paragraf 219 ligger andelen henleggelses på omkring 70 prosent på landsbasis (Aas, 2010: 230; Aas &

Andersen, 2017: 100). Hvis vi ser alle sakene som politiet rubriserer som familievoldssaker under ett – det vil si at vi også inkluderer saker som er anmeldt som mer enkeltstående hendelser etter andre paragrafer i kapitlet om vold i straffeloven – var andelen henleggelse eksempelvis i 2010 på omkring 61 prosent (Aas, 2014a: 230f.). Det er altså rimelig å konkludere med at bare et mindretall av den relativt sett lave andelen av all vold i parforhold som anmeldes til politiet, ender med en eller annen form for strafferettslig reaksjon. Sjansen er altså stor for at det å anmelde ikke vil føre til noe som helst. Ifølge Brännvall kan det snarere hende at den som er blitt anmeldt får et slags bevis på at det som hendte, ikke var noe å bry seg om. De fleste kvinnene hun intervjuet fortalte at volden fortsatte når saken ble henlagt (2016: 319).

På den annen side kan vi ikke dermed konkludere med at all kontakt med politiet helt og holdent er uten positive ringvirkninger for dem hvis saker blir henlagt. Hvis man opplever å bli tatt alvorlig og møtt med respekt kan det være av betydning, ikke minst for hvorvidt man ønsker å kontakte politiet igjen på et senere tidspunkt (se for eksempel Tyler, 2006). I årene etter opprettelsen av familievoldskoordinatorordningen, er mange i politiet dessuten blitt mer oppmerksomme på betydningen av samarbeid med aktører innenfor helse- og sosialsektoren. I mange tilfeller kan politiet benytte sin autoritet og kontakter i hjelpeapparatet til å utløse sårt tiltrengt bistand når saker tas ut av straffesakssporet (se for eksempel Aas, 2014a: 254; Aas, 2014b: 312; Aas & Andersen, 2017: 118, 136).

Barrierer mot å anmelde vold?

Når mennesker ikke anmelder – eller søker hjelp – forklares det ofte ved bruk av begrepet «barrierer». Et av myndighetenes og politiets mål med *Hvorlite*-kampanjen, var «å bygge ned barrierer» mot å kontakte etaten (se kapittel 2.4). I et Dokument 8-forslag fra politikere i SV om innsats mot vold i nære relasjoner hevdes det at økt antall anmeldelser betyr «at barrieren for å anmelde slike saker er senket».⁸⁶ Men hva menes egentlig med ordet barrierer, og hvor finnes de? Eller kanskje viktigere: Hva kommer det av at så mange av oss, blant annet forskere og ansatte i hjelpeapparatet, benytter ordet barrierer? Slik jeg ser det, henger det sammen med det jeg har vært inne på flere ganger, nemlig at det å anmelde antas *både* å være en rett som alle som utsettes for alvorlige lovbrudd vil

---

86 <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2018-2019/dok8-201819-028s/?all=true>

benytte seg av, *og* det riktige å gjøre ut fra moralske betraktninger. Når flertallet av dem som utsettes for vold i parforhold ikke anmelder, trenger vi en forklaring. Det kan da kanskje være nærliggende å gripe til en forståelse av at det er noe i den enkeltes liv eller i den enkeltes måte å forstå verden på, som hindrer henne eller ham i å gjøre som forventet. Vi kan heller ikke se bort fra at det noen ganger utvilsomt kan være noe som hindrer. Forskning har blant annet vist at enkelte blir truet til taushet om det de utsettes for. Kanskje kan vi også snakke om en form for følelsesmessige sperrer. Men kan det ikke også tenkes at det mennesker som utsettes for vold fra partneren gjør – eller ikke gjør – kan være uttrykk for strategiske valg i en vanskelig og langt fra ideell situasjon? Som Brooks-Hay skriver kan det å unnlate å anmelde også være «*a positive, or at least pragmatic, and informed choice*» (2019: 17).

Og hvor lett er det egentlig å gå til politiet med noe som helst? I en rapport som omhandler politiets bekymringssamtaler med unge mennesker i den hensikt å forebygge ekstremistisk vold skriver Kristin Engh Førde og Arnfinn J. Andersen: «En samtale med politiet er ingen bagatell for folk flest. Tvert imot er det rimelig å tenke seg at kontakt med politiet er noe de fleste av oss vil unngå om vi kan» (Førde & Andersen, 2018: 143). Gitt at vi, som Førde og Andersen skriver, helst ønsker å unngå kontakt med politiet: Hvordan stiller så spørsmålet om kontakt med politiet seg hvis vi kopler det til begrepet tillit – og til hendelsene som måtte være grunnen til kontakten?

Som jeg var inne på i kapittel 4.1, handler tillit kanskje først og fremst om trygt å kunne overlate noe som er betydningsfullt for en, i en annens hender. I forhold mellom enkeltmennesker dreier tillit seg om å velge å stole på den andre. Tilliten har utgangspunkt i en antakelse om at vedkommende vil ta godt vare på det hun eller han blir tiltrodd, det være seg om det er en betroelse eller en fortelling om noe vondt og vanskelig, tilsyn med et barn eller et kjæledyr eller oppbevaring av gjenstander som har verdi for en. I enkelte tilfeller kan det også handle om ens eget liv. Den som velger å vise tillit velger imidlertid også å gjøre seg sårbar. Ved å legge noe av verdi i en annens hender, kan man også risikere å bli skuffet eller å oppleve tap. På den positive siden kan den tillitsfulle handlingen fremme tillit, og dermed bli selvforsterkende. Jo nærmere man står den personen man viser tillit, og jo bedre man mener å kjenne vedkommende, desto villigere kan man være til å gjøre seg sårbar, og desto større verdier kan man velge å be den andre beskytte (se også Johansen, 2010: 44ff.).

Her må det sies at vi ikke uten videre kan sammenlikne tilliten vi som enkeltmennesker har til hverandre – og særlig til folk vi kjenner godt – med tilliten vi har til politiet. En viktig grunn til det er ifølge Nicolay B. Johansen det faktum at politiet forvalter statens voldsmonopol (ibid.: 50). Mens man – i alle fall som oftest – kan *velge* å overlate noe som er av stor verdi for en, til et menneske man har tillit til, *velger* få eller ingen å overgi noe til politiet. I det øyeblikket man gjør det, er man i en tvangssituasjon, det vil si at man ikke opplever å ha andre valg. Det er ikke lenger mulig å *velge* å gjøre seg sårbar, sårbarheten kan sies å være påtvunget fordi en sjelden har – eller ser – alternativer (ibid.: 51f. Se også Brooks-Hay, 2019: 9). Kontakten med politiet blir derfor ikke etterstrebbelsesverdig, og i denne undersøkelsen har vi sågar sett eksempler på at mennesker som mente at de ikke så alternativer, også valgte bort det som det mange ville sett på som siste utvei. Når mennesker vegrer seg for å anmelde, kan det altså ha sammenheng med at de ikke har tillit til at politiet kan bidra med det de trenger i situasjonen. Kanskje kan vi her snakke om en tillitsbarriere: I situasjonen man står i oppleves det som et slags vågestykke å forsøke å etablere et tillitsforhold til politiet. Å anmelde et tyveri av en sykkel er kanskje ikke så vanskelig. Dersom man har vært utsatt for vold fra partneren, overlater man derimot på et vis hele livet i politiets varetekt, med de farer for uønskete konsekvenser det kan føre med seg. Etter innføringen av ubetinget offentlig påtale kan politiet for eksempel rettsforfølge mot den utsattes ønske (se for eksempel Bakketeig & Dullum, 2019: 263f.). Man kan tape det som oppleves som nødvendig styring med eget liv. Man kan på ulike måter også komme til å tape ansikt, som tilfellet kan sies å ha vært for intervjudeltakerne som forsøkte å anmelde. De opplevde i en forstand ikke å ha noe hos politiet å gjøre, og møtene med politiet etterlot dem på mange måter mer sårbare enn da de kom. Sånn kjentes det i alle fall når man var blitt avvist av «de ypperste», som var uttrykket en kvinne brukte om politiet. I verste fall kan en oppleve noe som likner på et totalt fravær av rettssikkerhet, og at politiets voldsmonopol får en helt ny mening, som en av mennene i undersøkelsen opplevde.

Kanskje kunne noen av deltakerne i denne studien hatt glede av at politiet risikovurderte deres livssituasjon med vold, og fulgte dem opp. Mye tyder på at det har vært til hjelp i flere av sakene der politiet har benyttet SARA (se kapittel 2.1). Det ville imidlertid ha fordret at noen av dem jeg intervjuet, faktisk hadde tatt kontakt med politiet, eller at andre hadde meldt fra. Helt sentralt her er dessuten det faktum at det knapt var noen som ønsket – eller forsøkte – å anmelde så lenge de var i forholdet. Det mest nærliggende svaret på spørsmålet

om hvorvidt livet ville ha vært bedre, tryggere og enklere for den enkelte kvinne og mann i denne undersøkelsen dersom de hadde anmeldt, er at det kan sies å være tvilsomt.

Forskning viser også at langt fra alle som faktisk anmelder, ser det som ønskelig å gå til politiet. I en intervjuundersøkelse der kvinner som var blitt utsatt for voldtekt i parforhold, i andre nære relasjoner og av bekjente, ble spurt om hvorfor de hadde anmeldt voldtekten, var det å ha anmeldt ikke ensbetydende med at kvinnene fritt og frivillig hadde valgt å gjøre det (Brooks-Hay, 2019: 17f.). Tvert om opplevde mange at de hadde hatt minimal kontroll over beslutningen, og flertallet av de intervjuede kvinnene hadde følt seg presset til å anmelde, av andre – eller for andres skyld (ibid.: 12ff.).

Bilder av politiet

Erfaringene fra denne undersøkelsen tilsier at politiets omdømme blant annet formes gjennom fremstillinger eller presentasjoner av politiet fra ulike hold, og av politiets konkrete handlemåter. Dersom målet er at flere skal anmelde, kan etaten tilsynelatende ha gode grunner til å forsøke å endre folks oppfatninger og forforståelser, og ikke minst bedre enkeltpersoners erfaringer. Spørsmålet er hvordan politiet kan gjøre dette uten å rive bort eller kompromittere den generelle tilliten som tross alt har betydning i etatens møter med publikum. Intervjuene i denne undersøkelsen viste nemlig at tillitsbarrierer i stor grad ble knyttet til politiet selv.

Fremstillingene det er snakk om dreier seg både om det politiet har liten styring med – som eksempelvis medieoppslag – og om det vi kan kalle politiets egenpresentasjoner. Mediene slår gjerne opp de negative historiene om politiets innsats. Koplek med oppslag om manglende ressurser i politiet, som har kommet med jevne mellomrom i en årrekke, fremstår ikke slike historier som god publisitet. Det er dessuten grunn til å tro at disse historiene i særlig grad fanger blikket og oppmerksomheten til dem som selv sliter med partnerens atferd, og kan bidra til bestemte oppfatninger og forforståelser av politiet.

Når det gjelder politiets – og myndighetenes – egne fremstillinger av etaten, har politiet langt større mulighet til å gi det bildet de ønsker at skal feste seg hos publikum. *Hvorlite*-kampanjen er et eksempel på en selvpresentasjon som var ment å skulle bidra til å bryte ned barrierer – også det jeg har kalt tillitsbarrierer, selv om politiet selv ikke brukte et slikt ord. Ettersom kampanjen gikk parallelt

med at jeg begynte å intervjuer, var det flere av deltakerne som hadde merket seg den. Blant annet av den grunn var det også relevant å bruke kampanjematerialet som et verktøy i analysene av intervjuene. Det som er interessant, er hvordan *Hvorlite*-kampanjen kan sies å ha «kommunisert» med intervjudeltakernes oppfatninger av, og erfaringer med, politiet, og hvordan den snarere så ut til å få enkelte til å unnlate å anmelde, enn til å gjøre det. Som jeg var inne på i kapittel 2.4 og kapittel 4.1, fremsto *Hvorlite*-kampanjen ved første øyekast nærmest som en invitasjon til å komme med stort og smått av samlivsproblemer til politiet. Inntrykket som KRIPOS, politiet som sådan og reklamebyrået Dinamo, formidlet i mediene, var at det er viktig å komme volden i forkjøpet. Kampanjetittelen ble ifølge Dinamos hjemmeside⁸⁷ sagt å skulle formidle «at politiet *forstår* menneskene og ofrene like mye som at politiet har ansvar for å stoppe ulovligheter, gi beskyttelse og straffefølge overgripere (*min kursivering*)» (se også Grøvdal, 2019: 220). Store deler av det øvrige kampanjematerialet på nettsidene ga imidlertid et ganske annet bilde. Gjennom tekstene i dette materialet henvendte politiet seg først og fremst til dem som hadde vært utsatt for (alvorlig) vold, blant annet med råd om bevissikring og sikkerhetstiltak. Volden som ble beskrevet, var handlinger etter den såkalte mishandlingsparagrafen i straffeloven av 2005 (§§ 282 og 283). Det er blant annet snakk om vold som et kontinuerlig kontrollregime, der fysisk makt, sjikane og trakassering benyttes for å bryte ned partneren. Disse tekstene var egnet til å befeste allerede eksisterende oppfatninger hos dem jeg intervjuet, om at man måtte ha blitt behandlet ganske stygt, og ha dokumentert skader, dersom det skulle ha noen hensikt å gå til politiet. En deltaker som hadde hatt kontakt med politiet kort tid før kampanjen ble lansert, følte seg provosert av den, og uttrykte bekymring for hvordan politiet kom til å ta imot dem som eventuelt valgte å kontakte etaten som en følge av kampanjen. Gjennom kampanjen syntes politiet nemlig å love langt mer enn de ville være i stand til å holde, noe enkelte ansatte i politiet selv påpekte (se Grøvdal, 2019: 224f.). Hvorvidt de utsatte selv fikk sette premissene i møter med politiet, slik justis- og beredskapsministeren understreket betydningen av ved oppstarten av kampanjen, skal være usagt.

Det er for øvrig lite som tyder på at kampanjen har hatt den ønskede – og kanskje forventede – innvirkning på antallet anmeldelser (for mer om dette, se Grøvdal, 2019: 223f). Svensk politi hadde liknende erfaringer etter en tilsvarende kampanje en del år tidligere. Til tross for at budskapet som ble benyttet i Sverige

---

87 <https://www.dinamo.no/arbeider/hvorlite.no/>. Lesedato, 12.12.2018

syntes langt mindre ambivalent – og man henvendte seg direkte til dem som var blitt utsatt for vold med oppfordringen om å anmelde – gikk antallet anmeldelser ned med seks prosentpoeng i 2013 etter kampanjens siste periode i årsskiftet 2012/2013. Det var heller ingen økning i antallet anmeldelser etter at kampanjen ble lansert første gang i 2009 (Rikspolisstyrelsen, 2014: 47ff.).

På den annen side kan vi selvsagt ikke utelukke at flere kan ha henvendt seg til politiet for å snakke om sine erfaringer, og eksempelvis kan ha fått anbefaling om å søke hjelp. For intervjudeltakerne i mitt prosjekt syntes det imidlertid å ha vært svært lite nærliggende å benytte politiet som rådgivere. Mennesker som utsettes for vold i parforhold har ofte sammensatte behov, og i den grad de ønsker å involvere andre i problemene, er det mye som tyder på at politiet og strafferettsapparatet kommer et stykke nede på listen (se også Grøvdal, Saur & Skaalerud, 2014: 131, 133). En skal derfor trolig være forsiktig med i for stor grad å kople sammen strafferett og hjelpetiltak, da dette risikerer å bli tiltak for de få, i alle fall så lenge flertallet ikke anmelder.

I forlengelsen av dette synes deltakerne i denne undersøkelsen å ha hatt et nokså realistisk bilde av det jeg har kalt politiets arbeidsrasjonalitet. Slik mange oppfattet politiets virksomhet, syntes det blant annet ikke relevant å gå til politiet uten å kunne vise til fysiske skader av en viss alvorlighetsgrad. Et sår, et blåmerke – eller et blått øye – ble ikke regnet som tilstrekkelig. Problemene som fulgte av gjentatt trakassering, nedvurdering, sjikane og kontroll, var lite synlige for andre. Uten vitner eller andre bevis var det ikke verdt å henvende seg til politiet. Hvis vi ser på hvordan mange av dem jeg intervjuet, oppfattet eller erfarte politiet, og hvordan noen av dem beskrev *Hvorlite*-kampanjen, kan det være grunn til å spørre om politiet ikke på sett og vis har undervurdert publikum. Mye tyder i alle fall på at gapet mellom intervjudeltakernes oppfatning av hvordan politiet i realiteten arbeider med saker om vold i parforhold, og oppfordringen om å komme til politiet med problemer i samlivet som kanskje kan utvikle seg til noe som er politiets sak, var for stort til at kampanjebudskapet kunne oppfattes som troverdig.

Ikke minst sett opp mot *Hvorlite*-kampanjen kan det også være grunn til (igjen) å stille spørsmål ved hva det fører til at politiets innsats fortsatt i stor grad måles etter om saker oppklares eller fører til strafferettslige reaksjoner. Slik politiets ressursstiasjon fremstilles er det lite tenkelig at politiet vil ha kapasitet til å ta seg av «alle» former for ubehag, som mennesker kan oppleve i parforholdet. Som

tidligere nevnt er det heller ikke grunnlag for å tro at alle negative erfaringer i parforholdet vil utvikle seg til vold. For et politi som lenge har vært under press, også når det gjelder arbeidet med alvorlig vold i parforhold, kan det synes lite rasjonelt i det hele tatt å bruke tid på saker som ikke har en fremtid i straffesakskjeden. Samtidig øker presset på at flere saker skal anmeldes, og om Riksadvokatens pålegg tas på ordet, skal politiet anmelde alt som *kan* være vold i parforhold (Riksadvokaten, 2008. Se også Aas, 2009: 294). I realiteten følges dette neppe opp, og om så var ville politiets rom for å bruke skjønn raskt bli betydelig innsnevret.

At flere anmelder vil utvilsomt kunne gi myndighetene en bedre oversikt over voldsutøvelsen i parforhold i Norge, ved at det såkalte mørketallet blir redusert. Det kan også gi innsikt i hva som til enhver tid regnes som vold, og dermed som en sak for strafferetten. Men til hvilken pris? Flere anmeldelser vil etter alt å dømme også føre til at antallet eller andelen saker som blir henlagt, vil øke. Som jeg allerede har vært inne på over, mener ansatte i politiet riktignok at det kan ligge mye godt arbeid bak en henleggelse (Aas, 2014b: 312). Denne undersøkelsen viser imidlertid også at saker knapt etterforskes, og at noen heller ikke når første stopp på den strafferettslige reisen, som en anmeldelse kan sies å være. Kanskje må vi spørre om det å bruke strafferetten for ofte kan bli et vel så stort problem som at få anmelder.

På den andre siden har vi kvinnene og mennene som utsettes for vold, som – i henhold til det som er kommet frem både i denne og tidligere undersøkelser – etter alt å dømme foretrekker å oppnå fred og trygghet for seg og sine, uten bruk av strafferettsapparatet. De fleste deltakerne i denne undersøkelsen anmeldte ikke, og de som gjorde det, kan blant annet sies å ha hatt dårlig *timing*⁸⁸: De manglet åpne sår eller andre bevis på straffbar atferd fra partnerens side. Anmeldelsen kom enten for sent eller var ikke underbygd med god dokumentasjon av konkrete hendelser.

Ofrenes ansvar?

Men enten man lot være å anmelde eller forsøkte uten å lykkes: I denne undersøkelsen finnes også eksempler på at deltakere – først og fremst kvinner – anså det å anmelde som et moralsk og sosialt ansvar. Dette dreide seg på den ene siden om at noen handlinger er forbudt ved lov, og dermed ikke bør gå

---

88 Jf. kapittel 2.2, underkapitlet *Om å gå med uforrettet sak, forsøk på å anmelde*.

upåaktet hen. Dette talte for å handle i tråd med det vi kan kalle et moralsk imperativ som står sterkt i samfunnet. På den annen side handlet det om å beskytte andre. De andre var som oftest mennenes nye partnere, som kvinnene sjelden kjente. Kvinnene mente på et vis at de burde ta ansvar for mennenes mulige, fremtidige, handlinger, og gjøre det de kunne for å forhindre at andre skulle lide overlast. Det ble en ekstra byrde å bære, særlig dersom man hadde valgt ikke å anmelde. At man ikke fikk ønsket om å anmelde anerkjent i møtet med politiet, var det jo ikke så lett å gjøre noe med. At det først og fremst var kvinner som tenkte i disse banene kan indikere at kvinner som utsettes for vold i parforhold i større grad enn menn føler det samfunnsmessige trykket mot å gjøre det som sies å være rett og riktig. Som vi har sett, befinner menn seg kanskje i en slags skvis mellom en forståelse av at menn bør ordne opp selv og av at de kan sies å ha seg selv å takke dersom de utsettes for vold fra en kvinnelig partner. I begge tilfeller handler det om ansvar, men av ulik karakter. Mens kvinner tenker at de må forhindre andres problemer, skal menn ordne opp i sine egne.

Men er det den som utsettes for volden som skal bære ansvaret for andre, for å redusere volden? Har ikke vedkommende båret nok? Dette kan være spørsmål det er viktig å få svar på. Hvordan oppleves det å la være å anmelde et lovbrudd som i så stor grad er blitt politisert, som tilfellet er for vold i parforhold. Hva er veien videre? Skal den som utsettes for vold overtales til å anmelde? Og hva må i så fall kreves av politiet og rettsapparatet om ikke denne erfaringen skal bli en ny skuffelse eller krenkelse? Forskning viser at strafferettsapparatet ikke evner å ivareta behovene hos kvinner – og menn – som ønsker å anmelde, og at det, som Brännvall skriver, kan bli «problematisk och riskfyllt om skydd till våldutsatta kvinnor och barn som upplevt våld, knyts till polisanmälan och rättsprocessens utfall» (2016: 312). Avstanden mellom ønsker og behov og strafferettsapparatets bidrag synes fortsatt å være stor. Det er ikke noe en-til-en-forhold mellom hva strafferetten kan tilby og hva som oppleves som godt, rett og rettferdig av den enkelte som er blitt utsatt for volden. En straffesak løser heller ikke alle problemer (ibid. Se også Grøvdal, 2012: 356ff.; Hoyle, 1998: 191ff.). Både i denne og tidligere undersøkelser ser vi at mange kan ha behov for hjelp og støtte til seg og sine, og at de ønsker seg å bli møtt med tid og empati og å bli sett og hørt med sine behov, også av profesjonelle hjelpere (se for eksempel Grøvdal, Saur & Skaalerud, 2014: 78f., 113, 116).

Vold i parforhold er dessuten et sammensatt sosialt problem, som trolig heller ikke kan løses ved at man får flere av dem som utsettes for volden, til å søke hjelp

eller å anmelde. Da kvinneforkjemperne på 1970-tallet ønsket å bringe volden ut av den private sfæren var det ikke minst i den hensikt å synliggjøre at volden har røtter i forhold som bare kan forandres ved gjennomgripende strukturelle endringer, og at ansvaret for volden ikke kan overlates til den enkelte som blir utsatt. Spørsmålet om hvem som har ansvaret for å redusere forekomsten av volden er imidlertid fortsatt høyst aktuelt.

Med mitt materiale som utgangspunkt kan det fortsatt se ut til at politiet har forbedringspotensial når det gjelder arbeidet med vold i parforhold innenfor rammer som både tar vare på rettssikkerheten for den som er blitt utsatt, og for den som har utøvd volden. Politiets kommunikasjon med kvinner og menn som oppsøker politiet for å få assistanse, beskyttelse eller for å anmelde, kan være viktig å gripe fatt i. God – og ikke minst tydelig – kommunikasjon kan også bidra til å bygge tilliten som utvilsomt er en viktig forutsetning dersom flere skal anmelde. Medmenneskelighet, interesse, vennlighet og vanlig folkeskikk sto på listen over ønskede kommunikasjonsformer blant dem som hadde erfaringer med politiet. Dette innebar blant annet å få slippe å bli gjenstand for stereotype forestillinger som de ikke kjente seg igjen i, eller å slippe å føle seg avvist i vanskelige situasjoner. Selv om ansatte i politiet ifølge Aas strides om hvor langt en skal gå når det gjelder å orientere om realitetene, som tilsier at de aller fleste saker som anmeldes blir henlagt (Aas, 2014b: 311f.), kan nok også ærlighet med fordel føyes til listen over kommunikasjonsformer. Mye tyder på at det beste svaret for deltakerne i denne studien som kom for å anmelde, ville ha vært: «Jeg tar gjerne imot anmeldelsen din, men jeg synes det er riktig å forberede deg på at den kan komme til å bli henlagt».

Litteraturoversikt

- Agevall, C. (2012). *Våldet och kärleken. Våldsutsatta kvinnors begripliggörande av sine våldserfarenheter* (Doktoravhandling). Lund: Lunds universitet.
- Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2009). *Tolkning och reflektion*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, B., & Lundberg, M. (2001). Kvinnomisshandel som kunnskapsfält – att definiera, förklara och hantera ett socialt problem. I M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret* (s. 63–91). Lund: Studentlitteratur.
- Bakketeig, E., & Dullum, J. (2019). Ønsker voldsutsatte straff for utøver, og hvilken betydning har det for straffesaken? I K. Skjørten, E. Bakketeig, M. Bjørnholt & S. Mossige (red.), *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak* (s. 251–269). Oslo: Universitetsforlaget.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2016). *Rapportering fra krisesentertilbudene 2015*. Oslo: Bufdir.
- Bendiksen, L. R. L., & Haugli, T. (2015). *Sentrale emner i barneretten* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bjerkeseeth, L. (2010). *Den mannlige offerrollen. En intervjustudie av menn som opplever vold fra kvinnelig partner* (Mastergradsavhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Bjørnholt, M. (2019). The social dynamics of revictimization and intimate partner violence: An embodied, gendered, institutional and life course perspective. *Nordic Journal of Criminology*, 20(1), 90-110.
- Bjørnholt, M., & Helseth, H. (2019). *Vold i parforhold – kjønn, likestilling og makt* (Rapport 2/2019). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Bjørnholt, M., & Hjemdal, O. K. (2018). Measuring violence, mainstreaming gender: Does adding harm make a difference? *Journal of Gender Based Violence*, 2(3), 467–479.
- Brännvall, M. (2016). *Frigjørelse med forhinder. Om polisanmälan när kvinnor tar sig ur mäns våld i nära relationer* (Doktoravhandling). Malmö: Malmö Högskola.
- Braathen, A. K., & Molstad, S. J. (2001). *Besøksforbud – straffeprosesslovens §222 a*. Oslo: Institutt for kriminologi og retts sosiologi.
- Brooks-Hay, O. (2019). Doing the «Right Thing»? Understanding Why Rape Victim-Survivors Report to the Police. *Feminist Criminology*. doi: 10.1177/1557085119859079
- Burman, M. (2007). *Straffrätt och mäns våld mot kvinnor. Om straffrättens förmåga at producera jämställdhet*. Uppsala: Iustus Förlag.
- Christie, N. (2014). Against abstractions. I L. Finstad & H. M. Lomell (red.), *Motmæle. En antologi til Kjersti Ericsson, Cecilie Høigård og Guri Larsen* (s. 63–66). Oslo: Novus forlag.
- Council of Europe. (2009). *Breaking the silence. United against domestic violence. 18 – 19 June 2009, Tromsø, Norway*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/rapporter/breakingthesilence.pdf>
- Czarniawska-Joerges, B. (1992). *Exploring complex organizations*. Newbury Park: Sage.
- Danielsen, E. M. (2013). «Jeg følte jeg var en slags merkelig fugl som hadde flydd inn her». En kvalitativ intervjustudie av menns møte med krisesentre (Mastergradsavhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Danielsen, E. M., Solberg, A., & Grøvdal, Y. (2016). *Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner. En kvalitativ intervjuundersøkelse* (Rapport 8/2016). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Dobash, R. D., & Dobash, R. E. (2004). Women's Violence to Men in Intimate Relationships. Working on a Puzzle. *British Journal of Criminology*, 44(3), 324–349.
- Drew, P., Curl, T., & Ogdén, P. (2006, mai). *Requesting, offering and complaining*. Foredrag presentert ved International Conference of Conversation Analysis (ICCA 06), Helsinki.
- Dullum, J. (2019). *Besøksforbud – straffeprosessens § 222a. En evaluering av praktiseringen av bestemmelsen i saker om vold i nære relasjoner* (Rapport 1/2019). Oslo: NOVA, OsloMet.

- Dullum, J., & Bakketeig, E. (2017). Bruk av legalstrategi mot vold i nære relasjoner. *Tidsskrift for strafferett*, 17(2), 103–125.
- Egge, M., Strype, J., & Thomassen, G. (2012). *Tillit til politiet etter 22. juli*. Hentet fra <https://core.ac.uk/download/pdf/30911959.pdf>
- Eidheim, S. (2007). *Å leve på sperret adresse* (Rapportserie 1). Oslo: Politihøgskolen.
- Eidheim, S. (2010). Voldsutsatte kvinners tillit til politiet. I S. Runhovde (red.), *Tillit til politiet* (s. 91-120). Oslo: Politihøgskolen.
- Eisner, E. W. (1991). *The enlightened eye*. New York: Macmillan.
- Ekström, S. (2002). *Trovärdighet och ovärdighet. viser olitiets virksomhet godt. å, viser utsatt for vold fra partnerlo: Universitetet i ngte, nemlig omsorg. mindre volden er usödertälje*: Gidlunds förlag.
- Elkin, M. (2018). *Domestic abuse: Findings from the Crime Survey for England and Wales: Year ending March 2018. Prevalence, long-term trends and attitudes towards domestic abuse experienced by women and men aged between 16 and 59 years and 60 to 74 years, based upon annual findings from the Crime Survey for England and Wales*. Storbritannia: Office for National Statistics.
- Enander, V. (2010). 'A Fool to Keep Staying'. Battered Women Labelling Themselves Stupid as an Expression of Gendered Shame. *Violence Against Women*, 16(1), 5-31.
- Engnes, K. (2008). *Å bygge reir i et minefelt. Hvordan opplever og erfarer den gravide seg selv og sitt sosiale nettverk når hun utsettes for vold fra partner?* (Mastergradsavhandling). Drammen: Høgskolen i Buskerud.
- Eriksson, M. (2003). *I skuggan av pappa*. Stockholm: Förlags AB Gondolin.
- Fagan, J. (1989). Cessation of Family Violence: Deterrence and Dissuasion. I L. Ohlin & M. Tonry (red.), *Family Violence*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Felson, R. B., Messner, S. F., Hoskin, A. W., & Deane, G. (2002). Reasons for Reporting and Not Reporting Domestic Violence to the Police. *Criminology*, 40(3), 617-647.
- Ferraro, K. (2006). *Neither angels nor demons. Women, crime and victimization*. Boston: Northeastern University Press.
- Finstad, L. (1998). Når rettssalen er for liten. *Materialisten*, 26(2-3), 13–22.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax forlag.
- Finstad, L. (2018). *Hva er politi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fjell, T. I. (2013). *Den usynliggjorte volden. Om men som utsettes for partnervold fra kvinner*. Oslo/Trondheim: Akademika forlag.
- Fjell, T. I. (2014). Sterke kvinner – svake menn. Partnervold og humor. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 38(3-4), 302–318.
- Fleury-Steiner, R. E., Bybee, D., Sullivan, C. M., Belknap, J., & Melton, H. C. (2006). Contextual factors impacting battered women's intentions to reuse the criminal justice system. *Journal of Community Psychology*, 34(3), 327-342.
- Fineman, M. A. (2010). The vulnerable subject and the responsive state. *Emory Law Journal*, 60(2), 251–276.
- FitzRoy, L. (2005). 'Violent women' ? An explorative study of women's use of violence (Doktoravhandling). Melbourne: Royal Melbourne Institute of Technology.
- Gadd, D., Farrall, S., Dallimore, D., & Lombard, N. (2002). *Domestic Abuse against Men in Scotland*. Edinburgh: Scottish Executive Central Research Unit.
- Giddens, A. (1987). *Social theory and modern sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. New York: Doubleday Anchor Books.
- Goffman, E. (2008). *Interaction ritual. Essays on face-to-face-behaviour*. New Brunswick: Aldine Transaction.
- Grady, A. (2002). Female on Male Domestic Abuse: Uncommon or Ignored? I C. Hoyle & A. Sanders (red.), *New Visions of Crime Victims*. Oxford: Hart Publishing.
- Green, A. (2002). *Hva händer efter min polisanmälan? En intervjustudie med personer utsatta för våld av närstående*. Uppsala: Polismyndigheten i Uppsala Län.
- Grøvdal, Y. (2004). *Familievoldskoordinatorerne i politiet*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

- Grøvdal, Y. (2010). Kriminalitet – en sosial konstruksjon? I H. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (red.), *Politivitenskap på egne ben? En essaysamling* (s. 129–157). Oslo: Politihøgskolen.
- Grøvdal, Y. (2012). *En vellykket sak? Kvinner utsatt for mishandling møter strafferettsapparatet* (Doktoravhandling). Oslo: UniPub.
- Grøvdal, Y. (2014). Ofre for vold – og ofre for straffesaksfokus. I K. Narud (red.), *Vold mot kvinner* (s. 331–351). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Grøvdal, Y. (2019). Hvor lite skal du finne deg i? Politiets kampanje mot vold i parforhold. I E. Bakketeig, M. Bjørnholt, S. Mossige & K. Skjørten (red.), *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak* (s. 215–232). Oslo: Universitetsforlaget.
- Grøvdal, Y., Saur, R., & Skaalerud, A. (2014). *En velvillig og oppmerksom tilhører. Mennesker som har vært utsatt for vold og deres møte med hjelpeapparatet og politiet* (Rapport 2/2014). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Grøvdal, Y., & Jonassen, W. (2015). *Menn på krisesenter* (Rapport 5/2015). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Hamner, J., Griffiths, S., & Jerwood, D. (1999). *Arresting evidence: Domestic Violence and Repeat Victimization* (Police Research Series, nr. 104). London: Home Office.
- Heimer, G., Björck, A., & Kunosson, C. (2014). *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*. Lund: Studentlitteratur.
- Herman, J. L. (2005). Justice from the victim's perspective. *Violence Against Women* 11 (5), 571–602
- Hirigoyen, M.-F. (1998). *Stalking the soul: Emotional abuse and the erosion of identity*. Oakland, CA: Wilsted & Taylor Publishing Services.
- Hjemdal, O. K., Pape, H., & Stefansen, K. (2004). Innledning. I H. Pape & K. Stefansen (red.), *Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep* (s. 10–15). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Hjemdal, O. K., & Thoresen, S. (2014). Erfaringer med rettsapparatet. I S. Thoresen & O. K. Hjemdal (red.), *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløppsperspektiv* (s. 100-105). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Holmberg, C., & Enander, V. (2005). *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser* (2. oppl.). Ystad: Kabusa.
- Hoyle, C. (1998). *Negotiating domestic violence. Police, criminal justice and victims*. Oxford: Clarendon Press.
- Hoyle, C., & Sanders, A. (2000). Police Response to Domestic Violence. From Victim Choice to Victim Empowerment? *British Journal of Criminology*, 40(1), 14–36.
- Hydén, M. (1995). *Kvinnomisshandel innom äktenskapet – mellan det omöjliga och det möjliga*. Stockholm: Liber.
- Hydén, M. (1999). The world of fearful: Battered women's narratives of leaving abusive husbands. *Feminism and Psychology*, 9(4), 449–469.
- Hydén, M. (2005). 'I Must Have Been an Idiot to Let it Go On': Agency and Positioning in Battered Women's Narratives of Leaving. *Feminism & Psychology*, 15(2), 169–188.
- Håheim, S. R. (2014). Aktuelle lovbestemmelser og bistandsadvokatens rolle. I K. Narud (red.), *Vold mot kvinner* (s. 53-80). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Haaland, T., Clausen, S.-E., & Schei, B. (2005). *Vold i parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge* (Rapport 2005:3). Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Haavind, H. (1984). Love and power in marriage. I H. Holter (red.), *Patriarchy in a welfare society*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ingvaldsen, K. (2010). Kampen om kriminalitetsbegrepet. Vitenskapens uteliggere. I H. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (red.), *Politivitenskap på egne ben? En essaysamling* (s. 111–127). Oslo: Politihøgskolen.

- Jarnkvist, K., & Brännström, L. (2016). *Våldsutsattas opplevelser av kontakten med myndigheter. En intervjustudie med vuxna personer utsatta for våld i nära relationer i Västernorrland* (Samhällsvetenskap rapport 2016). Sundsvall: Forum for Gender Studies.
- Jevne, K. (2001). Samværsfedre – Ansvarsløse lekeonkler eller ordentlige pappaer? I K. Moxnes, I. Kvaran, H. Kaul & I. Levin (red.), *Skilsmisens mange ansikter. Om barns og foreldres erfaringer med skilsmisse*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Johansen, N. B. (2010). Mysteriet med befolkningens tillit til politiet. I S. R. Runhovde (red), *Tillit til politiet* (s. 43–70). Oslo: Politihøgskolen.
- Justis- og politidepartementet (1987). *Om lov om endringer i straffeloven (påtalereglene ved mishandling av barn, nåværende eller tidligere samlivspartner; adgangen til delegasjon av påtalekompetanse for kommuner og fylkeskommuner)*. Ot. prp. nr. 79 (1986–87). Oslo: Justis- og politidepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2013a). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve*. Meld. St. nr. 15 (2012–2013). Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013b). *Et liv uten vold: Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2018). *Sluttrapport for handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017)*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Kiamaresh, P., & Hauge, M.-I. (2019). “We are not weak, we just experience domestic violence” – immigrant women’s experience of encounters with service providers as a result of domestic violence. *Child and Family Social Work*, 24(2), 301–308.
- Kierkegaard, S. (1859). *Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed. En ligefrem Meddelelse, Rapport til Historien*. København: C.A. Reitzels Forlag.
- Kjus, A. (2007). *Sakens fakta: Fortellingsstrategier i retten* (Doktoravhandling). Oslo: Unipub.
- Lander, I. (2010). Etnografi: En forskningsansats där forskaren är det främsta verktyget. I L. Roxell & E. Tiby (red.), *Frågor, fält och filter. Kriminologisk metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, P. (2010). Tillit til politiet – fra nærhet til forhandlet legitimitet. I S. Runhovde (red.), *Tillit til politiet* (s. 7–19). Oslo: Politihøgskolen.
- Laugerud, S. (2007). *En splittet offeropplevelse. Et offerperspektiv på seksuelle overgrep og rettssystemet* (Mastergradsavhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Lien, M. I., Staalesen, P. D., Lorentzen, J., & Ekenstam, C. (2017). *Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner*. Oslo: Proba samfunnsanalyse.
- Lien, M. I., & Lorentzen, J. (2019). *Men’s experiences of violence in intimate relationships*. Palgrave Macmillan.
- Lingren, M. S., Renck, B., & Diesen, C. (2012). Criminal Justice for Assaulted Women in Sweden: Theory versus practice. *Review of European Studies*, 4 (1), 167–176.
- Lund, V. (1992). *Mishandlede kvinners erfaring med politiet. Forskningsprogram om kvinnemishandling*. Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning, RSF. Oslo: Norges Allmennvitenskapelige forskningsråd.
- Lundberg, M. (2001). *Vilja med förhinder. Polisens samtal om kvinnomisshandel*. Stockholm: Bruno Östlings Bokförlag Symposion.
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J., & Kalliokoski, A.-M. (2001). *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning*. Umeå: Fritzes Offentliga Publikationer.
- Lundgren, E. (2004). *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS).
- Lyngstad, J., Kitterød, R. H., Lidén, H., & Wiik, K. Aa. (2015). *Hvilke fedre har lite eller ingen kontakt med barna når foreldrene bor hver for seg?* (Rapport 2015/2). Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Mellgren, C., Svalin, K., Levander, S., & Levander, M. T. (2014). *Risikanalyt i polisverksamhet – fungerar det?* *Sluttrapport från ett utvärderingsprojekt* (Rapport 2014: 7). Stockholm: Rikspolisstyrelsen.
- NOU 2002:4. (2002). *Ny straffelov. Straffelovkommisjonens delutredning VII*. Oslo: Justis- og politidepartementet.

- NOU 2003:31. (2003). *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- NOU 2006: 10 (2006). *Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter*. Oslo: Justis- og politidepartementet
- Novisky, M. A., & Peralta, R. L. (2015). When Women Tell: Intimate Partner Violence and the Factors Related to Police Notification. *Violence Against Women*, 21(1), 65–86.
- Nylén, L. (2014). Rättsväsendet – polisens, åklagarens och domstolens roller. I G. Heimer, A. Björck & C. Kunosson (red.) *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*. Lund: Studentlitteratur.
- Olaussen, L. P. (1995). Angst for voldskriminalitet i Norge. *Nordisk tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 8(4), 249–272.
- Olaussen, L. P. (2006). Politianmeldelse – handlingers alvorlighet og sosial avstand. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 93(3), 306–316.
- Penttinen, E. (2017). Gender Agency and Violence. I C. E. Gentry, L. J. Shepherd & L. Sjöberg (red.), *Routledge Handbook of Gender and Security* (s. 252–259). London: Routledge.
- Politidirektoratet, (2008). *Politiets arbeid med vold i nære relasjoner. En veiledning fra Politidirektoratet*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet, (2011). *Kommenterte STRASAK-tall 2010*. Seksjon for analyse og forebygging. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet, (2017). *Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2. tertial 2017. Kommenterte STRASAK-tall*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet, (2018 a). *Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi. Politiet mot 2025, delstrategi*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet, (2018 b). *Politiets årsrapport 2018*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet, (2019 a). *STRASAK-rapporten. Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling 2018*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet, (2019 b). *STRASAK-rapporten. Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling. Første tertial, 2019*. Oslo: Politidirektoratet.
- Posick, C. (2014). Victimization and reporting to the police. The Role of Negative Emotions. *Psychology of Violence*, 4(2), 210–233.
- Presser, L., & Sandberg, S. (2015). Research Strategies for Narrative Criminology. I J. Miller & W. R. Palacios (red.), *Advances in Criminological Theory: The Value of Qualitative Research for Advancing Criminological Theory*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Rejmer, A., Sonander, A., & Agevall, C. (2010). *Våldsutsatta kvinnor berättar. En utvärdering av projekt Karin* (Rapport 2010: 2). Stockholm: Rikspolisstyrelsen.
- Riksadvokaten, (1982). *Familievold* (Rundskriv 2/1982). Oslo: Riksadvokaten.
- Riksadvokaten, (1986). *Familievold* (Rundskriv 2/1986). Oslo: Riksadvokaten.
- Riksadvokaten, (2008). *Familievold* (Rundskriv 3/2008). Oslo: Riksadvokaten.
- Riksadvokaten, (2015). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2015 – politiet og statsadvokatene* (Rundskriv 1/2015). Oslo: Riksadvokaten.
- Riksadvokaten, (2018). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen I 2018 – politiet og statsadvokatene* (Rundskriv 1/2018). Oslo: Riksadvokaten.
- Rikspolisstyrelsen, (2014). *Informationskampanj Brott i nära relationer. Slutredovisning av regeringsoppdrag*. Ju2011/6520/PO, Ju2013/5789/PO. Stockholm: Rikspolisstyrelsen.
- Ringheim, G. (1995). *Hysteriske kvinnfolk: Når kvinner anmelder vold*. Oslo: Cappelen forlag.
- Robberstad, A. (2002). *Kontradiksjon og verdighet. Komparativ fremstilling av fornærmedes stilling i de nordiske land, med sikte på forslag om styrking av fornærmedes rettigheter i straffeprosessen*. Oslo: Justisdepartementet
- Runhovde, S. R. (2010). Avslutning. I S. R. Runhovde (red). *Tillit til politiet*, (s. 189–197). Oslo: Politihøgskolen.
- Rønneberg, K. (2008). *Politisamtaler med publikum. Språkbruk som hemmer eller fremmer god kommunikasjon* (Doktoravhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.

- Saur, R. (2007). *Møte med familievold i sosialtjenesten. Sosialarbeiderens forståelse og handlemåter* (Mastergradsavhandling). Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Saur, R., & Grøvdal, Y. (2019). *Beskyttelse og verdighet. Handlemåter hos kvinner som ikke kontaktet hjelpeapparatet mens de levde med vold fra mannlige partnere*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Selin, K. H. (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet* (Rapport 2009:12). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Sentio Research. (2018). *Kunnskaper om og holdninger til vold i befolkningen*. Oslo: Bufdir.
- Skjørten, K. (1994). Problemer ved bruk av legalstrategier mot vold og seksuelle overgrep i familien. *Nordisk tidsskrift for kriminalvitenskap*, 81(3), 280–294.
- Skjørten, K. (2002). *Lov og rett mot familievold?* Oslo: Pax.
- Skjørten, K. (2005a). Medieprisme på vold mot kvinner. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, (4), 4–20.
- Skjørten, K. (2005b). *Samlivsbrudd og barnefordeling. En studie av lagmannsrettsdommer*. Oslo: Gyldendal.
- Skjørten, K., & Sandberg, K. (2019). Children's participation in Family Law proceedings. I M. Langford, M. Skivenes & K. H. Søvig (red.), *Children's Rights in Norway: An Implementation Paradox*, (s. 300–331). Oslo: Universitetsforlaget.
- Smette, I., Stefansen, K., & Dullum, J. (2017). *Sentrene mot incest og seksuelle overgrep. En evaluering av sentrenes arbeid og rammevilkår* (NOVA-rapport 16/17). Oslo: NOVA.
- Stang, E. G. (2014). Et barnevern i skvis mellom barnelov og barnevernlov. I L. Finstad & H. M. Lomell (red.), *Motmæle. En antologi til Kjersti Ericsson, Cecilie Høigård og Guri Larsen* (s. 399–418). Oslo: Novus forlag.
- Steen, A.-L. (2003). *Mäns våld mot kvinnor – ett diskursivt slagfält. Reflektioner kring kunnskapsläget* (Forskningsrapport nr. 131). Göteborg: Universitetet i Göteborg.
- Stitt, S., & Macklin, A. (1995). 'Battered Husbands': The Hidden Victims of Domestic Violence. I *Research monograph*. Liverpool: John Moores University.
- Strype, J. (2010). Politiets omdømme i Norge. I S. R. Runhovde (red.), *Tillit til politiet* (s. 21–41). Oslo: Politi- og høgskolen.
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf
- Thoresen, S., Hjemdal, O. K., & Myhre, M. C. (2014). Diskusjon. I S. Thoresen & O. K. Hjemdal (red.), *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv* (s. 106–130). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Tyler, T. R. (2006). *Why people obey the law*. Princeton: Princeton University Press.
- Walby, S., & Towers, J. (2017). Measuring violence to end violence: Mainstreaming gender. *Journal of Gender Based Violence*, 1(1), 11–31.
- Østby, L. (2012). *Hva hindrer utsatte for seksuelle overgrep i å søke hjelp? Innspill til utformingen av en nettportal for overgrepsutsatte* (Rapport 2012/6). Oslo: Diakonhjemmets høgskole.
- Øverlien, C. (2014). Barn som opplever vold mot mor – definisjoner, konsekvenser og behov for hjelp. I K. Narud (red.), *Vold mot kvinner* (s. 161–73). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter. En studie av ordenspolitiets arbeid med familiekonflikter/familievold i Oslo* (Doktoravhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Aas, G. (2014a). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aas, G. (2014b). Politiets arbeid med familievoldssaker. I K. Narud (red.), *Vold mot kvinner* (s. 295–314). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Aas, G. (2018). The Norwegian police and victims of elder abuse in close and familial relations. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 30(1), 20–41.
- Aas, G., & Andersen, T. (2017). *Mishandlingsbestemmelsen. En evaluering av loven mot mishandling i nære relasjoner, jf. Strl. § 219 (§282/283)*. PHS Forskning 2017. Oslo: Politi- og høgskolen.

Vold i nære relasjoner har vært et nasjonalt satsningsområde i omkring to tiår. Ved hjelp av lovgivning, nasjonale handlingsplaner og andre politiske tiltak vil myndighetene redusere forekomsten av volden. Politiet har hele veien blitt tildelt en sentral posisjon i dette arbeidet, men for at politiet skal kunne gjøre noe med vold bak lukkede dører, må de varsles.

Det er imidlertid relativt få som sier fra til politiet om volden partneren utsetter dem for. I denne rapporten intervjues kvinner og menn som ikke har anmeldt. Var anmeldelse noe de hadde tenkt på, og hva hadde de i så fall tenkt? Eller kunne det være at andre ting var viktigere?

Undersøkelsen viser at politiet i begrenset grad ble sett som relevant i kvinnenens og mennenes liv med vold. De hadde imidlertid klare oppfatninger om hvordan politiet tenker om, og arbeider med, vold i parforhold. Blant annet antok de at volden måtte være alvorlig og at handlingene måtte kunne bevises. De ga også uttrykk for tvil om hvorvidt politiet kan beskytte den som eventuelt anmelder. Alt i alt hadde deltakerne liten tiltro til anmeldelse og følgelig til hva politiet kunne bidra med.

Politianmeldelse ble dessuten sett som vanskelig av hensyn til barn og øvrige familiemedlemmer. Det så også ut til at erfaringer med hjelpeapparatet og sivilrettssaker bidro til å gjøre politianmeldelse uaktuelt.

Det var mange likhetstrekk i kvinnenens og mennenes tanker om det å kontakte politiet, men menn skilte seg sterkt ut ved for det meste å anta at politiet neppe ville ha trodd på at de var blitt utsatt for vold fra sin kvinnelige ektefelle eller partner.

Et lite antall deltakere hadde forsøkt å anmelde. Deres erfaringer samsvarte i betydelig grad med oppfatningene hos dem som ikke hadde anmeldt.

Rapporter kan lastes ned fra www.nkvts.no

ISBN 978-82-8122-153-6 (Trykk)

ISBN 978-82-8122-154-3 (PDF)

ISSN 0809-9103

Rapport nr. 5 2019